

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

SİYASİ

DERGİ

SAYI: 13

150.000 TL

NİSAN '97

*ŞİMDİ, ADIMLARI
GÜÇLENDİRMENİN ZAMANIDIR*

Aşkın AYRANCIOĞLU / SİNOP

Merhaba,

Baharın kendisini hissettirmeye başladığı, yavaş yavaş güneşin içimizi ısıtmaya koyulduğu bir Nisan ayında sizlerle birlikte olmaktan mutluyuz.

13. sayımız da yine beğeniceğinizi umduğumuz, ilgiyle okuyacağınızı düşündüğümüz bir çok değerli çalışmayla karşınıza çıkıyor.

Baharın; yeniden doğuşu ve canlılığı mağrur bir şekilde sergilediği bu günlerde bu canlılık, dergi sayfalarımızı daha bir dinamik ve renkli kılma çabamızı perçinledi. Bu canlılığı dergi sayfalarımıza taşıma çabamız umarız sizin de beğeniceğiniz çalışmalar yaratabilmiştir.

Özellikle, Anadolu topraklarının değişik yıllarda fakat aynı günde tanınık olduğu zulmü ve coşkuyu konu alan "Ağıtla umudun buluştuğu gün: 24 Nisan" başlıklı yazımızın dikkatinizi çekeceğini zannediyoruz. Ermeni halkının tarihsel, kültürel ve genel yapısıyla anlatıldığı bu tanıtım, anma ve yorum yazımızın halkların kardeşliği yolunda küçük bir köşe taşı olması sorumluluğuyla, enternasyonalist dayanışmayı pekiştirme arzusuyla siz okurlarımıza sunuyoruz.

Dergimizle ilgili görüş, öneri ve eleştirilerinizi muhakkak bekliyoruz. Önümüzdeki sayıda buluşmak üzere...

TOHUM

BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON
LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü
GÜVENÇ SAR

Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No:21 / 3

Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Ceylan Matbaa

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 2.000.000 TL	Yurtiçi: 1.000.000 TL
Yurtdışı: 80 DM	Yurtdışı: 40 DM

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı: Galatasaray Şubesi: 736293
Pound (İngiltere) Hesabı: Beyoğlu Şub.: 3179665
Mark (Almanya) Hesabı: Beyoğlu Şub.: 3179670
VAKIFBANK (Avusturya) Hesabı: Beyoğlu Şub.: 4025512

UZUN YÜRÜYÜŞ

NİSAN 1997 SAYI: 13 (Ayda bir çıkar)

ISSN: 1300-0111 (Kodlu Dergi)

İÇİNDEKİLER

ŞİMDİ ADIMLARI GÜÇLENDİRMENİN...	2
1 Mayıs arifesinde UMUT ŞENGÜL	4
"Düşük yoğunluklu savaşta" gelinen nokta KENAN SARIÇA	7
Ağıtla umudun buluştuğu gün:24 Nisan HALİL ARARAT	10
İyi niyet önermeler, ittifaklar ve gerçekler ÖZAN VELİ	21
Devrimci cephe çağrısı ALİ CAN	24
"Duyduğunuz çakalların ulmasıdır" METİN İNCE	25
Evrin teorisi, Biyoteknoloji ve idealizm BAYRAM KAYA	28
Devrimin acelesi yok MEHMET YEŞİLTEPE	31
İkinci adım atılmalıdır MUZAFFER ORUÇOĞLU	32
"YDD'nin zayıf halkası:Peru TEMEL DEMİRER	34
Geriye sayım SERDAR ÇAKMAK	42
Düşünme mücadelesi (3) CENGİZ GÜNDOĞDU	43
Küresel ekolojik kriz... GÖKSEL N. DEMİRER	47
Paylaşmanın, sevginin ve tutkunun resmi SEVİNÇ İLDAN	49
Dağların ve rüzgarın şairi. Saybahattin Ali H. KENAN TAŞ	51
"Cumartesi Anneleri" ÖTURAN ADAM	53
Söylemek istediklerim SERDAR	57
Okyucu mektupları	60
Karikatür GURAY YALINCAK	64

ATEŞİ BİRLİKTE BÜYÜTECEĞİZ;

Şimdi adımları güçlendirmenin zamanıdır!

Önemle ve titizlikle vurgu yaptığımız uzun soluklu bir mücadelenin, yeniyi etme çabasındaki yüklenicileri olarak, parça parça döşeyeceğimiz mücadele adımlarında; önce şöyle bir kendimizi hissetmek, sonra emeklemek ve peşinden doğrulamak arifesinde yola çıktık.

Yola çıktık ve bizi çevreleyen kimi olumsuzluklara ve yetmezliklere rağmen, mücadelemizi bir noktaya getirdik. Kendimize bir yer açtık. Açtığımız bu yer hasb-kader değil üretici ve yenileyici olma dinamiği olarak devrimci özgürleşmeci bir kimlik oluşturmaya başladı. İhtiyaçlar ve yeni tarzı, devrimci özgürleşme perspektifinde biçimlendirerek devrimci hareketi yeniden inşaa kulvarında, eleştirel sorgulayıcı bir doğrulamaya koyulduk.

Muhasebe, derleniş ve yenilenme çabalarını yolu tanıma çabasıyla birleştirdik. Tüm bu gereklilikler yine de önümüzde durmakta, adımları güçlendirmede önemli ihtiyaçlar olarak sürekli kendini hissettir-

mektedirler. Fakat geçen sürede eriştiğimiz küçük te olsa olgunluk, bize, artık adımlar atmaya, atılan adımları güçlendirme ihtiyacını belirtiyor.

Etkili birliktelikler yaratmak, kurumsallaşma perspektifini yerleştirmek ve bu tanımlamayı detaylı olarak açıklamak durumuyla karşı karşıyayız. Bu, planlamayı, koordineyi, koşulları etraflı bir analizi ve kısa-orta-uzun vadeli gelişmeleri tasarlayabilmemizi getiriyor. Bu noktada geçmiş deneyimleri/deneyimsizlikleri, yaşananları objektif ve gerçekçi bir şekilde ele almak olmazsa olmazı oluşturuyor.

Devrimci özgürleşmeci hattı içinden geçtiğimiz süreçte karakterize eden asli iki yön vardır. Birincisi egemen sınıfların ve onun yönetsel araçlarının durumlarını, yapısını kavramak ve yaratılan gündemlere ilişkin tavır alışlar ve teşhir-müdahale noktasında yetkinleşmek, adım adım düzenin gündeminden kendi ihtiyaçlarımız ve yönelimimiz doğrultusunda etki doğuracak manevralarda bulunabil-

mehtir.

Yani, egemen sınıflar, nasıl ki Kürt halkının özgürlük mücadelesi karşısında, önceleri kanla ve katliarınla yoketmeye çalıştıkları Newroz gerçeğini, bugün Nevruz adı altında sahiplenmeye çalışıp, içini boşaltmaya çalışan manevralara girmişse, bizde onun yarattığı gündemleri devrimci bir rotada etki yaratacak kulvara çekme ustalığına sahip olarak hareket etmek durumunda olmalıyız.

Devrimci hareket, yükselen dinciliğe karşı solu harekete geçirme ve bu noktada belli bir yönelim taşıyan egemen sınıflara karşı, yaşamın dönemi ustalıklı değerlendirilmemiştir. Burjuva partilerinin ve burjuva medyasının dahi etkili ve güçlü bir destek verdiği, birçok liberal-demokrat ve ilerici aydının olumladığı (ki bu eylemin yaygınlaşmasında özellikle medya olmak üzere bu iki kesimin payı etkilidir) "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" eylemine müdahale etmede ve onu kitlelerin hesap soran ve hak arayan etkili bir mücadelesi-

ne dönüştürme noktasında basiretli davranmamış, tabir yerindeyse çok geç uyanmıştır. Başlangıcında hemen hemen tüm devrimci kesimlerin burun kıvrarak baktığı, reformist ve pasifist bir biçim olarak değerlendirerek yadırgadığı bu eylem bir oranda yaygınlaştığında, sokağa taşındığında ve egemen sınıfların kolluk güçlerinin engellemeleri ile tanıştığında kıpırdanan devrimci çevreler, bu aşamadan sonra eylemi ileriye taşımaya çalışılarda, önemli oranda düzen kanallarıyla oluşturulan bu atmosfer, burjuva medyası ve düzen sözcülerinin sönümlendirmesi sonrası sürdürülebilmiş halkta oluşan tepki ve hoşnutsuzluk mücadelesine ısrarla dönüştürülebilmiştir. Halbuki daha başlangıçta bu eylemin kitleye hitab edeceğini, başlangıçta daha temkinli ve yumuşak olsada, devamla ısrarlı bir hak arama ve protesto eylemine dönüşebileceğini, dönüştürülebileceğini devrimci hareket analiz edebilir, ona göre hazırlanabilirdi. Bu sayede bir aydan fazla sürdürülen eylem kitlelerin taleplerinin ifade ettiği ve somut bazı kazanımların elde edilmesine kadar yaygınlaştırılarak süreklileştirilebilirdi. Zaten talepsiz kalan, ve sadece bir ay boyunca tepkimizi göstermek için çeşitli eylemliliklere başvurulmasını söyleyen yaklaşım, kitlelerde bir sıkılma da yaratmış, eylemin son günlerinde artık uzadı, bitsin gibilerinden serzenişler yaşanmıştır. Hemen belirtmeliyiz ki yasal sol guruplardan özellikle ÖDP ve SİP başlangıçtan itibaren bu eyleme duyarlı yaklaşmışlar, eylemin demokratik muhtevasının güçlenmesinde, bir çok yerde sokaklara taşınmasında çabalarıyla etkili olmuşlardır. Bu noktada daha sonra ki mücadeleler için iyi moral toplamış, daha fazla kitleyi harekete geçirme potansiyelini yakalamışlardır. Ayrıca eylemin son haftasında İstanbul'da

Okmeydanı, Gülsuyu vb bölgelerde devrimci çevrelerin etkili çalışmaları ve yönlendiriciliği belli bir toparlanma ve psikolojik üstünlük yaratmıştır.

Bu noktaları biraz açmamızın nedeni, varolan gündemlere ilişkin durumun panoramasını çizmek ve düzenin yarattığı gündemlere müdahale sorunun da yaklaşımlarına sıl olması gerektiğine dair somut örneklerden yararlanarak bir perspektif/bakış açısı oluşturabilmek/ sunabilmektir. Hepimizin iyi bildiği gibi devrimci hareket, yaratılan suni gündemlere kapılmama, bu gündemler içinde egemen sınıfların değirmenine su taşıma pozisyonunda kalma oldukça sık karşılaşılan bir durumdur.

Devrimci özgürleşme hattı karakterize eden ikinci yön ise, **kendi gündemi, planı ve programıdır.** Azami stratejik hedefleri, asgari stratejisi ve bunları mümkün kılacak taktik yaklaşımlardır. Bu nokta devrimci özgürleşme hattı karakterize eden birinci yönle uzayan -özellikle içinde bulunduğumuz süreçte- daha önemlidir.

İdeolojik, siyasal ve örgütsel inşaa, yeni devrimci tarzı oluşturanın bu üç ayağını dönemsel plan ve taktiklerle aksatmadan yürütmek; belirli bir planın gerekliliklerine ve ihtiyaçlarına göre konumlanarak hareket eden; tespit edilen dönem sonunda, tespit edilen ne kadar yapılabildiği kontrol edilmek, bu noktada eleştiri ve özelleştirme disiplini aksatmadan işletilen bir planlı çalışma, kendi gündemini oluşturacak, kurumlaşmada ve adımlar atmada gelişecek, yumruk atma kararına vardığı zaman gelecek yumruklara kendini hazırlamış olarak çeşitli badireleri

en az zayıfla atlama noktasında daha şanslı olabilecektir.

İdeolojik inşaa: inceleme araştırma, eleştirel sorgulayıcılık, liberalizme ve dogmatik kalıplara pürim vermeden ama onlardan öğrenmesini bilen bir hatla; siyasal inşaa: mücadele yürüttüğümüz topraklardaki halkların tarihini, kültürünü, yapısını iyi tanıyarak, kitlelerin somut sorunlarına çözüm noktasında örgütlenerek ve ihtiyaçlarına tercüman olarak şekillenmek; örgütsel inşaa: ihtisaslaşma, profesyonelleşme, düşmanın çalışmasını, örgütlenme modelini, taktiklerini anlama ön-görü ve istihbaratına sahip bir çalışma; en geniş kitlelere ulaşabilecek yaygın bir model üretme çeşitli mücadele biçimlerini dönem konjunktürüne göre ustaca kullanma, gerektiğinde alabildiğine açılma, gerektiğinde alabildiğine içe çekilme. Devrimci özgürleşme hattı bu yönde şekillenmelidir, şekillenmektedir.

Modern bir tarz, yeni modeller ve taktikler geliştirmekten kaçınmayan, özgünlükleri ve ayrıntıları iyi yakalayan bilge bir kimlik, hayatı tanıma ve onu kavramada ihtilalci bir ısrar, gelecek özgür günleri yaratmada anahtar roldedir.

1 MAYIS'IN ARİFESİNDE

Birlik, dayanışma ve mücadele ruhu ile

Umut ŞENGÜL

Yaşamın kendisini ve onun bağrındaki onlarca, yüzlerce özgün durumu anlayabilmek önemlidir. Yaşam karşısındaki duruşumuzla direği ilintili olan, ve onun niteliğini belirleyen kendisi de, bu anlama ya da anlamama meselesidir. Doğru ile yanlış arasında yaşamın kendi realitesinden rengini alan onlarca farklı duruş mevcuttur. Bugün açısından yaşamın kendisini anlayabilmek ve atılacak her adımı buna uygun hale getirebilmek çok daha önemli bir gereklilik haline gelmiştir.

Her düşün biçimi ve onu var eden gerçekliği, yaşamın pratik sürecinde şekillenecek ve yine pratik sürecin kendisini biçimlendirmeye başladığında anlamlı hale gelecektir.

Uluslararası koşulların genel durumu ve coğrafyamızın kendi özgünlükleri doğru biçimde ele alılabilsen, sürecin kendisini aktif biçimde değişime uğratabilecek teorileri bulup çıkartabilmek olanaklı olacaktır.

Kanla yazılan tarihin bir asırlık sürecinde, işçi sınıfının ideolojik-siyasi kazanımları ve kayıpları oldukça kabarıktır. Sistemleri alaşağı eden görkemli günlerin kazandırdığı pratik deneyimler, yeni zaferler için güçlü dayanaklar oluşturmuş olması yanında, sonraki süreçlerde ve özellikle de günümüz dünyasında yeterli veriler sunduğu söylenemez. Bugünkü mesele, geçmişin

tecrübelerini, ustaca, değişim koşullarının kendisine sunabilmektir.

Ekim devrimi sonrası gelişen uluslararası devrimci dalga, çok farklı ton ve renklerde şekillenişleri aynı siklet merkezinde düğündürebiliyordu. Tutuşan her köşe, yeni sıçramaları haberdar ederek hızla yayılıyordu. Sömürgecilik sistemi güçlü karşı koyuşlarla çatırdarken, halkların ustalaşan bilinçleri umut verici gelişmeleri koşullandırıyordu. Stalin sonrası gelişen modern revizyonizm işçi sınıfı ideolojisinin içten çürüme göstermeye başladığını ve sosyalist dönemlerin onlarca başarısının yanında, sorunun temellerinin yeterince çözümlenemediğini tanıtlamıştır. Mao'nun, sosyalist devrimi süreklileştiren ve kitle inisiyatifi doruklara doğru çeken kültür devrimi, güçlü uluslararası erkiler yaratması yanında, sosyalist inşaa içinde geriye dönüşlerin önüne geçmeye muktedir olamamıştır. Yetmişlere gelindiğinde kültür devriminin güçlü etkileri ve uluslararası finans-kapital gruplarının çıkmazlarının boyutlanması ile yayılan devrimci dalga dünya devrimci ve komünist hareketine ciddi kazanımlar getirmiştir.

Bugün açısından genelleme yapılırsa durum daha açık ve çok daha vahimdir. Uluslararası alanda Ekim devriminin yakıcı ırtıraları ve Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin itici etkileri sözko nusu olmadı gibi; emperyalist finans-kapital gruplarının büyüyen iktisadi krizleri, yarı-sömürgeledeki yoğun talanla ve uluslararası tek ellerin si-

yasal zor aygıtlarının oldukça güçlü kılınmasıyla aşılmaya çalışılırken önemli kazanımlar elde ettiği reddedilemez. İdeolojik ve siyasi anlamda teslim alma ve tüm radikal karşı gelişmeleri reformize etmede ciddi olanaklar yaratabilmişlerdir.

Bütün bu dış koşullara bağlı olarak yine kendi özgün koşullarında Türkiye egemen sınıfları, şiddet ve zorbalığa dayalı yaşamını daha çok teminat altına alma yoluna girmiştir.

Siyasi ve ideolojik anlamda cephesini güçlendiren egemen sınıflar, Kült coğrafyasındaki yurtsever-devrimci mücadele karşısında iyiden iyiye derinleşen iktisadi krizleri aşamaz duruma gelmiştir. Ve nihayet, siyasi duruma da yansıyan bu çıkmaz, aynı uşak klikler arasında "aklanma-paklanma" vesilesiyle ciddi gelişmelere neden olmuştur. Sistemin gerçek faşist-sömürgeci özü ve onun resmi militarist kurumlarının teşhiri oldukça netleşmiş, sistem, kendi gerçek yüzünü gizleyemez duruma gelmiştir. İktisadi ve siyasi olarak iyiden iyiye sarsılan sistemin kendisi, iktidarının gerçek sahiplerinin hizmetinde en baskıcı yöntemleri uygulamaya başlamıştır. Yerli gerici komprador-bürokrat kapitalizmle bütünleşen finans-kapital gruplarının yarı-sömürgeledeki esas devlet biçimi faşizmdir.

Faşizmin 'en barbar'la başlayan bütün 'en'lerin temsilcisi olan finans-kapital grupları olduğu söylenirken, yarı-sömürge ve sömürge-

lerdeki egemenliklerin hiç biri bu genel dünya egemenliğinden bağımsız olarak ele alınamazlar. İktisadi ve siyasi anlamda tam bir boyun eğme durumu olan yarısömürgeciliğin kendisi, giderek gerileşen emperyalist siyasetin birinci derecede yansıma alanlarıdır.

Yarı-sömürge ve geri ülkelerin tümünde, demokrasi, iyiden iyiye daralan, finans-kapital gruplarının onları yerli uşaklarının sınırına hapsedilmiş ve alttan gelen/gelecek olan tüm istemlerin önüne geçen esas etmen zorun kendisi olmuştur.

Bugün coğrafyamızda da durum böyledir. En küçük demokratik hak dahi, bir dizi yığın mücadelesiyle kazanım hanesine yazılabilir. Bu kazanımların sınırının kısmi genişlemiş olması, sistemin gerçek özünün değiştiği anlamına gelmeyecektir. Olan, sadece gelişen kitle mücadeleleri karşısında, zorun dozajının ayarlanması ve boyalı görüntülerle teşhir olunmuşluğun giderilmesi, sistemin, ömründen uzatılmasının çabasıdır.

DEVİRİM İÇİN DAHA GÜÇLÜ CEPHELER OLUŞTURMAK

Karşı-devrim cephesinin belirlenmiş yüz hatlarının çirkeşleşmiş gerçekliğinin yanında, varlığını egemenlik düzleminde sürdürmesi henüz tehlikeye girmiş değildir.

Yurtsever-devrimci mücadelenin geldiği boyut, mücadele seyri içindeki iniş ve çıkışların en son vardığı nokta, karşı-devrim cephesi için en ciddi tehlike, sınıfın ve devrimci güçlerin iyi bir bileşeni durumunda olmasıyla birlikte, uzlaşma ve reformizme doğru evrilme olasılığı ciddi kaygıları beslemektedir.

Devrim cephesinin diğer güçleri açısından, 'herşeyin yolunda olduğu' söylenemez. Geleniğin kendisi açısından çok daha ince eleli sık dokunması gereken kapsamlı sorunlar söz konusudur. Devrim cephesinin yığımlara önderlik etme noktasında oldukça gerilerde seyrettiği,

ve olunması gereken yer daha ziyade reformist güçlerin edindiği söylenebilir.

1 Mayıs'ın arifesinde özellikle de devrimci güçlerin en temel sorunu olan ve bir türlü aşılması yönünde ciddi adımlar atılamayan dayanışma, birlik ve dostane mücadele meselelerinin özenle irdelenmesinin yararlı olacağı ve her kesimin bir kere daha kendilerinin dışındaki dünyaya, görerek bakmaları gerektiğini düşünüyoruz. Devrimci olmanın çok temel gerekleri dahilinde olması gerekenlerden ödün verildiği bir atmosferde yaşadığımızı görmek pek zor olmasa gerek.

Her iç çatışma durumunda, tavır koyan ve sayfa sayfa yazılar yazanlar olarak aynı şeyler kendi bünyemizde tezahür edince hiç çekincesiz, çeşitli nitelendirmelerle aynı tarz saldırılara girmekten geri durmadık. Savunularımız da hep aynıydı. "Onlar parti düşmanları." İyi de senin de tavır takındığın ve lanetlediğin diğer olayda da, onlar "kontra"ydı, vb'ydı. Bunlar, bilinen en uç görüngülerdi. Meselenin öncesinde ve bu görüngülerin tümünü ortadan kaldıracak temel yaklaşım kendisinde yaşamın ve dünyanın koşullarını doğru kavrayarak herşeyden önce devrim cephesinin bu temel sorununu çözme yönündeki ihtiyacı kabul etmek olmalıdır. Böyle bir gerekliliği kavramadan, doğru bir yönelime girmekte olası değildir.

Yaşadığımız koşullarda, siyasal yelpazenin kendisini üç ayrı kategoride ele almak doğru olur sanırız. Devlet erkini elinde tutan egemen burjuva-feodallerin karşı-devrimci siyasi cephesi. Devletin varlığını korurken onu reformlarla yaşama siyaseti güden, esastada halkın orta ve üst tabakalarına denk düşen reformizm cephesi. Ve sorunu sistem sorunu olarak gören devrimci siyasal cephe. Elbette ki bu cephelelerin her kesimi içinde -ana eksenleri aynı olması yanında- çeşitli ton ve içeriklerde farklılaşmalar olacaktır.

Egemen cephenin tüm iç gelişme ve dalışmalarına rağmen, özel-

likle devrim cephesi karşısında topyekün bir yönelime kalkışabiliyorlar. Bu esas tehlikeye karşı tali olanları es geçme güdüsüdür. Ve bu uğraşın kendisinin emperyalist siyaseti, devrimci yönelimleri "uyşaltırdırarak" sistemin içine çekebilme çabasıdır. Ve elindeki mayası reformizmdir, çekemediklerini yoketmektedir.

Bugün reformist cephenin yaygın ve hızlı bir gelişim göstermesinde uluslararası koşullar ve egemen güçlerin şiddetini en uç sınırdan, pervasızca uygulayabilme olanaklarının oldukça rahat olması etkili iken, bir diğer önemli etki de, devrimci camianın güçlü etkiler yaratamaması ve karşı siyasetleri teşhirde yeterli olamayışlarıdır. Bunun en temel nedenlerinden biri; devrimci güçlerin ortak paydalarda dahi bir araya gelememeleridir.

1 Mayıs'ın kendisi bu sorun için iyi bir vesiledir. Bu aynı zamanda devrimci güçlerin işçi sınıfının dayanışma ve mücadele gününde, kendilerinin her kesimden dahi iyi önderlik ettiğini söyleyenlerin pratikte işin neresinde olduklarını göstermesi açısından anlamlıdır.

Siyasal yelpazede en yakın güçlerin, ajitasyon/propaganda ve örgütlenme serbestliği yanında bir araya gelebilmeleri, küçük ayrıntılarda esnek bir yaklaşımla, cepheyi geniş tutmaları ve birleşebilecek tüm güçlerle ve giderek halkın geniş bileşimlerinde etki alanına çekerek saflaşması bir zorunlu ihtiyacıdır. 1 Mayıs gibi onlarca günün kendisinde ortak devrimci platformlar, geniş yığınları disipline eden, yönlendiren ve onların inisiyatifini devrimci gelişmelere kanallı edebilen örgütlemeler yaratılabilir. Bunun önünde hiçbir nesnel engelin olduğunu düşünmüyoruz, aksine tamamen öznel yaklaşım ve çaba sorunudur diyoruz.

Bugün toplumsal mücadele alanlarında geniş kitle örgütlerinde etkili olan güçlerin daha ziyade reformist ve sistem içi güçler olduğu yadsınmaz. Devrimci güçlerin bu alanlarda ortak çalışmalar yarata-

mamasının ve bu alanları devrimci etkilerle donatamamasının en önemli nedeni grupsal kaygı ve hareketlerle ortaya çıkan marjinalleşmenin kendisi değil midir?

Siyasal anlamda kiminle nasıl yakın olacağımız sorununun çözümlendiği söylenemez. Kendisine Maoist diyen gelenek güçleri siyasal anlamda en yakın bileşenler iken, en uç 'düşmanlıklar'ı yaşıyor. Aynı şey THKP-C kökenliler için ve AEP çizgisi diye bilinen kesim içinde pek farklı değildir. Bu daha yakın olan siyasal güçlerin yaklaşma gerekliliği kavranmadıkça, daha geniş olabilecek devrimci-sosyalist kesimin yakınlığı, ortak hareket edebilmesi ve giderek reformist kesimide önderliği etrafında toplayarak yığınlaşması olanaklı değildir.

1996 1 Mayıs'ın tecrübelerini doğru kavrayabilmek önemlidir. Genel anlamda birlikte davranabilme anlayışını sistemli kılmanın ilk adımını, 1 Mayıs gibi, her kesime aynı ortak paydalar sunan böyle bir görkemli bir günde atabilmek olanaklıdır.

Özellikle de, egemen güçlerin provakasyonlarla yığınları sindirme, sokağa çıkmasının önünü kesme amacıyla gözdağı verme, katletme zeminlerinin oldukça güçlü olduğu ve bunların birçok örneğini yaşamış olan devrimci pratiğimizin gösterdiği gerçekleri görmezden gelemeyiz.

Ayrıca, geniş yığınlardan kopmamaya aşırı bir hassasiyet göstermekte önemlidir. Bu kitlelerin gerisinde olmak değildir elbetteki. Fakat koşulların kendisini ayrıntılandırmadan tekduze politikalarla yürüme ve çoğu defa kitlelerden kopmaktan kurtulamamış olmayı görmek gerekir.

"Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık" eyleminin tecrübeleri önemlidir. Kitlelerle birlikte olmak ve giderek onların daha ileri düzeyde yönelimlerine önderlik etmek ve yine bunu yaparken; o genel talepleri hiçe sayarak, kitlelerin taleplerine özgün slogan ve şarlardan -ra-

dikalik adına- sakınarak eylem içinde evrimci bir ilerletmeyi 'sol'dan darbelemek bir işe yaramayacaktır.

Kitlelerin reform taleplerinin yanında yer almak için ilk adımdır. İkincisi taleplerin özgünlüklerini kavtararak yığınların can damarına su vererek, uygun slogan ve şarlar tespit etmek; üçüncüsü, reform ve yenilenme istemlerinin nereye kadar gidebileceğini bizzat pratik aksiyonlarla tanımlayarak, yığın eyleminin esasta nereye ve nasıl yönelmesi gerektiğini, yine pratiğin sıcağında yığınlara kavtararak, eylemleri daha ileri niteliklere taşımak ve giderek kitle bilincini siyasal iktidar perspektifiyle donatmaktır. Ve öyle sanıyoruz ki, genel söylemde bunlar herkesin kabuledeceği şeylerdir. Yığınların siyasal iktidara yönelmesi tüm devrimci kesimlerin istemiyse -ki öyledir- o zaman bu genel tasarımı gözetmek ilk iş olmalıdır. İkincisi; küçük-büyük, etkili-etkisiz hesabı yapmadan tüm devrimci kesimin ajitasyon/propaganda ve örgütlenmesine hiçbir ambargo konulmamalıdır. Üçüncüsü; genel talepler saptanarak ona uygun ve kitlelerle bütünleşebilecek ortak slogan ve şarlar tespit edilmelidir. Dördüncüsü; eylemleri organize edecek ve pratik içinde tek belirleyici olacak, aynı zamanda disiplini sağlama ve provakasyonlara karşı oluşturulacak ortak güvenlik birimlerini de yönlendirecek yürütme komiteleri tespit edilmelidir. Gerekirse, -daha doğrusu- bu organize komitelerinin halk tarafından belirlenmesine gidilmeli ve halkın devrimci iradesine saygı gösterilmelidir. Beşincisi; yığınların demokratik tercih hakları kesinlikle baskı altına alınmamalıdır. Altıncısı; eylem alanlarına kurayla belirlenecek sıralamalarla kortejler oluşturulmalı ve kesinlikle her kortej organizasyon komitelerinin insiyatifini tanımalıdır. Belirlenen ortak sloganlar dışında eğer uygunsa pankart ve dövizler taşınmalı, kesinlikle slogan yarışına girilmemelidir.

Eyleme başlama gerekliliği karar bitirme gerekliliğide taşınmalı ve başından sonuna kadar tek vücut olma amacı güdülmelidir.

Dönemin siyasal ve toplumsal sorunları dikkatle irdelenerek devlet mekanizmaları içinde genel yönelimin yanında, en çok teşhir olmuş kesime yönelmek ve bu türden eylemlerde karşı-devrim güçlerini hedef alırken; reformist, liberal kesimlerle dayanışma durumu sağlanmaya çalışılmalıdır.

Bu durumun yığınlara daha büyük güven vereceği, katılımı arttıracığı, coşkuyu kamçılayacağı, kitlelerin tercihinde devrimci kesimi daha da öne çıkaracağına emin olmamızdır.

Birlik-dayanışma ve ittifakların sağlanabilmesi için, devrimci özgüven için temel besleyici yanı olacaktır. Kendisine özgüveni olmayan bunu başaracağı düşünülemez. Sabır, tahammül ve esneklik devrimci bir yetidir. Ve gerçek dostluklar bu zemin üzerinde kurulacaktır. İş bugünden, 1 Mayıs alanlarından başlamak anlamlı olacaktır.

Daha önceki kimi durumlarda belki nüveleri atılan bu yaklaşımları sistemli kılmak gereklidir. Gazi olayları anmasında ve "Sürekli Aydınlik İçin Bir Dakika Karanlık" eylemlerinde olumlu yaklaşımların geliştiğini belirtmek gerekir. Daha kalıcı sonuçlara ulaşmak için daha ciddi yaklaşımlar gerekmektedir.

Devrimci ve demokratik halk muhalefetini geliştirip güçlendirmede devrimci dayanışma ve ittifak politikalarının ciddi etkileri olacaktır. Hayatın her alanında bu gereksinimi duyumsamak başlangıcın ilk adımlarıdır. İçinde bulunduğumuz dünya ve özgül ülke koşulları bunu gerektirmektedir.

İnsan bilinci ve ruhunda kurulacak olan devrim perspektifi köklü iktisadi ve toplumsal dönüşümlerin teminatı, yarının ilk iktidarı olacaktır.

Sorumluluk duyan herkese; 1 Mayıs'ın arifesinde, Birlik-Mücadele-Dayanışma ruhu kuşanmak düşüyor.

"Düşük yoğunluklu savaşta" gelinen nokta

Kenan SARICA

Parlamentodan yaka paça gözaltına alınarak tutuklanan milletvekillerinin mapusluğu üçüncü yılını doldurdu... Onların tutuklanması yeni bir dönemin başlangıcıydı! Bugün o dönemin "kahramanları" ve icraatları daha bütünlüklü olarak ortaya çıkıyor.

Savaş, bir bütün olarak muharebelerden oluşur. Muharebeler ise savaşan güçlerin karşılıklı güç ilişkilerini, konumlarını ve durumun genel görünümünü anlamamıza yardımcı olur. Dönemler ve dönem politikaları, güçleri tanımamıza olanak verir.

Yurtsever-devrimci mücadelenin geldiği boyut; V. Aydın'ın cenaze töreni, serhildanlar, Cizre, İdil, Şırnak, vd. kent direnişleri ve DEP'in halk üzerindeki etkisiyle çok net görüldü, hissedildi. Bu durum devrimci hareketleri belli bir atılıma sevk ederken egemen sınıfları da yeni önlemler almaya yöneltti.

Egemen sınıflar bir dizi önlem üzerinde çalışarak, bunları sistematik bir şekilde yürürlüğe koydu. Bugün içinde bulunduğumuz olumsuz koşulların nedeni, bu önlemlerin sonuçlarının görünümü, etkisidir.

Burjuvazi ilk aşamada, işin ne olduğu konusunda var olan kavram kargaşasına son verdi. Demirel, "kalkışma" + genelkurmay, "düşük yoğunluklu savaş" dedi. Kavram konusunda mutabakat sağlanınca,

durumun gereği olan taktikler belirlenildi...

Başta, yeni taktikleri yürürlüğe konmasında engel görülen eski kadrolar işbaşından şu ya da bu şekilde uzaklaştırıldı. Yeni kadrolar bulundu. Taktiklerin siyasi kadroları ve siyaseti oluşturulurken, bu işin finans kaynakları tespit edildi. Kadrolar geniş yetkilerle donatılırken, yasaların yetersiz kaldığı yerde, bu kadrolar vasıtasıyla yasal olmayan örgütlemeler oluşturuldu. Asker ve polis arasında daha net alan ve görev bölüşümü yapıldı.

Serhildanların halk üzerindeki olumlu etkisini kırmak, politize olmuş kitleleri dağıtmak için silahlı kitle gösterileri şiddetli bir şekilde bastırıldı. Geniş tutuklamalar yapıldı, halk içinde çalışan kadrolar tutuklandı. Ordu çok büyük bir güçle, güney kamplarına karşı harekete geçerken, batıda şoven-miliyetçi politikalara hız verdi. Bu dalga MHP başta olmak üzere diğer faşist partiler tarafından sürekli yükseltildi. Olayların geniş kitleler tarafından bilinmesini önlemek için, burjuva basını gerek tehdit gerekse de anlaşmalarla susturuldu. Yurtsever-devrimci basın elemanları tutuklandı, öldürülürken, gazete binaları bombalandı, dağıtımlar engellendi.

Bu terör politikası, mücadele ile ilgili herkesi, her kurum ve kuruluşu kendisine hedef seçmişti. Suya atılan serpmeye ağ çekiliyordu.

Üç yıldan fazla bir zaman dili-

mine yayılan bu dönem, gelinen noktada burjuvazi açısından sonuçları itibarıyla başarılı olmuştur.

Halkın siyasi iradesi kırılmış, örgütleri dağılmış, mevziler kaybedilmiştir. Devrimci-yurtsever basın en geri noktadadır. Mücadelenin deneyimli kadroları imha olmuş yada cezaevlerindedir. Demokratik kitle dernekleri kapanmış, var olanlar etkisizleştirilmiştir. Mahkemeler burjuva anlamda olsa bile hukuksal niteliklerini yitirerek birer savaş aygıtına dönüşmüştür. Sürgün ve göç sonucu ülkenin kırsal alanları bosaltılmış, kitleler varoşlarda sefalet içinde yaşamaya terk edilmişlerdir. Gerillanın etki sahası daralarak güçlü darbeler vurması güçleşmiştir. Avrupa'da manevra zemini yitirilmiş, dünya kamuoyu üzerindeki etki azalmıştır.

Türkiye'de devrimci muhalefetin silahlı kanadı etkisizleştirilmiş, kadroların bir kısmı öldürülmüş, önemli bir kısmı ise (özellikle deneyimli, iş yapabilenler) cezaevlerindedir. Siyasi ve askeri manevra yeteneği olmayan bu örgütler, tasfiyeciliğin sol pratiğini sergileyerek, mevzilerini bir bir yitirmiş, kitle tabanlarını sağ akıntılara ve sisteme kaptırmışlardır. Öyleki bu örgütler, varoşlarda cemevlerinin gölgesinde, devlet terörünün yakıcı sıcaklığından korunur duruma düşmüşlerdir.

Dünya'da ve ülke'de gelişen olayları anlamaktan uzak, strateji ve taktik yoksunu bu gelenek sürdürü-

cüsü örgütler, geldikleri noktada, halktan uzak kendi iç sorunları karşısında şaşkın, geleceği olmayan yapılar durumundadırlar.

Egemenlerin şiddetli yönelimi karşısında bu örgütlerin içinde bulunduğu durum, hiç istemedikleri, yasal zeminler (sendika, cemevi, dernek) içerisinde politika yapar hale düşmüşlerdir. Eylemliliği inkar eden bu örgütlerin içinde bulunduğu diğer bir aşama ise iç parçalanmadır.

Öte yandan yaşanan sürecin getirdiği bir başka durum ise sistemi muhalefetin ivme kazanması, kitleselleşmesidir. Devrimci muhalefetin yasadışı alanlarında yaşanan iç parçalanma, güven yitimi, politikasızlık ve bazı tutumlarda karşısına dönüşme, kitlelerde sistemi muhalefet ve sistemi yaşam biçimine kaynaklık ederek kurtuluşu burarlarda aramaya itmektedir. Burjuvazi, muhalefet güçlerinin üzerine terör politikasıyla giderken bir yandan da muhalefeti kendi sistemi alanlarına çekmektedir. Bu rıza, sisteme, belli oranlarda meşruiyet kazandırmaktadır.

Ülke'de de Türkiye'de yaşananlardan farklı bir gelişme genel olarak yoktur. Ayrım noktası, yurtsever muhalefetin daha güçlü ve çaplı olmasının doğal avantajıdır. Ayrıca yurtsever hareketin cephe gerisi sağlam bir şekilde kurumsallaştı. Gerilemenin yeniden bir atılıma dönüşme koşulları yurtsever hareket açısından daha uygundur.

Ülke'de yitirilen mevziler gözönüne alındığında yenilgi durumu daha net ortaya çıkar:

-Pek çok kentte milis gücü örgütlenmiş, ve sürekli eylem yapabilir durumdaydı.

-Genel ve yerel çapta serhaddanlar gerçekleşiyor ve giderek kitleselliği artıyordu.

-Ülke'de önemli miktarda ekonomik gelir kaynakları yaratılmış, vergi sistemi yürütülür duruma gelmişti.

-Dernek, sendika, belediyeler, meslek kuruluşları gibi pek çok yasal kitle örgütlerinde ve kurumlarda

etkinlik kurmuştu.

-Yasal siyasi parti çalışması başarılı bir aşamadan sonra önemli bir muhalefet odağı durumundaydı.

-Dünyada, özellikle Avrupa'da ulusal kurtuluş mücadelesinin uluslararası dayanışma kanalları oluşturulmuş, mücadeleye sempati duyan kesimler çoğalmıştı.

-En önemlisi, tüm bunların başkısı altında kalan burjuvazi, kendi içinde bölünmüş, bir kesimi çözüm olarak, siyasi seçenekler üzerinde çalışarak, siyasi irade oluşturmaya başlamıştı.

-Gerilla çok geniş bir alan içinde hareket ediyor ve denetim sağlıyor, büyük askeri hedefleri imha ile sonuçlandırıyordu.

Bugün ülke'de bunlardan söz etmek mümkün değil!

Neden böyle oldu?

YURTSEVER HAREKETİN ÜZERİNDE YÜKSELDİĞİ DİNAMİKLER VE HAREKETİN ZAAFLARI!

Gerilla uzun süredir Ülke'de yürüttüğü mücadele ile özellikle Botan Eyaleti'nde belli bir altyapı oluşturmuş ve kitle desteğine kavuşmuştu. Burayı bir üs alan haline getirerek, Serhad, Amed, Dersim, Garzan bölgelerini sürekli besledi. Savaşı bir sürekliliğe oturttu. Hapçe katliamının ülke'deki etkileri ve ortaya çıkan siyasi-askeri boşluğu iyi değerlendiren hareketin onderliği, lojistik ve kamp sorununu

DEP'li milletvekillerinin gözaltına alınması ve tutuklanması bir dönemin başlangıcı oldu.

büyük çapta çözdü.

Bu sıralarda '89 Zonguldak maden işçilerinin yürüyüşü ile açığa çıkan toplumsal hoşnutsuzluk, batıda halk muhalefetinin gelişmesine, yeni mücadele kanallarının yaratılmasına hız kazandırdı. Bu gelişmeler karşısında, 12 Eylül'ün baskı mekanizmalarını gevşetme ihtiyacı duyan burjuvazi, genel ve yerel seçimlerle yeni bir döneme girdi. Yurtsever hareket, bu kanalı doğru bir biçimde yakalayarak halkın siyasi iradesini parlamentoya yansıtmamıştı.

Irak askerlerinin Kuveyt topraklarını işgal etmesiyle ortaya çıkan bunalım, Körfez savaşıyla ve Irak'ın yenilgisiyle sonuçlanınca, dünyada yeni ittifaklar, farklı bir siyaset ve güçler dengesinin ipuçlarını verdi.

SSCB'nin yıkılması, dünya siyasetinin, eski merkezlerden koptuğunu yerel bazı güçlerin öne çıktığını, yeni bir takım ekonomik ve siyasal birliklerin oluşumunu gösterdi.

"Yeni Dünya Düzeni" olarak adlandırılan bu siyaset, kendi strateji ve taktiklerini oluşturmakta gecikmedi. Körfez savaşının ardından ulusal hareket, güney topraklarında önemli mevziler kazandı. Siyasal prestij edildi. Gerilla savaşı yükseliyor, serhuldanlar kitleleşiyor, siyasal oluşum ciddi bir muhalefet oluşturmaya başladı.

Burjuvazi tehlikeyi farkettilerinde, durumu kendi açısından gerekli olan ittifaklarını gerçekleştirme işine soyundu.

Güney'de KDP ve YNK'yı yanına çekerek ulusal harekete karşı bir cephe oluşturdu. Ve çok ciddi askeri güçlerle saldırıya geçti. Yurtsever-devrimci hareket bu ittifakı engelleyemedi. KDP ve YNK'yı sol terimlerle değerlendirerek, kendi gücünü abarttı. 92 Güney savaşı yurtsever-devrimci hareket açısından bir çok yönden pahalıya patladı.

Bunlardan birincisi: sınır boylarındaki kamplarını ve araç-gereçlerini kaybederken, bölgeyi kullanma avantajını belli bir dönem yapamadı. İkincisi: güney halkı üzerindeki sempatisini yitirirken, örgütlülüğü daraldı. Üçüncüsü: KDP ve YNK'nın dostluğundan mahrum kaldı, düşman, kazandı, karşıdaki cephe genişledi. En önemlisi Kürtler arası savaşa bir tuğla koyarak, eskiden beri gelen kötü bir geleneğin parçası durumuna düştü. Halk moral çöküntü yaşadı.

Bu durumun sonucu olarak, bölgedeki gerici ülkelerle ilişkisi daha da derinleşerek bağımsız politika yapma yeteneğini kısıtladı.

Devlet, Avrupa'da devletlerarası ilişkilerini kullanarak bir baskı oluşturmaya başlayınca, üzerinde bulunduğu yasal zemine daha sağlam basmak yerine, ortamın koşullarını zorlayarak yasadışı konuma düştü. Devletlerarası ekonomik-siyasal ilişkileri ve Avrupa'daki hük-

metlerin durumunu değerlendirerek, kamuoyu ve yasaların desteğini arkalamak yerine sınırları zorlayıcı, şiddet dozu yüksek eylemlere başvurarak, yasal konumu ve eski avantajlarının önemli kısmını yitirdi. Böylelikle hakim sınıfların istediği durum oluştu. Egemen sınıflar bir alanda daha öne geçti.

En önemlisi belki de temel belirleyen olarak, ülkedeki gerilla eylemlerinin yanlış hedeflere yönelmesi, bu eylemlerin süreklilik göstermesi mücadelenin haklılığına ve olumlu etkilerine gölge düşürerek asıl çelişkinin gündemden düşmesine yolaçtı. Bu tavrın sonucu olarak halk desteğinde belirgin geri çekilmeler yaşandı.

Korucu ailelerini vurmak, öğretmen ve diğer sivil görevlileri öldürmek. Kendi dışında aynı alanlarda mücadele eden devrimci örgütlere karşı silah kullanmak ve kendi içindeki muhalefete şiddetle yaklaşmak. Tüm bunlar, ciddi güven kaybına yol açarken devrimci kamuoyu nezdinde mesafeli duruşlara sebep oldu.

Oysa, egemen sınıflar "düşük yoğunluklu savaş" tespiti yaparak saflarını iyice tahkim etmiş, iç çelişkilerini erteleyerek, bastırarak, yeni ittifaklar kurarak kapsamlı bir yönelime girmişti. Bu durumu görerek, devletin ittifaklarını bozucu, taktiklerini boşa çıkartan tavrılara girmek, dostları çoğaltmak, yeni ittifaklar bulmak ve eski hatalarda ısrar etmemek, yurtsever-devrimci hareketin dönemi daha az zararlı geçirmesine yardımcı olurdu. Sonuçta, hareket yalnız kaldı, güç kaybetti ve geriledi.

Yurtsever-devrimci hareket baştan beri ülke'nin kırsal alanlarında yoksul köylülüğe dayanarak gelişti. Hareket şehirlerde doğru genişleme gösterdiğinde, yoksul kesimlerden ziyade küçük ve orta burjuva sınıfa dayandı. Belli bir dönemden sonraki hatalarında, bu yanlış sınıfı hedef kitle seçmenin sancılarını yaşadı. Hatta siyasal oluşumunun önderliğini bu orta sınıf kadrolarından oluşturdu. Hareket, şehirlerde işçi-

emekçi sınıfla buluşamadı. Yapması gereken, işçi, emekçi sınıfa dayanarak, küçük ve orta burjuvaziyi yanına çekmek, önderliğin sınıf karakterini ise özenle korumak olmalıydı.

Bu olmayınca, egemen sınıfların terörünün baskısı altında kalan unsurlar, safları ilk elden terketti. Gerilla içlerine kadar taşınan bu sınıf üyeleri, savaş içinde de tasfiyecilik, kaçın, yalın bir duruma düşerek, gerillayı darbelerle açık hale getirdiler.

Polisin şehirlerde gerçekleştirdiği operasyonlar hep başarılı oldu. Binlerce kadro tutuklandı, öldürüldü. Halk öndersiz kaldı, örgütlülük dağıldı. İlegal örgüt kurallarını uygulayamayan, bu yeteneği gösteremeyen kadrolar, kitleleri kontrgerillanın insafına terketti. Kontrgerillaya karşı savunma ve saldırı yapılamadı. Yüzlerce "faili meçhul" kayıp gerçekleştiren kontrgerilla, mücadelenin en deneyimli kadrolarını, halk önderlerini imha etti. İlegalite kurallarındaki zaafiyet, yani mücadelenin seviyesine göre yapılamayan örgütlenmeler, bu örgütlenmelere damgasını vuran orta sınıf tarz, binlerce kişinin yakalanmasına, etkisiz hale getirilmesine yol açtı.

Tüm olumsuzluklar üç yılı aşan bir zaman kesiti içerisinde birlesince bugünkü yenilgi durumu ortaya çıktı.

1990'dan bu yana altı yıl geçti. SSCB'nin yıkılışı, Körfez savaşının sıcak etkisi yerini belli bir serinliğe bıraktı. Oluşan ittifaklar ve güç dengeleri kendi içinde bir istikrara kavuşmuş görünüyor. Ashında bugün yaşananlar o zaman kurulan ilişkilerin bir sonucudur ve etkisini ağırlıca hissetmeye başladık.

Süreci nesnel bir şekilde değerlendirdiğimizde, durumun zamanında kavrama ve hemen tavır takınma konusunda yetersiz olduğumuz görünüyor. Sorun bizdedir.

Sınıf ilişkilerimizi doğru kurmaz, eylemlerimize siyasal karakterimizi veremez ve devrimci tarzı yaşayamazsak... Değişen birşey olmayacak..!

Ağıtla umudun buluştuğu gün: 24 Nisan

Halil ARARAT

Geçtiğimiz yıllarda kimi din alimleri Kuran'ın ayet ve kelime sayılarından, kimi Türk "aydın"larında M. Kemal'in hayatındaki önemli takvim yapraklarından 19 sayısının "mucizevi sırrını" keşfetmişlerdi. Bu keşif "Türkün makus talihini yenen" Atatürk'ün "ilahi bir güçle" hareket ettiğini, başka bir deyişle "Tanrının Türkten yana" çıktığını gösteriyordu. Tercihini bir şekilde belli etmek isteyen Tanrı, 19'ları bir şifre olarak kullanmış olmalıydı(!)

19'ları bilemeyiz ama 24 rakamının Tanrıyla da, şeytanla da bir ilgisi yok. Anadolu'nun büyük acısıyla umudunun döne doluşa 24 Nisan'da bağlaması, ne "Allahın hikmeti" ne de "Ermeni cinlerin marifeti" sayılabilir. Olsa olsa, tarihin ilginç ve anlamlı tesadüfünden biridir. Ki bu sayede iki büyük olayı aynı gün anma durumundayız. Birini kanayan birini coşan yürekle...

24 Nisan, "ölümlerden yeniden doğma"nın bundan daha iyi bir simgesi olamaz herhalde. Milyonların ölüm fermanını yazanlara inat, milyonların kurtuluş ışığı yakılmış iğde; güneşin bir parça yüzü gülümüş, bu yasak toprağın altında...

Kars'lı Ermeni çocuğu, soykırım tanığı, gönüllü haytık(1), kızıl şair Yeğişe Çarents'in "ter yıka germir revanş/ter yıka arkadaş Suphi'n" (2) şeklindeki öngörüsünce olmuş İbrahim'in partisizliği gelişti. Suphiler'in

mirasını yüklenmiş olarak, tarihin cıvsesi özne, dördüncü ayın 24'ünde.

AĞLAMA SEVGİLİ YURDUM

"Tehcir" demişler adına
cennetin yolunu döseyip
ayakların altına,
Vermişler yetkiyi
ehl-i müslüm, vatan perver
mutasarrıf-kumandan
esraf, ayan takımına;
Koyun gibi boğazlanmış
Bir milyondan fazlası
"gavur"un
Onbeş yıllık vatanında...

Bütün zamanların dünya tarihinin yüz karası olarak geçmiş bir büyük soykırımın ferman günüdür 24 Nisan 1915. Eskişehir'den Van'a, Antalya'dan Kars'a kadar kan kesmiştir dağları, düzleri, kavimler diyarı Anadolu'nun Arevmihayastan(3) mezarlık olmuş, gökkuşağı Nayiri'nin(4) bir rengi daha solmuştur.

Buraya ayrıntılı tarih aktarmanın imkanı yok. Nihayet kısa bir anma, tanıtma ve yorum yazısıdır. Ki derine inilecek olduğunda her bir değişik noktası ciltlerce kitap eder. 1915'in tanığı olan Ermeni yazarlar ve Sovyet Bilimler Akademisi'nin tarihçileri bir kütüphane dolduracak kadar yazmışlar. Yazılanların özü, yaşananların geçtiği ülkede bilinmez değil; ne de toptan inkar edilebilir. Ama suçlular hüküm ferman olmaya devam ettikçe adı "tehcir"den öteye gitmeyecektir. Şüphesiz Türkiye

Cumhuriyeti'nin resmi siyasetinden söz ediyoruz. Artarak yükselecek olan demokrat aydın duyarlılığı ve halkın vijdanı ayrı. Bu da kendiliğinden olmayacak tabii. İşte bunun için araştırmak, incelemek yazmak, anlatmak, tanıtmak, kavratmak zorundayız tarihi. Yalnızca tarihsel bir ilgi konusu olarak ve sadece geçmiş durumların doğru değerlendirilmesi bakımından değil, bugünde yeşermeye devam eden ve özellikle Sovyetler'in dağılmasından sonra daha fazla hararetlenmiş olan ulusal çelişiklere sağlıklı yaklaşım gösterilebilmesi bakımından bu önemlidir. Halkar arasındaki kardeşlik bağlarını geliştirmeye dönük, milliyetçi önyargılardan uzak politikalarda, Marksist bakış açısı ile tarihin ciddi incelenmesi ve doğru yaklaşımlar temelinde üretilebilir. Bu yönde kapsamlı çalışmaların gerekliliğini belirterek konumuz özgünlüğünde kısa bir tarih yorumu ile bazı önemli noktalara dikkat çekmekte yarar görüyoruz.

SEFERBERLİK TÜRKÜLERİ VE MEDZ YEĞERN

(MEDZ YEĞERN: Ermenice "Büyük katliam." Aynı zamanda Eri- van'ın en yüksek yerine dikilmiş olan soykırım anıtının özgün ismi. Bu anıt her 24 Nisan'da çiçeklere boğuluyor)

"Ne mудар öldüler ne müslüman öldüler..."

"Kim getirdi bu savaşı ekmeğin beyazlığına..."

"Seferberlik derlerdi bende toplumların içinde..."

"Hastalık lekeli humna, ilaç kil, kmaydı..."

"Gitsin, gitsin de gelmesin/ Çocukluğum geliyor aklıma..."

(1912 Van doğumlu yetim çocuğu: Ruhi su)

Uç kıtaya yayılmış olan Osmanlı imparatorluğu geçen yüzyılın başlarından itibaren dağılma sürecine girmiş, uluslaşma durumundaki topluluklar Doğu Avrupa'dan başlayarak uygun tarih koşulların doğduğu her fırsatta "teba"lıktan sıyrılıp bağımsız devlet kurma yolunu tutmuşlardı. XX yy. başlarına gelindiğinde boyunduruk altındaki ulusların çoğu ayrılmış olup, Balkanlar'da ve Kuzey Afrika'da Osmanlı devleti toprak yitirmeye devam ediyordu.

O zamana kadar ümmet esasına dayalı hükümlerlik sürdüren ve çözülüş ortamında da Müslüman azınlıkları kendine bağlı tutabilmek için "Pantürkizm" güden Osmanlı-Türk yönetimi, kendi içindeki çalkantıların ardından Jön Türk'lerin iktidara gelmesiyle artık millet faktörünü öne çıkartmaya başlamış ve "Pantürkizm" akımını geliştirmişti. Ki bunun akıl hocalığını yapan da, İngiliz-Fransız ittifakına karşı doğuda kendi çıkarlarını genişletme çabasıdaki Alman emperyalizminin ideologlarıydı.

1. Dünya Savaşı başladığında zaten iyi bir Alman işbirlikçisi olan İttihat ve Terakki yönetimi, batıda kaybedilmiş imparatorluk topraklarına karşılık doğuda yeni topraklar fethetme arzusuyla "Turan" ülküsünü ortaya atıp Kafkas dağlarından Sina çöllerine kadar ordular gönderdi. Böylece başlıyan "seferberlik" hareketi yüzbinlerce insanın cephelerde kırılmasına sebep olurken, daha savaşın başlarında Rus orduları karşısında alınan Sarıkamış yenilgisi, Turan hayallerini söndüren ve Türk kurmayının hareket planlarını da değiştiren bir dönüm noktası oluyordu.

Diş karşı saldırı yerine savunma ve eldeki toprakları muhafaza etmenin öne çıktığı bu aşamada saldırının yönü "iç düşman"a dönecekti. Önceki

yüzyıldan beri ulusal kurtuluş davası güden ve az çok örgütlü güçleri olan Ermeniler'in Rus ordularıyla işbirliği yaparak bu genel savaş ortamında kendi topraklarını kopartmaları tehlikesine karşı esaslı bir "tedbir" düşünüldü. İşte fitiliyattaki anlamı soykırımlaşan 24 Nisan 1915 tarihli ünlü "tehcir" kararı bu temelde alındı.

Osmanlı devleti içindeki çoktan beri gündemde olan Ermeni ulusal sorununu, savaş öncesinde yine yer yer katliamlarla karşışmasının yanında çeşitli reform vaatleriyle sapsaklanma durumundaydı. XIX. yüzyılda Balkan uluslarının bağımsızlık hareketlerini izleyerek, kendi yoğunluk alanı olan Doğu ve Güney Anadolu'dan İstanbul'a kadar örgütlemeğe başlamış olan Zeytun, Sason, Van gibi yerel ayaklanmalar çıkartan, bastırma hareketleri karşısında silahlı savunmalar yapan ve yine yer yer ulusal kurtuluşçu çete savaşları yürüten Ermeniler bu gelişim seyri içinde çok ta büyük güçlere ulaşmış değildi. Ne var ki doğu vilayetlerinde belli bir etkinliğe ulaşmış olan güçlerinin Rus ordularıyla birleşme ihtimali Türk hükümetini korkutuyordu. Bu nedenle daha tehcir kararı alınmadan çok önce Ermeniler'in toplu yerleşim alanı olan bölgelerde halktan silah toplama işine girilmişti.

Ermeni halkı çoğu yerde silahlarını uysalca teslim ederken, örgütlü güç ve direniş geleneğine sahip olduğu kimi yörelerde direniş göstermiş ve ilk kıyımlarda bunun üzerine hayata geçirilmeye başlanmıştı. Ardından tehcir kararı ile bütün vilayetlerdeki Ermeniler'in yerinden kaldırılması gündeme geldiğinde büyük bölümü zaten silahsızlandırılmış ve etkili savunma yapamayacak durumdaydı.

Eğer "tehcir" kararı halen Türkiye Cumhuriyeti'nin savunmakta olduğu gibi "savaş ortamında iç güvenliği sağlamak için düşmanla işbirliği ihtimali görülen Ermeni ahalsinin yerini değiştirme" düşüncesiyle sınırlı olsaydı bu hareketin kapsamının doğudaki sınır bölgelerini aşmaması ve silahlı mukavemet durumları dışında silah kullanımına konu olmaması gerekirdi. Bundan rahatlıkla anlaşılır ki tehcir kararı doğu cephesinde Rus ordularının ilerlemesine karşı önlem al-

ma amacıyla sınırlı değildi. Ne de Ermeniler'in yerini değiştirme ve nüfus yoğunluğunu dağıtma gayesi ile...

İşin gerçeği, yazılı kararlar da çıkmadan önce İttihat ve Terakki kurmaylarının Şubat 1915'teki gizli toplantısında saptanan stratejiye bağlı olarak silahlı bildirimlerle başlatılmıştı büyük saldırı. Ki bunun tarihi Anadolu'daki Ermeni varlığını topyekün ortadan kaldırılması, Ermeni ulusal sorunu bu yolla "halledilmesi", Batı Ermenistan'ın tarihe karıştırılması ve daha sonra adına "Misak-ı Milli" denilecek olan bir uçtan bir uca bütün Anadolu'nun "Türk yurdu" yapılması bakımından bu aşamadaki en büyük engelini aşılmasıydı. Diğer engel olarak görülen Kürt sorununa gelince; birincisini kendilerinin yardımıyla aştıktan sonra, Kürtler'in "icabına" bakılması daha kolay olabirdi. (Sonradan Talat Paşa'nın "Zorları bitirdik sıra kolaylarda" dediği gibi) İşte bu hesaplardır ki Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği son derece elverişli ortamda Ermeni sorununun "köklü çözümü" için Ermeniler'in köklünü kazıma stratejisi düşünüldü ve "tarihi fırsat" budur denilerek hayata geçirildi.

1915 Şubat-Mart aylarından itibaren, İttihat ve Terakki savaş kurmaylığı merkezinden talimatla harekete geçirilen Anadolu'daki mülki amirler, ordu komutanları, Teşkilat-ı Mahsusa şefleri, aşiret reisleri ne yapacaklarını çok iyi biliyorlardı. Buyruğu üzere, kendi inisiyatif ve hünelerinin de katarak görevlerini yaptılar. Saraydan yazılı hale getirilen "tehcir" kararı ve onu takip eden resmi belgeler, her ne kadar olayın mahiyetini farklı gösterecek ifadelerle donatılmış olsa da, engellenmesi mümkün olmayan kitlesel tanıklık, dış gözlemlerle izlenimleri ve çeşitli biçimlerde yapılmış olan itiraf yada ifşaatlar, gerçekliğin ne olduğunu, yeterince açık ortaya çıkarmıştır.

Bu gerçeklik, "merkezi olarak tertiplenmiş, genel ve kapsamlı bir infazın olmadığı, ancak yer yer alt düzeydeki yetkililerin aşırılıklarının olduğu ve daha çok da silahlı mukavemet karşısında istenmeyen durumların yaşandığı" biçimindeki izahatları katıyen tekzip eden bir muhtevaya sahip-

tır. Oyle ki "tehcir" kararıyla belli merkezlerde toplanmaya başlanmış olan Ermeni yığınlarının çoğu sürgün yoluna bile konulmadan olduğu yerde katledilmiş, (toplu mezarlar kazıp diri diri gömmeye, kiliselere doldurup ateşe verme gibi en barbar örnekler...) kafiye halinde yola koyulanlarından çoğu, yine yağma-talan ve soyunu tüketme kastıyla sürgün sırasında kırılmıştır.

İttihat ve Teraki yönetiminin merkezi düzeyde tertiplenen, yol verilen ve öncelikle resmi güçleri eliyle başlatılan katliamlara yer yer sivil-mahallî güçlerde iştirak etmiş, Ermeniler'in malını, mülkünü yağmalama, kadınlarını kızlarını elde etme kastıyla yapılanların yanısıra, dinsel-ırksal hissetmele yapılan kırımlarda olmuştur. Çoğu yerde Kürt aşiretlerinde Ermeniler'e karşı kullanıldığı bir gerçektir. Kimisi daha Abdülhamit zamanında Hamidiye Alayları ile boy göstermiş, kimisi de bu savaş ortamında Osmanlı devleti ile işbirliğine girişmiş olan feodal Kürt beyleri daha sonra sıranın kendilerine gelceği olduğunu düşünmeden, kendileri gibi ulusal boyunduruk altında olan bir halkın toplu kıyımına iştirak etmişlerdir. Bu ortaklığı yaptırın ve bir ulusun başkasına kırıdırılmasına imkan sağlayan dinsel bağnazlıkla yoğrulmuş feodal geniciliğin rezil çıkar güdülerini, bugünde Kürt'ün Kürt'e kırıdırılması gibi daha müthiş bir senaryonun hayata geçirilmesine kolaylık sağlıyor ve en soysuz tarihi rollerden birini oynuyor.

1915'te bu örneklerin yanısıra Kürt ve Türk halkı içinden (hatta bazı nüfuz sahibi beylerden) Ermeniler'e koruma yapan ve hükümetin böyle bir tutumu şiddetle cezalandırmasına rağmen katliam mağduru aileleri, çocukları saklamaya çalışanlarda olmuştur. Daha çok Alevi kesimler tarafından gösterilen bu onurlu davranış, Dersim halkı büyük ekseriyetle göstermiş; Erzincan-Elaazığ-Malatya taraflarında kırımdan kaçan Ermeniler çoklukla Dersim içlerine sığınmış ve bu koruma sayesinde hayli kurtulan olmuştur. Ayrıca Bitlis yöresinde önemli bir dayanışmanın olduğu söylenir. Şüphesiz çok yerde de sahip çıkan köyler, haneler olmuştur. Dostluğun iyisi zor zamanda kendini gösterir derler, halkların kardeşliği bakımından azınlıkta kalmış olsa bile böyle örneklerin büyük değer taşıdığını belirtmek gerekir.

1915'te halkın direniş gücü bulunmaksızın toplu katliam düzenlenen yerlerin çoğunlukta olduğu biliniyor. Bununla beraber Van, Sason, Urfa, Zeytin(Maras), Musaker(Hatay), Şebinkarahisar(Giresun) gibi yerlerde yine büyük bölümü silahsız olan gönüllü savaşçılar tarafından korunmaya çalışıldığı silahlı savunma hareketleri olmuş; ancak güç dengelerinin ve koşulların çok aleyhte olması nedeniyle bir-iki aydan fazla dayanamamış ve toplu katliamların öndü hiç bir yerde alınamamıştır. O dönem Ermeni hareketinde etkinliği olan Taşnak Partisi'nin genel olarak halkı örgütlü direnişe geçirme hasretini göstereemediği, kimi yerde liderlerinin kendilerini kurtarma telaşına düşüp Kafkas bölgesine kaçtıkları ve umut bağlanan Rus ordularının gecikmesi üzerine direnişçi güçlerin daha kolay yenilgiye uğratıldığı da eklenmelidir.

Böylece 1915'in yaz aylarında doğu ve Orta Anadolu'nun Ermeni nüfusu çok büyük ölçüde kırılarak tüketilmiş, kalanları "Aksor" (sürgün) bölgelerine dağılmış, ancak sonraki yıllarda yeniden silahlı mücadele yürüten bazı Ermeni grupları olmuştur. Yerleşim alanlarında ve sürgün yerlerindeki toplu katliamlardan başka salgın hastalık, açlık ve benzeri nedenlerle ölenlerinde çok olduğu biliniyor. Ki bu da başı başına bir imha siyasetinin ürünüdür. Kısaca Anadolu'nun dört bucağında sayıları iki milyondan fazla olan bir ulusal topluluğun hiçbir ön hazırlık olmaksızın en kısa zamanda ve nasıl olursa olsun yerlerinden çıkartılıp yüzlerce kilometre ötedeki güney vilayetlerine sürülmesini buyuran paşalar, o günlük ulaşım imkanları ve savaş koşulları içinde herhaldeki bunun bir ölüm yolculuğu olacağını düşünememiş değillerdir.

Sonuç: şu yada bu yolla yapılan kıyımlar hakkında kesin rakamlar verilebilmek mümkün olmasada, bir milyona yakın yada bunu aşan sayıda bir kırımın olduğu aşıkardır. Ermeni kaynakları bunu 1.5 milyon olarak ifade ediyor. Batılı-doğulu uluslararası gözlemciler 800 bin ile 1 milyon arasında tahmin yürütüyor. Türkiye'nin resmi belgeleri bile 300 bin kadarını kabul etmek zorunda kalıyor. Ermeni kaynaklarının abartılı, Türk revleti resmi yönetiminin haddinden fazla gizleyici olduğu düşünülürse 1915'te 1 milyon Ermeni'nin yok edilmiş olduğu sonucuna varılır. Savaş öncesi Anadolu'da 2 milyonu geçkin nüfusu olan Ermeniler'in savaş sonrası ancak 500 bin kadarına (bir kısmı kendi kimliği ile, bir kısmı "dönme" yani müslümanlaşmış olarak) bu alanda kalabildiği, yine 500 bin kadarında (bir kısmı güneye inen sürgün yollarından, bir kısmı doğuya uzanan sınır boylarından) dışarı çıktığı, kalan sayının yok edilmiş olduğu söylenebilir. Farklı kaynaklardan verilen çeşitli rakamların kabaca gösterebildiği budur. Mantıklı, vicdani ve gerçekçi olanda bu olayın "Milyonluk Soykırım" şeklinde anılmasıdır.

"Tehcir" kararı ile soykırım ve sürgüne uğratılan Ermeniler'in, o günkü Osmanlı idari sistemindeki vilayetleri ve nüfusu (yaklaşık olarak) şöyle:

-Erciş(Garin) Vilayeti: (Garin, Erzingan, Bayburt, Hasankale, Tercan, Gemah, Gartican, Bayazet yöreleri)- 215 bin

-Trabzon(Drabizon) Vilayeti: (Drabizon, Giresin, Semsun yöreleri)- 65 bin

-Sivas (sepasdiye) Vilayeti: (sepasdiye, Tokat, Amasya, Nikobalis, Devrişi, Gürün, Dened yörelerinde) 225 bin.

-Mamuret-ül-Aziz (Khörpert) vilayeti: (Khörpert, Ağın, Arapgir, Çemişgezek, Çarsacak, Khuzat, Malatya yöreleri)- 205 bin.

-Diyarbakır(Dikranagent) Vilayeti: (Dikranagent, Palu, Argana, Çinkuş yöreleri)- 125 bin.

-Van Vilayeti (Van, Lim, Söğüt, Başkale, Ağdaş yöreleri)- 195 bin.

-Bitlis Vilayeti: (Bitlis, Muş, Manazkert, Şğırt, Khizan, Sasun yöreleri)- 200 bin.

-Halep Vilayeti: (Halep, Maruş, Zeytin, Fıruz, Ayntao, Urfa, Andiok yöreleri)- 170 bin.

-Kayseri(Gasarya) Vilayeti: (Gasarya, Angare, Yozgat, Godya yöreleri)- 140 bin.

-Adana (Gilikya) Vilayeti: (Adana,

Haçın, Bayds, Sis, Masaler yöreleri)- 205 bin.

Bursa Vilayeti: (Bursa, Bilecik, İzmit, Bandırma, Kütahya, Sınıma, Kastemoni yöreleri)- 70 bin.

İzmir Vilayeti: (Nizomeni, Armaş yöreleri)- 70 bin.

İstanbul ve Trakya bölgesi 190 bin.

Yaklaşık olarak belirtilen sayılar savaş öncesine ait olup, kırm ve sürgün sonrası Ermeniler (İstanbul hariç) her yerde bir avuç kalmış ve giderek yokolma noktasına gelmiştir. O dönem Osmanlı sınırları dışında (Rusya sahasında) olan Kars ve Ardahan yöresinin Ermeniler'i bu felaketi yaşamamış; fakat daha sonra (1918 Nisan-Mayıs aylarında) Kazım Karabekir'in orduları bu bölgeye girmiş ve bugünkü Ermenistan içinde olan Aleksandrabal (Leninegard), Sardarabad yörelerine kadar ıssal edip, büyük bir kırm buralarda yapmıştır. İstilanın daha ileri gitmesini önleyen Sardarabad'taki büyük direniş olur.

1. Dünya savaşı içindeki "tehcir" olayının Ermeniler için faturası sadece milyonluk insan yaşamı ve mülk kaybı değil, aynı zamanda bir ulus düzeyine ulaşılmış olan vatan topraklarının büyük bölümünden silinme ve dünyanın her tarafına yetimler gibi dağıtma olmuştur. Soykırım olayının dışında kalan Doğu Ermenistan halkı bugünkü Ermenistan (Hayastan) ve çevresinde toplu bir ulusal varlık sürdürülebilirken, daha büyük sahip nüfusa sahip olunan Batı Ermenistan ve Anadolu genelinde soykırımdan arta kalan Ermeniler, önce Ortadoğu ve Avrupa'ya sonra da Kuzey-Güney Amerika, Avusturalya ve Hindistan'a kadar dünyanın 40-50 ülkesine dağılmış, her yerde küçük bir azınlık durumunu yaşamaya mahkum olmuşlardır. Son dönem ("Sovyet" sisteminin değişmesi ve büyük zorlukların başgöstermesi üzerine) bugünkü Ermenistan'dan da bir milyona yakın bir nüfusun Rusya, Türkmenistan, Polonya, Bulgaristan gibi çeşitli ülkelere göçmen olarak dağıldığı bilinir, ki bu daha farklı bir durumdur.

1915'teki 1 milyonluk soykırımı ve bir o kadarda sürme-dağıtma-kıyırtma kimliğini kaybettiği ile ne büyük bir ulusal imhanın yapıldığı, o

gün ile bugün arasındaki genel nüfus kıyaslamalarından çok daha iyi anlaşılır.

O dönem Anadolu nüfusu bütün olarak 10 milyondan biraz fazladır. 1927'de yapılan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk sayımında ülke nüfusu 13.5 milyon olarak kaydedilmiştir. Şimdi ise bu nüfus 65 milyonun üstünde, yani beş misli bir artış söz konusudur. Eğer 1915'teki soykırım olmasaydı (ki o zaman sağ kalanların böyle dışarıya dağıtma durumunda olmasaydı) bugün Anadolu'da ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ne kadar Ermeni olurdu? Belki Kürtler'in çoğalışından panığe kapılan Milli Güvenlik Kurulu kurmaylarını korkutacak kadar değil (Çünkü Ermeniler çok fazla çocuk yapmazlar; ama yine de 8-10 milyon bulurdu herhalde. Oysa soykırım sonrası sağ olarak bu topraklarda kalabilenlerinde bilinen ulusal baskı koşulları nedeniyle sürekli dışarı gitmesi sonucu, bugünkü Türkiye'de Ermeniler'in nüfusu 50 bin bile kalmamıştır. İşte bugünkü rakamlarla yapılacak bir tasavvur ve mukayesenin gösterdiği gerçeklik; yani Anadolu'da Ermeni ulusal varlığının tüketiliş boyutu bu kadar büyüktür. Ararat'tan beriye doğru bir kerede köktü kazınarak silinen bu ulusal varlığın tarihi köklerine de kısaca bir göz atmak, işlenen suçun aynı zamanda nasıl bir uygarlık cinayeti olduğunun anlaşılması bakımından yerinde olacaktır.

KAYBEDİLEN HAYASTAN VE MAĞRUR KALMIŞ KÜÇÜK PARÇASI

Tarihsel olarak bakılırsa Doğu Anadolu'nun büyük bölümü (Van gölü ve Doğu Toroslardan yukarıya) çok eskilerden beri Ermeniler'in yoğunluk taşıdığı bir alan olmuştur. Türkler'in Anadolu'ya girişinden sonrada bu gerçeklik çok değişmemiş, uluslaşma sürecindeki Ermeniler'in varlığı bu dağlık coğrafyada (5) Kürtler ve başkalarıyla, yan yana/ iç içe, yer yer çoğunluk halinde toplu bir yoğunluk arz etmiştir. Taş devrinden veya ilkel komünal dönemden beri bu alanda yaşayan komünlerden biri olarak MÖ XV-XIII yüzyıllarda Hayasa-Azzi, XIII-XI yüzyıllarda Neyiri, XI-IX

yüzyıllarda Urme-Şupria soy birlikleri içinde yer bulan Ermeniler'in ataları giderek kalıcı şekilde kendi soylarını "Hay" olarak isimlendirilmiş, dışındaki topluluklar ise onları "Armen" veya "Ermeni" olarak adlandırmışlardır.

Kölecilik dönemindeki büyük devletlerden biri olarak MÖ 900 yıllarında Ararat dağı çevresinde Aren isimli kral tarafından kurulan Urartu devleti daha sonra (MÖ VI-V. yüzyıl civarı) bunun devamı olarak görülen Armenia uygarlığı yine milattan önceki IV. yüzyıldan itibaren Doğu Anadolu-Kafkas bölgesinde genişçe bir varlık gösteren Medz (büyük) Hayk Krallığı ve milattan sonrada bunun uzantısı olarak çeşitli parçalara ayrılmış halde hüküm süren hanedanlıklar; (ki Yervant, Ardeşen, Dikran, Arşak vb gibi Ermeni ismi taşıyan krallar ve Memigonyan, Pakradunu gibi aynı soydan gelen sülaleler tarafından yönetilmiştir.) tarihte genel olarak Hayk'ın ülkesi (6) veya Haylar'ın vatanı anlamında Hayastan diye de anılır.

MS XI. yüzyıla kadar Asari, Pers, Sasoni, Bizans gibi devletlerle yürütülen savaşlar içinde sık sık sınırları değişen, kimi zaman daralıp kimi zaman genişleyen Ermeni krallıkları ya da Hayasdan ülkesi genel olarak dağlık Doğu Anadolu ve Kafkas coğrafyasında varlık göstermiştir; ki bu coğrafyayı pek çok dünya tarihçisi de "Plato Armenia" (Ermeni yaylası) olarak tanımlar. Yine bu coğrafya içinde (kimisi milattan önce kimi sonra) kurulan kentlerin, köylerin, yıkık uygarlıkların ayrıca dağların, vadilerin, akarsuların, göllerin bugüne kadar gelen isimleri çoğunlukla Ermenicedir. (7)

O tarihe kadar esaslı olarak Van Gölü güneyinde yoğunluk gösteren Kürtler'in erken zamanda Arap hakimiyeti altına girmelerine karşılık, Ermeniler, Bizans ve Pers istilası ile gittikçe daralarakta olsa kendi başlarına yaşayabilmişlerdir. Selçuklu Türkleri'nin Anadolu'ya girmesi ve yayılması ile Doğu Anadolu'da Türk hakimiyeti sağlandıktan sonra ise Gihya'da 300 yıl kadar süren (XI ve XIV. yüzyıl) bir uygarlık yaşatmışlardır. Gihya'nada Osmanlı devletince

ele geçirilmesinin ardından Anadolu içlerine daha fazla yayılan, fakat çoğunluğu yine Doğuda yaşayan Ermeniler, XX. yüzyıla kadar devletsiz gelmişlerdir. XVI ve XVII. yüzyıllarda Osmanlı-Iran XVIII ve XIX. yüzyıllarda Osmanlı-Rus savaşlarına sahne olan tarihi Hayasdan'ın son dönemi, doğusu Rus, batısı Osmanlı banyonduğu altında olmuştur. Nasıl ki Kürdistan'ın doğusu İran batısı Osmanlı yönetimi olmuştur...

Yerleşim alanları itibarıyla böyle bir tarihi gerçekliği olan Hayasdan'ın kültürel yapısı ve Ermeniler'in ulusal şekillenişine de kısaca göz atmak gerekirse, halkların kültürü(ruhu şekillenmesi) içinde önemli bir yeri olan din ve humanita beraber ulusların kimliğini oluşturan dil bakımından Ermeniler'in özgünlüğü Kürtler için yapılan "kart-kurt" demagogilerine hiç gelmeyecek kadar belirgindir.

MS 301 yılında Krikor Lusavriç(aydınlatıcı) isimli bir ruhban liderliğinde Medz Hayk(Hayasdan) yönetimi Hristiyanlığı kabul etmiş ve tarihin ilk Hristiyan topluluğu da böylece Ermeniler olmuştur. Dolayısıyla kendilerine dinsel olarak Gregoryan(Krikor'un kilisesine bağlı topluluk) denir. Ki, hristiyanlığın en eski ve yalnızca Ermeniler'e ait olan mezhebidir. Hatta Ermenilerin bir kısmı bunu mezhep olarak da görmez, mezhepler öncesi saf hristiyanlık sayarlar. Tek tanrılı dinlerin başlangıcındaki ilerici tarihsel rolü ve bunlar içinde Hristiyanlığın çok daha belirgin olan hümanist özü (ki çok sonra gelen Müslümanlık bunun tersi öğelerle dolu olduğu için daha ayrı değenlendirilebilir) erkenden bağlanması ile Ermeni halkının ruhsal-kültürel şekillenmesine önemli etkiler yapmış ve insanlık özellikleriyle birlikte sanatkârlık ruhunun gelişmesine de hizmet etmiştir. Ancak bu olumlu etkilerinin yanı sıra genel anlamda banyon eğici bir karakter şekillenmesinde de etkin olduğu söylenebilir. Uygarlık açısından ise bu faktör Ermeniler'in yaşadıkları her yerin birbirinden görkemli yontma taş ve kabartma maden ustalığı eserleriyle dolu bir "Vank"lar yurdu olmasını sağlamıştır. Daha sonra her yanı İslam toplumlarıyla çevrilen bölgede, bu dinsel fark-

lılık ve güçlü el zanaatlarıyla gelişen zenginlik, biraz da talihsizlik sebebi olup yaşanan büyük trajedilere zemin teşkil etmiş de denilebilir.

Yine MS 405 yılında Mesrop Maşdots isimli bir din eğitmeni tarafından kendi dilinin ses özelliklerine uygun olarak 36 harfli özgün alfabesi ile kurulan Ermenice yazısı ve o dönemden bu yana dilin zenginleşmesi ni de sağlayarak gelişen yazılı Ermeni edebiyatı, bu halkın ulusal şekillenmesinde belirgin ve ayırtedici bir rol oynamıştır. Bu sayede önceki dönemin dış etkilerinden(Yunan ve Pers kültürü akınlarından) korunan Ermenice oldukça arı bir gelişim göstermiş; en çok yabancı terimin karıştığı ve en geniş kelime hazinesinin oluştuğu ender dünya dilleri arasında yerini bulan çok orjinal bir dil olagelmıştır. Eski el yazmaları ile birlikte, Ermeni edebiyatı ve kitap dünyası, kendinden kat kat fazla nüfusu olan en gelişmiş büyük ulusların milli kütüphaneleri ile yarışacak bir düzeye sahiptir. Erivan'daki Madenataran(tarihi ve çağdaş yazılı eserler merkezi) dünyanın en zengin kitap hazinelerinden biri olurken, aşağı yukarı her Ermeni evinde küçük bir kütüphane haline gelmiştir. İktisadi yaşamda demir madenini çok erken zamanda kullanarak toprağı işlemeye başlayan Ermeniler, buldukları dağlık bölgelerde hayvancılığın yanı sıra bağcılık-bahçecilik başta olmak üzere tarımda çok ilerletmiş bir topluluktur. Üzüm, dut, nar gibi çok şekerli meyveler ile badem, ceviz gibi çok yağlı yemişlerin üretimine ağırlık veren Ermeniler'in inanışları içinde üzümün kutsal bir yeri vardır. Aynı zamanda bereketin sembolü olduğu için tüm sanat eserleri üzüm gravürleriyle doludur. Köy ve kent yaşamı içinde Ermeni toplumu her türlü el zanaatını da ustalıkla geliştirmiş ve genellikle komşu ülkelere öğreten olmuştur. Bu özelliklerini günümüze kadar da sürdürmüş olan Ermeniler azınlık olarak bulundukları her ülkenin kentlerinde zanaat ustalıkları ile tanınırlar. Zanaat ile sanat arasındaki farktan hareketle Ermeniler için bir ayırım yapabilmek kolay olmayıp, her ikisini de karakteristik olarak kendinde geliştirmiş ve birleştirmiş bir toplum olduğunu söy-

lemek en doğrusudur. Öyle ki zanaat işlerini de sanat eseri gibi ele alır ve başka topluluklarda bir ayrıcalık sayılacak türden sanat uğraşlarını hemen her aile içinde yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak yürütürler.

Yukarıda sözünü ettiğimiz zengin edebiyat ürünlerinin yanında, kültür ve sanatın diğer önemli unsurları olan mimari, resim, heykel, müzik, tiyatro gibi alanlarda ve fizik, astronomi, tıp gibi bilim dallarında da Ermeniler'in uluslararası üne sahip eserler veren bir ulus olduğunu eklemek gerekir. Osmanlı-Türk tarihinin övündüğü Mimar Sinan(Simon)'ın yanı sıra İstanbul'un en görkemli tarihi binalarına imza atan Kayserili Balyan Kardeşler, eski Rusya'nın ve deniz tasvirlerinde dünyanın en büyük ressamı Hovhannes Ayvceovski, Kafkas bölgesinin her alanında(Anadolu'nun Koroğlu, Dadaloğlu, Pir Sultanlar'ı gibi) eserleri yaşayan büyük halk ozanı Sayat Nova, Hristiyanlık dünyasında ruhani müziklerin dehası Gomidas, Sovyetler Birliği'nin klasik müzik ve opera otoritesi Aram Meçaduryan, Mayakovski'yi izleyen büyük şair Yeğişe Çarents, uzay bilimleri uzmanı Viktor Hamparsumyan, atom santralleri kurucusu Çezaryan Kardeşler, cumhuriyet tarihinde Türk dilinin gelişmesine öncülük eden(fakat ismi "A. Diltaş" diye kamufle edilen) Agop Mertayan, ayrıca Türk sanat müziği ve tiyatrosunun bir çok ustası Emneni'dir. Daha pek çok yetkin isimler sayılabilecek olsa da bu kadarı bir fikir vermeye yeter.

Karakteristik özelliği sanatkârlık olan Ermeniler, askerlik sanatında pek ileri gitmiş sayılmaz ve genel anlamda "asker millet" olarak tanınmaz. Ancak ulusal mücadele tarihinde önemli kahramanlık örnekleri bulunduğu gibi, daha sonra Sosyalist Sovyet vatanının savunulduğu 2. Dünya Savaşı yıllarında çok büyük rolleri olmuş ve bu savaşta Ermenistan halkı 250 binden fazla şehit vermiştir. Tarihi boyunca hiçbir istilacıya geçit vermemiş olan (Dersim gibi) dağlık Karabağ bölgesinin Ermeniler'i bu savaşta çok üstün kahramanlıklar göstermiş, Stalin'in genel kurmay heyetinde bulunan H. Bağramyan Nazi işgaline karşı büyük kentlerin savunma

savaşlarına kumanda ederken, H. Sabatanyan'da Hitler'in ordularını kovalayarak Berlin'i zapteden kızıl ordu birliklerinin başında yer almış; bunlar dahil dokuz Ermeni genareli mareşalliğe yükselmişlerdir.

Son yüzyıllarda, ulusal bütünlüğü ile bağımsız yaşama hakkını bulamamış bir topluluğun insanlık değerlerine bu kadar katkı yapabilmesi önemli olduğu gibi, büyük meziyetlere sahip bir ulusun kırılıp, dağılmış olmasında bir o kadar acı verici olmalıdır. Zira bu yolla Anadolu'da imha edilen şey, sadece maddi bir varlık olarak Ermeni toplumu değil, aynı zamanda onun gelecek için büyük önem taşıyan kültürel zenginliği olmuştur.

Politik alanda özellikle şunları kaydetmek yerinde olur: Uluslaşma sürecinin ürünü olarak geçen yüzyılın son çeyreğinde kurulan ilk Ermeni partileri, Osmanlı ve Rus devlet sınırları içinde ulusal bağımsızlık davası gütmüşlerdir. Bunlardan, Taşnak milliyetçi-muhafazakar, Hınçak daha çok sosyal demokrat, Ramgavar ise liberal çizgisiyle tanınır. Osmanlı ülkesinde bu partilerin ve gizli teşkilatların politik yönlendirmesiyle Ermeni feodal gurupların silahlı mücadele yürüttükleri de biliniyor. Fakat aynı döneme ait olarak, Türkiye aydın çevreleri içinde pek bilinmeyen bir şey daha var ki, o da Ermeni komünist hareketinin çok erkenden (RSDİP'in kuruluşunu takiben 1900'ün başlarında) Kafkas ve Doğu Anadolu(Ararat) bölgesinde örgütlenmeye başlayıp, silahlı mücadele içinde hayli önemli güç geliştirmiş olduğudur.

Hayasdan tarihindeki irili ufaklı köylü isyanlarının, eski halk hareketlerinin mirasçısı ve modern devrimci işçi sınıfının sözcüsü olan Ermeni komünistleri, bu süreçte Kafkas halklarının mücadele birliği içinde Gürcü-Azeri ve diğer komünistlerle ortak örgütlenmiştir. Anadolu'daki soykırımdan sonra, ilkin Taşnak-Menşevik ittifakı ile kurulan Kafkas Ermenistanı'nın çok geçmeden SSCB federasyonuna katılması, burada güçlü devrimci temeller olmaksızın dış etkiyle gerçekleşen bir şey değil, tersine sağ partilerle boy ölçüşerek örgütlü mücadele gücü olan ve 1917 Ekim devri-

mi öncesinden beri RSDİP'nin Trans Kafkasya Federal Bölge Örgütü içinde önemli yer tutan Ermeni bölşevikleri ile sosyalizme sıcak bakan Ermeni halkının kendi iredesinin ürünü olmuştur. Burada Ermenistan komünist hareketinin ilk büyük öncüsü ve Kafkas Devrimci İşçiler Birliği'nin kurucusu İsteyan Şahumyan'ı özellikle anmak gerekir; ki emperyalist güçlerin Sosyalist Sovyetler'i yıkmak için Kafkaslar'dan yaptığı saldırıya karşı kahramanca direniş gösteren 26 Komiserler arasında şehit (20 Eylül 1918, Bakü) düşmüştür. Ermenistan devrimi Şahumyan'ın arkadaşları öncülüğünde işçi-köylü sovyetlerinin Taşnak-Menşevik yönetimine karşı ayaklanmaları ile 29 Kasım 1920'de gerçekleşir.

Anadolu'da henüz Türk komünist hareketi doğmadan çok önce Rusya sınırları içinde bulunan Kaıs, Arda han, Sarıkamış, Bayazıt yörelerinde de Ermeni komünistlerinin ciddi bir güç geliştirmiş olduğunu eklemek gerekir. Ne var ki Kemalist Türk güçleri ile komünist ve yurtsever Ermeni kuvvetleri arasındaki çatışmalardan sonra Ankara ile Moskova arasında yapılan anlaşmaya bağlı olarak söz konusu bölge (tarihi Hayasdan'ın merkezi ve yaşayan nüfusun büyük çoğunluğuyla da tam bir Ermeni yöreni olmasına rağmen) Türkiye'ye bırakılmıştır. 1915'teki soykırımla gerçekleşen tarihi haksızlığın bu halka ile daha da büyümüş olduğu bir gerçektir. Bu konuda özellikle Taşnak hükümetinin sorumluluğu olurken, ardından da Kemalist Ankara hükümetine fazla yitimsiz bakan ve Sosyalist Sovyetler Birliği'nin bütünlüklü çıkarları için parçadan feragat etme anlayışıyla sözkonsu anlaşmayı onaylayan Moskova-Erivan bölşeviklerinin rolü olmuştur.

Daha sonra Sovyet sistemi içinde yapılan bazı düzenlemelerde Ermeni ulusu aleyhinde yanlışlar içerdiğini söylemek gerekir. Söyle ki; Azerbaycan sınırları içinde kalan dağlık Karabağ bölgesi (Yüzde doksanı Ermeni olarak) özerk statü ile Azerbaycan'a bağlanırken, Ermenistan sınırları içinde olan Nahçıvan bölgesi(yarı yarıya Azeri ve Ermeni olmasına rağmen) Ermenistan'a bağlanmamış; buradaki

özerk cumhuriyetin yönetiminde Azerbaycan'a verilmiştir. Belki böyle bir ayrılık olmasa, Sovyet sisteminin dağıldığı aşamada Karabağ ile Nahçıvan arasında nüfus mübadeleleri veya her iki bölgenin içinde bulunduğu devlete bağlı özerk statülerle yönetilmesi gibi bir çözüm çok kolay olur ve bu derece çatışma vesilesi olmazdı. Oysa bilinen durumda "bağımsız" devletler oluşurken, Ermenistan içindeki Nahçıvan özerk bölgesi (önceki düzenlemeden hareketle) Azerbaycan toprağı sayılıp, bu devletin bir parçası yapılırken, Ermeniler'de Karabağ'a sahip çıkmayı kendilerine hak bildiği ve bunun öncesinde bir Rus tertibi olan, Sumgait-Bakü katliamlarında kanstırııcı etkisiyle malum çatışmalar yaşanmıştır. Halen de sıcaklığın sürdüren bu ihtilaf konusunun başı başına ayrı değerlendirilmesi ve politik çözümler için adil-demokratik-barışçı önermelerin geliştirilmesi gerekiyor ki, bunu güncel önem ile ayrı bir yazıya konu etmek daha doğru olacak. Yalnız burada küçük bir not olarak, tarihte çok gadre uğramış ve hakkı olan toprakların büyük bölümünü kaybetmiş olan Ermeni ulusuna şimdi de hem Nahçıvan hem Karabağ'dan yoksun kalacak şekilde küçük bir Ermenistan'ın reva görülmesinin hakkaniyetli bir şey olmadığını belirtmek gerekir.

1915 soykırımının anma vesilesiyle Kafkas bölgesinde yeni 1915'lerin olmaması için gerekli duyarlılığı da taşıyorsak; burada 1917-18 dönemi silahlı Ermeni güçlerinin Türk-Kürt Müslüman halklarına karşı giriştiği intikam amaçlı bazı karşı saldırı ve yöresel kitle katliamlarında kınamak durumundayız. Şüphesiz bunlar kıyaslanacak boyutta şeyler değil ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 70-80 yıl sonra her nasılsa ortaya çıkartıp "İşte Ermeni çeteler tarafından katledilen Türkler'in kemikleri" diye gösterdiği toplu mezarlar, diyebiliriz ki bütünüyle katledilen Ermeniler'e aittir. Öte yandan son durumlar içinde, hem 1915'in, hem de 1918 Sumgait-Bakü katliamlarının öcünü alma duygusu ile Karabağ ve çevresindeki çatışmalarda Ermeni güçlerinin Azeri halkına karşı gösterdiği benzer barbar örickleri olmuştur ki, bunlarında mazur

görülecek bir yanı olamaz. Kıyaslanacak yada kıyaslanamayacak boyutta olsun, her iki taraftan benzer durumların yaşatılmasına karşı olma bilinci içinde son duruma ilişkin demokratik çözümlerin çabasını yürütmek çok önemlidir. Bu temelde bir barışın sağlanamaması halinde benzer trajedilerin yaşanması kaçınılmaz olacak ki, bunun için taraflar arasında, özellikle savaş çılgınlığı yapan "yurtsever" mafyalara karşı mücadele etmek, bölgenin zenginliklerini paylaşma yarışındaki emperyalist güçler ile işbirlikçi bölge devletlerine karşı halkların kardeşliği ve birliğinin sağlanmasına ağırlık vermek gerekiyor.

DEĞİŞTİRİLECEK BİRŞEYLER OLMALI

24 Nisan vesilesiyle ülkemizde ve bölge halklarının kardeşliğini sağlamaya dönük çabaları güçlendirmek istiyoruz. Bunun için okun sıvri ucunu ezen ulus şovenizmine yönelmek durumundayız. Gerek Anadolu tarihinde Ermeni ulusuna karşı yapılmış büyük haksızlık, gerek bugün yaşamaya devam eden Kürt sorunu karşısındaki tutum ve yine "Ermenilik" üzerine yapılan sınırsız hakaretler, gerekse de Türkiye dışındaki Ermeni-Azeri çelişkisinin körtüklenmesi ve yeni saldırganlıklar için dış bileme durumu böyle bir çabayı zorunlu kılıyor.

1915 Ermeni soykırımının faileri, hareketleri ile, "Türk vatanını korudukları" hatta "Türk ulusunu yok olmaktan kurtardıkları" iddiasındadırlar. Halen de Türkiye'de bu mavalın okunduğu ve halk üzerinde etkili olduğu dikkate alınırsa, biling çarpıtmasını kırmak için çok çaba gösterilmesi gerektiği kabul edilir. Meşhur bir anekdot vardır: Adamın biri anlatmaya başlamış "İsa peygamber kılıcını Fırat nehrine vurduğu gibi..." diye. Öteki araya girmiş: "İsa değil Musa, kılıcını değil asasını, Fırat'a değil Kızıldeniz'e... neresini düzeltiyim?" Olmuş bizim mesele. Böyle birkaç "küçük" düzeltme için söz konusu iddiaları ele alırsak;

Bir kere, Osmanlı ülkesi boydan boya tek bir ulusun vatanı olmadığı gibi, Osmanlı Devleti haksız bir sava-

şın tarafı olmaksızın saldırıya uğramış bir de "vatan savunması" denilecek türden haklı bir savaş ortamına da girmiş değildir. Osmanlı Devleti'nin kendisi Alman emperyalizminin safalarında haksız bir paylaşım savaşının içine girip bu yolla yeni topraklar fetihme çabasına koyulduğu için, benzer şekilde hareket eden Rusya ile karşı karşıya gelmiştir. Haksız bir savaşın tarafı olan devletlerden biri ya da öteki toprak yitirmeye başlayınca savaşı sürdürmede haklı pozisyona geçmiş sayılamaz herhalde.

İkincisi; Ermeniler'in, iddia edildiği gibi "Türkler'i yoktettmeye" yönelik ne bir planları, ne de buna yetecek bir güçleri olmuştur. Daha önce Osmanlı'nın boyundurugundan kurtulmayı başaran başka ulusların yaptığı gibi, onlarında bu savaş ortamında bağımsızlık umuduna kapılmaları, Türkler'i yokedecek bir tehlike oldukları anlamına gelmez. Yok eğer tehlikenin esası Rusya cephesinde görülmüşse hemen belirtmek gerekir ki; 1915'te Osmanlı yönetimi savaşın esasını bu cephede değil, Anadolu içlerinde, silahlı değil silahsız Ermeni halkına karşı yürütmüş; tehcir değil soykırım uygulamıştır.

Yine belirtelim; 1 Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın Rusya ve diğer devletlerin cephelerde yürüttükleri bütün savaşlar da haksızdır. Hiç biri ulusal değil, emperyalist ve gericiştir. "Vatan-millet" denilerek hakların kamı akitilmiştir. Bu olayın bir yanı ya da genel özelliği, 1915'teki "tehcir" hareketi ise bununda ötesinde bir haksızlık ve canavarca bir yokediş eylemidir. Bununla Osmanlı Devleti sınırları içindeki Ermeni ulusunun kendi kaderini tayin hakkı yokedilmek istenmiştir aslında. Ulusun Kendi Kaderini Tayin Hakkı denilen şey ki, bağımlı olan ulusun isterse ayrılıp yeni bir devlet kurabilmesi anlamına gelir. O ki bir gün sırası gelince ölü alınamaz olacaktır, Ermeniler özgünlüğünde bunun ölenmesinin yolu, Osmanlı sınırları içinde ulusça kökünün kazanması olmuştur.

Ruslarla işbirliği iddiası, Ermeniler'e karşı işlenen tarihi suçu hiçbir şekilde hafifletmez. Sorun bu ise, Ermeni soykırımını gerçekleştiren Türk yöneticilerinin kendileri apaçık Al-

man işbirlikçileriydiler. Daha önemli emperyalist paylaşım savaşı içinde yayılmacı bir siyasete sahiptiler. Buna karşılık Ermeniler'in ne başka uluslar üzerinde bir tahakkümü ne de yayılmacılık yapabilecek bir pozisyonları vardı. İstedikleri şey, o gün için Ermenistan saydıkları alanda müstakil bir devlet kurmaktır.

Bu ulusal sınırların nereleri kapsadığı, ne kadar gerçekçi olduğu ayrı bir mesele. Şüphesiz ki, başkaları aleyhine kendine yontma ve hakkindan fazlasına sahip çıkma isteği, her ulusal burjuva hareket gibi Ermeni güçlerinde de görülmüştür. Aradan geçen yüzyıllar içinde Kürtler'in veya Türkler'in çoğunluk oluşturmaya başladığı kimi yöreleri de tarihsel konumlarından dolayı Ermenistan'a ait gösterme ve güncel açıdan abartılı harita çizme durumları olmuştur. Ama çoğu yerde nüfus dengelerinin küçük farklılıklar taşıdığı, Kürt-Ermeni-Türkmen ve diğer milliyetlerin oldukça içiçe yaşadığı bir dönemde, zaten çok tartışmalı olan ulusal sınırların hassas ayırımlarını yapabilmek kolay değilken, büyük çoğunluğu ile Ermeni ismi taşıyan kentlerin ve yörelerin ayırmaksız Ermenistan toprağı sayılması çokta yadırganacak bir abartı olmamıştır. Nihayeti böyle bir abartı ile Doğu Anadolu ve Kafkas bölgelerinde güncel gerçekliğe uymayan genişlikte bir Ermenistan kurma isteği, hiçbir tarihsel geçmişe ve yaşanan gerçekliğe dayanmadan dünyaları fethetmeye çalışan başka ulusların sovenalist emelleri kadar haksız, adaletsiz ve insafsız görülemez. Kaldı ki, yerleşik tarihsel kökleri ile az çok önemli güncel varlığını da sürdürüldüğü alanlarda fazlasını istemek ayrı, makul bir şeye razı olmak ayrıdır. Herhalde Ermeniler'le Kürtler o dönemde Doğu Anadolu'da iyi bir dayanışma ile ulusal bağımsızlık yönünde ortak başarılar kazansalar, ulusal sınırlar konusunda anlaşamaydı becerirlerdi. Yine kabul etmek gerekir ki, her ulusal-burjuva hareket gibi Ermeni hareketinin de emperyalist güçler veya büyük devletlerle uzlaşma eğilimi, işbirliği çabası, destek bulma arayışı olmuştur. Ama bunu soykırımı için mazeret yapanlara şunu hatırlatmak gerekir: Geçen yüzyıldan beri

yaşanan Rus-Osmanlı ihtilafı ve savaşları içinde her iki devlette Ermeniler'i kendi yanına çekmeye çalışıyordu. Birinci Dünya savaşı arifesinde Osmanlı yöneticileri Ermeniler'in Rusya'ya karşı kendileri ile savaşması halinde Rusya'dan alınacak olan Kafkas bölgesi ile Doğu Anadolu'da özerk(otonom) bir Ermenistan'ın kurulacağı vaadinde bulunmuşlardır.

Düşünün ki Ermeniler bu doğrultuda hareket etse, Osmanlı-Türk yöneticilerine göre çok iyi bir şey yapmış olacaktı. Buna karşılık Rusya'nın kendi hükümlerlik sahasındaki Ermeniler'i "hain" ilan etmesi, aynı büyük ulus şovenizminin mantığı içinde kaçınılmaz olacaktı. Demek ki, çok sayıda ulusları boyunduruk altında tutan iki büyük devletin sınır bölgesindeki Ermeniler, kendileri için bir ulusal statü kazanma çabası içinde ne yapsa da birinin yada ötekini "hain" olmaktan kurtulamazdı. Her ikisine de yakınlık göstermeksizin tam anlamıyla bağımsız bir çizgi(diyelim ki proleter önderlikli bir ulusal ve sosyal kurtuluş çizgisi) izlense, emin olun o zaman her iki taraf birden hainlik suçlaması yürütecek ve herşeyi reva görecekti. Kaldı ki Doğu Ermenistan'da bu çizgiye sahip güçler de mevcuttu. Batıdaki ulusal hareket içinde ise bağlı olunan devletin düşmanıyla işbirliği eğilimi ve hatta bunun kısmen yaşama geçme durumu olmakla beraber, sorunun esası ve soykırımın sebebi bu değildi.

Tarafsız ve enternasyonalist bir bakışla, her ulus gibi Ermeniler'inde kendi yoğunluk alanları üzerinde devlet kurma veya bir ulusal statü elde etme çabaları haklıydı. Bunun içinde gerici yandaş olsa da, çok daha fazlasıyla emperyalizme hizmet eden Osmanlı devleti karşısında Ermeni ulusal hareketinin haklı bir konumu ve güçlü bir demokratik muhtevası vardı. Diyebiliriz ki, benzeri konumda bağımsızlık arayışına giren hangi ulusun burjuva demokratik güçleri olsa, büyük devletlerden destek bulmaya ve savaşan taraflar arasında birileriyle ittifaklar yapmaya çalışırdı. Bunun için uzaklara gitmeye gerek yok. Yakın tarih ve coğrafyalarda izlediğimiz ulusal hareketlerin hepsi böylesi örneklerle doludur. Ne var ki Ermeniler,

benzer omekler içinde en talihsiz durumunu yaşamış ve 1. Dünya Savaşı'nın elverdiği ortamda Osmanlı-Türk yöneticilerinin pervasızlığı ile böyle büyük bir felakete uğramışlardır.

Sonra ise bu durum, büyük cürümün sorumluları ile ganimet paylaşımçı suç ortaklarının sıkı sıkıya keneetlenip "Kuva-i Milliye" ruhu içinde bir savunma çemberi oluşturmalarına zemin olmuş ve bu sayede hiç hakedilmeyen övünç payeleriyle süslü bir "kurtuluş savaşı" doğmuştur. Bu hareketin politik-askeri kurmay kadrolarının çoğunlukla 1915 soykırım suçundan sabıkalı İttihat-Terakki ve Teşkilat-ı Mahsusa şefleri olduğu, en büyük desteği de Ermeniler'in malını-mülkünü yağmalayan Anadolu eşrafından aldığı bilinen bir gerçektir. Yürütülen savaşın bu bedava zenginlik ve haksız üstünlüğü muhafaza etme, görünüşte "bağımsız" bir devlet olarak emperyalist güçlerle işbirliği içinde değerlendirme amacı doğrultusunda esas olarak "Anadolu'da Ermenilik ve Rumluk kurulması tehlikesine karşı" yürütüldüğü ve itilaf devletleriyle el altından anlaşmalar yapılarak sonuçlandırıldığı çok iyi biliniyor. Arsa hatları ile bu gerçekliği ilk kez İbrahim Kaypakkaya ortaya koymuş ve Kemalist hareketin "anti-emperyalistliği"nin de ne kadar sahte olduğunu vurgulamıştır. Son yıllarda bu düşünceye yaklaşan ve tarihi belgelerle pek çok ayrıntıyı sorgulayıp, Kürt sorunundan Ermeni sorununa kadar demokrat duyarlılığını gösteren aydınların sayısı çoğalıyor. Bu olumlu ve sevindirici bir durumdur. Ama halen "bütün ezilen halklara ilham kaynağı olmuş anti-emperyalist ulusal kurtuluş savaşı" teranesini okuyan sağlı-sollu politik güçlerin halk üzerindeki etkinliği büyüktür. Kırılması için daha çok uzun süreli uğraş gerekecek. Sabırla mücadeleyi sürdürmekten başka da tutarlı bir yol bulunmuyor.

Sorunu ezen-ezilen ulus kesitinden değil, aynı zamanda beraberce ezilmiş fakat birbirini anlayamamış, aldatılmış, kullanılmış ve öngörülme boğulmuş halklar açısından değerlendirmekte fayda var. Bu açıdan yine son yıllarda yayınlanan Kürt-Ermeni ilişkilerine dair araştırmaların iyi incelenmesi ve politik tabloların derin-

leştirilmesi de gerekiyor. Burada bir kaç önemli noktaya değinmekten öteye gidemeyiz.

Konşulukları Van Gölü çevresinde başlayan ve bölgenin en eski kavimleri olarak, Osmanlı devletinin doğu sınırlarında uluslaşan Ermeniler ve Kürtler, başka uluslar gibi erken zamanda imparatorluktan kopmayı başaramadıklarından XIX ve XX yüzyılda en büyük acıları yaşamaya aday olmuş ve belli farklılıklarına rağmen benzeri bir kaderi paylaşmışlardır. Ortak konumlarını dikkate alarak kendi aralarında dayanışmaya önem vermeleri ve dış desteklere bel bağlamadan özgüçleriyle ulusal boyunduruktan kurtulmaya çabınları halinde daha az acı çekecek ve belki de beraberce bu alanda demokratik/sosyalist bir federasyon kurup Nanyiri güneşini parlatabilecekken, tersi durumda biri temelli haritadan silinmiş, bu yok etme fiiline katılımı sağlanan diğeri ise daha uzun süreli, ağır boyunduruk ve tedrici bir soykırım politikasına maruz kalıp helen de her türlü acıyı çekmektedir.

Son yüzyıllık gelişmelerin böyle olmasında Ermeniler ve Kürtler'in ayrı dinalere bağlı olmaları da çok önemli rol oynamıştır. Birinci olarak Kürtler'in Türkler'le kurdüşlüğü beri yanda hayli içiçe yaşadıkları Ermeniler'le aralarındaki maddi çıkar çelişkilerinden hareketle, onlara karşı ayartılma ve kullanılmalara, doğal bir kolaylık sağlamıştır. Batı Ermenistan'ın Türk istilasına uğramasından sonraki süreçte, Osmanlı Devleti'nin büyük bir İslam merkezi olarak yer tuttuğu aşamada bu din faktörünün sağladığı destek ve kolaylıklardan Kürtler'in kuzeye doğru yayılması(kı bunların göçebe, hayvancılık yapan bir toplum olarak yüksek dağlık bölgelere ve daha geniş yaylalara duydukları ihtiyaç ekonomik bir temel olmuştur), buna karşı Ermeniler'in daha fazla Anadolu içlerine dağılma durumu görülür. Böylece Ermenistan ile Kürdistan'ın içiçe geçtiği, giderek de nüfus yoğunluğu oluştukça, yerel Kürt reislerinin Ermeniler üzerinde otorite kurmaya başladığı bir süreç yaşanır. Banda da din faktörüyle Osmanlı'dan kuvvet alınmanın yanı sıra Kürtler'in Ermeniler karşısında

kavgacı yönlerini ya da ileri gelenlerindeki zorba ağılık karakterinin rolü olmuştur denilebilir. Sonraları, yarıya yakın nüfusuyla ya da azınlığı düşmüş olarak beraber yaşadıkları alanlarda Ermeniler'in kendilerini resmi olarak Osmanlı yönetiminin, fiili olarak ise Kürt feodal otoritelerinin hükümlerine altında saymaları bu nedendir. Aradaki din farkı, toprak çelişkisi, kültür ve karakter çatışması, otorite ve üstünlük çekişmesi sonucu gittikçe birbirlerine karşı önyargıları güçlenen, tepkileri büyüyen, kuşku ve güvensizlikleri artan Kürtler ve Ermeniler'in XIX. yüzyılda uluslaşma ve ulusal hareketler geliştirme durumları içinde de, (bu nedenle de) dayanışma zayıf kalmış, tersine biri isyan ederken ötekini Osmanlı güçlerine yardımcı olması gibi durumlar daha çok görülmüştür. Şöyle ki, Ermeniler bölgede Kürtlerin bir yönetim kurması halinde bunun Osmanlı'dan daha insafsız olacağı kaygısını, Kürtler'de Ermeniler'in egemen olması halinde kendilerinin herşeyi kâbedecekleri korkusunu taşımıştır. Ortak düşmanlarını birbirlerine yeğleyerek araları bozuk ve birbirine güvensiz olan iki komşu ve ezilen ulusal topluluğun bu duruma gelmesinde hangisinin ne ölçüde, hangi yönleriyle payı olduğunu ayrıntılı söyleyecek durumda olmamakla beraber, bunun yaygın bir gerçeklik olduğunu ve 1915'e gelindiğinde Kürtler'in bir kısmının Ermeniler'e karşı hazır kıta gibi kullanmasına imkan sağladığını hiç tereddütsüz söyleyebiliriz. Öyle ki bu objektif temel üzerinde saldırıya ortak edilen Kürtler oldukça kıyıcı bir rol oynamıştır. Özellikle Şafii Kürtler'in ağır feodal kültüründe belirgin olan Müslümanlığın acımasızlığı, fetihçi bir geleneğin mirasçısı olan Türk yöneticilerinin barbarlığı ile birleşince inanılmaz güç bir tablo ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti, daha önce imparatorluktan kopmuş olan Hristiyan ulusların bütün hancını bu dönem Ermeniler'den (ve yanısıra başka Hristiyan azınlıklardan) çıkarmıştır.

Bundan dolayı Ermeniler için Hristiyanlığın çok büyük talihsizlik olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ama bir o kadar, Kürtler içinde Müs-

lumanlığın talihsizlik teşkil ettiğini söylemek gerekir. Çünkü Kürtler, bu temelde Ermeniler'e karşı kullanıldıkları gibi, daha sonra kendi ayrı ulusal varlıkları ve türlü haklarının topyekün inkarı da özellikle bu sayede kolay olabilmıştır. Ters durumda, yani giden Kürtler, kalan Ermeniler olsaydı; çok orijinal yazılı dilleri ve bir o kadar belirgin Hristiyan kültürleri ile ayrı bir ulusal varlık oldukları inkar edilebilir miydi? Hayır. Ulus düzeyinde yine kabul edilmek istenmez, fakat ayrı bir ulusal varlık ve kimlik olarak tanınmak zorunda kalırdı.

Tabii ki bu tür faktörleri belirtmekle bütün gelişmeleri, din-kültür özelliklerinin belirlediğini söylemek durumunda değiliz. Sosyo-ekonomik gelişim koşulları, uluslaşma ve ulusal hareketlerinin durumu, önderliklerinin sınıf karakteri, ideolojik-politik yapısı, güç dengeleri, uluslararası koşullar ve çeşitli dış etkiler bir bütün olarak rol oynamıştır. Tarihsel-toplumsal-ekonomik şartlarından bağımsız olmayan ulusların kültür şekillenmesi ve bunun önemli bir unsuru olan din faktörü de söz konusu bütünlük içinde bir işleve sahip olmuş ve birbirleriyle ilişkilerinde din ortaklığı ya da karşıtlığı çok önemli objektif etkiler yapmıştır. Bu etkiyi had safhalara ulaştıran şeyin de, ekonomik çıkarları temelinde egemenlerin (daha özel olarak halkları bölüp yönetmeye çalışan büyük güçlerin) suni körüklemeleri olduğunu unutmamak gerekir.

Bunlara işaret etmek şu açıdan önemlidir: Geçmişte olduğu gibi bugün de halklar arasındaki ilişkiler, onları yöneten ve üzerinde ideolojik hegemonya kuran sömürücü sınıflar (dünya ölçüsünde emperyalizm yerel planda özellikle işbirlikçi güçler) tarafından bozulmakta ve en çok da dinsel ulusal-kültürel farklılıklar çeşitli önyargılarda düşmanlıkların körüklenmesine dayanak yapılmaktadır. Örneğin Türk egemen sınıfları kendi haksız üstünlük ve çıkarlarını koruma çabasında, halkın desteğini almak için "bütün komşu devletlerin Türk'e düşman olduğu, Türkiye'nin her taraftan hain emellere sahip düşmanlarla kuşatıldığı, içeride de bunların masha-
larının rol oynadığı" şeklinde bir

fobi yaratmaya, toplumsal bir şizofreni geliştirmeye önem veriyor ve "çok şükür" 80 yıl önce işini bitirip kurtulmuş oldukları halde halen her Allahın günü Ermeni'ye küfredip Kürt yurtseverlerini bile "Ermeni Uşağı" olmakla suçluyorlar. 20-30 milyon Kürt'ün yaşadığı ve kimliğine saygı istediği ülkede, Kürt düşmanlığını açıktan açığa yapmak akıl kârı olmadığı için topu topu 50 bin nüfusu kalmış olan Ermeniler'in ismi bir küfür gibi kullanılıyor. Ama kime? Mevcut durumda tehlike olarak görülen Kürt yurttsever güçlerine, devrimci-demokrat çevrelere ve insanlık değerlerine sahip çıkan herkese karşı. Onun için bu ülkede egemen güçlerin "Ermeni" ithamına mazhar olmak en büyük şeref sayılacak bir şey haline gelmiştir. "Terörist" ithamında olduğu gibi!

Bununla bağlantılı olarak şoven, gerici güçlerin sahtekar yüzlerini de göstermesi bakımından çok çarpıcı bir örnek; her asker cenazesinde, ülkücü faşist militanlarına "Ermeni Uşağı Apo" diye slogan attıran MHP'nin başkan yardımcısı Tugral Türkeş'in, Ermenistan Devlet Başkanı Levon der petrosyan'ın kardeşi ile yakın ilişki ve özel bazı bağlantılar kurması! Tabii ki burada ibret verici olan sadece Türkeş'in dostluğu değil, aynı zamanda öbür taraftaki Ermeni halkına "milliyetçi" nutukları çeken birisinin Türkiye'deki en aşırı Ermeni düşmanlarıyla dostluk geliştirmesidir. Anlamak zor değil, dostluğun da düşmanlığın da dini imanı paradır onlar için. Böylesine sahtelikler içinde yapılan körüklemelerin Türkiye tarafına dönecek,

Evet, demokrat-aydın insanlar bilir ki Ermenilik şeytanlık değil, şeytanlığı yapan, her taşın altında "Ermeni oyunu" arayanların ta kendileridir. Ama önemli olan bu bilincin geniş halk yığınlarına verilebilmesidir. Ki bu konuda da din faktörü (yani Ermenilerin bir kere katalara "küfür" olarak yerleştirilmiş olmalarından dolayı kitlelerin bu sıfatla büyülenip aldatılma durumu) dikkate alınırsa, dinsel tabularla mücadele ulusal şovenizm ve düşmanlıklarla mücadelenin vazgeçilmez bir gereği olarak önemsenmek zorundadır.

Ezilen-bağımlı uluslara, azınlık

milliyetlere, mezheplere karşı hakim ulusun yöneticileri tarafından geliştirilen, kin ve düşmanlık, yani her şeyin büyüğünün şovenizmi, çok uluslu, çok kültürlü ülkelerde halkların demokratik-devrimci birliğini sağlamak için ön planda mücadeleye konu olurken, şüphesiz ezilen konumdaki azınlıkların milliyetçiliği, mezhepçiliği vb. de gözardı edilmemeli. Ama haksız tahakkümden ve hakim konumdaki eziciliğinden dolayı daha büyük mücadelenin ezen ulus, din, mezhep vb. şovenizmine yönetilmesi gerektiği açıktır.

24 Nisan vesilesiyle bunun bir yönüne dikkat çekme durumundayız. Bu yön, Anadolu'daki varlığı çoktan tüketilmiş olmasına rağmen Türkiye'de diri tutulmaya çalışılan ve en uç boyutta körüklenen Ermeni düşmanlığıdır. Bunun kırılması Kürt halkının da Türk halkının da ufkunun daha farklı açılmasına hizmet eder. Ayrıca bunun Kafkaslar'daki çelişki ve gerginliklere dıştan etki yapma gibi bir özelliği vardır. Son yıllarda resmi devlet yayını TRT genel olarak Ermeniler'e, özel olarak da (bazen devletlerarası ilişki kurallarını hiçe sayarak) Ermenistan'a yönelik çok aşağılayıcı ifadelerle kötüleme yapıyor ki, neyin psikolojik zemini oluşturuluyor diye düşünmek zorundayız.

Öte yandan tarihteki büyük Ermeni soykırımını temizlemek ve Ermeni-Kürt vb. düşmanlığı ile boyutlandırılan ırçılığa karşı mücadeleyi yükseltmek Kürt halkının savunulması bakımından da çok önemlidir. MGK'nin Ocak ayındaki raporu (yani "2025 yılında Türkiye nüfusunun yarısından fazlasını teşkil edecek olan Kürtler'e karşı radikal tedbirlerin alınması" istemi) dikkate alınırsa bunun ne kadar önemli olduğu çok iyi anlaşılır. Tarihsel ve güncel suçların üstüne gidilmedikçe yeni suçların işlenmesine prim verilmiş olacağı bilinmelidir.

Son olarak, 1915 soykırımı hakkında geliştirilmesi gereken demokratik tavırlar neler olmalıdır?

Yukarıdaki özetlemelerden anlaşılır ki 1915 "tehcir" denilen şey basit bir tarihi vaka değil, tarih karşısında işlenmiş en büyük insanlık suçudur. Tabii ki suçu işleyen Türk halkı ya da

ulusu değil, onun adını kullanan emperyalist uşakı yöneticileri olmuştur. Fakat geçen 80 yıl zarfında bu konuyla ilgili görüş belirten (yapılan bir soykırım olduğu ve bununla bir ulusun Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın da en uç boyutlarda çiğnerdiğini söyleyen) Kaypakkaya gibi bir önder ve sonraki bazı devrimci gruplar dışında Türkiye'de sol örgütlerin bile olaya göz kapatıkları düşünülürse, suçluların sorumluluğunun paylaşılmasına ya da onları mahkum ederek halkların kardeşliğine katkıda bulunma yönünde atılması gereken önemli adımların olduğu açıktır. Kaypakkaya'nın "Kürt milli meselesi" içinde çok kısa bir değinmesi olup nitel anlamda olayı tanımlamakla birlikte geniş çalışmalar yapacak fırsatı bulamamış olduğu düşünülürse, onu izleyen geleneğin geliştiricilik konusundaki bir eksikliğini de burada belirtmek gerekir. Son yıllarda konuyla ilgili olarak Taner Akçam'ın "Türk Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu" M. Kalman'ın "Batı Ermenistan (Kürt ilişkileri) ve Jeno-sid" isimli kitapları konuyu başlı başına ele almaları, bilinmesi, anlaşılması ve tartışılmasına önemli bir başlangıç yapmıştır. Bunların başka kitap çalışmalarıyla geliştirilmesi de bir ihtiyaç sayılır.

Yeri geldiğinde Anadolu'nun kavimler kapısı olduğundan söz eden çoklar. Ama bunu söylemek kendi başına bir şey ifade etmez. Önemli olan, farklı kavimlere, kültürlere, kendinden ayrı ulusal topluluklara nasıl bakıldığı, ne kadar saygı gösterildiği, geçmişte yapılan ve günümüzde sürdürülen haksızlıklara ne denildiği, nasıl çözümlerin öngörüldüğüdür. Anadolu'nun eski kavimlerinden olup da bu topraklardaki varlığını ileri düzeye sürdüren Kürtler'in 70 yıl boyunca adını bile anmak istemeyenler, bu akıl almaz red ve inkar siyasetinin iflas ettiği aşamada "Kürt realitesini kabul ediyoruz" diyebiliyorlar. İşte Ama yine de bir şartla "Türklük içinde telakkî edilmek ve onun bir zenginliği sayılmak" üzere. Saygısızlığın bu şekil sürdürülmesi öncekinden iyi değildir hatta.

Böylesine halklar mozayikliği olan bir ülkede demokrasi ve özgürlüğün güneşi doğacaksa eğer, "carakayl"ları

(çizgi çizgi ışınlar) içindeki her birinin rengine yer olması gerektiği açıktır. Bunun anlamı, tarihsel ve manevi olarak bütün geçmiş çizgilerin güncel ve maddi olarak da bütün yaşayan çizgilerin kendi gerçekliğiyle tanındığı, düzeltilmesi artık mümkün olmayan haksızlıkların en azından açık kabul görüp manevi açıdan açıklıkla sergilendiği, ulusal hak eşitliği açısından bütün halkların kardeşçe yaşamasına imkan sağlandığı bir duruştur.

Şüphesiz bu mozaik içinde söndürülmüş ya da silinmiş olan ana renkler maddi gerçekliğiyle yeniden yaratılmaz ve ancak tarihe mal olmuşluğun acı ağıdı olarak manevi bir yer edinebilir. Nayırı-Anadolu güneşi için bununı başta gelen anlamı nedir?

İnsanlığın bu medeniyet beşiğinin bilinen en eski ve köklü kavimlerinden olarak, XX. yüzyıl başına kadar önemli bir nüfus yoğunluğuyla gelen, her kilometre karesinde uygarlık izleri olan ve fetihçi Osmanlı'nın dağılıp aşamasında başka uluslar gibi bağımsız yaşama arayışına girince punduna getirilip kökü kazılan Hay'ların uğradığı büyük tarihsel haksızlığı açık seçik kabul etmek. Yerinden yurdundan edilmiş olduğu, soyu tüketilmesine kırılarak sürüldüğünü dosdoğru ortaya koymak. Uluslararası platformlarda bu gerçekliği tanıyıp yüzyılın büyük ayıbını ve utançını işleyen sorumlularını mahkum etmek! Bunu yapacak olanlar da suçluların misyonunu sürdürenler değildir elbet. Türk halkı için yüz ağartıcı olacak böyle bir çabayı ancak ırkçı-şoven duygulardan arınmış, halkların kardeşliğine inanan ve insanlığın özgür ve eşit geleceğini birlikte omuzlama isteğine sahip olan güçler yürütebilir.

Evet, sömürgeci devletlerin, fetihçi orduların hiç biri bu konuda temiz değildir ve kendi ayıplarının üstünü bitererek başkalarına barbarlık suçlaması yürütenlerin de insanlık nazaran da teşhir edilmesi gerekir. Bu bakımdan filan büyük devletin 1915 özgü-lünde Osmanlı-Türk hükümetinin başlarına vürge yapması dürüstlük değil, ikiyüzlü politik tavrı örneğidir. Ne Ermeni halkı, ne de Kürtler bunlardan destek aramamalıdır. Ama öte yandan Türk halkının aydınlanmış kesimleri de böyle bir mazeretin ardı-

na sığınıp kendi yöneticilerinin tarihe geçmiş büyük ayıbını yok saymaya, geçiştirmeye, hafifsetmeye çalışmamalı.

Tabii ki bu olayın konuşulması, faillerinin (sorumlular düzeyinde) tarihsel olarak mahkum edilmesi, Ermeniler'in yitirilmiş haklarını, kayıplarını geri getirecek değildir. Nihayetinde bu, tarihe karışmış bir haksızlıktır. Maddi anlamda düzeltilme olanağı da yoktur. Batı Hayasdan'ın sadece tarihi izleri ve bir de (uzla değiştirilmeye çalışılan) yer isimleri kalmıştır geride. Haksızlığı düzeltme zorlamasıyla buradaki Kürtler ve diğer halklar yerinden çıkartılarak Ermeniler'in yerleştirilmesi düşünülemez. Böyle bir durumda, binlerce yıl önce kopmuş oldukları topraklara emperyalist devletlerin desteğiyle geri dönüp yeniden İsrail'i kuran Yahudilerin konumunu geliyor akla, ki bu vesileyle Filistin halkına yaşatılan durum hiç savunulamaz. Bir yandan tarihte (hem çok eskiden, hem de II. Dünya Savaşı yıllarında) en büyük kıyımlara uğramış bir soy olan İsrailoğulları'nın bu sevir içinde en kıyııcı bir topluluk olup çıkmaları da son derece düşündürücüdür. Bir yere kadar ezilmişliğin hakkı tepkileri, demokratik istemleri ile yüklü olan bir milliyetçiliğin, emperyalist destekle ayartılıp üstün konuma geçme fırsatını yakaladığı durumda ne müthiş bir gericiliğe dönüştüğünün çok ağretici bir örneğidir. Bundan hareketle, ezilmiş ve kırılmış ulusların, içinde intikam duygusu barındıran veya herhangi bir şekilde fanatizme kaçan milliyetçilikleriyle de mücadele ciddiye alınmalıdır.

Eski bir haksızlığı giderme gereğiyle, ilgili alanda yaşayan başka halklara yeni haksızlık getirecek türden şeyler reddedilirken, vatan özlemi çeken ve bu topraklarda yaşamayı isteyen Ermeniler'in boş olan yerlere yerleşebilmeleri, ayrıca ülke genelinde (tüm azınlıkları ilgilendiren bir şey olarak) kendileri ve kültürleriyle başkaya uğramadan yaşayabilmeleri için demokratik destek gösterilmeli, özellikle psikolojik baskı unsuru olan Ermeni düşmanlığı atmosferinin bu ülkeden kaldırılması için çaba gösterilmelidir. Bir yerde bu hava olduktan sonra kağıt üzerinde bir takım haklar

da olsa (ki Lozan Antlaşması çerçevesinde Ermeni, Rum, Yahudi azınlıklar için eğitim, gazete, vakıf vb. gibi bir takım haklar tanıyan hesapta) bunların özgürce kullanımı mümkün olamaz. İnsanların kendi isimlerini gizlemeye çalıştıkları, sokakta kendi dillerini konuşmaktan çekindikleri, sabah-akşam kimliklerine hakeret işittikleri bir yerde ne özgürlüğü olacak? Belki daha da fazla göçüp gitme özgürlüğü...

Türkiye halklarına bir anket çekilinde sorulsa "Bir tek Ermeni kalmıyorsa bu ülkede ister misiniz?" Büyük çoğunluğu buna arzu etmez herhalde. Ermeni halkına da sorulsa, "Türkiye'den ne istersiniz?" Büyük çoğunluğu Diyojen gibi cevap verecektir herhalde: "Düşmanlık edilmesin başka ihsan istemeyiz!" Artık o noktaya gelmiştir çünkü.

Peki dostluğun ölçütü ne olacak?

Hiç değilse duyarlı demokrat çevreler tarafından, sembolik şekilde bile olsa 24 Nisanlarda bir anma, bir saygı ifadesi, ellerde karanfil bir toplantı veya topluca gidip bir Ermeni kilisesinde mum yakma. Giderek yükselen sesle soykırımın lanetleme ve resmî-özel medyanın, yetkili-yetkisiz ağızların küfür maksadıyla da kullandığı bu Ermeni sıfatını bir kardeşlik ve dostluk sözcüğüne çevirmek! Bu kadarı bile yeter.

Bugünlük bu kadarı az değil. Yeni devrimci doğrular olmadan fazlası beklenemez. Ama 2000'li yıllarıyuyacak değildir. Kimbilir belki o zaman Ararat'ın üzerinden eller de kavuşur.

İşte başlıkta andığımız ikinci 24 Nisan, yani amadın adı, yani Ermeni şair Çarents'in "Tarihe not düşünüyorum, gelecek" dediği ve 72' de Türk Komünist İbrahim Kaypakkaya'nın büyük enternasyonalist ruhla Kürt ve Ermeni halklarının da gönlünü fethedecek şekilde getirdiği, yani Meral Yakar, Ali Haydar, Ahmet Muharremler'in, Mehmet Zeki, Cemil Oka, Armenak Bakırlar'ın, yani Süleyman Cihan, Yani Kazım, Yani Nubar-Manueller'in ve daha nice nice Türk-Kürt-Ermeni-Arap-Laz-Çerkez canların devralarak sürdürdüğü, biraz ağır-sancılı (bu topraklar gibi), biraz kırılıp incinerek ve (acı ama ger-

çeğimiz) hayli de parçalanarak bugünlere gelen, yine de hangisinde, görüyorsan doğruyu o senin. Anadolu ve Nayiri'nin geleceği için doğrular da birleştirici olmayı mutlak gözeterek yenileşmek, 2000 lerin yeni özgürlük burçlarına, Munzur'una, Kaçkar'ına Ararat'ına taşınalısun onu!

DİPNOTLAR

1) Ermenice'de: Çete, gerilla, kurtuluş savaşçı

2) Yeğişe Çarents'in "İstanbul" şiirinde geçen dizeleri:

"Daha gelir kızıl rüvanın günü!

Daha gelir arkadaş Suphi!"

3) Ermenice, Batı Ermenistan

4) Tarihte pek çok uygarlık ışığının yanıp söndüğü, sayısız kavimlerin pek sevdiği Ermeniler'in, Kürtler'in süreklilik arzettiği geniş dağlık bölgeler.

5) Ermenice bu coğrafyanın adı Aradaya Lerneşgarı'tır. Yani Ararat dağ dünyası. Genel olarak Doğu Anadolu ve Kafkas yüksek dağ silsilesini kapsar. "Nuh'un Gemisi" efsanesinden dolayı, orta yerdeki Ararat zirvesinin kutsal bir yeri vardır.

6) Hayk: Mitolojik olarak Ermeniler'in kandi soylarının en eski atası saydıkları bir isim. Hay'ın çoğulu.

7) Kent isimleri içinde özellikle "Van"lı ve "Gerd"li olanlar çok belirgindir. Bölgenin iki büyük gölü ve bunlarla aynı ismi taşıyan şehirler (Van ile Sevan), ayrıca Milattan çok önce kurulan Yerevan, Nahiçevan vb.. Yine Ermenice kent şehir anlamına gelen "Gerd" ile MÖ Kral Dikran'ın kurduğu Dikrangerd (bugünkü Diyarbakır), Manazgerd (Malazgirt), Medzgerd (Mazgirt), Eleşgerd (Eleşkirt), Stepenegerd vb., Ermenice kale anlamına gelen "Per" le biten (Khorpon gibi), ayrıca yaygın olarak sonu "in" yada "ın"lı olan, "gan", "can" ve "yan" la biten (ünindeki isme ait olduğunu ifade eden), "ik" le biten (bir şeyin küçüğünü belirten), sonuna "ısı" veya "i" gelen (birşey'li), "keğ", "kug", "gürek" le biten (köy, mezra vb.), "vank", "venk"li olan (manastır, kilise, yurt), "surp"la başlayan (kutsal, aziz), "çar", ve "ker"li olan(su, dere), "ler" ve "sar"lı olan (dağ, tepe), ayrıca Ermenice anlam taşıyan ve çoğu değişime uğrayarak gelen isimler genel bir fikir veriyor. Eski yıkıntıyar içinde Hayasdan'a uzun süre başkentlik etmiş olan Ani şehrinin (Kars yakınlarında) uygarlık eserleriyle özel bir yeri vardır..

İyi niyet önermeler, ittifaklar ve gerçekler

Ozan VELİ

En iyi öğretici, yaşamın kıştan keskin gerçekliğidir. Kim, hangi sultalarla meydan okursa okusun, onu hizaya getirecek, kızgın güneşin altında ısıtmaya çekecek olan bu gerçekliğin kendisidir. Yaşamın kendisiyle tezathında katır inadı güdenlere, uysal birer merkep gibi semeri giydirecek olan yine bu 'maberek' gök 'taarrusunu' kendisi olacaktır.

Şimdi meselenin kendisine geçmeden, daha doğrusu yazımıza vesile olan yana ilişkin söylenmeye başlamadan, geleneğimizin kısa geçmişiinden bir iki gerçeğe işaret edelim. Geleneğimizde büyük-küçük ayrılık badirelerinin dökümü sayfalara ulaşır. Fakat biz bir iki küçük gözlemle, yaşamın kendisine ilişkin fikir büyütme yardımı olmaya çalışacağız.

Üçüncü sosyalist forum öncesi ciddi alt-üst oluşlar ve büyüyen güvensizlik ortamında, altın üste meydan okuması, üstün altı anlamaya yanaşmaması, -hele de buna zamanında hiç becerememesi- ve en son sınırda "biz revizyonistlerle aynı masaya oturmayız" gayri-siyasiliğinin bir katır inadına dönüşmesi, işi koparma noktasına getirdi. Bunun yanında, yaşamın kendisini anlamayan, tipik bir burjuva aydın böbürlenmesiyle, "sorun değil, onları ikna ederiz"lerle havanda su dövmeye girişildiğinde, önemli bir ayrılık da-

ha yaşanmış oldu. Ki bunda her iki kesimde "keskin" Kaypak kayacılığı.

Sonra birbirine edilmedik küfürler kalmadı. "Korkaklar, revizyonistler, dağ kafahlar" en siyasi söylemlerdi. "Dağ kafahlar"ın kolaydan yola gelmeyeceği anlayınca bizim teorisyenler, bir çırpıda "ML bir güçtür" belirlemesini, "yola gelmez, iflah olmaz oportunistler"e çevirdiler. Garip midir bilmiyorum?

Bu tespit, bir üst düzey şahsiyet kira gelip, görüşmeye "ne yapmaya çalışıyorsunuz?" sorusuyla başlayınca, "ne yaptığımızı bilmiyor musun?" yanıtını almış, görüşme yapmadan dönmüş ve hemen akabinde yapılan merkezi organ toplantısında "ML güçtür" tespiti kaldırılıp, yerine şeytani kıs kıs güldüren yeni tespitler geçirilmişti.

Bu büyük Marksist söylemlerle beslenmiş, şatafatlı hale getirilmiş garipliklerin hakkından, yine yaşamın kıştan keskin gerçekliği gelebilirdi.

Altın ve tabanın zorlaması, siyasette ve siyasetin pratiğindeki tikanıklıklarla yan yana gelince bir çırpıda tespitler değişiverdi. (Tam olarak bilmiyorum. Acaba, o "ML değişiller" tespitini yapanlardan kaç düşüncelerin doğruluğunda ısrar etti.)

Bu tespit değişimi öylesine hızlı pratiğe sürüldü ve öylesine hızlı uygulandı ki, işin doğrusu birliğin ateşli savunucuları olan bizleri dahi şaşkına çevirdi. Üstelik bu birlik;

önce, "farklılıklarımız" diye lanse edilen şeyleri hiç dile getirmeden, "aslında yok birbirimizden farkımız" denilerek yapıldı. Bizler şaşkınlığımıza rağmen, sevincimizden göklere uçtuk. Ve işin doğrusu onları bir iyi niyet gütneninin ötesinde, ayrıntılarla anlayabilmiş değildik.

İşin sancılı, acılı ve zor yanları, hemen birliğin sonrasında kendisini resimlemeye başlıyordu. "Parti bizde kaldı, ordu onlarda" diyenler ile "bunu diyen akıllardan hesap soracağız" (Bunu diyen "Kardelen Harekatı" ile açığa alınan Nihat'tır. Durumu gereği belirtmek istedim) diyenlerin birbirine girdiği koşullarda, biz yine bir iyi niyet ve pratik bir ihtiyacın farkında olarak, birliği korumak ve güçlendirmek için yaştırıcı ve uzlaştırıcı olmaya çalıştık.

Bu durumda olan birçoklarımızın adı, "orta yolcu" kaldı. Altın büyüyen, daha doğrusu kırların üstleri arasında büyüyen sorunların bir dağılmaya meydan vermemesi için, dönemin geçici birleşik önderliğini acil toplantıya çağırdık. Bu toplantıda taraflar birbirine silah çekmeye kadar vardırılsalarda işi, parçalanmama; alınan kararların geri değiştirilmesiyle ve sözüm ona partiyi elinde bulunduranların, dağ kafahlar karşısında taviz ve uzlaşmalarıyla önleniyordu.

Ayrılık döneminin ve çıkışının muhasebesini bilinmeyen, ileri süreçlere erteleyen birlik kurallarının

kararı gereği, OPK'ya yine gruplar olarak girilip, gruplar olarak çıkılacaktı. Partiyi elinde tutanların "siyasi uyumukluğu" ile orduyu elinde tutanların "dağ kafası" bu durumlar da da, öncesinde de kıyasıya birbirini yemeye girişiyordu.

Birileri "vurahım" deyince, hemen on parmak havaya kalkıyor, "öldürelim" diye üç adım daha öne geçiyordu. Siyaset yapmak, o taşın meramını anlatmaktansa öteydi. "Revizyonist olmak için belanı mı arıyorsun" diye uyarıverir yanındaki bir dost.

Ve derken, tasfiye girişimini, birlikte birlikte uyanık davranıp kirlarda yerleşen ve ordu içinde esash bir denetimi eline alanlar başlıyordu. Hukuk, işlerlik, birey hakkı, üye insiyatifi, irade saygınlığı, iletişim ve öğrenme istemi vb türden şeyler pek önemi yoktu. Kılıç darbeleri iniyor, pervasızlaşan "dağ kafalıları" ölüm fermanları-tutuklama kararları çıkarıp cibarı seyre çekiyordu. Küfürler gılla gidiyordu.

Ve kısa süren "görmekli" çıkışların ardından yaşamın gerçekliği hepimizi yeniden sıraya getiriyordu. Dökülenler, kayıplar, güven yitimi de ağırlık başını gidiyordu.

Aradan beşer bir kaç ay geçmişken bir grupçuk daha kopuyordu bizden. Kimilerine göre önemsiz parti yıkıcıları, çizgi düşmanlarıydı. Bize göre zamansız, yersiz ve gereksizdi. Ve bir yıl olmamışken ya da o kadar bir şey olmuşken, yeni bir bölünme daha, "Devrimci Oluşum"cuların kopuşundan sonra yaşanıyordu.

Ayrılanlara göre "kalmak kan kaybı, kadro yitimi ve iyi olan şeylerin ölümü" demekti. Değerlerine göre "Ayrılık falan yok, üç beş tane parti düşmanıdır giden, ve allah belalarını vermeden biz belalarını vereceğiz." Peşinden ölüm fermanları, üstelik öncesinde, bu türden yaklaşımları karşı, keskin "ML" söylemler ve haklı şeyler söylerken. Anlaşılan ilkeler ve doğrular, karşıdaki gücüne göre değişiyordu. Eğer senden zayıf bir güçse korkma; Marksizm vurmayı, yok etmeyi kutlar. Ama eğer senin boş çıkamaya-

cağın bir güçse, o zaman hemen devrimciliği ve halk arasında çelişkilerin çözümünü hatırlatıver.

Ölüm fermanları bu kez, farklı cepheden aynı siyasal minval üzerinden güdümleniyordu. Birlik v.s. bunlar zaten dünden rededilen ucubeliklerdi. Çünkü "dünyanın ciğerlerini sökenlerin" kendileri bir kere çamura düşmüş, ikinci kere düşmeye yanaşmayacaklardı.

"Siyasi bir yaklaşım değil. Yarı tarafların uç çıkıntıları gittiğinde ya da bunlar biraz törpülediğinde, yine birlik flörtleri başlayacaktır. Çünkü yaşam buundan yana" dediğimizde, bu kez uzlaşmacılar olarak ilan edildik. En son 95 ayrılığına karşı "birlik" dediğimizde, troçkist ilan edildik. **Muzaffer Oruçoğlu** ile onun önerisine tam destek sunan **Serdar Çakmak**'ı ne ilan edecekleri de malum.

Yine 95 ayrılığında, daha doğrusu bir türlü de ayrılık olarak görülmeyen bu durumda -"etmeyin, bizler birinci ayrılığın etkisini kaldıracak koşullarını dahil oluşturamadık. Bu yıkımı daha da büyötmek olur" dediğimizde;

"Ne diyorsunuz siz bu dönüm noktasıdır. Parti düşmanları gitmeden bu iş düze çıkmaz"

Siz dünyaya iğnenin deliğinden bakanlar. Sizi de bizi de ancak yaşamın kendisi uslandırır. Uslandırır uslandırmasına da, olanda olur hal-kin umaduna.

"En iyisi biziz. Dört örgütü, bir devleti idare ediyoruz" diyen Der-simiyi köylünün sözünü hatırlıyorum. Bir yanda yaşamın gerçek kınığı. Bir yanda da üfüren üfüre-ne.

Evet şimdi geldik bugüne. **Muzaffer Oruçoğlu** önermiş **Serdar Çakmak** desteklemiş. Ya yaşamın gerçekliği! İşte tüm mesele burada.

Bizce de "yok artık birbirimizden farkımız" diyecek olanların, demo günleri uzak değil. Nasıl olsa bütün sorunların nedeni olan birde "Karşı Devrimci Hücre" var. Dolayısıyla, nedenleri saptamak daha kolaylaşacak gibi. Bizce de **Partizan Sesi** ve **Özgür Gelecek** çevresinin birleşmesi gerekir. Biz de "gerçek-

ten yok birbirlerinden farkları" diyoruz.

Eğer o da olmayacaksa, ittifak meselesi. Bu, bugünün bir gerçekliği değil, dünden gündeme girmiş ve kendisini dayatmıştır. Fakat yaşamın bu realitesiyle olası görünmüyör.

Henüz ölüm fermanlarının kol gezdiği, bir devrimcinin katlini, ait olduğu grubun adına zikrederek beyana yanaşmadığı, hatta haber değeri bile yüklenmediği "aman birileri ölüp dağılsada, 'haklılığımız' açığa çıksa" mantığının şahlandığı ve gerçekten de siyasi çizgi vs meselesi olarak soruna yaklaşmadığı koşullarda ütopyadır bu. Lütfen biraz sabrederseniz, o arkadaşlar da cevap verecek kıymette bulurlarsa bakın göreceksiniz.

Birlik meselesi, her daim gündemde olan/olacak olan fakat, bunun mutlaka her kesimin kendi yaklaşımları bazında netleşeceği ve ancak bu temelde oluşacak tartışma ortamları ve pratik evrelerin şahitliği ile olanaklı olacaktır.

Genel devrimci çevrelerin güçlü ittifaklar oluşturmalarının gerekliliğini duyumsamak gerektiği gibi, ondan da önde, kendisini Marksist-Leninist-Maoist güzargahta görenlerin ittifak sağlaması siyasi-ideolojik anlamda bir zorunluluktur.

Bütün bu iyi niyet önermelerin yanında hatta öncesinde bu gerçekliklerin duyumsanmasını sağlamak gerekmektedir. Hele de ortak yayın gibi şeyler. Herhalde ilk sayısında sayfa kapma ve en iyi temsil hakkı nedeniyle bürolar basılır ve en az olanların vay haline. Abartılı gelebilir ama, bu bizlerin taşıyıp bugüne getirdiği gerçek bilincin halidir ve bizim aşma gayretinde olduğumuz çok önemli bir yandır.

Kısa geçmişten küçük deyinileri-mizin esas amacı da meselelere siyasi-ideolojik düzlemde yanaşılması, tepkilemelerle, ilk algısal yanılsamalarla vakıf olunmaya çalışıldığı, devrimcilik adına onlarca zikzakların izlendiği, küçük hesapların gerçek sınıf tasarruflarının önüne geçtiği ve her defasında topu karşıdakine atma yarışında kendimizi

unluğumuzu, özü bırakıp görümlerle uğraştığımızı anlatmaya çalıştık.

Tüm karşı çıkışlara rağmen bir birliğin uzak olmadığı kanısındayız. Ve bugünden çok keskin, çok uç belirlemelerle "apayrız" havası veren **Partizan Sesi** ve **Ozgür Gelecek** çevrelerinin flörtünün yakın olduğunu sanıyoruz. Çünkü yaşam bunu istiyor. Katır inadının kara, kışa rağmen süreceğini sanmıyorum.

Olma koşullarının uzak olması dahilinde de önermelerin geri çekilmesi değil, aksine doğrular, tüm karşı ucubeliklere, tüm haksız yakıştırmalara rağmen inatla vurgulanmalıdır. Yaşamın realitesi ve onun bir parçası olan yığın basıncı kendisine uygun olmayanın "boşluğunu erken alır."

Bu yıkımın önüne geçmek, sadece çalışan insanların değil, akıllı çalışanların başarısı olacaktır. Yaşamı anlamaya çalışmak için, kendimizi zorlayamazsak; yaşamın kendisi vura vura anlatmaya devam edecektir.

İyi niyet önermelerin kabulü, elbette ki "iyi niyetli" oluşlarından dolayı olmayacaktır. Nesnel yaşamın kendisine uygun düşüp düşmediği esas belirleyici kriter olacaktır. Ve çoğu zaman nesnel önermelerin, öznel yaklaşımlar, ampirik ve görgücü kafataslarının reddiyesine uğramıştır. Yine böyle olması da olasılık dahilinde olsa bile, doğrularda ısrarlı savunulara tutunmak gereklidir.

Yaşamın gerçekliğini kavrayabildiğimiz oranda, demek istediğimiz şudur; Basit, küçük hesaplarla uğraşmayı bir yana bırakıp, koşulların dayattığı zorunluluklar bazında sınıf siyaseti yapabilmeyi, genel tasarruflara yönelmeyi ve kendimize en yakın siyasalarla başlayarak kalıcı ittifaklar, güçlü birlikteliklerin yolunu açmayı sağlamak gerekmektedir. Geçmişteki zikzakların, alt üst olan ve sıkça değişen tavırların özünde, devrim sorunlarına bir toplumsal yığın hareketinin aktif yönlendirilmesi olarak değil, grup sorunları olarak görülüp marjinalleştirilmesi neden olmuştur. Bir elit "öncü" kesim burada katır inadı güdüyorsa, onun fazla uzun ömürü yok demektir.

Yazmak

Hüseyin Hilmi BULUNMAZ

Kısa yada uzun yazmak gerekli bir edimdir. Belki zorunluluk. Ancak, "yazı yazmak için yazmak" hiç de gerekli ve zorunlu değildir. Her konuda olduğu gibi, yazı yazma konusunda da "gereksinin" varsa, toplumsal bir nedeni varsa devinmelidir.

Ülkemizde yayınlanan dergilerin bir çoğunun düzlemi yetkin değil. Yazmak için yazar "amator yazar"ların işi olmasına uğramış dergiler.

"Derin" bir kalemler olduğunu duyumsamak isteyen yazarlar, derinliği bir türlü oluşturamasa da "uzunluk" konusunda son dercede başarılı. Uzunluğu sağlamanın bir çok boyutu olsa da en kolay yolu; bir tümece içeriğinde aynı sözcüğü yinelenektir. Örnekte yeni biçimcilik anlamına gelen "reformizm" sözcüğüyle "reformculuk" sözcüğü aynı tümece kullandığımızda, bir sözcük boyutunda tümeceyi uzatmış olursunuz. Yada "istem" anlamına gelen "talep" sözcüğünü (yine) aynı tümece içerisinde kullanarak bir kazanım da elde etmiş olursunuz...

Oysa (Çehov'da çok net görüldüğü gibi), en büyük yazınsal erdem, kısa ve öz anlatabilmektir. Doğal ki, bu tür anlatım biçimi elde etmenin uzun yıllarda dile gelen bir deneyime gereksinimi vardır.

Ünlü soru: Ne yapmalı?... Herşeyden önce, "diğerleri ne yapıyor?" soru-

sunu sorarak işe başlamalı. "Diğer dergiler ne yapıyor?" Mülaka yakın izlenye alınmalıdır. Ülkemizde yayımlanan kültür-sanat dergilerinin "dile" nedenli önem verdiği" idelenmeli. Düşüncenin dile anlaşıldığını anlamızdan çıkarmadan, dili ustalikle kullanan yazarlardan yararlanma yoluna gitmeliyiz.

Yeni yayımlanan dergilerde, ortaya çıkan yeni yazarların dileme egemen olamamasının başat nedeni, "daha önce yayımlanan dergiler"dir büyük oranda. Kültürüne ve bu kültürün gelecek kuşaklara "birşeyler" vermesine pek, kulak asmayan, "bir filin züccaciye dükkanına girmesi gibi" yazarların yazılarını yayımlayan dergiler, yeni dergilerin "hozulmasını" başlıca sorumluluğunu taşımak durumundadır...

Dilin damıtılması ve dergilere nakutmasını elimiz, kolumuz bağlı bekleyemeyiz. "Birşeyler" yapmak zorundayız. Eleştirmekten öteye geçip, yön vermeliyiz. Genç ve yeni dergileri izlemeli, çıkarsımlarda bulunup, var-sıllaştırıcı elementleri gündeme getirmeliyiz...

Başta televizyon olmak üzere, burjuva medyanın dilimize sandığından çok (olumsuz) kalkışı var. İstesek de istemesekte de düşüncemiz-dilimiz "burjuva kitle iletişim araçları"nın örümcek ağlarına takılıyor. Tamamıyla olmasa da büyük oranda; bu tür iletişimi araçlarına uzak durmakta yarar var. Önemli olan; sınıfsal yanımızı ikincileştirmeden, dilimizin en büyük "silah" olduğunun ayrımına vararak, toplumsal devrimde bulunmamız...

DÜZELTME

Dergimiz **Uzun Yürüyüş**'ün geçen sayısında yayımlanan *"Türkiye; cennet ve cehennem-2"* başlıklı yazımızda, eksik yada yanlış anlaşılmaya yol açacak bazı hatalar yapılmıştır. Bu hataların çoğu düzeltiyor, yazımızı **Yusuf Küpel**i ve okurlarımızdan özür diliyoruz.

Birinci hata: 8. sayfanın 3. sütununun birinci paragrafında; son iki cümle birbirine karışmış, sonuncu cümlelerin büyük kısmı kaybolmuş ve ortaya tamamen yanlış bir anlatım çıkmış. Son iki cümlelerin böyle olması gerekiyor: "Köy korucularına 1996 bütçesinden 4 trilyon 450 milyar lira ayrılmışken, 1997 bütçesinden bütçenin üç katı kadar olan 11 trilyon 620 milyar lira ayrılmış. 1997 bütçesinin en büyük dilimi 96 trilyon 925 milyar lira ile ordu ve polise gidiyordu."

İkinci hata: 10. sayfanın ilk sütununun ilk paragrafının sonunda. Buradaki son cümle: "20 Mayıs 1995..." diye başlıyor. Doğrusu "20 Mart 1995..." olmalıydı. Cümlemin devamında tamamen bozulmuş ve yanlış yazılmış. Cümlemin aslı şöyle: "20 Mart 1995'te başlayan Kuzey Irak operasyonu ile birlikte Tansu Çiller'in tayinini ertilmeye başlandığını, operasyonun içinde Süleyman Demirel'inde olduğuna değişik defalar yazdım."

Üçüncü hata: 9. sayfanın 3. sütununun ikinci paragrafının ortalarında. Dergide geçen kelimenin doğrusu "deformasyon" değil, dezinformasyon yani yanlış ve yanlış bilgi verme) olmalıydı. Yani, "... 1996'nın Eylül ayı sonunda, İkinci MİT raporu olarak, birersek dezinformasyon ile 'Asdılık' dergisinde yayımlanmıştı." biçiminde olmalıydı.

Devrimci cephe çağrısı

Ali CAN

Politik iktidar hedefli devrim mücadelesinde, proletaryanın deneyim hazinesi, ağır bedellerin, acıların en saf halinden meydana gelir. Tarih acıların, bedellerle edinilen bu deneyimin bağrından boy veren devrimci özgürleşme yürüyüşünde, bir öncekine göre daha ıstı daha yetkin düzeyde olduğuna tanıklıktır.

Bu tanıklık, ideolojik-politik kendine güvence ifadesini bulan cüretli yürüyüşte devan etmektedir. Uzaşılmaz karışıklara çatışmasında köklü alt-üst oluşların, buğundan sonuna, demirin alev dilli ejderhasının hükümüne bağlı olduğu tarafımızdan tartışılmaz bir önkabuldür. Fakat demirin alev saçan dilinin bir zorunluluk, olmazsa olmaz olduğunu kabul etmek devrim için yetmez. Devrim, nesnellik ve alevden dilin arasındaki bağın, uygun taktiklerle, yaşamla bütünleşebilmesinden doğar; kıvılcım nasılsa bozukturlara düşüp yangınlar çıkartacak unı yakalama esprisidir bu.

Tarihteki büyük yangınların bir kıvılcımına başladığını; kıvılcımlar saçan cüretli beyinlerin düşüncelerinin çatışmasından, yeniin yeşereceğini düşünüyorum.

Devrimci güçlerin gündemindeki; ve yurtsever hareketin Afrika Ulusal Kongresi'ne benzer yürütme işlevinde olan ittifak çağrısına birşeyler söylemeye çalışarak, yeni demokratik halk hareketinin yürüyüşünde meşaleye bir kıvılcım şerbeti sunabilirim sanırım.

Demokratik devrimde halkın birleşik cephesi bir süreç ve güçle yaşam bulacaktır. Bu yaşamın kendisi, komünist öncünün, bugümsüz politik rolü; konumu ve inisiyatifliyle ulaşılan ve etkinlik alanlarıyla önderlik ederek oluşturduğu genel doğruların birliliğiyle cephe anlayışıdır.

Dünya çapında sosyalizmin büyük bir yenilgi sürecini yaşadığı reddedilmez bir gerçeklik olarak kellenizin üstünde sullanmaktadır. Bu sürecin moral bozukluklarıyla birçok ülkede silahlı mücadelenin rafa kaldırılıp, devrimlerin reformlara feda edildiği de ortada. Tüm bunlara rağmen dünyanın, nerden gelirse gelsin mutlak bir alt-üst oluşa, korkunç yakıcılıkta ihtiyacı var. Belkide her zamankinden daha şiddetli bir ihtiyaç.

Yaşadığımız coğrafya, bu ihtiyaca hali hazırda cevap vermeye en yakın potansiyel güç ve konuma sahip ülkelerden biri.

Yenilgilerle sütilmiş, acıların ekilmiş tohumlarımız var topraklarımızda. Zengin deneyimlerle; yılmadan, ısrarla devrimin silahlı zor öfkesini örgütlemeye çabasında olan, yabana atılmayacak inatçı gelenekleriyle şanslı bir ülkeyiz. Bu bakımdan doğru ideolojik-politik hatta; nar gibi kazınmış bir şafakta bu toprakların uykusundan uyanacağı bir gerçek. Bunun için politika sanatının inceliği; stratejik hedefe gidişte süreçle denk düşen taktik politikaların uygulanmasında gizlidir. Aynı zamanda politik öngörüyle bütünleşen siyasetimizin temeli kendi gücümüze dayanmalıdır. Ideolojik, politik devrimin ıstısından kaynaklanan bu güven; devrimci özgürleşmede kendi çabımıza dayanarak yeniden doğmak anlamına da gelir. Yeniden doğuşun ağırlık noktası da esas olarak budur.

Tüm bunlar somutta maddi bir güç haline dönüşen, kitlelerle ulaşılan devrimde, yeni toplum projesinin alt yapısı, mayası olacaktır. Proje, uzun süreli savaşında stratejiye denk, nesnellikten beslenen taktik politikaların ustaca uygulanmasıyla yaşam bulacak, hedefe ulaşacaktır. Dünya, ülkemiz ve içinde bulunduğumuz durumun tanımlamasının özeti bu..

Demokratik devrimde halkın birleşik cephesinin komünist öncülük altındaki gerçekliklerini belirttik. Bugün açısından anlayışımız ve ideolojik politik hatta kolektif gerçekliğimiz farklılık taşırken, "yaklaşmış ne olmalıdır?" sorusuna iki yanıt verilebilir. Yanıtın birincisi; cephe politikasındaki anlayış öne çıkartılarak, çağrıya "güç ve eylem birliktelikleri" ile yanıt vermek olabilirken; diğer bir yaklaşım bugümsüz politik duruşlarla birlikte, kapsamlı ittifaklar için çaba sarfetmektir.

Çeşitli zamanlarda, çeşitli biçimlerde birçok devrimci parti, örgüt, grup ve oluşumun, güçbirliği, eylem birliği, ittifak ve cephe çağrıları olmuştur. Geçmiş zaman dilimleri içinde yapılan bu çağrıların bir çoğu geçerliliklerini, doğruluklarını bugünkü süreçte taşımaktadır da..

Devrimden yana çıkışı olan bütün halk güçlerinin örgütlü bir güç oluşturmamasından kaynaklı; can çekişenlerin, çürüyenlerin düzeni hüküm feran sürüyor. Bu durum dağınık halde bulunan devrimci güçlerin grupçu, sektör tutumlarının, gelişeceklerin tavırının düzeltilmesi gereğini önümüze koymakta.

Bugün açısından çeşitli süreçlerde yapılan çağrı ve tepkileri karşı karşıya getirilmeden, sürecin birlikteliği zorlayan yöne-

linin görülmesi önemlidir. Devrimci safalarda hayli yaygın olan biçimler ve niyetler sorgulanması ve burdan hareketle yapılan subjektif yorumlar, kırılması zor yargıların oluşmasını, devrimci dayanışmanının kapsamlı birlikteliklere dönüşmesini engellemekte. Öyleyse bugünün sorunu, dönün çağrılarının, birlikteliklerinin oluşum, gelişim ve sonuçları itibarıyla çıkartılması gereken dersleri çıkartıp, daha üst noktada yaşamla bütünleşmenin nasıl olacağı yönünde önümüze koymak olarak algılanmalıdır.

Devrim ve devrimle gelecek köklü alt-üst oluş zorunludur. Fakat bunun için güçlü, kapsamlı birlikteliklere ihtiyaç var. Devrim için, kiminle, nasıl, hangi biçimlerle ne kadar yürünecek? "Ben bir adım yürüyeceğim" deniyorsa, o bir adım yürüyüşe taşınabilmelidir. Yada "ben yürüyüşün şurasında yürüyeceğim" deniyorsa, orada o adımı atılması sağlanabilmelidir. Devrimin yıkıp yaratan ateşini yakmaya hazırlanmak, çok yönlü kullanım olanaklarının yaratılmasını, devrim yürüyüşünde ustaca birleştirilebilmesini gerektirir.

Düzen açığa çıkan tüm yönleriyle gündemi saptırmaya, yamılsamalar yaratıp halk güçlerinin üzerine gitmeye devam ediyor. Buna son verebilmek için bağta devrimci güçlerin biraraya gelmesi, en geniş muhalefeti örgütleyip devrimci savaşı yükseltmesi gerekiyor.

Devrimci özgürleşme savaşının büyütelip geliştirilmesinin daha fazla önünü açacak, en geniş demokratik muhalefeti örgütlemeye yöneleceği siyasal hedeflerin, H. ARARAT'ın "*Susurluk sonrası çalkantı ve devrimci doğrultu*" (Uzun Yürüyüş, Sayı 10) başlıklı makalesinde ki on altı maddelik yönelimin olabileceğini düşünüyorum.

Sonuç olarak, Devrim yürüyüşüne hız ve güç katacak, yürüyüşü bir adım ileriletecek her düşünce ve pratik, nesnel koşulları içinde tartışılmalı, değerlendirilmelidir. Bugümsüz politik hatta korunmasıyla yapılabilecek ittifaklar değerlendirilmeli, geliştirilebilmelidir. Bu anlamıyla bu çağrı olumlanmalıdır.

Tüm bu iyi niyetli yaklaşımlara rağmen, diyelim ki bu çaba hiçbir meye vermeden sonuçlandı. Ne olur? Ne kaybederiz? Hiç kimsenin çok fazla birşey kaybedeceğini sanmıyorum?

Aksine proletarya devrimin zaferi için savaş meydanlarına cisimleşmiş bir devrim daha sunacaktır.

“Duyduğunuz çakalların ulumasıdır...”

Metin İNCE

Sistemin, siyasal-ekonomik krizine koşut olarak yaşanan yozlaşma ve çürüme Süsurlük hadisesi ile kamuoyu nezdinde somutluk kazanırken, Mercedes'ten artı kalan sır dolu ilişkiler yumağı(!) ülkenin siyasal gündemini uzunca bir süre meşgul etti. Bu “Vaka-i adliye” ile klikler arasındaki çıkar dağışı şiddetlenirken, kitle hareketlerinin ve politikleşme seviyesinin yükselmesinde önemli rol oynamış, yaşanan huzursuzlukların kendiliğinden bir tarzda da olsa “sokaga” çıkışını hızlandırmıştır. “Çuvala sığmayan” kirliliğin, siyasetteki yozlaşmanın, ekonomik krizin kitleleri derinden etkileyen olumsuz etkilerinin (hızla yoksullaşma, işsizlik v.b.) itilimini sağladığı bu eylemlilikler saldırılarla karşılaştıkça, eylemlerin, içerik ve talepler noktasında politik bir muhtevaya bürünmeye başlaması da anlamlı ve önemlidir. Büyük bir ilgi ve kitlesel katılımla gerçekleştiren “Süreklili Aydınık İçin Bir Dakika Karanlık” eylemine gösterilen “tahammülsüzlük” artan katılımı engelleyemeyen, eylemin spesifik ve muğlak çerçevesini aşması örnek olarak gösterilebilir.

Egemenler cephesinde ise, varolan tepkilerin sisteme yönelmesinin önüne geçmek için yeni manevralar gündeme gelirken, terörcü saldırılara da hız verilmektedir. Ekonomik-demokratik talepli hak arama mücadeleleri gözaltılarla sonlanırken, liseli-

üniversiteli gençlere yüzlerce yılları bulan cezalar verilmekte, yargısız infazlar, faili meçhuller(!), köy yakma ve boşatmalar, koruculaştırmaya çabalarına pervasızca hız verilmektedir. Cezaevlerine yönelik yeni saldırılar gündeme getirilmekte, medya aracılığıyla buna uygun bir zemin hazırlanmaya çalışılmaktadır. Egemenler, krizin faturasını emekçilere çıkararak atlatabilmek noktasında toplumu hıyaya getirecek saldırılarına devam edecektir. Gelişmelerin böylesi bir yönelimde olduğu açıktır.

Yine, sistemin yıpranan yüzünü yenileyebilmek ve tepkilerin sisteme yönelmesinin önüne geçmek için yapıp günden ve gerilimler yaratılmaktadır. Hedef karartılmakta, oluşan tepkileri kontrol altına almak ve şiddetlenen klik savaşımında bu tepkileri kendi potasında eriterek avantajlı konuma geçmeyi amaçlayan manevralar gündeme gelmektedir. Gelişen “şeriat tehlikesine” karşı toplumda yaratılmaya çalışılan “laik-anti laik” kamplaşması, 28 Şubat MGK toplantısı ile siyasal gündeme yerleş(tiril)en “darbe” tartışmaları bu eksenseldir. Siyasal iklime egemen olan bu “darbe” tartışmaları, yoğunlaşacak olan saldırıların ön kabulü ve gelişmelerin kontrol edilemediği noktada gündeme gelebilecek bir “darbe gerekliliğinin” siyasal, toplumsal ve psikolojik altyapısını hazırlamaya yöneliktir. Gelişen “şeriat tehlikesine” karşı ordunun “laik düzenin teminatı” olduğu, ordunun en güvenilir kurum olduğu söylemleri ile tatlandır-

ılmaya çalışılan bu “heyulanın” hedefinin yurtsever devrimci mücadele ve toplumun gelişen/gelişebilecek hak arama-alma mücadelesine yönelik olacağı aşikardır.

Bütün gelişmeler ışığında üniversitelere baktığımızda, son birkaç aydır özellikle İstanbul Üniversitesi'nde sivil-faşist saldırıların yoğunlaştığını görüyoruz. Toplumun bütününe yönelik saldırıların her daim en önemli merkezlerinden birisini oluşturan üniversiteler ve üniversite gençlik mücadelesine karşı geliştirilen bu saldırıları ülkenin politik ikliminden ve egemenlerin belirginleşen yeni politik tutumundan bağımsız tutamayız. Bugün burjuva basınında dahi afişe edilen bu silahlı, bıçaklı saldırıları bu minvalde ele almak, gösterilecek devrimci tavır konusunda önemli olacaktır.

YENİDEN YOĞUNLAŞAN SİVİL FASİST SALDIRILAR

Şubat ayı sonlarında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni basarak devrimci öğrencilere bıçak, satır ve silahlarla saldıran sivil-faşistler daha sonra saldırılarını İÜ Fen Fakültesi'ne taşımışlar ve gün boyu devam eden saldırılarda 10'a yakın devrimci yaralanırken 17 devrimci öğrenci de gözaltına alınmış, sivil faşistler ise saldırılardan sonra “sıra kadem” basmışlardır. Oysa ki, bütün dikkatleri bu olayla, yeniden

üzere toplayan üniversitelerdeki bu saldırılar yeni ve sadece İstanbul ile de sınırlı değildi. Sene başından itibaren planlı bir şekilde turmandıran bu provakasyon ve saldırı 16 Ocak'ta doruğa çıkmış, ilk defa silah kullanılan (80 sanrası) polis-idare destekli bu faşist saldırıda 3 öğrenci de yaralanmıştır. Yine, Trakya Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi gibi taşra üniversitelerinde bu faşist provakasyon ve saldırıların, hali hazırda bütün pervasızlığı ile devam ettiği de bir gerçektir.

"BİZ BU FİLMİ DAHA ÖNCE GÖRMÜŞTÜK"

"Biz bu filmi daha önce görmüştük". Olaylar üzerinde herhesin ortaklaştığı ana fikri ifade eden bu cümlelerin -bir kısım "eski gençlik önderleri", liberal demokratlar tarafından adeta tamamlayıcı haline getirilen "itidal", "uzlaşma çağrıları", "oyunlar oyunun" içerdiği anlamı kavrayamamakla eşanlamıdır. Saldırı ve saldırıların sistemden bağımsız olmadığı gerçeğini reddeden ve dolayısıyla filmin arka planını gör(e)meyen bir duruştur. Oysaki, bugün üniversitelerde bizzat devlet eliyle örgütlenilen, planlı ve koordineli bir şekilde turmandırılması düşünülen sivil-faşist saldırılar söz konusudur. Yapılmaya çalışılan şey: gençlik mücadelesinin hedefini karartarak, en geniş yığınlardan izolasyonu ile önünü kesmek, "sağ-sol" çatışması şeklinde lanse ederek devletin tarafsızlığını ve militarist güçlerinin yıpranan yüzünü yenileyebilmek ve yeni saldırı politikalarına baklılık kazandıracak, meşrulaştırılacak zemini hazırlayabilmektir. 68 kuşağı önderlerinden Harun Karadeniz "*Olaylı yıllar ve Gençlik*" adlı kitabında bu filmin arka planını "Kanlı Pazar" olayı somutluğunda şu cümlelerle özetlemekteydi: "Ne varki iktidar..., aynı oyunları yıllar sonra tekrar tekrar sahneye koyacaktır. Evet, iktidarın en çok kullandığı yöntem devrimcilere karşı küçükte olsa bir grup çıkarmak ve çatışma başlatmak. Ondan sonrası kolay, çatışmayı önlemek için mü-

dahale eden güvenlik güçleri'..."

SALDIRILARIN NEDENLERİ VE BİÇİMLERİ ÜZERİNE

Genelde öğrenci gençliğin bütününe, özelde ise gençlik mücadelesinin ilerici-devrimci unsurlarına yönelik bu saldırılar bir takım politik, ekonomik ve tarihsel nedenleri var. Bu nedenlerin şekillendirdiği mevcut saldırı politikaları ülkenin siyasi iklimine, toplumsal muhalefetin ve öğrenci gençlik hareketinin genel gelişim durumuna göre farklılıklar taşıyada son kertede bu farklılıklar biçiminde kalmaktadır. Bugün öne çıkan sivil-faşist saldırılarda bu temelde değişimlere gerektiriyor. Saldırıları koşullayan bu etmenler nelerdir. Öncelikli olarak öğrenci gençliğin aydın olma misyonundan kaynaklı toplumsal sorunlara olan ilgisi, bunları kavrama/kavratma yeteneği ve harekete geçmedeki militan yönüdür. Bugün mevcut krizin geniş öğrenci yığınlarında yarattığı hayal kırıklıkları kitlesel bir karşı duruşun mevcut alt yapısını oluşturmaktadır. Örgütlü duruşa yatkınlığın ve tepkilerini bu yolla dile getirebilme yeteneği ise bunun tamamlayıcısını oluşturuyor.

O halde, nesnel koşulların olgunlaştığı ve öne çıkardığı bu özellik bugünkü saldırılarında en önemli koşullayan olacaktır.

İkinci olarak: öğrenci gençlik mücadelesinin sahip olduğu tarihsel birikim ve devrimci geleneğidir. Her dönem kendi sınırlarında dışına taşarak toplumsal muhalefetin önemli bir belirleyeni ve etkileyeni olmuş öğrenci gençlik bu yüzden saldırıların odağında olmuş, her daim özel bir ilgi görmüştür.

Üçüncü olarak: gençliğin sınıfsal karakterinin olumsuz yanıyla ilintilendirilebilecek, egemenlerin hedefe daha kolay varma gerekliliğinde aramak gerekiyor. Kaypak ve sistemli saldırıların karşısında çabuk dağılma, yığılma kapılma temayülü, varolan saldırıların pervasızlaşmasında önemli bir rol oynar. Gençlik mücadelesinin politik öznelerinin de ek-

sikliğinden kaynaklı, geçmişte elde edilen başarılar egemenler cephesinde bu düşüncenin doğrulanmasına maddi zemin hazırlamış ve yoğunlaşmış karşı zor ile bağünde bunun enterne edileceği sonucunu doğurmuştur.

Dördüncü olarak: bu saldırıların önemli bir diğer nedenini de sistemin yapısal özeliğinde aramak gerekiyor. Zira bugün açığa çıkan tepki ve talepleri karşılayabilmek siyasal ve ekonomik yeterliliğe sahip olamama, sisteme ceberut suratını göstermekten başka çare bırakmamıştır.

Bütün bunlar süregelen saldırıları koşullayan nedenleri oluşturuyor. Bundandır ki egemenlerin her dönem saldırıları devam eder. Bugün sadece sivil faşistler eliyle yürütülen saldırılar söz konusu değildir. Birçok eyleme polis saldırıları sürmekte, demokratik hakları kullanmaları engellenmektedir. Disiplin soruşturmaları açılmakta, 18 Mart Üniversitesi örneğinde olduğu gibi 30 kişiye YÖK protestosundan dolayı 6 ay-1 yıl arasında değişen okuldan uzaklaştırma cezaları verilmektedir.

Üniversitelerin artan ihtiyaçlara göre yeniden biçimlendirilmesi ihtiyacı, eğitimin paralı hale getirilmesi isteği, mevcut statükoların devamı konusundaki ısrarcılık, varolan bu yoğunluklu -çok merkezli- saldırıların artarak devam edeceğinin göstergesidir. Yoğunlaşan sivil-faşist saldırılarında bu hedeflenenlerin bir parçası olarak düşünmek gerekiyor. Bu hedeflere varmak için varolan ve gelişebilecek tepkileri notlamak ve hıza getirmek büyük önem arz ediyor. Esasta "bilginin metalaşırılması" anlamına gelen ve üniversite kapılarının emekçi çocuklarına kapatılmasına hedefleyen harç zamlarına yönelik kitlesel örgütlü duruşlar, toplumun diğer kesimlerinde de büyük bir sempati ve destek yaratmıştır. Ve bir anlamda bu politika geri tepmiştir. Yine bu tepkilerin dile getirilmesi amacını taşıyan eylemlerde, devletin kolluk güçlerinin vahşi saldırıları geniş yığınlar nezdinde teşhir olmuşluğunu da gündeme getirdi. Geçen seneki sürecin ortaya çıkardığı devrim-

demokrat dinamiklerin mevcut krizin etkisiyle gelişme göstereceği ve egemenleri tehdit eder hale geleceği korkusu polisin teşhir olmuşluğu ile birleşince sivil-faşistler gündeme gelmiştir. Krizin yarattığı/yaratacağı ve giderek örgütlü bir duruşa yönelecek olan etkilerinin önüne geçmek, yıpranan imajını yenileyebilmek için egemen sınıflar kendi elleriyle örgütlediği ve yönelttiği sivil-faşistleri devreye sokmuştur.

HEDEFLenen NEDİR?

Yaşanan ekonomik krizin, yozlaşma ve kirlenmenin olumsuz etkilerinin, geniş yığınlar nezdinde devlete duyulan güven konusunda kuşular uyandırdığını, bu anlamıyla bu tehlikeli eğilimi(!) eradikasyonu ve yıpranan yüzünün yenilenebilmesi noktasında yeni arayışların gündeme getirdiğini yazımızın başında belirtmiştik. Yoğunlaşılacak saldırılara koşu olarak düşünülen bu politik manevraların üniversitelerdeki anlamlı sivil-faşist saldırıdır. Varolan tepkileri boğmak ve kontrol altına almak, sistemin ve kurumlarının üniversiteli gençlik nezdindeki yıpranmışlığını gidermek ve "tarafsız devlet" imajını yeniden kutsamak ilk elden hedeflenendir. Özellikle akademik-demokratik eylemlere vahşice saldıran polisin okuldaki varlığı haklılaştırılmakta, bunun için toplumsal-piskolojik bir zemin hazırlanmaya çalışılmaktadır. Bu çaba aynı zamanda yeni polisiye saldırılara haklılık kazandıracak bir zemini oluşturmaya da yöneliktir. Son günlerde başında eylemlere müdahale etmeyen "hoşgörülü" bir polis imajının sıkça işlenmeye başlanması anlamlıdır.

Yine devrimci halk gençliğinin mücadelesinin gündemini saldırılara endeksleyerek önünü kesmeye çabalanması da bir diğer hedeflenendir. Geçen sene bir dizi eksikliğe rağmen yükseliş trendine giren gençlik mücadelesinin önünün kesilmesi aynı zamanda üniversitelere ilişkin politikalarının hayata geçirilmesi içinde gereklidir. Oluşan tepkilerin önüne geçmek ve tepkileri başka yöne çek-

Öğrenciler saldırılara karşı sessiz kalmıyor. İÜ Merkez Kampüsü önü, son dönemlerde sık sık, öğrencilerin mücadeleyi yükselttikleri bir alan haline geliyor

mek için sivil-faşist saldırı orjinli gündemler yaratılmaya ve bu politikaların sessizce hayata geçirilmesi için hesabı yapılmaya çalışılmaktadır. Aynı zamanda bu saldırılarla birlikte öne çıkarılan "sağ-sol çatışması" demagogisi de mevcut politik yönelimlerine meşruluk kazandıracak bir siyasal zemin yaratmaya yöneliktir.

Bugün polisiye saldırıların yerini almış gibi görünen (yada gösterilme-ye çalışılan) bu saldırıların sistem-

den, onun politik yönelim ve ihtiyaçlarından bağımsız değildir. Tam da bu minvalde devlet eliyle örgütlendirilerek yürürlüğe sokulan sivil-faşist saldırıları bu temelde ele almaya, hedefleneni kavrama çabasına hız vermeliyiz. Zira bu saldırıların bertaraf edilmesinde gençlik mücadelesinin politik öznelere göre göstereceği duruşun ve devrimci aktivitesinin bu gerçeklik temelinde şekillendirilmesi önemli bir yan oluşturmaktadır.

Evrım teorisi, Biyoteknoloji ve idealizm

Bayram KAYA

Doğa düzeni insanoğlunun işine ne kadar yarıyor? Doğanın bir parçası olan ama aynı zamanda doğayı değiştirip onun üzerinde üstün bir yaşam kuran insan şimdiye kadar doğayı kendi avantajı yönünde ne kadar değiştirebildi? İskoç bilimsanlarının bir koyunu, memelerinden alınan hücrelerle kopyalaması ve ABD'li bilimsanlarında maymun embriyonunu kopyalamayı başarımlarının ardından, insan ister istemez bu sorularla yüzyüze kalıyor; ve biyoteknolojinin gelişimiyle belirsizliğin, mistik geleneğin ve tarikatların kaskadında olan insanlık bu defa da kendi yarıtcılığının önünde derinden sarsılıyor.

Darwin'ın Evrim Teorisi yüzyıl başında böyle bir gelişmenin önünü açmıştı. "Kuantum Kuramı"da genetik bilimine ve "genetik kopyalamaya" uygulamada bir öngörü sağlıyordu. Hatta içinde bulunduğumuz yüzyıla girerken "evrimin" besin maddelerinin laboratuvarlarda üretilmesine doğru gittiği anlaşıldı. İdealizm ve materyalizm arasında iki farklı doğrultuda yorumlanmış; idealizm, insanoğlunun doğadan ayrı yaşayabileceğini savunan "ultra tarım teorileri" ortaya sürmüştü. 1930'lu yıllarda genetik

biliminde görülen ilerlemeler tarım alanında insanların ve hayvanların dünyasına doğru genişledi. İnsan-hayvan karışımı yaratıkların tasarımı filimlere bile konu olmaya başlamıştı. 1970'lerde bir kurbağa, (söylentiye göre) sonra bir domuz kopyalandı. Son olarak Dolly adlı bir koyuna bir maymun. Ve şimdi de insan kendini kopyalamanın düşünülmesi gerçeğe dönüştürmeye hazırlanıyor. Kısaca insanın doğaya karşı mücadelesinde, gerçeğe damgasını vuracak olan Biyoteknolojinin önü açıldı.

Bilimsanları, insan dahi her türlü canlıyı kopyasını mümkün görüyor. Bunun engellenemeyeceğini, kopya için hücresi kullanılan bireyin yaklaşık bir benzerinin yaratılacağı söylenip, yüzde yüz kopyanın mümkün olmadığı söyleniyor. Kopyalama sırasında DNA'nın zarar görmesi ve çevre faktörü gibi içsel ve dışsal koşulların bu yaratımı etkileyeceği dile getiriliyor.

Günümüz biliminin modası genler, organizmada bir hücrenin hayat olaylarını yöneten çekirdek içinde hücre bölünmesi sırasında kromozomu oluşturan kromotin kısmıyla ilgilidir. Kromozomlar, protein ve DNA (deoksiribonükleik) moleküllerinden oluşur. DNA'nın bilgi taşıyan parçasına "gen" deni-

yor. Genler hücre bölünmesi ya da kopyalama sırasında kromozomlar üzerinde yer almakta ve döden döle anne ve babanın özelliklerini taşımaktadır. Genetik kopyalamada ve genetik bilimde tartışma yaratan sorunlarda burada başlar. Bir tarafta insan varlığını genlere indirgeyen yaklaşım, karşı cephede ise içsel ve dışsal özelliklerin ilişkisine dayanan diyalektik yaklaşım vardır. Genlere dayalı olarak insan davranışının açıklama çabası (genetik indirgemecilik) bencilliği, saldırganlığı, yeteneği, eşitsizliği ve ırkçılığı gibi özelliklerin döden döle genlerle geçtiğini savunurken, diyalektik yaklaşım, her genin bütün özellikleri bilinse bile canlının davranışını kestirilemeyeceğini; insan davranışlarının ancak yaşadığı sosya çevreyle açıklanabileceğini getiriyor.

İnsan davranışını genlere bağlayan iddialar egemen sınıf ideolojisinin işine geliyor. Böylece "toplumsal huzursuzlukların" nedeninin sosyal temelini kendi üretim sistemlerinde değil, bireyleri uyumsuz genlerinde olduğu yalanını bilimsel kılıf içinde topluma yarıyorlar. Oysa davranışları belirleyen olgu çevredir. Kuşkusuz genlerimiz tarafından etkileniriz ama genlerimiz tarafından belirlenmiyoruz. Gelişim yalnız anne babadan gelir.

ğa geçen kalıtsal maddelere bağlı değildir. Organizmaya etki eden sosyal çevreye (beslenme, eğitim) de bağlıdır. Bir genin bütün moleküler özelliği bilinse, o canlının neye benzeyeceği yaklaşık olarak öngörülebilir, ama özsel hiçbir davranışı açıklanamaz. Davranış canlının nasıl yaşayacağına bağlıdır. Örneğin çok tartışılan cinsellik ve eşcinsellik geni bu yaklaşıma uyar. Cinsellik ve eşcinsellikle ilgili işlevi organizmada, omuriliğin bel ve kuyruk sokuma kısmının duyu ve sinirleri sağlar, ama cinsel güdülenme ve dürtü dolaysız olarak beyin tarafından sağlanıyor. Beyin bu tercihi doğanın temel doğrultusu yanında toplumun gelenek, moda ve eğitim gibi değişen beklentileri ile reklamla şekillenen değerlerin yönlendirmesi altında yapıyor. Yoksa insanın doğuştan eşcinsel doğduğu anlayışı idealist ve uydurma bir yaklaşımdır. Eşcinsellik bir tercihtir ve sosyal temelinde yozlaşan değer yargıları, yeni çalışma ve yaşam koşullarının ortaya çıkışı vardır. Tarihin her döneminde de sosyal çevrenin etkisiyle oluşmuştur.

SOYLU GEN SAFSATASI

İnsan davranışı ve karakter özelliklerinin sırrını genlerde gören kaba determinist yaklaşım; insan ırkının soya çekimle ıslah olabileceği düşüncesindedir. Bu amaçla oluşturulan Nobel Sperm Bankası, Nobel adayları, bilim insanları ve işadamları ile ünlülerin spermelerini topluyor. Sisteme uygun bir insan popülasyonunu hedefliyor. Bu öjenik olasılıkları yüksek ebebeyinlerin yeti ve yeteneklerini çocuklarına yansıtılacağına inanılıyor. Naziler'in düşüncü kurdukları "soylu aryan ırkı" yarım projesi de böyle düşünülmüştü. Ama insan alışkanlıkları, kültürü ve düşüncesi genler aracılığıyla önsel olarak değil yaşamın

pratiği içinde edinilmektedir. Doğanın ve toplumun diyalektiği herşeyin oluş ve gelişim içinde olduğunu ifade eder: yaşamın bu içsel yasalarını görmeyen ve çağımızın en önemli bilimsel devrimlerinden evrim teorisini kabul etmeyen fanatik ve bağnazların bu diyalektik yasaları anlayabilmeleri mümkün değildir. Ulusal gururlarını desteklemek için ırkçı Gabineau'nun "Yüce İngiliz ırkı", Almanlar'ın üstün "Aryan ırkı", Türk ırkının "Turan" kavramı safsataları bilimsel zeminden uzak ırkçı ideolojilerle ilgiliydi. Günümüz genetik indirgemecileri ise "bilimsel zeminde" idealist bir çizgide yürüyorlar.

Genetik indirgemeciliğe göre insanı yaratan ve yeniden üreten sadece günlerdir. Hayatta başarmanın sırrı moleküler özelliklerdedir. İnsan sadece genlerin belirlediği bir robottur. Soylu genlere sahip olanlar başarılı kimlikleriyle daha fazla döl bırakarak geleceğe damgalarını vuracaklardır. Bu kaba determinist görüş genlerin gerisine "belirsizlik" ve "inancı" yerleştirerek felsefi idealizmi güçlendirir. Her şeyi anlama ve bilme adına kanı bir "değişmezlik" ve "belirsizlik" anlayışının savunucusu olurlar. Bu gidişle "cins gen", "kötü gen" ayrımının yapıldığı; eczanelerde "üstün gen" raflarının açıldığı, podyumlarda soylu genlere sahip öjenik mankenlerin pazarın yeni ürünleri haline geldiğini göreceğiz.

Oysa canlı doğa diyalektiği farklı yönde gelişiyor. Evrimsel açılım incelendiğinde geçmişe ait canlıların genetiklerinin büyük bir biyolojik değişime uğradığı görülüyor. Hangi çevrede nasıl bir canlı türü oluştuğu, çevre değiştiğinde canlıların yeni çevreye uyum sağlayıp yeni türlere nasıl dönüştüğünü ya da değişime ayak uyduramayanların yok olup gittiklerini böylece öğrenmiş oluyoruz. Doğal çevrenin biyolojik değişimde temel rol oynadığı-

nın, canlının içsel özellikleri yanında yasama uygun çevre yoksa sili-nip gideceği ortaya çıkıyor. İnsanın doğanın üstün bir ürünü olduğu, doğal çevrenin içsel olduğu, ya da içsel ve dışsal etkiler arasındaki diyalektik ilişkinin varlığı iyi kavranmalıdır. Günümüzde yaşamayan eski canlı fosillerin azap verici görüntüleri yaşamın zorunluluğunu ve doğal çevre faktörünü çok iyi açıklar. Herşeyi genlere indirgeyen "biyolojik determinizm" ve "kaba materyalist" görüş diyalektikten yoksundur. Durum bu kadar açık olduğu halde canlının moleküler özelliğinin değişmezliğine inanmak, onu mutlak kabul etmek; ırkçılık yapmak yada evrim teorisine düşmanlık etmekten öte birşey değildir. Felsefi idealizmin biyolojide güç bulduğu zeminde canlı gerçekliğinin tek yanı olarak determine edilmesidir. Örneğin idealizmin biyolojideki yeni yüzü insan düşüncesini de sadece genlerle açıklıyor. Kuşkusuz genleride insan düşüncesinin de bir etkisi vardır, bu yadsınamaz ama maddi bir organ olan beyin ürünü düşüncüyü sosyal çevre belirler. Toplumsal ve maddesel gerçekliğin hareketi insan düşüncesinde yaklaşık olarak yansır. "İnsan nasıl yaşarsa öyle düşünür." Sosyal çevreden yahtılmış bir beyin yalnız genlerle düşünce üretemez. Özcesi insanoğlunun düşünüşü ne sadece genlere, ne de sadece sosyal çevreye indirgenebilir, insanın varlığını belirleyen bunların karşılıklı etkileşimidir. Richard Dawkins gibi sosyobiologların insanların farklılıklarını ve farklı düşüncelerin kaynağını sosyal çevre ve maddesel harekette araması gerekirken herşeyi genlerle açıklaması, "belirsiz" "döngüselci" ve "mistik" kavrayışın temsilcisi olmasındandır.

GENETİĞİN ETKİSİ

İnsanlığın doğada canlıları tanı-

maya, dogmatik söylemlerin dayanaklarının olmadığını anlamaya başlaması Darwin'in evrim teorisi ile ortaya çıktı. Evrim teorisinin "doğal seleksiyonu" toplumlar bahsine uygulayarak ırkçılık teorisini geliştiren sosyal Darwincileri bir kenara bırakırsak Darwin'in evrim kuramı yaklaşık 150 yıldır üzerinde en fazla tartışına yaratan, gündümüzde de önemi gittikçe artan bir teori-dür. Hiç bir bilimsel gelişme bu denli felsefi idealizmin tepkisini çekmedi. ABD'nin 1960'lı yıllara kadar evrim teorisini yasaklayıp "yaratılış öykü"lerine yer vermesi, felsefi idealizmin dayanaklarını yıkmaya ve diyalektik materyalist felsefinin gelişmesine güçlü bir zemin sunmasındandır.

Genetik biliminin ve biyoteknolojinin gelişimi insanlığa geniş olanaklar sağlayacak, tarım ve hayvancılık alanında verimliliği yüksek ürün ve hayvanların çoğaltılması artık teknolojik bir konu olacaktır. İnsanın doğayı hovardaca kullanması kısmen önlenemez, hastalıkların tedavisinde devasa adımlar atılacaktır. Kısaca sanayi devrim sürecinin bir biçimi olarak yaşam ve düşünüşümüzde derin etkiler yaratıp, yaşam ve düşünce sınırlarımızı genişletecektir. İnsanları derinden etkileyen biyoteknolojinin toplumsal hareket alanını da etkilememesi düşünülemez. Biyoteknolojinin asıl etkisi toplumsal hareketler alanındaki çıkışında olacaktır. Ekolojik hareketler şimdiye kadar salt bir "çevre" ve "yeşil tepki" olarak, kapitalist sisteme eklenilerek ve kapitalizmle değil onun artıklarına karşı bir "muhafif" olarak kalmışlardır. İkkel de olsa biyoteknolojinin önünün açılması, toplumla doğal hayatın içiçeliğini ifade eden, değişimci bir toplum projesinin, başta ekolojik hareketler olmak üzere toplumsal bilince yansımaları da düşünülemez.

Genetik ve Biyoteknoloji, haya-

tın çeşitliliğini, doğanın önemini ve değişimini öne çıkaran felsefi yaklaşımlara bilimsel bir zemin daha açacaktır. Evrim teorisinin önemi artacak, mistik gelenek ile "yaratılış öyküleri" güçlü bir darbe daha yiyecekler. Kuşkusuz her bilimsel gelişmenin ardından yaptığı gibi, burjuvazi, genetiğin gelişiminde de kendi ideolojisini doğrulayacak uydurma, öznel yorumları topluma yayacaktır. Çünkü emperyalist sistem yıllardır, "İnsan Genomu Projesi" adı altında Biyoteknolojik alana yüz milyonlarca dolar akıtıyor. Bir taraftan parmak izinin yanıltmazlığı projesi, diğer yandan kapitalist sisteme karşı savaşan devrimcilerin genlerinin uyumsuzluğunu ispatlama çabası, sonra ulus ve ırkların yaratılıştan gelen farklılıklarının ayırt edilmesi gibi burjuva sosyologların sahte bilimsel çabaları, insanlığı "bilimsel bir ayrımcılığa" sürüklemek içindir. Emperyalizm biyoteknolojik bilgidir, "sosyal olarak uyumsuzların" gen bozukluğunu ve zararlı olduklarını bilimsel olarak kanıtlamak için yararlanıyor. İnsanlık, Amerikan emperyalist burjuvazisinin zencilere karşı ırkçı faşist katliamını, Hitler'in bilimsel-lik adına binlerce insanı kobay olarak kullanıp fırınlarda yakmasını henüz unutmuşken, ırkçılığa bilimsel zemin kazandıran canavarlarla yüzyüze bu defa da, Nobel Spermi Bankası ve ABD'nin "İnsan Genomu Projesi" böylesi ırkçı anlayış ve faaliyetlerle ilgilidir.

"TÜRK GENOMU PROJESİ"

Böyle bir kurum yasal olarak yok ama ABD'nin "İnsan Genomu Projesi"nin bir parçası olarak, CIA'nın Türk ajanları tarafından böyle bir faaliyet yürütülmüştür. Prof. Dr. Aydın Yalçın, 80'li yıllarda, "Yeni Forum" dergisinde, devrimci tutsaklara karşı kimliksizleş-

tirme ve apolitikleştirme çabalarının bir parçası olarak ideolojik bir savaş başlatmış, ABD'deki "Terörizme Karşı Hukuki Mücadele" seminerlerini Türkiye'ye taşımıştı. Prof. Dr. Ayhan Songar ve Prof. Dr. Turan İtil 12 Eylül cuntasından itibaren TRT'de devrimcilerin uyumsuz ve bozuk genler taşıdığını anlatacaklardı. Devrimci tutsakların üzerinde anket yapılması ve niteliği belirsiz ilaçların denenmesinde çalışılan bu ajanlar ne yazık ki Türkiye'de gerektiği şekilde teşhis edilmedi. Bu dönemde CIA'nın gizli olarak gerçekleştirdiği seminerler ve bu seminere kimlerin katıldığı hakkında da bugün çok az şey bilinmektedir.

SONUÇ

Doğasal özellikler, çeşitlilik içinde bir birliği ve doğrultuyu ifade eder. Doğanın üstün bir oluşu ve ürünü olan insanoğlu doğadan ayrı yaşayamaz. İnsanın en temel uğraşı doğa üzerindeki etkinliğidir. Bunu belirleyen olgu kendi hayatı ve kendi soyunun devamı için temel ihtiyaçlarını üretmek ve yeniden üretmek zorunluluğunda olmasıdır. İnsanın kendini ve doğayı değiştirme-dönüştürme eyleminin sınırları bu üretim etkinliği içinde genişler. Bu etkinlik aynı zamanda bilginin, bilimin ve ideolojilerin de ortaya çıkışının maddi temelini oluşturur. Doğa sonsuz ve "çeşitlilik içinde birlik" olduğundan, bilgi de sonsuz ve çeşitlidir. İnsan gerçekliğini, tekliği ifade eden genlerde değil, doğal dünyanın derinliklerinde anlayabiliriz ancak.

KAYNAK

-Prof. Dr. R. D. Lewantin, DNA Doktrini-Ideoloji Olarak Biyoloji Çev: Melike Çakırer, Uluslararası Yayıncılık.

Devrimin acelesi yok

Mehmet YEŞİLTEPE

Program dahilinde yürüyen mücadele süreçlerine rağmen, kavganın eşitsiz gelişimi farklı yerlerde, farklı biçimde kendini gösterecektir. Sınıflar mücadelesinde yere ve zamana dayalı hiç bir özgünlük "bir çırpıda zafer" şansını vermez. Ve artık hiçbir savaş biçimi yoktur ki bir meydan muharebesiyle başlayıp sonuçlansın. Diğer bir ifadeyle, düşmanın önceden belirlenmiş kalelerini bir taarruzla düşürmek biçimindeki "kolay" savaşları tarih geride bırakmıştır.

Sınıf savaşları, işin kolayına kaçmadan ve bir sanatçı hassasiyeti ile özülmeyi gerektiriyor. Başta işçi sınıfı olmak üzere, emekçi halkların iktidar yürüyüşü -niyetlerden bağımsız olarak- uzun ve zorlu olacaktır.

Sınıf kavgasını diğer kavgalardan ayıran bir özellik de, salt tek bir alan ve tek bir biçimde süren türden bir mücadele olmamasıdır. Asli ve tali unsurlarıyla, stratejik bağlam içerisinde düzenlemeyi gerektiren karmaşık ve ciddi bir iştir sınıflar mücadelesi.

Kendi gücünü tek güç, varlığını da belirleyici özne sayan eğilimler için, devrimi hafife almak da mümkün, kırılmalar sonucunda devrim umudunu yitirmek de... Bu bağlamda: süreçteki rolümüzü, yürüyüşümüze eşlik edecek güçleri, sahip olunan olanakları iyi test etmeli ve hiçbir şey "aceleyle" getirilmemelidir. Bir miktar yol aldıktan sonra tekrar başa döndürücü başarısızlıklar, içerisinde deneyim kazandırıcı faktörler taşısa da umut kırıcı öğe-

leri öne çıkarır.

Ardında bıraktığı tüm pratikler gibi, devrimcilerin varlığının kendisini de büyüteç altına alan bir çeşit sınav döneminden geçmekteyiz. Bu dönem aynı zamanda daha az hata kabul eder cinsten bir dönemdir. İşte bu nedenle işin kolayına kaçmaya hakkımız yok. Ve bu nedenle devrimin acelesi yok!..

Gösterilecek her zaafiyet, bir kayıptır. Ve her kayıp bir eksilme, bir bozulma sebebi olacağı için; hiçbir zaman kalınan yerden başlanmaz. Her kayıp sonrası durum, yeni bir durumdur ve içerdiği değişim sebebiyle yeni başlangıçlar veya farklılaşmış devamlar gerektirir.

Zafere giden yolun bir anlamda yenilgiler toplamı olacak olması, bir çeşit kader olarak değerlendirilmelidir.

Uzun olan devrim yolunu kısaltma adına, programda yer alan şematik aşamaları hızla geçmek sabırsızlığı; her türlü hazırlığı angarya, oyalanma vb. olarak görme tahammülsüzlüğü; gerçekte bu yolu daha da uzatan, olmazları çoğaltan tuzaklardır, ayak bağlarıdır... Bugün vaaddeceğimiz programın inandırıcılığı kadar, neyi nasıl yaptığımız da en az o kadar önemlidir. Varlığımız, vaadettiklerimizin yansıttığı bir ayna işlevi görecektir. Hassas davranmalı, dikkatli ve inandırıcı olmalıyız. Gerekiyorsa, devrimciliği tanıtmak/ sevdirmek için özel bir çaba harçmalı; yaptığımız işle barışık olmasını bilmeliyiz. Bugün ile devrim arasındaki mesafeyi yok sayıp, her şeyi bugünün kötülüğü ile devrimin iyiliği ikilemine zorladığımızda, yaşanacak kırılmanın bize yarar sağlama-

yacağı açıktır. Devrimin içerdiği tüm güzelliklere ve sahip olduğumuz tüm coşkunluğa rağmen "Devrimin acelesi yok" diyebiliyorsak, taşları sağlam örüyoruz demektir. Kazanımlar gibi kayıplar da, abartılı yaşanmadığı takdirde, belki çok yüksek olmayan, ama dalgalı da olmayan bir seviye tutturulacaktır.

Mücadelemizin, insanları kendimize benzetme mücadelesi olmadığını, özgürlüğe kavuşan insanların da çeşitli farklılıklarla birbirine benzememeye devam edeceklerini, sosyalist insan tipini tek tip insan demek olmadığını / anlayabildiğimiz/ anlatabildiğimiz ölçüde, düşün koordinatlarımızı saptamada doğruyu yakalama yüzdesini arttırmış olacağız. Ve zannediyorum ki o noktada, kendi ihtiyaçlarımızı kitlelerin ihtiyaçlarıymış gibi gösterme/algılama alışkanlığı daha az gündeme gelecek; ihtiyaçları doğru tanımlanmış bir kitle ile kucaklaşmanın farkını yaşayacağız.

Mücadele süreçlerinde öyle dönemler vardır ki; yön verici iradeye şiddetle ihtiyaç duyulur. Bu ihtiyaç giderilmediği ölçüde yeri farklı biçimlerde dolar, manipüle edilme ve etkisizleşme koşulu doğar. Bugün, iktidar güçlerinin konumlanışı biçimi ve dizginlerinden boşanmış biçimde varlık gösteren devlet terörü, emekçi halk kesimlerinde devrimci dinamiklerin birikmesi ve güçlenmesi yönünde bir etki yapmaktadır. Tam da bu noktada yönverici iradenin rolü, ne potansiyelleri abartıp aceleyle getirmek ne de görmezden gelmektir.

En kolay ve verimli ilerlemenin yolu adımları kararında atmaktır...

İkinci adım atılmalıdır

Muzaffer ORUÇOĞLU

Yazıyı okudum. Karduk'un yeterince ciddiye alındığını söyleyemem. Karduk, köleleştirilmiş bir ülkedir. Üç bin yıllık bilinen bir geçmişi var. Direniş tarihi de fena değildir. Bağımsız ülkeler hangi haklara sahiplerse köle ülkeler de o haklara sahip olmalılar. Sorun, özgür ve cesur düşünmekten kaynaklanıyor. Balta girmemiş tropik orman özgürlüğü. Kaplan özgürlüğü. Düşünme özgürlüğünde var mı bu tip özgürlüklerin cüreti? Efsunlu, doğurtucu, kocaman bir şamarın olacak. Özgür düşünmeyen sol yanağına şappadak bindireceksin. Şapalağın yarattığı bereketli şaşkınlık ve acıdan, yedi-veren güllü gibi fışkıracak özgür düşünmenin erdemleri.

Her ulus, devlet kurma hakkını kullanmalıdır. Uluslar, ulusluluğa ve devletsizliğe, bu hakkı kullanmadan ulaşamazlar. Ezilen ulusun derdini anlayamayan, sınıf mücadelesinin derdini anlayabilir mi? Devlet kadar pis, iğrenç bir alet var mı? Bu iğrenç aleti uluslara çok görmeyin. İnsanlık, kapitalizm gibi lanet bir sistemi yaşıyor yüzyıllardır. Zorunluluk zulmüyle geçiyor insanlığın ömrü. İnsan, kendisini kuşatan maddi dünyaya her zaman saldırıcağıdır. Bu anlamda, insan varolduk-

ça, zorunluluk da, özgürlük de var olacaktır. İnsan maddi dünyayı, yürüten ideolojiyle yeniyor; yenilen maddi dünyanın yeniliklerini, derslerini ideolojiye taşımayınca da onun kurbanı oluyor. Karduk'un tarihsel ve güncel değerlerini, derslerini ideolojiye taşımak gerekiyor. Durgunluğumuza, cesetimizi ideolojiye yüklersek özgürlüğümüzü yitiririz. Kaşınmanın zamanı değildir.

Deli, çalışkan ve bilgili beş-altı insan biraraya gelerek Karduk Komünist Partisi'ni kurmalıdır. Karduk, dünyada şimdiye kadar görülmemiş en geniş cephe politikasına ve uzun vadeli, ateşli bir hesaplaşmayı hak ediyor. Karduk düğümünü çözen, Ortadoğu'yu iyi huylu bir kargaşa yumağı haline getirecektir. Karduk'taki ulusal hareketlerle ittifakta ısrar eden, onları cephe birliğine zorlayan, onlarla çatışmaktan özellikle kaçınan bir parti, direnme hatında tutarlı ve kararlı bir parti büyüyecektir. Her ulusa bir komünist partisinin şart olduğu gerçeğini ezen ulusun komünistlerine kavratmak ne kadar zor. Güçlüklerimiz biraz da, Türkiyeli komünistlerin ezen ulus sovenizminden esaslı bir şekilde kurtulmamış olmalarından kaynaklanıyor. Devrimci Vulcan çekiciyle kafalarındaki kalıpları kırcaksın bunların. İdeoloji insan kalıba sokar; insan onu yeter ki yaratıcı

bir şekilde uygulamasın ve sürekli olarak yenilemesin.

Yazıda dikkatimi çeken bir başka nokta, komünist grup ya da blokların komünizmi dışına sürülmesi, küçük burjuva ilan edilmesidir. Komünizmi ve komünistleri idealize etmek yeni bir şey değildir. Tarihte her ideoloji, her devrim, her mezhep, kendisini idealize, diğerlerini ise inkarla başlar işe. Her şeyin olduğu gibi komünistlerin de iyisi kötüsü, ilerisi gerisi, darı geniş, bilgisi bilgisizi, kararlısı kararsızı vardır. Sol komünistlere iyi komünist diyemeyiz. Kaldı ki, her iyi komünisti de iyi ve kötü yanıyla, zıt yanlarıyla birlikte ele almalıyız. Victor Hugo Fransız devrimini insanlığın tahta çıkışı olarak değerlendiriyor. Bizde her örgüt kuran, kuruluşun ilk coşkusuyla Hugo gibi konuşuyor.

Yazıda ilgimi çeken en önemli bölüm, önümüzdeki taktik politika ya ilişkin bölümdür. Karduk'ta merkezi görev nedir, bu konulmamış. Karduk'ta parti ve kumandasındaki örgütlerin inşası, ittifaklar ve cephe politikası. Bu canalıcı bir sorundur. Komünistler bu sorunu henüz kavramış değiller. Karduk özgürleşmeden hiçbir şey özgürleşemez. Karduk'un özgürleşmesine öncülük edecek güç de onun bağrından çıkacaktır. O halde ilk ilk görevin yeri ne getirilmesi gerekiyor.

Resim: Muzaffer Orupoğlu

Aklı bir insan, küreği derine saplamadan, Karduk'un tarihsel ve güncel durumunu ana hatlarıyla tahlil etmelidir. İki parti iki program iyidir. Bu yıl bunlar halledilebilir. Parti kurmak kolaydır. Zor olan, kurulanı yürütmek, güçlendirmektir. Karduk örgütleriyle derin dostluk ve birlik politikası önemlidir. Cüret cesaret ve kararlılık. Ben bunları teori kadar önemsiyorum. Mevlana, eşek sidiğinin üstündeki saman çöpüne konan ve kaptan gibi başını dimdik tutan sineği taktir edeceğine küçümsüyor. Mevlana'nın dünyayı zorla değiştirmeye, hayale, serüvene ve cesarete ihtiyacı yoktur. Mevlana'dan bu noktada ayrılıyor ama birlik anlayışında

önemli ölçüde birleşiyoruz. Birleşik Cepheye gelen herkesi almaya hazırız. Karduk partisinin adı KKP olabilir; M-L'ye hiç gerek yoktur. YHO Karduk için de iyi bir addır. Devrimin sayıları gittikçe artan delilere ve disipline ihtiyacı vardır. Köroğlu, emri altındaki savaşçılarına "delilerim" derdi.

Yazıyı kaleme alanların güçlenmemeleri için herhangi bir neden göremiyorum. Anlayışlarını biraz genişletmeleri, disiplini de ciddiye almaları gerekiyor. Ateşin gücüne bir Zerdüşt rahibinden daha çok inanıyorum. Bu inanç benim derin barışçılığım ve hümanizminle tamamen uyum içindedir. Yazılarımız biraz daha somut olmalıdır. Projektörleri-

mizi halkın merak ettiği canaltıcı sorunlara yöneltmeliyiz. Teoride deincelemeyi bununla birlikte ele almalıyız. Sosyalizmin sorunlarını tartışmak oldukça önemlidir. Ama bu kendiliğinden olmaz. Örgütlenmek, insanları tartışma kampanyasına çekmek gerekiyor. Dev-Yol'cular bunu yaptılar. Ama köklü ve bilimsel sonuçlara vardıklarını söyleyemeyiz. Bize bazı şeyleri öğrettiler.

Titrek ve zayıf da olsa yazı bir ilk adımdır. Öncemsenmelidir. Gelişme dinamiğini içinde taşıyor. Yenilenme ve toparlanma hareketine hizmet ediyor. Küçümsememeliyiz. Yoğun bir çalışma ve mücadele döneminden sonra ikinci adım atılmalıdır.

"YDD"nin zayıf halkası: Peru

Temel DEMİNER

23 Aralık 1996 tarihli nüshasında, "Peru gerillalar dünyayı rüyadan uyandırdı" başlığıyla yayımlanan makalesinde 'Frankfurter Allgemeine', "Amerika'nın güney kıtasında sivilleşme konusunda bazı ilerlemelerin kaydedildiği doğru, ama yeni yeni anlıyoruz ki, Peru'daki olaylar bildiklerimizden farklı gelişmiş...", diyerek şaşkınlığını itiraf ederken; Japon Büyükelçiliği baskını gerçekleştiren MRTA (Tupac Amaru Devrimci Hareketi/ Movimiento Revolucionario Tupac Amaru) gerillalarının lideri (ve Peru polisünün bile, "Boyun eğmez, yılmaz bir kişi" dediği) Nestor Cepera, "Kan dökmek istemiyoruz, barışçı çözümünden yanayız" diye haykırıyordu... MRTA gerillaları gerçekten de samimiydi. Çünkü 18 Aralık 1996'da 9, 20 Aralık'ta 38, 22 Aralık'ta 225, 24 Aralık'ta 1, 25 Aralık'ta 1, 26 Aralık'ta 1, 28 Aralık'ta 20, 31 Aralık'ta 2 ve 1 Ocak 1997'de 7 rehineyi serbest bırakmışlardı. Hem de Peru'daki acımasız devlet terörüne rağmen!..(1)

Gerillaların eylemi, uluslararası planda devrimcilerin desteğini alırken(2), "yabancı sermaye cenneti Peru" imajını(3) sarstı. Japon 'Nikko Araştırma Enstitüsü' uzmanlarından Kumiko Kakimoto, "Japon sermayesinin Peru'daki yatırımlarını genişletme kararını yeniden gözden geçirmeye başladıkları"nı ifade etti. Boston Üniversitesi'nden Peru uzmanı David Scott Palmer'de, "Son olay Fujimori'yi çok

güç bir duruma düşürdü" dedi.

Ayrıca 'The Independent' gazetesi de, Fujimori rejimini sorguladığı "Çivi çivi, terör terörü söker mi?" adlı makalesinde şunlara dikkat çekiyordu: "Peru'da Tupac Amaru gerillalarının büyükelçilik baskını, hükümetin 'Terörün kökünü kazıdık' iddialarının tersine, terör örgütlerinin varlığını sürdürdüğünü gösteriyor. Fujimori hükümeti, 'Terörle etkin mücadele edebilmek' için terörist yöntemler uygulamaya başladı. İşkence ve fail-i meçhul cinayetler, o günden bugüne yaygınlaştı. Daha da kötüsü, Peru halkı Fujimori'nin yöntemlerine alkış tuttu. Terör nedeniyle halkta bükümlük duygusunun yüksek olduğu ülkelerde malesef halktan destek görüyordu devlet terörü. (...) Peru'da terörle mücadele adına demokrasinin askıya alınmasına rağmen, terör gerilemedi. Aksine Güney Amerika'da son yıllardaki militaristlerin gözlerini kamaştıran 'Peru Modeli' büyük darbe yedi. Peru, kıtadaki diğer diktatörlüklere her geçen gün daha fazla benziyor. Yöneticiler boğazlarına kadar uyuşturucu ticaretine batmış durumda; iktidar medyaya diz çöktürmüş; halkın günbegün yoksullaşması, sosyal dengeyi tehlikeli biçimde bozmakta. Halkın bir bölümü, özgürlüklerinden bir hiç uğruna gönüllü olarak vazgeçtiğini yavaş yavaş anlıyor." (Yeni Yüzyıl, 31 Aralık 1996, s.8)

Lima'da yayımlanan 'La Republica' gazetesinin 10 Şubat 1997 tarihli kamuyu anketine göre, "Baskın eylemi sonrasında Fujimo-

ri'nin popülaritesi yüzde 5.1 oranında azaldı. Bir seçim halinde Fujimori'ye oy vermeyeceklerini açıklayanların oranı yüzde 62.5'e çıkarken, Fujimori'ye oy vereceğini açıklayanların oranı ise yüzde 29.9 düzeyinde kaldı. Yanıt vermeyenlerin oranıysa yüzde 7.6 civarında."

Kişi başına milli gelirin 995 dolar düzeyinde olduğu Peru'da, nüfusun yüzde 50'den fazlası mutlak yoksulluk sınırında yaşıyor. Japonya'nın Peru Büyükelçisi Morihisa Aoki, gerilla eyleminden önce bir dostuna gönderdiği bir mektupta şunlara işaret ediyordu: "Peru'da sosyal gerilim giderek arttı ve giderek bir kriz aşamasına geldi. (...) 1995, Fujimori için bir sınav yılı oldu. Ekonomi düşüşe geçti, yoksulluk ve işsizlik giderek arttı. Ülkede hiçbir ilerleme izleni alınamadı. Üstelik yönetim de siyasal uyumsuzluklar ortaya çıktı. Fujimori hükümetinin artık kritik bir noktaya geldiği söylenebilir." (Cumhuriyet, 26 Aralık 1996, s.11)

INKALAR'IN YURDU PERU

Peru, Latin Amerika'nın ikinci büyük ülkesi. Ekvador, Kolombiya, Brezilya(4), Bolivya(5) ve Şili ile komşu olan Peru'nun Büyük Okyanus'ta da geniş bir sahil şeridi var. Yüzölçümü 1.285.216 km kare olan Peru'nun, nüfusu 22.3 milyon. Nüfusun yüzde 36'sını yerliler, yüzde 45'ini melezler ve yüzde 12'sini beyazlar, yüzde 7'sini siyah melezler ve 80 binini de Japonlar oluşturuyor. Nüfusun sekizde biri-

ne denk düşen Avrupa kökenliler, ekonomik ve siyasi iktidarı kontrolünde tutan ayrıcalıklı toplumsal katmanı oluşturmuyorlar. Geriye kalamı, Keçuva ve Aymara yerlileriyle (kızılderilileri), melezler (mestizolar) oluşturmuyor. Peru ekonomisi, ilkel tarımın yanı sıra Amazon havzasındaki petrol ve doğalgaza dayanıyor. GSMH'nin yüzde 20'si yeraltı kaynaklarından ve yüzde 12'si ise petrolden elde ediliyor. Peru'nun dış borcu 1988'de 16.4 milyar doları aşıyordu.

İnka kültürünün merkezi Peru'da, İnkalar'ın yayıldığı 1438'lere uzanır. 1500'li yıllarda yerli halk kraliyetine bağlı topraklarda (bugünkü Peru'da), 1532-1533 döneminde kraliyet içi hesaplaşmalar yaşandı. 1532'de ise, İnka kenti Cajamarca'ya ayak basan İspanyol komutanı Francisco Pizarro, kendini dostça karşılayan İmparator Atahualpa'yı tuzığa düşürerek 1533'te idam etti ve tüm İnka imparatorluğu'nu ele geçirdi. 1535'te Lima kenti kuruldu ve İspanyol sömürgeciliğinin başkenti oldu. Ancak yerli halk, İspanyol sömürgeciliğinin egemenliğini kabul etmeyerek, ülkenin bağımsızlığa kavuşması için Cuzco önderliğinde savaşa girişti. İspanyol sömürgeciliğine karşı başlatılan savaşta, zengin beyazlar, sömürgecilerle anlaşarak mücadeleyi bastırdılar.

BİR DİRENİŞ SİMGESİ: TUPAC AMARU

İnkalar, Bolivya, Peru, Ekvador, Şili ve Arjantin'de yaşıyorlar. 'Güneşin Çocukları' diye anılan İnkalar efsaneye göre, 4000 metre yükseklikte Titicaca gölünden gelmişler. İnkalar Aymaralar'ı yenip, 12. yüzyıldan itibaren gelişmiş bir uygarlık kurmuşlar. İnka uygarlığı, 16. yüzyılda İspanyol sömürgecileri tarafından ezilmiş ama o günden bu yana İnkalar, isyan geleneğini yaşatmayı başarmış. Bu geleneğin önemli simgelerinden biri Tupac Amaru'dur.

Latin Amerika'da iki devrimci harekete adını veren Tupac Amaru,

1781'de İspanyollar'a karşı ayaklanan köylülerin önderi. Tupac Amaru'nun İspanyol sömürgecilerine karşı başlattığı isyan, 6 ay sürmüş ve sonunda Tupac Amaru'da esir düşmüş. Tupac Amaru tutuklandıktan sonra, isyancı arkadaşlarını ele vermesi için sorguya çekilir, işkence edilir. İşkence, eşi ve çocuklarına da seyrettilir. Ancak Tupac Amaru'nun sömürgeciler karşısındaki yanıtı nettir: "Tanıdığım ve bildiğim iki kişi var. Biri siz işkenceyi yapanlar, diğeri de ben. Başka kimseyi tanımıyorum."

Sömürgeciler, Tupac Amaru'nun net tavrı karşısında önce dilini keserler, sonra da ayaklarından ve kollarından dört ata bağlayıp, vücudunu dört parçaya bölerler. Parçalanmış vücudunun her bölümünü, farklı merkezlere asarak İnkalar'a gözdağı vermeye çalışırlar. Ama bu önlem, İnkalar'ın isyanını durdurmaz, aksine daha da alevlendirir. Tupac Amaru'yu, Simon Bolivar ve Jose Artigas izler. Tupac Amaru zulme karşı gösterdiği direnişle, Latin Amerika'da 100 yılı aşkın bir zamandan beri sömürgecilğe karşı mücadelenin simgesi haline gelir. Örneğin adını Tupac Amaru'dan alan MRTA ya da 'And Dağlarının Çocukları' da bu geleneğin bir parçası ya da dünyanın "yeni düzen"inin de belasıdır...

PERU'NUN MÜCADELE VE BASKI YILLARI

19. yüzyılın başında bağımsızlığa kavuşan Şili ve Arjantin'in ardından, Lima'daki İspanyol sömürgecilerinin iktidarı da, Arjantin'in ulusal kahramanı Jose de San Martin ve İngiliz denizci Lord Cochran'ın desteği ile devrilir. 1821'de bağımsızlık ilan edilir. Kolombiya, Venezuela(6) ve Ekvador gibi Latin Amerika ülkeleri İspanyol boyundurduğundan kurtulunca, Simon Bolivar önderliğindeki Halk Kurtuluş Ordusu da, 1824'te İspanyol sömürgeciliğine son darbeyi vurur. Bolivar'ın ardından Peru, yaklaşık 100 yıl çalkantılara ve savaşlara sahne oldu. 1864-1866 döneminde

İspanya, 1879-1883 arasında da Şili ile savaşan Peru aynı zamanda iç savaşlara da sahne oldu.

1962'de iktidara gelen Fernando Belaunde Terry'nin 'Halk Eylem Partisi', Ekim 1968'te General Velasco Alvarado yönetimindeki ordu tarafından devrildi. Japon sermayesine kapı açan Alvarado cuntası da, 1975'de General Francisco Morales Bermudez tarafından devrildi. Mayıs 1980'de sözde bir "demokratikleşme" ile askeri yönetime "son verildi". Fernando Belaunde Terry başkanlığında uygulamaya konulan yeni serbest piyasa ekonomisi uygulaması, ihbalatın artmasına ve ihracat gelirlerinin düşmesine yol açtı. Odemeler dengesi büyük açıklar verdi. Enflasyon hızla tırmandı. Temmuz 1985'te işbaşına gelen Alain Garcia, dış borç ödemelerini ihracat gelirlerinin yüzde 10'uyla sınırlama politikasını güttü. Buna karşılık IMF'nin kredileri kısmasıyla mali bunalım derinleşti. Perez de 1987'de bankaları devletleştirdi. Bu önlem Perez'in de sonu oldu. 1990'da Fujimori başkan seçildi ve "ekonomiyi güçlendirmeye ve gerilla eylemlerini bastırmaya engel olduğu"nu ileri sürdüğü Kongre'yi 1992'deki "sivil darbe" ile kapattı. Ultra-liberal ekonomi politikalarını azgın devlet terörüyle birlikte uygulamaya soktu.

1968-1980 kesitinde diktatörlükle yönetilen Peru'da, toplumsal muhalefetin başını 1965'te komünistler'den ayrılan Hector Bejar'ın 'Ulusal Kurtuluş Ordusu' (ELN) ve Luis de Puente'nin 'Devrimci Sol'u (MIR) çekti. İki hareket, dört ayrı merkezde gerilla mücadelesini başlattılar. Bunlardan Ayacucho ve Junin'de kısmi bir halk desteği sağlansa da, hareketler kısa bir süre içinde etkinliklerini yitirdiler.

İki gerilla hareketinden Peru Komünist Partisi (PKP) -Kamuyunda AYDINLIK YOL diye biliyor- ile MRTA hareketleri oluştu. AYDINLIK YOL'un (Sendero Luminoso) ortaya çıkışı, üniversiteli gençliğin ve yoksul köylülüğün desteğini kazandı. Ayrıca yerli halk üzerinde baskıların yoğunlaşması-

la 1982'de kurulan ve kendine Che Guevara'yı örnek alan MRTA yerli halk içerisinde örgütlenmeye başladı. 1983'de MRTA gerilla mücadelesini kirlara çekerek, tüm savaşımı yerli halkın refahı için verdiğini açıkladı. MRTA'nın açıklaması, halk desteğinin ve gerilla sayısının artmasına neden oldu. İlk eylem, 1984'ün Mart ayında gerçekleştirildi. 1985'in Haziran'ında MRTA gerillaları, ülkenin İçişleri Bakanı'na yönelik eylem gerçekleştirdiler.

Bu eylemlerle yerli halk arasında giderek güçlenen MRTA, halkın sempatisini topladı. 1985 seçimlerini kazanan Alain Garcia, yerli halkın yaşam düzeyini yükselteceğine ve yeni reformlar yapacağına söz verdi. Hükümetin verdiği sözler karşısında MRTA ateşkes ilan etti. Ancak hükümet verdiği sözü tutmadı ve MRTA, eylemlerini 1989'a kadar kesintisiz sürdürdü. Eylemlerin sıklaşmasıyla hükümet, gerillaya karşı saldırıya geçerek MRTA lideri Victor Polay'ı (Comandante Rolando) ile 40 gerillayı tutukladı. Polay, 1990'da tünel kazarak Castro hapishanesinden kaçtı.

1990 genel seçimlerini Fujimori kazandı ve gerillaya karşı amansız bir mücadele başlattı. Fujimori'nin saldırılarına karşı MRTA, 1992 Temmuz'unda askeri garnizonlara karşı eylemlerini sıklaştırdı. Eylemler sırasında Polay, bir kez daha ele geçirildi. Polay'ın yakalanmasından sonra Fujimori, anayasayı değiştirerek diktatörlüğünü dayattı. Yerli halka yönelik katliamları hızlandırdı. Fujimori'nin katliamlarına rağmen yerli halk, MRTA gerillalarını desteklemeyi sürdürdü.

1993 Ocak'ında yeni eylemlere girişen MRTA kurtarılmış bölge ve şehirler yarattı. 1996 Ocak'ında askeri hedeflere yönelik eylemler düzenledi. MRTA eylemleri ses getirirken, aynı zamanda da 17 Aralık 1996'da Lima'daki Japon büyükelçiliğine karşı düzenlenen eylemin de habercisi oldu.

TUPAC AMARU DEVRİMCİ HAREKETİ (MRTA)

1990'da göstermelik bir Anayasa desteğinde gerçekleşen sözde seçimlerle, Japon ve ABD sermaye-darı tarafından iktidara getirilen Fujimori, Peru'daki neo-liberal uygulamalarını paramiliter ölüm mangalarının gücüne dayanarak sürdürmek istediye de evdeki hesap çarşıya uymadı. Bunun üzerine, 1992'de ordu, Japon ve ABD emperyalizmi destekli bir "sivil" darbeye parlamentoyu dağıtıp, kartlarını açıktan oynamaya başladı. Darbeyle birlikte kontrgerilla güçleri, halk güçlerine karşı cepheden saldırıyı başlattı. Yüzlerce insan sokak ortalarında, dağlarda ya da çatışmada "terörist" diye veya "fail-i meçhul" cinayetlere kurban edilerek zindanlara dolduruldu.

Bu koşullarda, Marksist kökenli partilerin legalist politikalarının yarattığı olumsuz etkilerden dolayı MRTA, silahlı mücadeleyi sektör olmayan ve kitle içinde "pedagojik" bir etki yaratması anlayışıyla hayata geçirdi. Peru'nun önemli devrimci örgütlenmelerinden olan MRTA, PKP'den ideolojik, teorik, örgütsel olarak yapısal farklılıklar taşıyan bir örgütlenmedir. Kendilerini Gu-averist çizgide tarif eden MRTA başkent Lima'da 1984'de eyleme geçti. Aynı yıl Peru'nun güneyinde kır gerillası faaliyetlerine başladı. MRTA, popülist siyasi karaktere sahip Amerikan Devrimci Halk İttifakı (APRA)'dan kopan -1960'larda silahlı mücadeleyi seçen radikal gençlerin kurduğu Devrimci Sol Hareket (MIR)'le ittifakları sonucu Huallaga havzasındaki Juanjui ile Tarapoto arasında etkili güç oldular. Yukarı Huallaga'da köylü savunma komiteleri oluşturdular.

MRTA, 8 Ekim 1987 tarihinde Che'nin ölüm yıldönümü nedeniyle, birkaç hafta içinde 10'a yakın küçük şehri basarak bir süre işgal ettiler. Basılan şehirlerde ajitasyon ve propaganda faaliyeti yürüten MRTA'lılar, kendilerini savunmak dışında silah kullanmadılar. Bu bas-kınlarda gerillalarla halk arasında olağanüstü iletişim kuruldu. Gerillalar sırtlarında silahlarıyla halkla dans ederek, birlikte şarkılar söyle-

diler.

Halk, MRTA'lılara, yeni Barbu-do'lar(7) adını verdiler. MRTA'lılar 1987 Kasım'ında Juanjui şehrini bastılar. 1 subayı öldürüp, 60 polisi etkisizleştirerek, tutukladılar. Şehirden çekilirlerken bu polisleri serbest bıraktılar. Peru ordusu MRTA'nın bu eylemlerine karşı kirl bir savaş yürüterek gerillalara önemli zayıyat verdi. Bölge halkına yönelik yoğun bir baskı politikası oluşturdu. Kayıplar, yargısız infazlar ve işkenceler sonucu yüzlerce köylü öldürüldü, yüzlercesi hapse atıldı. Ordunun bu darbesiyle kırsal alanda dağılan MRTA gerillaları 1988'de Lima'ya, üslerine döndüler. Bu süreçten sonra şehir gerillası faaliyetlerine hız verdiler. "Ya Özgür Vatan Ya Ölüm, Kazanacağız!" sloganıyla şehir gerillası eylemlerini yürüttüler. Gıda maddesi taşıyan kamyonları kamulaştırarak, halka dağıtma gibi eylemler düzenlediler. Toplumsal kesimler içinde nüfuz ederek güçlerini arttırdılar. 1990'da cezaevinden dünyanın en uzun tünclünü kazarak firar eylemi gerçekleştirdiler. 1992'de ricat kararı alan MRTA, bu tarihle birlikte metropollerde ve kırsal kesimlerde siyasal ve askeri yapılanmalarının güçlenmesi yönünde çalışmalarını yoğunlaştırdı. MRTA ricat döneminde eylemlerine son vermedi. 1993-1996 yılları arasında etkili askeri eylemler gerçekleştirdi.

Uzun yıllardır yoksul Peru köylüsünün ve ücretli kent emekçilerinin kurtuluşu için savaşımını sürdüren MRTA, son Japon Büyükelçiliğinin işgali eylemiyle Fujimori diktatörlüğünü bir açmaz içinde bıraktılar. TUPAC AMARU'lar Fujimori diktatörlüğünün Japon sermayesi ile gelişkin ilişki düzeyi ve kirl savaş finansmanı nedeniyle Japon Büyükelçiliği'ne yönelik bu eylemi, salt Peru'da değil kıta düzeyinde ve dünya çapında etki yarattı. MRTA, "Sessizliğin Kırılışı, Halk Özgürlüğü İstiyor" adını verdiği bu eylemle, Peru halkının demoralizasyonunun kırılması yönünde önemli bir adım attı. MRTA temsilcisi olan Norma Velazco elçilik eyleminin hedefinin

kesin olarak barış görüşmeleri olmadığını vurgulayarak, "Son yıllarda halk hareketinin gerilemesi dik-kate alındığında devrimci bilinç yaratmanın her zamankinden daha acil bir görev olduğunu düşünüyoruz" dedi.

BASKIN EYLEMİNDEN KESİTLER

MRTA eylemini gerçekleştiren gerillaların açıklamalarında şunlar deniliyordu: "Savaş suçlularını elimizde tutuyoruz, haklarına saygı gösteriyoruz. Örgüt lideri Victor Polay Campos ve 500 arkadaşımızın serbest bırakılmasını istiyoruz. Eğer Peru Hükümeti, bu isteğimize olumlu yanıt vermezse, rehinelere teker teker öldürmeye başlayacağız. Anlaşıldı mı?.. Ya arkadaşlarımız serbest bırakılacak ya da hep beraber öleceğiz. Bu durumda sorumlu hükümet olacaktır. Ya vatan ya ölüm, kazanacağız..."

Daha sonra hükümet ile doğrudan görüşmelere hazır olduklarını, ancak iktidarın bunu istemediğini belirten(8) Nestor Cerpa yerel bir radyoya ("Two Way Radio") yaptığı açıklamada, isteklerinin yerine getirilmediği takdirde eylemlerini sürdüreceğini belirterek, "Asla teslim olmayacağız. Tüm dünya, Peru'da demokrasi değil, demokrasi kılıgına bürünmüş acımasız bir diktatör rejimi olduğunu bilmelidir" dedi. Ayrıca Fujimori'nin gerillaların güvenli bir şekilde Peru dışına çıkarılması önerisini de reddetti(9): "Eğer ülkeden ayrılmak isteseydim, bunu gizli bir şekilde yapardım..."

Bu arada Fujimori(10) de baskın eylemi konusunda yaptığı açıklamada, "terörist şantajlara" boyun eğmeyeceklerini ve MRTA'nın rehinelere teslim ettikten sonra ülkeden ayrılmalarına izin verileceklerini belirterek şunları dedi: "Teröristlerin serbest bırakılması, bizim için kabul edilemez bir istektir, ensemizde tabancayla barış görüşmelerine giremeyiz. Teröristlerle ilişkilerinde iyi bir pozisyonda değilim. Teröristlerle ilişkilerimde mantıklı ve aynı

zamanda gerçekçi davranmaya çalışıyorum. Böyle davranmaya da devam edeceğim. (...) Biz "teröristleri" neden serbest bırakalım?.. Krizin nasıl sonlanacağını hiç kimse bilmiyor. Ben de bilmiyorum..."

Fujimori'nin bir diğer rahatsızlığını, bir Perulu diplomatın şu sözleri ortaya koyuyordu: "MRTA gerillaları şanlı olduğu gibi idealist, romantik veya iyi çocuklar değil, onlar devletin bekasını tehdit eden insanlardır, Peru halkı onlara sıcak bakmamalıdır. MRTA gerillalarını Che ile karıştırmamak gerek. 1960'lı ve 1970'li yıllarda yaşayanlar bilir ki bu romantik halk kahramanı yoksul insanlar için mücadele etmiştir, fakat MRTA böyle değil..." Özetle dünya gericiliğinin desteğini arkasına alan(11) Fujimori rejimi, MRTA'nın yarattığı uluslararası sempatiye rahatsızdı. Çünkü Peru yetkilileri, "Gerillaların silahlarını teslim etmeden ve bütün rehinelere serbest bırakmadan görüşme yapmamız mümkün değil" deyip, bir "terörist" suçlamasına sarılıyorlardı. Oysa rehinelere, MRTA gerillalarına övgüler yağdıyorlardı. MRTA gerillalarının serbest bıraktığı rehinelere, eylemcilerin, "Gayet nazik ve iyi öğrenim görmüş kişiler" olduğunu belirtirken, serbest bırakılan rehinelere öğretmen üyesi Carlos Aquino Rodriguez, "MRTA, harika bir propaganda yapıp, amaçlarından birine ulaştı. Nestor Cerpa, bende, iyi öğrenim görmüş, kültürlü zeki bir kişi izlenimini bıraktı" dedi.(12)

Salıverilen rehinelere Peru diplomat Jose Carlos Mariategui ise, gerillaların "Tam bir demokrasi uyguladıklarını ve hiçbir ırk, milliyet, rübe ve meslek ayrımı gözetmeksizin kurdukları iş komiteleriyle yemek, buluş ve genel temizlik gibi yapılması zorunlu ev işlerinin yerine getirilmesini sağladıklarını" söyledi. Mariategui, ilk gün banyo ve tuvalet temizliğinin Peru Dışişleri Bakanı Francisco Tudela tarafından yapıldığını, bu görevin daha sonra, bakanlar, generaller, diplomatlar ve milyoner işadamlarından oluşan rehinelere tarafından nöbetle-

şe yerine getirildiğini anlattı.(13)

MRTA militanlarının serbest bıraktıkları rehinelere arasındaki Kanadalı Kieran Metcalfe, düzenlediği basın toplantısında, serbest bırakılan rehinelere çoğunun konuttan ayrılırken gerillaların elini sıkarak, onlara iyi şanslar dilediklerini gördüğünü belirtip, "Rehinelere en az yarısı, gerillaların ellerini sıkı. İşin daha da tuhaf tarafı, gerillalara bu insanların iyi şanslar dilediklerini de duydum" dedi.

Özetle eylemin yerinin seçilişi, eylemin gerçekleştirilme biçimi, eylem sürecinde yaşananlar gerillaların zenginliğini ve güzelliğini göstermektedir. Öyle ki Guatemala'daki gerillaların barış anlaşması imzalaması nedeniyle, URNG gerillalarına Lima'dan selam göndererek, Guatemala Büyükelçisini serbest bırakmışlardı. Uruguay'da iki tutuklu MRTA gerillasının serbest bırakılmasına karşılık, gerillalar tarafından Uruguay Büyükelçisi serbest bırakılmıştı. Fujimori'nin annesi, kız kardeşi ve bir çok rehine Peru'yla bağlantısız, apolitik rehinelere olduğu için, ayrıca samimiyetlerini ve şiddet istemediklerini göstermek amacıyla serbest bırakılmıştı. Gerillaların temizlik ve yemek gibi günlük işlerin halledilmesi için rehinelere arasında kariyer ve statü ayrımı yapmadan işbölümü esasına göre bu sorunları demokratik şekilde çözümlenmeleri rehinelere bile etkilemişti. Serbest bırakılan rehinelere gerillalara başarılar dilemesi, devrimci etik ve kültürün etkisiydi.

Lima'da yaşananların etkisi Fujimori diktatörlüğüne gerillaların yarattığı şoktur. Ayrıca Yunanistan'da eylemi desteklemek için Peru Büyükelçiliği'nin bombalanması, MRTA tarafından doğru bulunmuş, bu tarz dayanışma gösterileri Peru'da sınıf mücadelesine olumsuz etkilerde bulunacağı, kendilerine karşı önyargı oluşturacağı nedeniyle reddedilmiştir. Şiddet için şiddet doğru bulmadıklarını açıklamışlardır. Eylemin teknik ve estetik düzeyi, eylem sürecinde yaşanan etik boyutları, etkileyici ve öğreticidir ve dünya halklarına mesajlarla do-

ludur. Bu eylem aynı zamanda devrimci iradenin gücünü ortaya çıkarmıştır. Eylem bir boyutuyla Latin geleceğinin içeriğinde olan romantizmle yüklüdür. Bu romantizmin insanı güzelleştiren, insanı zenginleştiren, insanı dönüştüren bir romantizmdir ve isyanın öteki adıdır.

MRTA GERÇEĞİ

MRTA'nın Avrupa temsilcisi Isaac Valezco'nun(14) Japon elçiliği eylemi, MRTA ve diğer konular da görüşleri şöyle: "22 Aralık 1996 Pazar gününden itibaren militarize güçler, başta polis olmak üzere, hiçbir gerekçe göstermeden toplumsal muhalefete katılan herkesi ayırıp yapmaktan tutuklamaya başladı. Bu gelişme iki olasılığı doğuracaktır. Hükümet ya anlaşılmayı kabul edecek ya da rejim askerileşecektir. Her iki olasılık da geçerliliğini korumaya devam ediyor. (...)

Japonya, Wall Street'ten hisse senedi de alabilecek bir lüksü de içeren büyük bir ekonomik güçtür. Bugün ABD'nin birçok tekelinde Japon sermaye ortaklığı vardır. Japon Büyükelçiliği'nin hedef seçilmesinin nedeni Japonya'nın Latin Amerika üzerindeki rolü ve bu rolünü egemen kalmak için bölgede kendi temsilcisi olarak başbakan Fujimori'yi seçmiş olmasıdır. Peru, Japonya ile ABD arasında paylaşılmalıdır. Japonya, rejimin sürdürdüğü kirliliği savışı doğrudan finans etmektedir. Japon hükümeti Peru'daki bir yardım kuruluşunda çalışan iki vatandaşın paramiliter güçler tarafından katledilmesinin suç ortaklığını da paylaşmaktadır. Japonya bu katil rejimi sonuna kadar desteklemektedir. MRTA Ulusal Önderliği bu nedenle burayı vurmaya hedeflemiş ve böylece diktatörlüğü can damarından vurmıştır. (...)

Fujimori rejiminin sırtı duvara yaslanmış bulunuyor. Hükümetle ortak çalışan tüccarlar, politikacılar ve askeri personel gibi güçler bu birlikliğin tehlikede olduğunu biliyorlar. Bu durumda hiçbir ülke lideri, hiçbir şekilde yardım edemeyecektir bunlara. Bu Latin Ameri-

ka'da alıngınlıktan bir durum teşkil etmekte. Nikaragua'da FSLN'li yoldaşlar politikacılar ve ticaret adamlarıyla birlikte üçlü güç oluşturarak, Somoza idaresini dize getirdiler ve her seferinde taleplerini elde ettiler. Fakat Fujimori kendi payına insan hayatını hatta kendi yandaşlarının hayatlarına karşı da tamamen umarsızdır. (...)

Ordu ile Fujimori hükümetinin birbirlerine verdikleri destek yalnızca devlet terörizminin ve yozlaşmanın güçlenmesini kazandırdı. Hükümet ve yüksek rütbeli subaylar son derece yozlaşmış durumdadır. Örneğin ordunun uyuşturucu maddeyle ilişkisini savunan Bay Montesino uyuşturucu ticaretine ilişkin bir yargılamaya şahit olarak çağrılmadı bile. Hükümet iktidarı sürdürülebilir için her şeyi yaptı. Araştırmayı önlemek için savcı Bay Montesino'yu göklere çıkarttı. Bir çok formalite demokrasiler için bu durum pek akıllı bir girişim olmayabilir. Fakat Fujimori hükümeti orduya bu tür hizmetler vermekten geri durmuyor. Bazan orduyla istihbarat arasında uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirin paylaşılmasında yüzünden şiddetli çatışmalar doğuyor. Belirli bir süre önce birbirlerine karşı faaliyet sürdürdüler. Bunun nedeni başbakanın uçağında yurtdışına götürülmek üzere 170 kg kokain bulunmasıydı ve bu olayla nehir gemilerinin bu ticarete kullanıldığı da ortaya çıktı. Ancak bütün bunlar cezasız kalıyor ve hükümet hiçbir şekilde insan haklarının ihlalinin, işkencenin, kirliliğin savıştan ve yaşlıların, kadın ve çocukların katledilmesinden söz etmemektedir. (...)

MRTA Hareketi 1980'lerden başlayarak değişik politik gruplar zincirinden doğdu. 1970'lerin sonunda 1960'ların ve 1970'lerin ürünü olan birçok siyasal hareket ile yakınlaşma yaşamış. Bu çerçevede iki çizgi ortaya çıktı. Çerçeve çözümler arandı. Diğer çizgi ise politik çözümler yolunu bloke etmeye çalıştı ve süreç içerisinde değişik araçları kullanma tercihini gösterdi. MRTA birçok silahlı örgüt

arasında önemli bir yere geldi. (...)

Politik, askeri bir örgüt olarak MRTA'nın legal süreçte gerçekleşen konferansına 300 eylemci katıldı. Elbette toplam üye sayısı bunun çok çok üstünde idi. Bu Konferansın ardından örgüt yeraltına çekildi ve ilk birlik silahlı propaganda eylemleri başladı. Örneğin radyo istasyonlarının basılması, silah depolarına saldırı, gıda kamyonlarına elkonularak fakir halka, oturdugu kente dağıtılması ve bu arada örgütün gereksinmesi olan paranın teminine yönelik eylemlerin gerçekleştirilmesi. İlk askeri sıcak temas 1984'de ülkenin güney bölgesinde yaşandı. Bölgede kurgenillasi toplamak üzere faaliyet yürüten bir MRTA birliği ordu güçlerince çembere alındı. Uzun bir çatışmanın ardından 12 eylemcimiz tutuklandı ve silahlara el konuldu. Yakalananlar işkence-den geçirilip cezaevine gönderildiler. Aynı çember içinde kalan bir diğer birlik sözkonusu çemberi kırarak ülkenin diğer bölgelerindeki birliklere katıldılar. Peru hükümeti bu gelişmenin ardından, bölgede yaşayan sivil halka karşı yoğun bir saldırıya geçti. (...)

Güvenlik gerekçesiyle net şeyler söyleyemem ama ülkenin her alanında kontrolümüz var. MRTA değişik düzeylerde ve değişik bölgelerde örgütlüdür. Kırsal bölge birlikleri, komando ve milis birlikleri bulunmaktadır. Üyelerimiz propagandist olarak aktif bir şekilde meslek ve sivil toplum örgütlerinde faaliyette bulunmakta ve gerilla olarak çalışmaktadırlar. (...)

Fujimori bu dönem silahlı harekete karşı büyük bir başarı kazanmıştı. MRTA taktik olarak geri çekildi. Bunun sonucu Peru ordusu çeşitli askeri taarruzlarda bulunarak, hükümetin neo-liberal politikalarını halka baskıyla dayatarak en asgari toplumsal yaşantımızı ihlal etti. Politik ve askeri yapılarımızı ülkenin merkez bölgesine, merkez Selva'ya yerleştirmeye karar verdik. Ülkenin diğer bölgelerinde ise köy ve kentlerin yerleşim birimlerinde, köylü ve işçilerle istihbarat ve milis düzeyinde yapılanmaları

muз mevcut. Hükümet; gerilla hareketini, MRTA'yı yendiği konusunda kendi kendini ikna ederek aldanıyor. Hükümet şimdi yeni bir durumla karşı karşıya. Geçen yıllarda politik çalışmamızı sürdürecektir, askeri eğitimden geçmiş yeni bir özgürlük savaşçıları ve kadro kuşak yetiştirdik. Yönetimin kabul ettiği gibi biz hiç bir zaman güçsüz konuma gelmedik. Ülke genelinde MRTA'nın gerçekleştirdiği bütün eylemlerde ordu güçlerinin ağır darbeler almış olması bunun en somut kanıtıdır. Hükümet bunun üstesinden gelmeye çalışıyordu, başaramadı. Halk, yönetimin gerilla hareketini yenemediğini ve onun neo-liberal anlayışının fakirliği yarattığını biliyordu. Bu en son kargaşadaki halk katliamıyla da görülüyor. (...)

1995'ten bu yana halk yavaş yavaş kendi örgütlenme kapasitesini güçlendirerek yükseltti. Daha önceki bütün Lima'ya polis ve asker hakimdi. Bugün o denli kente yaklaşılmadıkları görülüyor. Onlar gizli polise ve sivil polise dönüştürüldüler. Alman arkadaşlarımdan birinin Lima caddelerinde birinde çantası çalınıyor. Hemen anında 20 sivil polis olaya müdahale ederek hırsız kovalıyor. (...)

Hükümetle imzalanan barış antlaşmasının ardından AYDINLIK YOL'dan büyük bir parça koptu. Silahlı mücadeleden yana olan bu fraksiyon silahlı propagandaya başladı ve MRTA'yı da silahlı propaganda yapması için eleştirmeye başladı. Fakat birçok politik yanı itibarıyla AYDINLIK YOL yine aynı. Örneğin sendikacı Pascual Arazdo'yu öldürdüler. Çizgilerini paylaşmayan ya da yollarına çıkan herkese saldırıyorlar. AYDINLIK YOL son derece güçlü ve egemen bir hareket. Kendini tek gerçek ve Peru devriminin tek öncüsü olarak görüyor, bu nedenle Peru'da hiçbir devrimci harekete yaşam hakkı vermiyor. (...)

MRTA bir hareket olarak doğdu. Birçok toplumsal sektör içinde MRTA temsilcisi var. Kentte ve kırsal kadınlar ve erkekler, aydınlar, din temsilcileri. Evet toplumun ta-

manı; toplumu değiştirmek için şüphesiz ki eski devlet yapısını yıkarak yenisini kuracağız. Fakat iktidarı kimin için alacağız?.. Hangi yöntemle alacağız?.. İşte bunlar temel sorulardır. İktidar, şehirlerde ve köylerde emekçilerin eline geçmelidir. Aktif katılımcı bir demokrasi oluşturulmalıdır. Halk iktidarının mekanizması sürekli olarak ileriye doğru işletilmelidir. Yaşam sürdüğü müddetçe devrim içinde olmalıyız. Yıllardır süren çabamız bunun içindir. ..."

PERU KOMÜNİST PARTİSİ (PKP) VE BAŞKAN GONZALO

Yarı askeri bir diktatörlüğün hüküm sürdüğü Peru diktatörü Fujimori'nin, Brezilya'da yayımlanan "O'clobe" gazetesine açıklamasında, "Onun tutuklu bulunduğu hapis hanede hiç kimse ondan daha fazla yaşamadığı şimdiye kadar. Psikolojik depresyon içerisinde ve hasta, şu an için hücrede tutulması gerekiyor, ancak üç seneye kadar ölmenden önce son bir kez basında görüşmesine izin verebilirim", dediği ve Peru'nun en korkunç hapisanesinde hücrede tutularak teslim alınmaya çalışılan O, yıllardır yürütülen halk savaşını yönlendiren Peru Komünist Partisi Başkanı Gonzalo'dur... ABD Devlet Başkanlığı basın açıklamasına göre, ABD'nin Latin Amerika'daki varlığı açısından en tehlikeli muhalefeti örgütleyen bir önderdir Abimael Guzman...

Simon Bolivar, Jose Marti, E. Zapata, P. Villa, Sandino, F. Castro, E. C. Guevara gibi Abimael Guzman da Latin Amerika'nın özgürlüğü için dövuşmüş bir önderdir. Fujimori'nin askeri mahkemesi, San Lorenzo adasında halka kapalı olarak yapılan yargılamada Guzman, 25 bin kişinin kişinin öldürülmesinden ve Peru'ya 20 milyon dolar zarar verilmesinden sorumlu tutuyor.

17 Mayıs 1980'de başlatılan silahlı ayaklanmaya önderlik eden Gonzalo, 1982'de kırsal alanın büyük kısmını diktatörlüğün silahlı güçlerinden temizledi, toprak ağala-

rının topraklarını yoksul köylüğe devretti, PKP önderliğinde devrimci iktidarlar oluşturuldu. Peru Komünist Partisi'nin taktik programı şu ana maddelerden oluşuyor: 1-) Açlığa, işsizliğe ve krize; 2-) Baskı altında tutulmaya ve halkın katledilmesine; 3-) Eski devlet yapısına ve emperyalizme karşı; 4-) Toprak, ücret ve ulusal üretim; 5-) Halkın hakları ve Halk Savaşı; 6-) Peru Halk Cumhuriyeti için mücadeleyle ülkede tüm iktidar ele geçirip Peru Halk Cumhuriyeti kurulana kadar halk savaşı sürdürülecektir.

Gonzalo'nun 1992'de tutuklanması, halk savaşını engelleyemedi. Buna karşı ABD Fujimori diktatörlüğünü, askeri yardım, savaş danışmanlığı ve psikolojik özel harp olanakları düzeyinde doğrudan desteklemeyi sürdürdü.

1968-1980 kesitindeki cumhurlar ulaşılan 1980'li yıllar Peru için derin ekonomik bunalım dönemi oldu. Dünya pazarlarında hammaddeler fiyatlarının düşmesi, Peru ekonomisi için temel önemde olan gümüş ve bakır madenlerinin kapanmasına yol açtı. İşsiz sayısı arttı. Taşralardan, Lima'ya doğru işsizlerin gerçekleştirdiği "açlık" yürüyüşleri düzenlendi. IMF reçetelerini sadakatle uygulayan iktidar, halkın giderek daha yoksullaşmasına neden oldu. 1980 başları, on yıllık hazırlık dönemini tamamlayan PKP'nin, "kırsaldan şehirlere doğru uzun süreli savaş stratejisinin" hayata geçirdiği yıl oldu. Aynı süreç yasal solun birleştiği, etkisinin arttığı dönemdi. 11 sol parti ve gruptan oluşan Birleşik Sol, 1983 yerel seçimlerinde büyük zafere elde etti. Lima Belediyesi'ni, Birleşik Solun bağımsız adayı kazandı. Bu gelişmelere karşın, 1980-1985 kesiti toplumsal muhalefete yoğun baskıların uygulandığı ve ölenlerin 4000'e kayıpların 3000'e ulaştı yıllar oldu. 1985'de APRA lideri Alan Garcia Devlet Başkanlığına geldi. Peru'da kapitalizmin yeniden yapılanması için neo-liberal politikaları uygulamaya çalıştı. Garcia'nın popülist söylemiyle sunduğu, Peru kapitalizminin uluslararası sermayeye entegrasyon süreci,

emekçiler açısından yoksulluk, sefalet ve ölüm demektir. Özellikle Japon sermayesiyle "büyük ağabey" ilişkisine girilerek, ekonomik yatırımlarının gelişmesi sağlandı. Ülkede uygulanan neo-liberal politikalar toplumsal muhalefeti her düzeyde bastırmak ve yok etmek yönünde kontr-gerilla faaliyetleriyle bütünleştirildi. Ölüm mangaları, muhalif tüm unsurlara yönelik saldırılara geçti.

1992'de Japon ve ABD emperyalizm desteğiyle gerçekleştirilen "sivil darbe"yle parlamento etkisizleştirilip, diktatörlük yönünde düzenlemelere gidildi. Kontrgerilla faaliyetleri devlet politikasına dönüştürülerek, terör dalgası ülkenin kırsal alanı ve metropollerinde yoğunlaştırıldı. Fujimori'nin sivil diktatörlüğünün, 1992'de PKP Başkanı Gonzalo ile TUPAC AMARU lideri Rolando'nun yakalanması ve militan kadrolarının ele geçirilmesiyle "başarı" kazandı. Peru'yu yabancı sermayenin rahatça hareket edebileceği bir coğrafyaya dönüştürmeye çalıştı. Uruguay'da Tupamaro önderlerine uygulanan yöntemler gibi, devrimci tutsaklara izolasyon politikası izleyerek, fiziken ve ruhen çöktürmeye çalıştı. Fakat devrimci tutsaklar direnişlerini sürdürdüler ve siyasi kimliklerini korudular.

PERU KOMÜNİST PARTİSİ YENİDEN SAHNEDE

Başkan Gonzalo'nun tutuklanması ardından, "bittiği"nden söz edilen PKP, özellikle 1995 ve 1996 yılında askeri ve siyasi hedeflere yönelik gerçekleştirdikleri bombalı saldırılarla, sesini yeniden duyurdu. PKP'nin iyi koordine edilmiş eylemleri ve hassas hedefleri vurmaya başlaması, hükümetin ciddi kaygılarının kaynağını oluşturdu. PKP'nin yeni eylemleri konusunda Carlos Tapia, "Saldırıların ve terörle mücadele müdürünün görevden alınmasını, PKP'nin uzun süren durgunluğundan kurtulması" ve "Guzman'ın yakalanmasıyla büyük yara alan gerilla örgütünün yeniden toparlandığı"nın göstergesi olarak

değerlendirdi.

Peru hükümeti, PKP'nin toparlanması karşısında suçlu olmadığı halde yıllarca hapiste tutulan insanları serbest bırakma manipülasyonuna sarıldı. Yüzlerce Peru'nun keyfi olarak içerde tutulmasından dolayı, halkın tepkilerinin yoğunlaşması karşısında Fujimori, hatalı olduklarını kabul etti. Konuyla ilgili araştırmalar yapacak bir komisyon kurulacağı sözünü verdi. Adalet Bakanı Carlos Hermoza Moya da, hükümetin hatalarını kabul edip, "En çok 400 kişi, yeterli delil olmasa bile bazen sadece bir itirafçının sözüyle tutuklanmış olabilir" dedi.

Ancak Peru'daki keyfi tutuklamaların mimarları ve PKP ve MRTA'ya karşı "mücadele" amacıyla kurulan "gizli" mahkemeler konusunda Adalet Bakanı Hermoza, "gizli" mahkemelerin görev sürelerinin uzatılmasından yana olduğunu da açıklıyordu. (15) 'Human Rights Watch/ İnsan Hakları İzleme Örgütü' de, Peru'da 500 masum insanın hapsedildiğinin altını çiziyordu. (Bu sayı yerel kaynaklara göre 1000'i aşıyordu.)

PARAMİLİTER MİLİSLİKTE DİLENCİLİĞE

Fujimori rejiminin, gerillara karşı kullandığı paramiliter milisler, savaşın şiddetini kaybetmesiyle ortada kaldılar. Bir zamanlar PKP gerillalarına karşı savaşan eski paramiliter örgütünün komutanı ("Comandante Huayhuaco" kod isimli) Pompeyo Rivera, bir grup arkadaşıyla birlikte Lima'daki parlamento binasının giriş salonunda para toplayacak kadar ayağa düştü. Kendisi için hiçbir "centavo" talep etmediğini açıklayan Rivera, toplanan bağışların rahibe "Madre Cavadonga" tarafından kontrol edilip, ortada kalan dul kadın ve yetim çocuklarına dağıtıldığını ifade etti. Fujimori hükümetinin milisleri, gerillalara karşı alet olarak kullandığından söz etti.

"Komutan", 1980-1993 dönemindeki şiddetli iç savaş sırasında sivrilmiş çelişkili kişilik olarak ta-

nımlanıyor. Rivera, savaşa katılmadan önce Apurimac Vadisi'nde ilköğretmeni ve diş teknisyeni olarak görev yapmıştı. 1988'de devlet destekli paramiliter "Rondas Campesinas" güçlerine katıldı. Peru'daki 13 yıllık iç savaşta 27 bin insan kaçırılıp öldürüldü. Cajamarca'dan gelen iyi örgütü köylü milisleri kuzey Peru dağlarındaki gerillalara karşı kullanma düşüncesi düzen partilerinden geldi. Paramiliter milislere, 12 bin 500 ile 14 bin arası silah dağıtıldı.

1992'de Guzman'ın tutuklanmasıyla PKP'nin aldığı ağır darbeden sonra devlet tarafından "halk kahramanı" olarak ilan edilen Rivera, birçok madalya ile ödüllendirilmişti. Aynı zamanda Peru'nun orta kesimlerinde köylülerin insan haklarını ağır şekilde ihlal etmekle suçlanıp, uyuşturucu ticarete nedniyle de tutuklanmıştı. Rivera, Apurimac Vadisi'nde uyuşturucu tüccarları ile işbirliği yapma suçundan aklanıp, üç yıllık cezaevi süresinden sonra serbest bırakılmıştı. Eski "komutan", paramiliter köylü milisinin tarihini yeniden irdeleyen "Victoriosos Sin Victoria/ Zafersiz Muzafferler" adlı bir kitap da yazdı.

PERU HAPİSHANELERİ

Peru'daki bir kamuoyu araştırması, halkın dörtte üçünün, cezaevlerindeki şartların iyileştirilmesini istediğini ortaya koydu. "Apoyo" adlı özel bir kuruluş tarafından 10-12 Ocak 1997 tarihleri arasında 500 kişiye uygulanan kamuoyu araştırmasına göre, katılanların yüzde 76'lık bir bölümünün, MRTA gerillalarının cezaevlerinde tutukluluk şartlarının iyileştirilmesinden yana olduğu ortaya çıktı. Peru cezaevlerindeki şartlar, çeşitli insan hakları kuruluşları tarafından "insanlık dışı" olarak niteleniyor. Söz konusu cezaevlerinde halen, yaklaşık 440 MRTA gerillası tutuklu bulunuyor. Tutukluların yakınları ve insan hakları kuruluşları, gerillaların çok zor koşullar altında yaşadıklarını, yeterli beslenemediklerini, günde sadece 30 dakika havalandırma koridorları-

na çıktıklarını, mahkumlara okuma, radyo dinleme imkanı tanınmadığını ve yakınlarıyla ancak ayda bir görüşme izni verildiğini belirtiyorlar.

Perulu gazeteci Jose Antonio Alvarez ile eşi Rosa, Marksist gerilla oldukları iddiasıyla 1992'de tutuklandılar. Rosa 1 yıl, Jose ise 4 yıl cezaevlerinde bir kabus yaşadı. Daha sonra serbest bırakılan Rosa ve Jose'den Peru hükümeti ne özür dilemedi ne de tazminat ödedi. Jose Antonio, 'International Herald Tribune' gazetesine yaşadıklarını şöyle anlatıyordu: *"Dört yıl boyunca rehlin tutuldum. Sonunda bir yanlışlık olduğunu söylediler. Hiçbir şey olmamış gibi yaşamımı sürdürmemi istediler. Bana karşı hiçbir suçlama yöneltilmemişti. Olanlar gerçektiydi. Yaşamımın bir bölümünü yitirmiştim"*

1.80'e 1.80 boyutunda bir hücreye hapsedilen Rosa Alvarez de, *"Peru'da tutuklular hapisane'de değil, sanki mezarlıkta yaşıyor"* de yapı. tutuklulara günde bir kez yemek verildiğini, hiçbir tıbbi müdahalede bulunulmadığını ve günde 30 dakika havalandırılmaya çıkarıldıklarını belirtiyor. *"Terörist" ilan edilenlerin mahkemesinin 10 dakikayı aşmadığı Peru'da, 'İnsan Hakları İzleme Komitesi'nin 1996 raporuna göre, "1992'den beri 'terör' ve 'ihanet' suçlamasıyla tutuklanan 5 bin kişiden 1504'ü masumdu. Suçsuz bulunan 765 kişinin büyük bölümü en az 3 yıl hapis yatmıştı."* (Cumhuriyet, 8 Ocak 1997, s.11)

Ayrıca baskın eylemlerin sonra, MRTA ve PKP'nin liderleri daha "güvenli" cezaevlerine nakledildi. Müebbet ya da 30 yılın üzerinde hapis cezalarına çarptırılmış liderler, Şili sınırı yakınlarında 5 bin metre yüksekteki And Dağları üzerinde kurulan Challapalca Cezaevine nakledildi. MRTA lideri Campos ve PKP Başkanı Guzman'ın Lima yakınlarındaki Callao deniz üssündeki "güvenli" cezaevinde kalacakları belirtildi. Diğer cezaevine nakledilen MRTA liderleri arasında, "ikinci adamı" Miguel Rincon, Nestor Cerpa'nın eşi Nancy Gilvonio Conde

ve Amerikalı Lori Berenson ile iki Şilili bulunuyor. PKP'nin cezaevindeki liderlerinden Osman Morote Barrionuevo ve Martha Huatay Ruiz'i de Challapalca Cezaevine nakledilenler arasında. Siyasi mahkumların nakledildiği cezaevi çevresinin mayınla kaplandığı belirtiliyor.

DİPNOTLAR

1) 1980'de 3, 1981'de 4, 1982'de 170, 1983'de 2807, 1984'de 4319, 1985'de 1359, 1986'da 1286, 1987'de 679, 1988'de 1986, 1989'da 3198, 1990'da 3452, 1991'de 3180, 1992'de 3101, 1993'de 1692, 1994'de 640, 1995'de 527 ve 30 Ağustos 1996'ya kadar da 225 kişinin katıldığı Peru'da 1980'den 1995'e uzanan devlet terörünün kurbanlarından 13500'ü gerillalar, 12086'sı da sivillerdi... (Yeni Yüzyıl, 27 Aralık 1996, s.8)

2) 'Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri' (FARC) sözcüsü Marco Leon Calarca, MRTA'nın eylemleri hakkında selamlayarak, *"Oligarşinin yolaçığı yoksulluğu ortadan kaldırmak için silahlı mücadele kazanamaz"* dedi.

3) Japonya Peru'ya 2.27 milyar dolar yardımda bulundu. Özellikle devlet terörünün at başı gittiği Peru, Brezilya'dan sonra Latin Amerika'da Japon yatırımlarından en çok pay alan ikinci ülke konumunda. Peru otomobil piyasasının yüzde 28'i Japon Toyota'nın kontrolünde.

4) Latin Amerika'nın en büyük ülkesi Brezilya, istikrarlı ve halk kitleleri açısından kararlı bir siyasi tarihine sahiptir. 1929-1945 dönemindeki Vargas diktatörlüğü, 1960'ya soniye itilene gelen ve ABD'ye karşı izlediği politiklardan ötürü istifa etmek zorunda bırakılan Quadros ve onu izleyen uzun askeri diktatörlük dönemlerini yaşayan acılı bir coğrafya. 1980'de Brezilya'da değişik gelenek ve kökenlerden devrimci ve demokratlar, 'İçki Partisi/Partido dos Trabalhadores' (PT)'si kuruldu. PT'nin ana bileşenleri, Brezilya Komünist Partisi, Yerli Halklar ve İşçiler Hareketi, Merkez İşçiler Birliği, Topraklı Köylüler Birliği, Yegiller ve diğer sosyalist gruplar oldu. PT deneyimi Brezilya politikasında önemli koruyan bir öğüttü.

5) Gerilla mücadelesinin başarılı olmadığı Latin Amerika ülkelerinden biri de Bolivya'dır. Ayrınları Che Guevara'nın günlüğünde şöyle yazıyor: *"Bolivya deneyimi, köylü despotizmi yoksun bir erken çıkış olarak Ekim 1967'de yitildi. Che yakalandıktan sonra kurşunlanarak öldürüldü. Bu tarihten birkaç yıl sonra öğrenci kökenli 'Teoponte' çıkışı da aynı akıbete uğradı."*

6) Venezuela'nın ilk genel seçimi demokrasi deneyimi 1945'de başladı, 1948'de bir askeri darbe ile son buldu. Perez Jimenez'in askeri yönetimi, özellikle komünist ve sol kanat gençliğin öncülük ettiği ayaklanmalarla alaşağı edildi. Sürgünden dönerken, partisi 'Accion Democratica/ Demokrasi Hareketi'nin, köylülerden aldığı oylarla başkanlık koltuğuna yeniden oturan Romulo Betancourt'un iktidarı, ülke ekonomisi ve gelir dağılımındaki bozulukların düzeltilmesi. Uygulamaya soktuğu kemer sıkma politikası, gençlik içinde ve başkent Caracas'ta tepkiyle karşılandı. Dört yıl süren ve çözümünü üretmeyen bir süreçten ardından 1962'de ilk gerilla örgütlenmeleri ortaya çıkar. Komünistlerin 'Silahlı Ulusal Kuruluş Güçleri' (FAN) ve MIR gerilla savaşının

iki odağı olurlar. 1960'lı yılların sonuna kadar süren gerilla mücadelesi, hükümetin gerçekleştirdiği başanlı tarım reformu, özgür seçimlerin yapılması ve yasadışı tütün dıyusu doğrultusunda sonuç etkilere yitirdi.

7) Barbudo: İspanyol dilinde "sakallılar" anlamına geliyor.

8) MRTA gerillalarının, büyükelilik binası çevresinde askeri manşar eşliğinde nyan yürüyüşü düzenleyen yüz polisin ve zırhlı araçların geri çekilmesi için açtığı ateş sonucunda, bir zırhlı araç isabet aldı. Peru polisinin, elçilik binasının duvarlarına ateş etmesi ya da elçilik binası altında tünelle kazma girişiminde gerillalara karşı yürüttüğü psikolojik savaşta bir parçasını oluştuyordu.

9) MRTA gerillaları, hükümet başkanının "Rehinler karşılığı para istiyorlar" açıklamaları karşısında, *"Yalan söyleyenin Fujimori! Para bizi ilgilendirmiyor. Talebimiz, cezaevlerindeki arkadaşlarımızın salıverilmesidir"* yanıtını verdiler.

10) Japon kökenli züraat profesörü Fujimori, mali ekonomik reformlarıyla adını duyurdu. Fujimori'nin en çok alımları pullanan başarısı ise Guzman ve arkadaşlarının yakalanmasınıydı. Guzman'ın nikede sol gruplara karşı "rehin" olarak tutma girişimi ise devrimcilerin şüphelilettiği eylemlerle başarısızlığa uğradı. Peru'da cuntalarla parçalanmış bir tarım ardından yaşanan darbeyle iktidara gelen Fujimori hükümeti, toplama yeni bir imajla sunuldu. Fujimori'nin "Balgeotociter bir kişilik ve değişim" imajı arkasına gilenen, her zamanki gibi kan ve ölüm oldu.

11) Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Lima'daki Japonya Büyükelçisi'nin konutundaki rehin alma eylemini şiddetle kınadığını açıkladı. ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher da, *"ABD'nin terörizme ödük vermeme politikasını geçerli olduğunu, ancak, çok sayıda insanın hayatını tehlikeye atarak, teröristlerle hükümet arasındaki temas kanallarının açık tutulması gerektiği"* söyledi. Bu arada 20 Aralık 1996'da İngiliz özel askeri birliği Special Air Service'e (SAS) bağlı bir grup, Peru'nun başkenti Lima'ya gönderildi. 'The Independant' gazetesinde yer alan habere, SAS komandolarının özellikle anti-terör konusunda deneyimli oldukları kaydedildi.

12) Peru'daki Cromotex Tekstil fabrikasında grev yaparken 4 Şubat 1979 günü silahlı saldırıda öldürülen altı işçi, gerillalar tarafından anıldı. O zaman grevci işçilerden biri olan Japon büyükelçiliğindeki gerillalara lideri Nestor Cerpa tarafından havaya altı kurşun sıkılarak anıldı. Cerpa öldürülen işçi arkadaşlarının anısına megafonla konuşma da yaptı.

13) Bu arada Ushadamaris Kızılbaş Komitesi'nin Peru'daki temsilcisi Michel Minnig, Peru emaiyet teşkilatının terörle mücadele birimi başkanı Albay Luis Valencia'nın ölüm, şeker hastalığı ve kalp rahatsızlığından muzdarip olduğu için gerillalar tarafından sağlık sebepleriyle serbest bırakıldığına şüphe çekti.

14) Devrimci harekete 1984'de katılan Isaac Valezco, MRTA'ya bağlı Oscar Torre Condesa grubunda (Japonya Büyükelçiliği'ni işgal eden gerilla birimi) mücadele etmiş. 1988'de tutuklanıp ağır işkencelere maruz kalmış, 1993'te MRTA tarafından kaçırılmış, 1994 Kasım'ında Almanya'da politik mülteci olmuş.

15) "Yanışıklık" tutuklananlar arasında adı en çok duyulan kişi ABD'nin New York eyaletinden Lori Berenson'dur. Berenson, Tupac Amaru Devrimci Hareketi'ne (MRTA) yarım ettiği gerekçesiyle Peru "gizli" mahkemesi tarafından tutuklanmıştı.

Geriye sayım

Serdar ÇAKMAK

Dergi editörlerinin bir kereliğine, sadece bu yazıyı, en son sayısını çıkardıkları 56. sayfa yerine, hiç olmasa biraz daha iltimaslı bir sayfaya koymalarını umut ederek yazıya başlıyorum. İçinden geçtiğimiz dönemde sorunlarımıza yönelik tüm arkadaşlarımızın yazılarının diğer yazılara oranla çok daha öncelikli olduğunu belirtmeyi bir borç biliyorum.

Yazılacak o kadar çok şey var ki. Arnavutluk'ta güneyden başlayıp, kuzeye doğru bir kıvrak başı gibi uzanan halk ayaklanması mı desem. Üç milyon nüfuslu ülkedeki ayaklanmanın, Balkanlar'da dokuz rhter şiddetinde bir depremi beraberinde getirebileceği korkusunun tüm emperyalistleri sarmış olması mı desem. Türkiye'de ki iç siyasi gerginliğin "darbe fay hattına girmiş" olması mı desem. Hatta konunun uzman muh(a)bililerinin tavkıvinde 30 Mayıs'ı gösteriyor olmaları mı desem. Kart coğrafyasında karşı karşıya gelen bütün güçlerin, yeni döneme kendi içlerinde reorganize oluşları mı desem.

Liste böyle uzayıp gidebilir. Ama geleceğimizin sorunlarına kendini adanması gereken bir derginin yazarı olarak, yukarıda adı geçen tüm konuları irdelemenin şu anda kesinlikle bir lüks olduğunu düşünüyorum. Uğrunda hapis yatılan, savaşan ve hatta şehit düşülen geleceğim bunca dertle cebelleşirken, ne yapayım tüm bunları? Gözümüzün önünde gün geçtikçe eriyen, kan kaybeden bir metabolizmanın ihtiyacı, "balıklar hamile iseniz neden domates ağacına çıkmıyorsunuz" denli Sezar vari "filozofik"likler değildir. Son üç ay içerisinde hangi fraksiyondan olursa olsun geleceğimiz 9 yoldaşını cansiperhane sava-

şarak şehit vermiştir. Nedir bizi böylesine bitap bırakan?...

Bu krizden çıkılması şart. Zira, devrimi yapmak için devrimci bir parti gerekmektedir. O parti ise 25 yaşına gelmiştir ve hayatının en badireli anlarını yaşamaktadır.

Ne düşünüyor zindan duvarının ardındaki tutsak? Ne düşünüyor çember içinde, karda kışta savaşıyor? Ne düşünüyor varoşların çamurlu yollarını arşınlayan genç militan?

Şu badireli durumumuz karşısında, vicdanı rahat olmayan, yüreği kan ağlayan tüm yoldaşlarımız için geriye sayım başladı. Nisan ayı, İttifak çağrısına evet diyenlerin, evetlerini deklare etme ayı olmalıdır. Ortaya çıkacak olumlu bir sonuç herşeyden evvel, 18 Mayıs 1997'de Kaypakaya'nın anısına en anlamlı jest olur

Ne düşünüyor, incitilip, bir kenara çekilmiş entellektüel? Velhasıl ne düşünüyor birinci neslin "eski tufeği"? Bu boluk porçuk bu, gün geçtikçe zafer yerine mütemediyen yara alan halimiz ne olacak? Sağduyu sahibi, yüreğini sıkı damla damla geleceğimizin adını yazacak insanlarımızın temiz ve güçlü birlik arzusu ne olacak? Burnundan kıl aldırma-maya kararlıların esiri olmaya de-

vam mı? Biraz cesaret!

Yeni bir yüzyıla üç yıl kaldı. Bırakalım dünyayı, Türkiye'de dahi her sınıfın kendini gözden geçirdiği, reorganize ettiği hatta yeniden örgütlendiği ve böylece kendisini yeni bir yüzyıla hazırladığı bir ortamda bizler inatlaşmaya devam mı edeceğiz? İnsaf! Bunun adı resmen geleceğin katli olur. Hiç kimse kendini böylesi bir cinayetin sorumluluğundan kurtaramaz.

Yeter artık! Bitsin bu riyakarlık. Bitsin bu iki yüzlülük. 25 senemiz göz açıp kapayıncaya kadar gelip geçti. Küçük ayak oyunlarından, komplolardan bıktık, usandık. Düşmanın ve oportünizmin gözünde alay konusu, devrimci kitleler nezdinde ise hoş bir nostalji olduk. Yeter!

Kimimiz beğenebilir, kimimiz beğenmeyebilir. Ama gerçek şu: Oruçoğlu, geleceğimizin birinci neslinden olmamın meşru ve haklı prestijine sahiptir. Ve Oruçoğlu'nun yaptığı ittifak çağrısı bu krizden çıkmanın kapısını biraz da olsa araladı. Tabandaki insanların istek ve arzuları ortak noktada buluştuktan sonra, burnundan kıl aldırma-yanların hiç bir kıymeti harbiyesi yoktur. Bunu bütün sondajlar teyit etmektedir. Çağrının sahibi bunun bilincinde olmalıdır. Böyle bir çağrının ardından halen gamsızlığını, tarih katiiyen affetmez.

Şu badireli durumumuz karşısında vicdanı rahat olmayan, yüreği kan ağlayan tüm yoldaşlarımız için geriye sayım başladı. Nisan ayı, İttifak çağrısına evet diyenlerin, evetlerini deklare etme ayı olmalıdır. Ortaya çıkacak olumlu bir sonuç herşeyden evvel, 18 Mayıs 1997'de Kaypakaya'nın anısına en anlamlı jest olur.

Düşünme

mücadelesi (3)

Cengiz GÜNDOĞDU

BİLİME TUTKUN BİR DÜŞÜNÜR

Aristoteles dendiğinde içim ürperir. İki bin yıl düşünce dünyasını etkilemiş bir düşünür Aristoteles. Öğretmeni Platon bile çekinmiş Aristoteles'ten. Ona "Tümel Akıl" dermiş. Müslüman düşünürlerimize göre "ilk öğretmen" Siyaseti... estetiği... fiziği... düşünmenin yöntemleri, ne varsa evrende disipline etmek için uğraşıp durmuş. Aristoteles'in izini sürerken, şaşırır insan. Bir bakarsın doğru söylemiş... İşte estetikte, hoşlanma, beğenmeyle güzeli ayırmış. Önemli bir ayırım, doğru bir ayırım. Bir çoğumuz bugün bile bu ayırımı yapamayız. Sistemin değerleriyle oluşan beğenimize güzel ya da çirkin deriz bir şiire... bir romana. Aristoteles bu doğru ayırımı yapması ama, koyduğu kurallarla tiyatroyu önünü kesmiş. Buna karşın oluş kuramına baktıkta diyaliktiği görebiliriz. Aristoteles'e göre her oluş, "o olma gücünü" taşır. Sözgelimi elma tohumu elma olma gizil gücünü taşır. Elma tohumu, ancak elma olur.

Aristoteles'in genel evren kuramı şöyle. "Mutlak anlamda B olmayan bir A'nın, aniden B olması söz konusu değildir. A'yı daha dikkatle incelediğimiz takdirde, onun B'liğin bazı koşullarına daha önceden sahip olduğunu görürüz. Eğer olmasaydı o hiçbir zaman B olmazdı." (1) Aristoteles, değişime

karşı çıkan, durağan bir evreni savunan Megera Okulu'na ağır vurular yaptı. Öğretmeni Platon'u da eleştirdi. "İdeaların modeller olduğuna ve diğer şeylerin onlardan pay aldığını söylemek de boş sözler sarf etmek ve şiirsel benzetmeler yapmaktan başka bir şey değildir" dedi. (2) Bütün bunların yanında, "Aristoteles'e göre bilgi edinmede dış dünya başka kaynaktır, bu yüzden bilgide duyular büyük önem taşır. Felsefe tarihi içinde, felsefi bakış açıları temelden belirleyen ülkücülük ve gerçekçilik ayrımı onun felsefesinde açıklık kazanmıştır. Aristoteles bilgi edinmede dış dünyaya öncelik tanımakta ağırlığını gerçeklikten yana koydu." (3) Ama aynı Aristoteles tanımlayışını kuramlaştıranlara temel yöntemi gösterdi. Burada idealizme kayan Aristoteles'i görüyoruz. Ama bu Aristoteles, düşünceyi biçimlendirir, dış dünyanın biçimleridir dedi. Aristoteles'e göre "düşünce eylemi, varlıkların ve varlıklar arasındaki münasebetlerin, zihnimizdeki aksidir. Bundan dolayı, düşünce eylemi, gerçeklik dünyasına uygundur. Düşünce, gerçeklik dünyasındaki varlıkların, zihnimizdeki bir sureti, bir aksidir." (4)

Şunu da bilmek gerekiyor. Aristoteles bir anlamda doğa bilgini... bilimsel düşüncenin kurucusu. Bu bir yana bakın neler söylüyor. Aristoteles, "insanın ne beyazlığı, ne siyahlığı türsel ayrımlar teşkil etmezler ve beyaz insanla siyah insan arasında, birbirine bir ad verilse bile türsel bir ayırım yoktur.

Çünkü burada insan madde olarak ele alınmıştır. Ve madde bir farklılık meydana getirmez. Çünkü o bireysel insanları, onların her birisinin kendisinden meydana geldikleri et ve kemikler farklı olmasına rağmen, insan türleri yapmaz. Somut varlık şüphesiz baskındır, ancak tür bakımından başka değildir. Çünkü öзде kargıtlık yoktur ve insan türü en son ve bölünemez türdür." (5)

Buradan insanın insanla kardeşliğine... eşitliğine gitmesi gereken Aristoteles, köleliği meşrulaştırdı... köleye mal dedi.

Aristoteles, mantığın da kurucusu. Böylesine geniş... zengin bir düşünce dünyasına nasıl... nereden sokulabiliriz. Önce saygı... Şöyle bir düşünelim. Bugün bizi rahatlatan hiçbir imkan yok Aristoteles'in yaşadığı dönemde. Başımız ağrıdığında ilaç... güneş batınca elektrik, yıkanmak isteyince sıcak su. Faks, telefon, radyo, televizyon. Aristoteles böylesi imkanlar olmadığı bir dünyada yaşıyor. Bu imkansızlıklar içinde evreni bilmek istiyor. Metafizik adlı eseri de şöyle başlar. "Bütün insanlar, doğal olarak bilmek isterler." Aristoteles, bu söylediğini kanıtlamak istiyor, bilmek için uğraşıp duruyor. Şöyle diyor. Metafizik'te "şimdi bir sorunu fark etmek ve hayret etmek, kendisinin bölgesiz olduğunu kabul etmektir. (Bundan dolayı efsaneyi seven de bir anlamda bilgeliği severdir. Çünkü efsane hayret verici şeylerden meydana gelir."

Bu bölümün dipnotunda şöyle bir açıklama var. "Aristoteles (...)

"philomythos" (efsaneyi seven) ve "philosophos" (felsefeyi seven) kelimeleri ile bir kelime oyunu yapıyor. Akıl yürütmesi şöyledir:

Esane, hayranlık verici olaylarla doludur.

Hayran olan, bilgisiz olduğunu bilir.

Bilgisiz olduğuna inanan, bilimi arzu eder.

O halde efsaneyi seven (philomythos) felsefeyi sever (etimolojik anlamında "filozof"tur.)

Aristoteles, işte bu hayranlıkla çıkıyor yola. Bilgisiz olduğuna inanıyor, bilimi arzu ediyor. Taş neden düşer, hareketin nedeni nedir? İnsan nasıl bilir, devlet nedir, oluşum nedir? diye başlayıp her bir şeyi bilme tutkusu... Bütün evreni milimetrik boşluk bırakmadan... açıklanmamış... kanılanmamış tek bir nokta bırakmadan öğrenecek. O güne kadar bilinmeyenler bilindi... mçinleri... nendeleri bulundu. Bundan böyle bilme uğraşına gerek yok. Ne varsa, neyi öğrenmek istiyorsan Aristoteles'te var.

Bence Aristoteles'in temel yanlışlığı burda. Hiç kimse, hiçbir kuramla, evreni... hayatı, en ince ayrıntısına kadar açıklayamaz. Çünkü evren durağan değildir. Edindiğimiz hiçbir bilgi, evrende... özdeş olamaz. Bilinmeyenler her zaman kalacak... üstelik yeni bilinmeyenler ortaya çıkacak.

Hayatı en ince ayrıntısına kadar açıklayan bir disiplinin yanlışın ötesinde bir sakıncası daha var. Böyle bir disiplin baskıcı bir düzeni gerektirir. Hayatın yeni görünümlerini açıklamak için yeni disiplinler yoldan çıkma sayılır.

Keyre Aristoteles'in konumunu şöyle anlatıyor: "Aristoteles'in yaptığı, insan bilgisinin gerçek bir ansiklopedisini oluşturma. Tıp ile matematik dışında, her şey bulunur orada: mantık -baş sorda önemli olanı- fizik, gökbilim, metafizik, doğa bilimleri, ruhbilim, ahlak, siyaset... Bu bilgi yığınıyla gözleri kamağan, ezilen, bu gerçekten olağandışı zekâyla büyülenen yüksek Ortaçağ için Aristoteles'in hakika-

tın temsilcisi, insan yapısının doruğu, yetkinliği, Dante'nin diyeceği gibi, "Sanno'nun sultanı olması şaşırtıcı değildir.

Çünkü Aristoteles öğretmen için bir fırsattır da. Aristoteles öğretir ve öğrenir, tartışır ve kendini eleştirir." (6)

Kendisi ister miydi, istemez miydi, bilemem ama Aristoteles baskıcı bir sistemin düşünürü oluyor, kılı kırk yaran disipliniyle.

BİLİNÇLİ BİLİNÇSİZLİK

Bir kez daha söylüyorum. Kılı kırk yaran... hayatı en ince noktasına kadar açıklamayı amaç edinen bir disiplin, baskıcı sistemi gerektirir. Tarihin sayfaları açık. Önümüzde duruyor. Buna karşın tarih okumasını bilmeyen liberaller dinle "temas"ı savunuyor, bu "temas" da ülkenin kurtuluşunu arıyor. Şöyle diyor Ali Bayramoğlu "Türkiye'nin çıkış yolunu, çağdaş laiklik anlayışı çerçevesinde İslam ile toplum temasının üreteceği sentez olduğunu söylemek, RP yandaşlığı olarak damgalanır oldu." (7)

Bir kez laikliğin çağdaş anlamı ne anlama geliyor. İlk laikliğin anlamı üstünde durmak gerekiyor. Laiklik, özet tanımla evrene... Hayata bilimsel bakıştır. Yağmur duasına mı çıkacağız, baraj mı yapacağız... direksiyona geçmeden önce her türlü önlemi alacak mıyız, yoksa dinsel sözlerle mi korunacağız... Bilimsel buluşlar mı insanı rahatlatacağız, yoksa dualarla mı... kimsenin kimseyi sömürmediği bir toplum için mi mücadele edeceğiz, yoksa cennete gitmek için mi?

Ali Bayramoğlu, laikliğin "çağdaş" anlayışı ile laik alanı kısıtlamak istiyor. Dinle toplumun "teması"nın tek anlamı bu. Çünkü din, hayatı en ince noktasına kadar açıklayan bir disiplin. Nasıl olur da böyle bir disiplinden çıkış yolu, çıkart.

Tarihin sayfaları açık dedim. Bu sayfaların okunması gerekiyor. İşte Namık Kemal. Namık Kemal'e göre "Gerçek ilerleme bugünün, İs-

lamîyet'in ilk zamanlarını ya da Osmanlılar'ın ilk yıllarını örnek alıp iyileştirmek, Avrupa'dan sadece fen ve sanayi almakla olur." (8)

Devam ediyorum. Namık Kemal, "Bu demokratik rejimlerinin temelindeki ilkeleri (tabiki haklar, toplumsal anlaşma, yurttaş hakları gibi kavramları) anayasal devlet ilkesine dayandırmak isterken bir İslam devleti olarak tanımladığı Osmanlı Devleti için gerekli anayasal ilkelerin geriatra bulunduğu inancına sürüklenmişti. Bununla belki farkına varmadan Tanzimat'ın gerisine düşmüştür..." (9)

Berkes'in bu saptaması önemli. Peki neden Tanzimat'ın gerisine düşüyor Namık Kemal. Çünkü şeriat hukuku anayasa ya da devlet hukuku değil, dinsel yanlı bir kişiler hukuku. (Berkes) İkinci şeriat-tan.. bu kişisel hukuktan anayasa çıkarmak mümkün değil.

Ali Bayramoğlu'nun deyişiyle İslam'la temas toplumu kurtarmadı. Hayatın içinde bu görüşler yerle bir oldu. Buna karşın liberallerin İslam'la "teması" savunmalarına ne demeli. En azından bilinçli bilgisizlik.

Bilinçli bilgisizliğin tanımı şöyle. Bilinçli bilgisiz, aklına geliverenlerin, kendinden önce kimsenin aklına gelmediğini sanır. Bilinçli bilgisiz aklına geliverenleri "yeni" sanır. Samimiyetle sevirir. Samimi bir inatla savunur durur bu "yeni" sandığı düşünceleri. Bilinçli bilgisiz masa başında ürettiği... yada ondan bundan duyduğu "yeni" düşüncelerle toplumu kurtaracağına inanır.

Bilinçli bilgisizde tarih bilinci yoktur.

Bu bilinçli bilgisiz, İsmail Beşikçi'ye verilen yüzyıl hapis cezasına susar... bunu bilmez. Ama türban dindikte "Din ve vicdan hürriyeti" diye ayağa kalkar.

Bu bilinçli bilgisiz, öğrenciler, açlık, yoksulluk içinde faşist baskı altında okumaya çalışırken, öğrenme özgürlüğünü bilmez... susar. "Taksim'e cami" dindikte halk böyle istiyor diye yazı yazar.

Bu bilinçli bilgisiz, emperyalizmin bütün dünyayı kuşatmasına "Yeni Dünya Düzeni" diye övgüler düzer, işçiler, memurlar daha iyi hayat için yollara düştükte rahatsız olur.

Bilinçli bilgisiz, toplumun İslam'la "teması" görüşüyle, baskıcı bir sisteme yol açar.

TAŞ NİÇİN DÜŞER?

Aristoteles'e devam... Aristoteles, evrende olagelen her bir şeyi açıklayacak ya... taşın niçin düştüğünü de açıklamalı. Genel anlamıyla söylersem hareket sorunu... Hareket sorununa geldikte bu sorun son derece karmaşık. Taşın düşmesi... bir arabanın gitmesi... cigara dumanının yukarı savrulması... Şöyle deniyor bu sorun için. "Karmaşıklıkları yüzünden binlerce yıldır tümüyle karanlık kalan en önemli problem, hareket problemidir. Doğada gözlediğimiz bütün hareketler, havaya atılan bir taşın ki, denizde yol alan bir geminin ki, yol boyunca itilen bir el arabasının ki, gerçekte çok çapraşıktır." (10)

Aristoteles, işte bu çapraşık sorunu çözmek istiyor. Nasıl? Olgulara bakıyor. Duyular olguları gösteriyor. İşte taş düşüyor. Duman yükseliyor. Öyleyse diyor Aristoteles her cisim kendi "doğal yer"ine gider. Şöyle diyor Kerye "Aristotelesçi fizik ile kozmolojide, bir parça çağcıl bir dile çevirirsek, fiziksel uzayda bulunan nesnelerin yerini belirleyen, fiziksel uzayın kendi yapısıdır. Yer, dünyanın merkezindedir. Ağır olduğu için, özü gereği, merkezde bulunması gerekir. Ağır cisimler bu merkeze doğru giderler, orada bir şey bulunduğu ya da fiziksel bir güç onları oraya çektiği için değil, merkeze giderler, çünkü yapıları onları oraya iter. (...) Gök-bilim için bu, gökcisimlerinin devinimleri ile yerlerini belirleyen kendi doğalaları olduğu kadar fiziksel uzayın yapısı olduğu anlamına gelir." (11)

Neden böyle oluyor bu? Keyre

açıklıyor: "Galile, bilimin ortaya çıkışından önce, duyularımıza verilmiş dünyayı, kuşkusuz bir parça uyarlayıp yorumlayarak gerçek dünya kabul ediyorduk."

İşte benim olgusal bilinç dediğim bu. Aristoteles olgusal bilincin tuzakına düşüyor. "Taş niçin yere düşer" diyor. Doğal yer kuramıyla, taşın "doğal yeri" orası diye açıklıyor. Olgusal bilincin kandırıcı yanı da burası. Olgusal bilinçle olagelen her bir şeyi "doğru" olarak açıklayabilirsiniz.

Uçak niye uçar? Uçmak istediği için uçar. Elektrik niye aydınlatır? Aydınlatıldığı için aydınlatır. Şeriat niçin gereklidir? İyi olduğu için gereklidir. Toplum neden bozuk? Önüne gelen rüşvet aldığı için. Trafik kazaları neden çok can alıyor? Trafik canavarı var da ondan. Yangın söndürücü emekçiler neden yandı Tuzla'da? Kaderleri öyleydi.

Yemiden söylemek gerekiyor. Olgusal bilinç, günlük hayatımızı düzenler. Cigarayı nasıl yakacağımızı... eve nasıl gideceğimizi... çayı tatlandırmak gerekirse ne yapmamız gerektiğini... ekmeği nereden alacağımızı olgusal bilinçle biliriz. Sözgelimi, hiç kimse çaya tatlandırmak için taş atmaz. Şeker atar. Olgusal bilinç bunu bilir. Ama olgusal bilinç, şekerin çayı nasıl tatlandıracağını bilmez. Yine, bir yerden bir yere yürüyerek gitmemiz gerektiğini biliriz. Ama yürümenin nasıl olduğunu bilmeyiz.

Türkiye'de birçok insan Sabancı'nın zenginliğini bilir. O çok insaullardan birine bu zenginliğin nedenini sorsak, "çok çalışmış" der. Bunu diyen, Sabancı'dan çok çalışıyordur belki.

Şekerin, çayı nasıl tatlandıracağını... nasıl yürüdüğümüzü... Sabancı'nın nasıl zengin olduğunu bile bilmemiz için, bilimsel bilince ulaşmak gerekir. Ama sistem insanın olgusal bilinçle kalmasını ister. Bu bilinci kırmak isteyenleri rahatsız eder... hapse atar... gerekirse öldürür. Çünkü, sistem meşruiyetini olgusal bilinç durumuna dayandırır. Sabancı'nın nasıl zengin olduğu bi-

limsel bilinçle çözümlenirse... insan, dünyayı bilimsel bilinçle kurarsa, kapitalist sistem halk gözünde meşruiyetini yitirir... kapitalist sistem çöker.

ARISTOTALES OLGUSAL BİLİNCE KARŞI

Aristoteles olgusal bilinçle açıkladı evreni dedim. Peki, bu konuda ne düşünüyor Aristoteles. İşin tuhaf yanı şu. Aristoteles de karşı olgusal bilince. Şöyle diyor. "Sonra bireysel şeylerle ilgili olarak bize en güvenilir bilgileri verdikleri halde duyularımızdan hiçbirine bilgelik olarak bakmayız. Çünkü onlar bize hiçbir şeyin nedenini, örneğin ateşin neden sıcak olduğunu söylemezler; sadece onun sıcak olduğunu söylerler." (12)

Aristoteles'in bu söyledikleri dipnotta şöyle pekiştiriliyor. "Nedenle bilmenin başka her türlü bilmeden üstün olmasının diğer bir nedeni: Kendi alanlarında doğru olabilmelerine rağmen duyular, nedenleri bilmediklerinden, bilim adına alma hakkına sahip değildir."

Olgusal bilince net bir şekilde karşı çıkan Aristoteles nasıl oluyor da olgusal bilinçle açıklıyor her bir şeyi. İnsan olgusal bilinçle içiçe yaşar. İlk bilinç durumu da olgusal bilinç. Üstelik günlük hayatımızda son derece güvenilir. Çaya şeker atınca tadlanıyor'u bildikten sonra, günlük hayatı doğru karşılayan bir bilinç bize güven verir. Sonra biz bu güvenle, hayatı kensinlikle karşılamasa bile toplumsal-kültürel sorunları çözümleriz. Biz, felsefi, bilimsel, estetik bilinç durumları oluşturamazsak, her bilgi, her deney, her gözlem olgusal bilinç durumunun içinde erir. Bilgi edinmede gerçekçi olan Aristoteles, olgusal bilinç yüzünden, hareketin kaynağını bulacağım derken tanıya kadar gitti.

Aristoteles'in olgusal bilincini toplumla ilgili görüşlerinde de görürüz. Sözgelimi kölelik bir olgu.

Aristoteles bu olguyu mutlaklaştırır, doğal sayar. Ayrıca polis, Aristoteles'e göre toplumsal hayatın yetkin durumuydu. Bu, Aristoteles'in evrim görüşünü de uygundur. Ona göre evren basamaklı bir oluşumdur... Toplum da böyledir. Aile, köy derken en yetkin biçim polise ulaşmıştır insanlık. Yaşadığı kent bir olguydu. Bu olguyu en yetkin biçim diye mutlaklaştırdı. Bu yüzden bakın neleri gözden kaçırdı Aristoteles: "polisler, Aristoteles'in zamanında özgünlüklerini Platon'un zamanından daha da yitirmişti. Makedonya Krallığının Yunan polisleri üzerindeki egemenliği bu yitizi sürecini hızlandırmıştı. Ne var ki Aristoteles'te Makedonya'nın Yunan evrenine getirdiği değişikliğin izlerini görmek olanaksızdır. O, bu gelişmelere sanki gözlerini kapamış bulunuyor, siyasal düşüncesinin odağını yine polis oluşturmaya yitirdi." (13)

Aristoteles'e göre insan ancak polis içinde yaşayabilirdi. Çünkü Aristoteles'e göre insan, ancak polis içinde yetkinliğe ulaşabilir. "Bu yetkinlik, siyasal açıdan olduğu gibi aynı zamanda ekonomik, kültürel, psikolojik, ahlaki ve dinsel açıdan da söz konusu idi. Bu nedenle de, insanın devlet düzeni (polis) dışında yaşayamayacağını, ama eğer böyle yaşayabilecek biri çıkarsa, onun "insan" sayılamayacağını söylüyor ve devletin doğal bir kuruluş olduğunu belirtiyordu." (14)

Aristoteles binlerce yıl önce köleliği savundu dedim. Ama bu iş Aristoteles'e bitmiyor. Bakan düşünür David Hume halk için ne diyor. "Ahlak duygusuna sahip olan insan kendi özel görüşlerini terk ederek başkalarının paylaştığı bir görüşü kabul eder. Demek ki bizim bencil duygularımızın yanında özgeci duygularımız da vardır. İşte ahlakın dayandığı duygu bu sempati ve arkadaşlık duygusu (Fellow Feeling) dur. Bu duygular da çağrışım kanunlarına bağlıdır; bu duygular kendimizi bir başkasının yerine koyarak onun hissettiği bir elem veya hazzı, sönük de olsa beraber hissetmemizi sağlar." (15)

Hume ahlakı, ne güzel temellendiriyor değil mi? Ama aynı Hume bakın zencileri nasıl görüyor. "Zencilerin genel olarak tüm diğer beyaz insan türlerinden (çünkü dört beş değişik cinsi var) doğal olarak aşağı olduğu kuşkusunu taşıyorum. Beyazlardan başka

hiçbir oluşumda ne uygar bir ulusa, ne de eylem veya birikimde seçkin bir bireye rastlanmamıştır. (...) Diğer yandan, beyazların en aptal, en barbar olanlarında bile, örneğin eski Germanler'de, şu an ki sınırlarda hala cesaret, devlet biçimi veya başka konularda bir seçkinlik görülmektedir. Bu kadar çok ülkede ve her kuşakta görülen böyle muntazam ve sabit farklılık, doğa insan türleri arasında bir ayırım yapmasaydı mümkün olmazdı. Sadece sömürgelerimizden söz etmiyorum, tüm Avrupa'ya yayılmış ZENCI köleler vardır, bunların hiçbirini bir yetenek belirtisi göstermemiş, eğitimsiz aşağı tabaka insanlardır." (16)

Evet, bütün olgular bunu gösteriyor. Sen, farklı bir uygarlıkta yaşayan insanlara topla tüfekle egemen ol. O insanların gelişimini önle. Sonra bu olguya bakarak bu olguyu mutlaklaştır, doğa, insan türleri üstünde ayırım yapıyor da. Bu olgusal bilincin açılması sömürgeciliğin meşruiyetini hazırlar. Hani, ahlak "kendimizi bir başkasının yerine koyarak onunu hissettiği bir elem veya hazzı sönük de olsa" hissetmekti? Biran tek insanı, milyonlarca insanın "elemi" nasıl oluyor da hissetmiyor David Hume. Olgusal bilinciyle onların insan olmadığını açıklıyor. Bu açıklama sömürgeciliği meşrulaştırıyor da ondan.

Olgusal bilinci bazen bile bile kırmaz insan. David Hume bunun somut örneği. "Sömürgelerimiz" dediği topraklar elden çıkarsa, beş çayını içemezdi bu centilmen İngiliz düşünürü.

John Locke kavramların doğuştan gelmediğini savunan düşünür... bu yüzden pek sevdiğim John Locke, Ahlak eğilimine fazla önem vermiş, "Karakteri bozduğu için dayanın bir eğitim aracı olamayacağını" (17) savunmuş. Doğru. Ama bu Locke köleliği nasıl savunuyor bakın: "Cezası ölüm olan bir şeyler yapacak, kendi hatası nedeniyle cezayı hak etmiş, ona kendi otoritesi altına alan ise, cezalandırmayı erteleyerek, kendi hizmetinde kullanmış ve bunu ona zarar vermeden yapmıştır. Ne zaman ki köleliği yaşamından daha ağır bir hal alır, otoritesi altında olduğu efendisinin iradesine karşı gelerek, istediği ölüme doğru sürüklenir. Bu köleciliğin en mükemmel şeklidir, adil bir fatih ile

esir alınan arasındaki sürekli savaş." (18)

Hume ile Locke'e şaşırmadım. Eninde sonunda burjuva sınıfının düşünceleri. Bilinçleri burjuva sınıfının ideolojisiyle sınırlı. Beni şaşırtan Marks'la Engels oldu.

Marks... Engels... ikisi de insan emekçisi. Kapitalizmi, ince ayrıntılarına kadar çözümlemişler. Bilimsel bakışlar dünyaya. Ama ikisi de olgusal bilinci bütün bütün kıramamışlar. Marks, şöyle yazıyor. "İspanyollar tamamıyla yozlaşmışlardır. Fakat bir Meksikalı'nın varlığında yozlaşmış bir İspanyol, mükemmeliği temsil eder." (Larin, sf. 14) Larin şöyle diyor. "Simon Bolívar'ın biyografisinde Marks bu Venezuelalı halk kahramanını, zavalı, zalim ve korkak bir hain olarak tanımlıyor." (s. 37) Marks'la Engels'e göre Meksikalılar aşağılık insanlar, Çinliler ise "İrsi olarak aptal." (Larin s. 38)

Batılı düşünür, adına üçüncü dünya denilen toplulukları, bu topraklarda yaşayan insanları olgusal bilince göre değerlendirdi. Batının değerlerini ileri... yüce diye gördü. Bu değerlere göre yaşamayan üçüncü dünya insanını küçümsedi... aşağıladı. Bu konuda olgusal bilince Batılı düşünürün ortak bilinci oldu. Marks'la Engels'in bile olgusal bilincin kurtulamayışı, bu sorunun... olgusal bilincin ne kadar güçlü olduğunu gösteriyor.

KAYNAKLAR

- 1) Aristoteles, Metafizik, Çev. Prof. Dr. Ahmet Arslan, Sosyal Yay. İst. 1996, Sf. 63
- 2) Age Sf. 131-132
- 3) Atsız Tinnu, Düşünme Tarihi. BDS Yayınları, İst. 1992
- 4) Prof. Dr. Kamuran İrand, İlkçağ felsefesi Tarihi, AÜ İht. Fak. yay. Ankara, 1964, Sf. 69
- 5) Aristoteles, Metafizik, Sf. 443
- 6) Alexandre Keyre, Yenice Biliminin Doğuşu, Türkçesi: Kurtuluş Dincer, Ara yayıncılık, İst. 1989, Sf. 15
- 7) Ali beyramoğlu, Gazeteci olmak. Yeni Yüzyıl, 11/3/97
- 8) Niyazi Berkes, Felsefe ve Toplum Bilim Yazıları, Adam yayıncıları, İst. 1985, Sf. 196
- 9) Age Sf. 198
- 10) Fıztın Evrimi, A. Anasız-L. İnfo, Çev. Onur Unalan, Onur Yay. Ankara, 1994, Sf. 17
- 11) Kerye, Age Sf. 579
- 12) Aristoteles, age Sf. 579
- 13) Prof. Dr. Kavay Ertop-Doğ, Dr. Çetin Yelken, siyasal Düşünceler Tarihi-1, Say Yayınları, İst. 1985, Sf. 170
- 14) Age, Sf. 171
- 15) Cemil Sena, Büyük Filozoflar Ansiklopedisi, Cilt 2, Nebi oğlu Yayınevi, S. 170
- 16) Jorge Larin, İdeoloji ve Kültürel Kimlik, Türkçesi: Neşe Nur Domaniç, Samil yayıncı, İst. 1995, Sf. 40
- 17) Cemil sena, Age cilt 1, sf. 302
- 18) Larin, Age, Sf. 40 (SÜRECEK)

Küresel ekolojik kriz ve bireysel ahlak

Göksel N. DEMİRER

KÜRESEL EKOLOJİK KRİZ, BİREYSEL AHLAK ANLAYIŞINDAKİ DÖNÜŞÜMLERLE ÖNLENEBİLİR Mİ?

Yirminci yüzyıl boyunca dünya nüfusu üç, dünya endüstriyel üretimi ise yirmi katından fazla arttı. Böylesi bir büyüme gezegenimizin ekolojik dengeleri üzerinde büyük bir baskı oluşturdu. Bu baskı atmosfer, okyanuslar, ormanlar, yeraltı ve yerüstü su kaynakları, toprak, vb. doğal kaynakların hızla tahribine yol açtı.

Küresel ekolojik krizin korkutucu gerçeğiyle karşı karşıya gelen kimi çevreler, çözümü "ekolojik değerleri insan yaşamının bir parçası haline getirecek ahlaki (tinsel) değişimlerde" görüyor. Ekolojik krizin ancak insan yaşamında "yeni bir ekolojik ahlak anlayışı" ile önüne geçilebileceğini öneren bu görüş yeşil hareketin birçok kesimi tarafından destekleniyor.

Bu "ekolojik ahlak" anlayışının altında, "toplumsal ahlak anlayışının, bireylerin ahlak anlayışlarından bağımsız olmadığı" ve dolayısıyla "bireysel anlamda özümsecek yeni bir ahlak anlayışının toplumsal düzeyde de geçerli olacağı" öngörüsü yatıyor. Bu mantık çerçevesinde, endüstriyel üretim, yaşam biçimleri, tüketim alışkanlıkları, vb. alanlarda gündeme gelecek bireysel tutum değişiklikleri, yaygınlaşarak ekolojik krizin önüne geçecektir.

Örneğin derin ekoloji akımının

önde gelen isimlerinden ABD'li iki akademisyen Bill Devall ve George Sessions "yaşanılan ekolojik krizin insanların bilinç ve algılama düzeylerindeki krizin bir yansıması olduğunu ve bunun ancak insanların doğayı ve doğal değerleri algılayış biçimlerimizde yapılacak köklü değişimlerle aşılabileceğini" savunmuşlardır. Asıl vurguyu bireylerin doğayı algılama biçimlerinde derin değişikliklere yapan Devall ve Sessions, "gereksinim duyulan yeni kurumlar ya da yasalar değil, bireylerin doğaya ilişkin geleneksel tutumlarını gözden geçirmeleri olduğunu" ileri sürmüşlerdir (Devall Bill ve Sessions George, 1985; Devall Bill, 1991).

Böylesi öngörülerin gözden kaçırıldığı nokta dünyada geçerli olan "kapitalist üretim biçimi" ve bu üretim biçiminin örgütlediği toplumsal/politik/ekonomik ilişkiler ağıdır. Sermaye birikiminin toplumsal piramidin en tepesindeki ayrıcalıklı bir grup tarafından şiddetle sürdürülmesi amacıyla "üretimin ne pahasına olursa olsun" sürekli artırılması; bu üretimin "sunni talepler" yaratılarak bir "tüketim çılgınlığı" çerçevesinde pazarlanması; ve nihayet bu döngünün kesintisiz olarak sürdürülebilmesi için eğitim, iletişim, yaşam biçimleri, tüketim alışkanlıkları, vb. nin egemen sınıflar tarafından bu gidişatı destekler ve yeniden üretir biçimde -geniş emekçi kitlelerinin gittikçe yoksullaşması pahasına- kullanılması kapitalist üretim "mantığını"nın en temel özellikleridir.

Yukarıda özetlenen kapitalist

üretim biçimi koşullarında, geniş emekçi kesimlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için satmak zorunda oldukları emek miktarı sürekli artmaktadır. Bunun yanı sıra, sermaye birikiminin "üretimin ne pahasına olursa olsun" artırılması koşulu, artı-değer üretiminin insan emeği ile birlikte en önemli bileşeni olan doğal kaynakların sınırsızca kullanımını da sürekli artırmaktadır. Kopartılan tüm yaygaralara karşın, kapitalist egemen sınıfların ekolojik duyarlılığının başladığı nokta ancak ekolojik koşulların kapitalist üretimin sürengenliğini tehdit etme aşamasıdır.

Bireylerin yaşam ve tüketim eğilimleri, genel olarak, içinde yaşadığımız toplumun işleyiş biçimine göre şekilleniyor. Günümüz kapitalist toplumu "değerler" sistemi içinde kendine yabancılaştırılan birey, tüketimi temel gereksinimlerin karşılanması olarak değil, kendini ifadenin bir aracı olarak ve bir statü olarak algılamaktadır. Bu meta fetişizminin nedeni, öne sürüldüğü gibi insanın "doğası" değil, bireylerin sadece varolan ekonomik düzenin sürdürülebilmesine yönelik birer tüketici olarak görülmesidir. Gündelik yaşam, insan ilişkileri ve değerler sisteminde buna paralel olarak işlediği bu gündemde, toplumsal bir varlık olarak bireyin konum ve sorumlulukları yokolmaktadır. Toplumsal kimliğinden kopartılan insanlar, gündelik yaşama müdahale ve dönüştürücü niteliğiyle de güçsüzleşmekte ve varolan ekonomik düzenin yeniden üretilmesine aracı olmaktadır.

Kapitalist üretim biçimi, gezegenimizin temel ekolojik döngüleri ile bir çelişki oluşturuyor. Dünya endüstrisinin 1970-1990 arasındaki yüzde 3'lük ortalama büyüme hızı bu düzeyde devam ettiği koşullarda, bugünkü endüstriyel üretim 25 yılda 2'ye; 100 yılda 16'ya; 200 yılda 250'ye; 300 yılda ise 4000'e katlanacaktır. Ayrıca bu üretim biçimi hammadde ve enerji kullanımını da sürekli artırmaktadır. Kapitalist üretim, artı-değerin maksimize edilebilmesi kapsamında emek girdisinin en ekonomik kullanımı (ya da en yoğun sömürüsü) için, enerji ve sermaye yoğun üretime ağırlık verir. Daha fazla makineleşme ve enerji girdisi ile sürdürülen kapitalist üretim doğal kaynakların hızla yokolmasına ve bu üretim sürecinden kaynaklanan zararlı atıkların doğaya atılmasını da beraberinde getirir. Sonuçta dünyanın bugünkü endüstriyel üretim sürecini bir yokoluşun eşliğine gelmeksiniz, uzun süre daha devam ettirebilmesi olası değildir. Bunun sinyallerini bugün bile yoğun olarak almaktayız (Petra Kelly, 1994).

Son 30 yılda, plastik benzeri sentetik ürünlerin, yoğun olarak, doğal ürünlerin (ağaç, yün, vb.) yerine kullanılmaya başlanması, klasik anlamdaki endüstriyel atıkların yerini DDT, dioksin, PCB'ler, CFC'ler, vb. zararlı atıkların almasını sağladı. Sonuçta birim endüstriyel üretim başına ortaya çıkan atıkların, toksik etki bazında, doğa ve insan üzerindeki olumsuz etkileri büyük bir artış gösterdi.

İnsanal, siyasal, demokratik, vb. kaygılar bir yana salt ekolojik bir kaygı çerçevesinden bile kapitalist üretim biçimine karşı çıkmamız bir zorunluluk. Bu karşı çıkış "yeni bir bireysel ekolojik ahlak anlayışı"nın da içermekle beraber, bundan öte bir boyutta olmak zorundadır. İlk olarak çağımızdaki kapitalist toplumun kurumsal yapısındaki ahlaksızlığa karşı çıkmak gerekiyor. İnsan ilişkilerinden, doğayı algılayışımıza, güç, başarı ve saygınlık ölçütleri-

rine kadar pekçok kavramın kapitalist üretim biçiminin değer(sizlik) yargılarına göre şekillendirildiği ve "para"nın tüm erdem ve değerlerden önce geldiği bu ahlaksızlığın sonlandırılması ekolojik kurtuluşun da ilk adımı olacaktır.

Günümüzde iletişim olanakları toplumun eğitimi ve demokratik/katılımcı bir biçimde yapılanması için değil, kapitalist tüketim çılgınlığının pompalanması için kullanılıyor. Bu medya bombardımanı sonucunda edilgen bir tüketici konumuna itilen insan, toplumsal varoluşundan sıyrılıp bireysel bir çürümeye ortamına itiliyor. Sadece 1992 yılında ABD'deki iş çevreleri, insanları daha çok tüketmeye yönlendirmek için, pazarlamaya 1 trilyon doların üzerinde para harcadılar. Bu miktar aynı dönemdeki eğitim harcamalarına ayılan 600 milyar doların çok üzerinde bir tutardır (The Statistical Abstract of the US, 1993). ABD'li bir yetişkin yılda ortalama 21 bin TV reklamı izlemektedir. Bu reklamların yüzde 75'i dünyanın en büyük 100 ticari kuruluşu tarafından finanse edilmektedir (Mander Jerry, 1991). Bu koşullar altında yeni neslin toplum, ahlak, kültür, bilim, ekolojik duyarlılık, vb. kavramlara değil, en pahalı araba, yoğun tüketim, en kârlı yatırım, vb. kapitalist ahlaksızlık ölçütlerine göre yetişmekte olduğunu savlamak yanlış olmayacaktır.

Yaşadığımız toplumun özellikleri göz önüne alındığında, ekolojik krizin analizine ve çözümüne yönelik, bireyin rolünü ve yapabilirliklerini olduğundan daha öne çıkaran ve dolayısıyla kapitalist üretim biçimine gerekli vurguyu yapmayan çabalar eksik kalmaktadır. Bireylerin kendi yaşamlarını ekolojik bir duyarlılık çerçevesinde örgütlemeleri, yaşadıkları toplumun yönetiminde doğrudan söz ve karar sahibi olmalarıyla gerçekleştirilebilir. Egemen sınıflar için, doğal kaynakları kapitalist üretim sürecine "bugüne kadar olduğu gibi" dilediklerince katamayacakları, sadece kâr amaçlı gerek-

siz/lüks üretim yapamayacakları, tüketimi dilediklerince pompalayamayacakları, trilyonlarca dolarlık çevre koruma yatırımları yapmak zorunda kalacakları ve belki de en önemlisi dünya çapında sahip oldukları baskıcı yönetim mekanizmalarını, kitlelerin kendi geleceğine yön verecekleri katılımcı/demokratik halk iktidarlarına terk edecekleri anlamına gelen böylesi "ıslah oluş"a gerçekten inanalım mı?

Bu soruya ekonomist John Kenneth Galbraith şöyle cevap veriyor: "bugün varolan düzenden en çok faydayı sağlayan toplumsal piramidin en tepesindeki kesim, bu düzenin değişmesini en az arzulayan kesimdir" (Galbraith John Kenneth, 1992).

Sonuç olarak, insan yaşamı ve etkinliklerinin, ekolojik değerleri tüketen değil yeniden üreten ve doğadaki diğer türlerle uyumlu hale getirilebilmesi için, doğal kaynakları tahrip eden, yoğun bir çevre kirliliğine neden olan, bölgesel ve uluslararası boyutta büyük toplumsal eşitsizliklere yolaçan ve nihayetinde dünyayı bir yokoluşun eşliğine getiren kapitalist üretim biçimi ve buna göre şekillenen bireysel yaşam biçim ve alışkanlıkları sonlandırılmalıdır. Ancak bundan sonra ekolojik anlamda yeni ahlaki anlayış ve değerler sistemi dönüştürücü bir işleve sahip olabilecektir.

KAYNAKLAR

- 1) Devall Bill ve Sessions George, 1985. "Deep Ecology. Living as if Nature Mattered", Salt Lake City: Peregrine Smith Books, 1988.
- 2) Devall Bill, 1991. "Deep Ecology and Radical Environmentalism", Society and Natural Resources, Cilt: 4.
- 3) Galbraith John Kenneth, 1992. The Culture of Contentment, New York: Houghton Mifflin.
- 4) Kelly Petra, 1994. Thinking Green!, Berkeley: Parallax Press.
- 5) Mander Jerry, 1991. In the Absence of the Sacred. San Francisco: Sierra Club Books.
- 6) The Statistical Abstract of the US, 1993. Lanham, MD: Bernan Press.

Paylaşmanın, tutkunun ve sevginin resmi...

Sevinç İLDAN

Sevdalanmak güzel şey doğrusu. Paylaşmanın, sevginin, tutkunun, mutluluğun resmi ni çizmenin arsız güzeliği diyorum ben buna. Kendimizle ve yaşam ile ilgili ne varsa, sevgidir onu yaşamsal kılan.

Bunu böylesine ifadelendirmeye gerek yok aslında Çünkü ifadeye, döküldüğünde anlamını yitiriyor bazı sözler. İşte bu yüzden sevdayı anlamak onu yazmaktan geçer. Yürek işi derler ya, yoğun bir emek yüreciyle ilişkili kanımca.

Sevda ve tutku ile bağlanır insanoğlu yaşama. Mutlaka vardır onun için mutluluğun bir resmi. Kimi tutkuyu maddi yaşamda arar, kimi ruh dünyasında, kimi içinse bir yar özlemidir çekilen ve ozanın dediği gibi bir bolutsuz gökyüzüdür özlenen. Bizler içinse yaşamın kendisidir aslında. Yaşamı anlamlı kılan ideolojimizin bütünlüğü. Sevdalımla duyduğumuz coşku selidir, dağlarında yaktığımız ateş olur çoğu zaman, sınıfsız, zömürsüz bir dünya uğruna. Zorunluklar dünyasından özgürlükler dünyasına uzun bir yürüyüşür...

Geçen sayıda iletişim sorununu ele alırken aileye dair kısa bir değeri

ni yapılmıştı. Aile kavramının bizde nasıl yorumlandığına ve nasıl yorumlanması gerektiğine ilişkin.

Tipki aile kavramı gibi bir olgu varki, buda toplumumuz ve bizler açısından "özel yaşam" içinde sayılıp, mahrem olarak algılanan bir ilişki. Uzun yıllar gizlenerek yaşanan, korkularak tabulaştırılan bu ilişki biçimi, kadın ve erkeği birbirinden uzaklaştırmış, bir döneme damgasını vurmuştu.

Sevginin ve beraberliğin, o günün koşullarında, devrimci mücadeleyi engellediği, ikili ilişkilerin mücadelenin önünde engel olduğu düşüncesi tüm örgütlü yapılarda hakimdi. Beraberlikler yasaklanmıştı. Hele ayrı örgütlülük içinde yer alıyorsa bu iki insan, bu durumu daha da zorlaştırıyordu. Çünkü devrimci mücadele içinde olan erkekler sıradan kadınlarla evli olduklarında durum o kadar vahim olmuyordu. Böylelikle erkeğin de bir ayağı mücadeleye dışına çekilmiş oluyordu. Eşini mücadele içerisine çekmektenense onu daha geri bir konumda tutarak, kendi yaşamını idare ettirmenin, sağlamlaştırmanın koşullarını yaratmış oluyordular. Feodalizmin etkisinin bu olguda büyük oranda yaşatıldığını düşünüyorum.

Sevginin devrimci mücadeleyi

engellediği düşüncesi ise maddi yaşamla örtüşmeyen bir düşünce ben- ce. Biz sevgiden, bir sarhoşluk, uyuşukluk halini algılamıyoruz. Aksine sevdanın aşında insan vücudu ve kişiliği üzerinde nasıl bir yenilenme, coşku hissiyarattığı, herkes tarafından bilinir. Daha bir inatla ve kavga ruhu ile sarılır kişi mücadeleye. Kendine güven başlar. Yüreğinizi, düşüncelerinizi ve bedeninizi bir insanla paylaşmanın arsız güzelliğini yaşarsınız.

Peki bu gelenek neden yıllar sonra bile yıkılmadı? Neden hâlâ birbirlerini sevdiklerini söyleyemiyor bazıları? Bu beraberliğin bir bileşeni olan kadın neden hala yardıma muhtaç, güçsüz ve hala "namus" kavramı ile özdeşleştirilen bir varlık olarak algılanıyor?

Bu aşamada devrimci yaşam içerisindeki kadının yerini de sorgulamak gerekiyor. Mücadele içindeki yeri hâlâ % 10'ları geçmeyen bir kadın sayısı var karşımızda. Onlarda faaliyet içerisinde aktif olarak değil, daha ziyade kamufaj görevini üstlenen, pasif bir konumda tutulmakta.

Tüm bu nedenlerle kadın, özgürleşme mücadelesinde yerini alamamış, ilerleyememiş, yeteneklerini geliştirememiştir. Bizler kadın-er-

kek ilişkisinde sevgi temel alınarak korunan, paylaşılmayan, tüketilen beraberlikler/sevgiler değil üreten, iki insanın yeteneklerini ortaya çıkartan, paylaşımcı beraberlikler geliştirmeliyiz. Sevgi iki insanın tekelinde olmamalı. Yeri geldiğinde yoldaşlarımızla, dostlarımızla, sevdiklerimizle onu paylaşabilmeliyiz.

Özgür birey, özgür toplum ve özgür bir ülke sevdasını omuzlayan bizler; bağımsız, kişilikli, kendine güvenen, kararlı, sevdasını ve kavgasını çekincesiz ortaya koyan bireyler ve ille de kadınlar yaratmalıyız. Kaldı ki sorun yalnızca biz kadınları ilgilendiren bir sorun olmaktan çıkmalı, erkeğin ve aynı zamanda, toplumun bir sorunu olarak ele alınmalıdır. Kadınların hâlâ köle olarak, ikinci sınıf insan olarak algılandığı bir ülkenin özgürleştiği söylemi ne kadar gerçekçi olur? Öyleyse kadını toplumun özgürleşmesiyle birlikte ele alırken, şimdiden yapmamız gereken görevleride önümüze koyalım.

Bu konuda tutarlı, derinlikli ve gerçekten kadın mücadelesinin ihtiyaçlarına perspektif olacak bir politika ve çizgi sunmak önemlidir. Kadın sorununa ilişkin belirlenen politikalarla ayrı bir kadın örgütlenmesinin çalışmalarını başlatmak bir adım olacaktır bizim için.

Bir gerçeklik daha var ki, mücadele içerisinde olan erkek arkadaşlarımızın kadın sorununa ne kadar duyarlı oldukları sorusu. Kadın sorununu kendi sorunu sayıp, aynı zamanda kendisinin özgürleşmesi olarak algılayan erkek arkadaşlarımızın sayısı o kadar az ki.

Bu noktada keskin teoriler ya da pıta pratikte tam tersi uçta yer alan yoldaşlarımıza sözümüz: Erkek egemen ideoloji size rağmen var. Birden bire kırılacak bir olguda değil. Kuşkusuz yüzyıllardır kazandığımız ayrıcalıkları, iktidar erkini kırmak kolay değil elbette. Ama sizin çabalarınız, tutarlılığınız bu yüz-

yıllık köhnemiş ideolojiyi sarsarak kadına bakış açısını değiştirmede iyi bir katkı olabilir. Özgürleşme mücadelesi, erkek egemen ideolojiye, karşıdan verilen bir mücadele ise, erkekler de bu sorunu kendi sorunu olarak algılamalı, kadının kendi örgütlülüğünü yaratmasına destek olmalı, onu yetkinleştirerek yeteneklerini kullanması için bağımsız çalışmasına saygı göstermelidir.

Ve, bir 8 Mart'ın ardından diyeceğimiz çok şey var elbette. İlk defa bütün kadın örgütlerinin beraber düzenledikleri coşkulu miting ve bu mitinge en fazla kadınların katılımı oldukça sevindirici. Şunu da söylemek lazım; gözle görülür biçimde kadınların artık kendi sorunları etrafında birleştikleri, sosyal yaşam içine girdikleri ve mücadele içinde yer aldıkları fark ediliyor.

Örneğin "Cumartesi Anneleri"nin yuklendikleri misyon ve sergiledikleri direngen tavır, mücadele gelenegimize olumlu değerler katmıştır. Yine 1995 Mart'ında kaybettğimiz sevgili Hasan Ocak'ın annesi Emine Ocak, korkunç iradesi, kararlılığı ve direnci ile mücadelenin tam orta yerinde duran güzel insan,

bir güzel ana.

Ve ülkesinin özgürlük ateşini bedeninde tutuşturankadınlar ...ve daha niceçleri.

Sonuç olarak; bir sığıntı gibi yaşamaktansa, eve, mutfığa ve yatağa hapsedilmektansa istencimiz, yaşamımız ve geleceğimiz ile ilgili kararlarda söz sahibi olmak istiyorsak ve değiştirmekse bu yazgıyı, öyleyse bu mücadelenin öznesi olalım.

Dağların ve rüzgarın şairi: Sabahattin Ali

H. Kenan TAŞ

DAĞLARIN VE RÜZGARIN ŞAIRİ

Bir şair bilirim.
Dağların ve rüzgarın taşıyıcısı.
Ülkesine, halkına vurgun,
Mısralara dökmüş sevdasını
Ağırbaşlı, yığın, aydın

2 Nisan 1948 gecesi,
Kahpe, tazeğini örmüş,
Onunsa haberi yok.
Bir çocuk saflığında.
Huzurlu, rahat.
Onurmuş ateşin başına
Rubailer okumakta
Gece kör, sağır suskun...

Ansızın kalaslar inmiş başına.
Alınada parçalanmış gözlükleri,
Yüzünde donmuş gülüşü,
Devrilmiş sol yanına.
Elinde kana batmış kitabı
Sinirboyunda ezilmiş kafası.

Artık dünyada Sabahattin Ali yok.
Dağlar ve rüzgar yaş içiade
Eyvahlar olsun!
Kuyucaklı Yusuf yine yetim kaldı.

H. Kenan TAŞ

Türkiyede toplumcu gerçekçi edebiyatın öncülerinden olan değerli şair, roman ve hikaye yazar Sabahattin Ali'yi 49 yıl önce 2 Nisan 1948'de Türk Milli İstihbarat Teşkilatı tarafından öldürüldü. Her ne kadar cinayeti işleyen, "milli hislerle" işlediğini söyleyen ve kısa sürede salıverilen bir kişiyse de aslında cinayet daha geniş çaplı bir provakasyonun ürünüdür. Edebiyata şiirle başlamıştır Sabahattin Ali. 1924 yılından itibaren önce Balıkesir öğretmen okulunda öğrenciyken okul gazetesindeki şiir ve öyküleriyle daha sonrada Çağlayan dergisindeki şiirleriyle dikkat çeker. Sırasıyla Servet-i Fünun'da, Gü-

neş ve Hayat dergilerinde şiirleri çıkar 1927 yılına kadar. İlk öyküsü Viyolensel Meşale dergisinde 1928 yılında yayınlanır. Bu arada Almanya'ya gider. Almanya'dan döndükten sonra Resimli Ay dergisinde "Bir Orman Hikayesi" ve "Bir Gemici Hikayesi" adlı öyküleri 1930'da yayınlanır. 1934 yılında Dağlar ve Rüzgar adlı ilk şiir kitabı yayınlanır.

Öğretmenlik mesleğini sürdüren Sabahattin Ali 1931 yılında Aydın Ortaokulu Almanca öğretmeniyken "yıkıcı propaganda yaptığı" gerekçeyle 3 ay gözaltına alınmış, beraat etmiştir. Daha sonra Konya'da öğretmenlik yaptığı 1932 yılında bir eğlence sırasında okuduğu "taşlama" yüzünden tutuklanmıştır. Gerekçe, şiir yoluyla Atatürk'e hakaret etmiş olmasıdır.

Konya ve Sinop hapishanelerinde yatan Sabahattin Ali cumhuriyetin ilan edilişinin 10 yılı dolayısıyla çıkarılan af kapsamında salıverilmiştir. Fakat dönemin iktidarı ve güvenlik güçleri bundan sonra şaire asla rahat vermemişlerdir. İşsiz, parasız ve korkunç bir takibattan baskısı altında kalan şair Sinop zindanında yazmış olduğu "Başın öne eğilmesin" in aksine zulmün karşısında başını öne eğmek zorunda kalmıştır. Öğretmenlik mesleğinden atıp, memurluk kaydını silen o dönemin "Kemalistler"i ona yenisinden memuriyete kabul etmenin şartı olarak "artık komünist olmadığını eski düşüncelerini değiştirdiğini kanıtlamasını" isterler. Çaresiz kalan Sabahattin Ali "Benim aşkım" adlı şiiri yazar ve dönemin "meşhur" Varlık dergisinde yayınlar. (ocak 1934) Böylece yeniden göreve atanır.

Bu tam bir teslim alma politikasıdır. Aynı politika benzeri taktiklerle Nazım Hikmet'e de uygulanmıştır. O da çarnaçar "boyun eğ" ve Mustafa

Kemal'e "Başvurabileceğim en büyük devrimci baş sensin" türünden mektuplar yazar. Ama bütün bunlar ne Nazım ve Sabahattin Ali'nin Kemalistlerin hışmından kurtulmasını sağlar, ne de iki sanatçının farklı bir metodla da olsa tepkilerini dile getirmelerine engel olur.

Sabahattin Ali kendisine boyun eğdirilerek yazılan bu şiirden sonra kendisinin içinde bulunduğu ruh halini anlatan, bir yanıyla isyan dolu bir yanıyla ise kendisinin bu isyanını "mecburen" dizginlemeye çalışan "Ruhumun dalgaları" isimli şiirini yazarak şiire veda eder, şiir yazmayı bırakır ve onun yerine öykü ve roman yazmaya verir kendisini.

Bildiğimiz kadarıyla Sabahattin Ali bu şiirden sonra bir daha hiç şiir yazmamıştır. Şayet yazmışsa gizli kalmıştır. Bu bir tepkidir. Bence Sabahattin Ali, her mısra ve dizesinden keder duyarak yazmış olduğu ve aşkına ihanetin sembolü olan "Benim aşkım"ı yazmış olmakla hem şiire hem de sevdasına ihanet etmiş olduğunu düşünmüş, buna karşı olan ruhi isyanında "Ruhumun dalgaları"nda dile getirmiştir. Bu şiirleri dikkatli okuyan herkes bunu farkeder.

Bu şiirleri buraya aktarmak istiyorum:

BENİM AŞKIM

Bir kalem ucundan
hislerim akınca
Bir ince yol onları sıkıyor,
daraltıyor;
Beni anlayamazsan
gözlerime bakınca
Göğsümü parçala bak kalbim
nasıl atıyor
Daha pek doymamışken
yaşamın tadına
Gönül bağlanmaz oldu ne kıza,
ne kadma.
Gönüm yüz sürmek ister yalnız
senin katına.

Senden başka her şeyi
bir mangura satıyor.

Sensin, kalbim değildir,
böyle göğsüme vuran.
Sensin, "Ulku" adıyla
beynimde dindik duran.
Sensin, çeyrek asırlık
günlerini dolduran;
Seni çıkarsam,
ömürüm başlamadan bitiyor.

Hem bunları ne çıkar
anlatsam bir dizeye?
Hisler kambur oluyor
dökülünce yazıya.
Kasacası gönlümü vedim
ulu Gazi'ye.
Göğsüme şimdi yalnız
ooun aşkı yatıyor.

(Varlık dergisi 15 Ocak 1934)

RUHUMUN DALGALARI

Ruhanım dalgaları,
koşup kabarmayınız.
Her damlanız
catusarı göğsüme birer bıçak.
Kalbim bir kayadır ki,
neredeyse yıkılacak,
Hayelden köpeklerle
kalbimi sarmayınız.

Dümdüz olsam diyorum
ve kumlu bir sahili
Yalayan sular gibi
süz de yavaşlarsınız.
Bilmediğim yeni bir
masala başlasanız,
Çekilse kulağımdan
hatıraların dili.

Ey eski günler artık
bana yaklaşmayınız.
Ey hayaller vurmayın
kalbimin sert taşlarına.
Bütün bir hayat bile değmez
bir göz yaşına,
Ruhumun dalgaları,
küpürüp taşmayınız.

(Varlık dergisi 15 Nisan 1934)

Mustafa Kemal'in başta sanatçı-
lar olmak üzere, dönemin demokrat-
devrimci ve komünistlerine karşı na-
sıl bir baskı politikası uyguladığının
iyi anlaşılması açısından Sabahattin
Ali olayı iyi bir örnektir. Sabahattin
Ali Konya'da öğretmendir. Bir eğ-
lence esnasında bir şiir okur. Taşlama
özellikli taşıyan "Memleketimden Ha-
berler" adlı bu şiirde M. Kemal Ata-

türk'e hakaret ettiği gerekçesiyle "ih-
bar" edilir. Mahkemeye çıkarıldığın-
da Sabahattin Ali, kesinlikle Ata-
türk'e hakaret etmek gibi bir niyeti-
nin olmadığını, Sivas dolaylarında
cereyan etmiş bir Bektaşî ayaklanma-
sı dolayısıyla yazılmış bir taşlama ol-
duğunu ve zaten şiirde Atatürk ismi-
nin de geçmemiş olduğunu savunur.
Bunu rağmen "Gazi Paşa Hazretile-
ri"ne ima yoluyla hakaret etmiş oldu-
ğu gerekçesiyle mahkum edilir.

Sabahattin Ali'nin şiir yazmayı
biraktıktan sonra tüm enerjisini öykü
ve roman yazma üzerinde yoğunlaş-
tırdığına değinmiştik. Bu yoğunlaş-
manın ürünleri, Değirmen, Ses, Ku-
yucaklı Yusuf, İçimizdeki Şeytan, Ye-
ni Dünya, Kürk Mantolu Madonna,
Sırça Köşk gibi eserlerdir. Ayrıca
1943 yılında Ignazio Silone'den Fon-
tamara'yı çevirmiştir.

1945 yılında Cemil Baykurt'la be-
rabir Yeni Dünya gazetesini çıkaran
Sabahattin Ali, 1946 yılında Aziz Ne-
sin ile birlikte Marko Paşa dergisini
çıkartır. Marko Paşa sıkıyönetim tara-
fından kapatılınca sırasıyla Merhum
Paşa, Malum Paşa ve Ali Baba adla-
rıyla çıkarılır.

1947 yılında yazmış olduğu bir
yazıdan dolayı Cemil Sait Barlas'a
hakaret ettiği gerekçesiyle cezaevine
konur. Yaklaşık 5 ay cezaevinde kalır.
Çıktıktan sonra bu sefer yazmış oldu-
ğu "Adalet koridorlarında" adlı yazısı
nedeniyle hakkında "adaleti tahkir"
davası açılır. Tutuklanır ve 12 gün ce-
zaevinde yattıktan sonra serbest bira-
kılır.

Değnilmesi gereken bir noktada,
Sabahattin Ali ile Nazım Hikmet'in
arkadaşlığıdır. 1930 yılında Nazım
Hikmet, Resimli Ay dergisinde dü-
zeltmendir. Sabahattin Ali'nin ilk öy-
külleri de bu dergide yayınlanır. Na-
zım ile iyi arkadaş olurlar. Devletin
emniyet güçlerinin Sabahattin Ali'nin
üzerine düşmesinde bu arkadaşlığın
rolü var mı bilemiyorum. Fakat bildi-
ğim bir şey varsa, Nazım'ın, Sabahat-
tin Ali'yi kendi politik çizgisine çek-
meye çalışmış olmasıdır. Sanırım, Sa-
biha ve Zekeriya Sertel'in anılarında
okumuştum. Sabiha Sertel, Nazım'ın,
Sabahattin Ali'yi o yıllarda yeterince
"sol" ya da "komünist" olmadığı için

eleştirdiğini, sonradan bu konuda an-
laştıklarını yazıyordu.

Sabahattin Ali, 1948 yılında M.
Ali Aybar'ın çıkardığı Zincirli Hümi-
yet'teki bir yazısından dolayı hak-
kında yeniden bir dava açılır. Bir yan-
dan kamyon alıp nakliyeciliğe başlar,
öte yandan yurtdışına kaçabilmenin
yollarını araştırır.

Sabahattin Ali, 2 Nisan 194'de
Bulgaristan'a kaçmak isterken, çare-
sizlikten tuzağına düştüğü istihbarat
elemanları tarafından katledilir.

Hapisteyken tanıdığı Berber Ha-
san Tunalı'nın vasıtasıyla tanıştığı ve
kendisini yurtdışına kaçırarak olan
Ali Ertekin, Sabahattin Ali'nin katili
olarak kamuoyuna açıklanır. Kamu-
oyu Sabahattin Ali'nin öldürüldüğü-
nü aylarca sonra öğrenir. Kırklareli'-
nin Sazara köyü yakınlarında 16 Ha-
ziran'da bulunan ölüsü tehis edilme-
miştir. Daha doğrusu olayın bu yanı
karanlıkta kalmıştır.

Güya polis, Bulgaristan'a adam
kaçıran bir şebekeyi izlerken Ali Er-
tekin'i yakalar. Sonra kamuoyuna Ali
Ertekin'in, Sabahattin Ali'nin katili
olduğu ve cinayeti "milli duygularla"
işlediği açıklanır. Ali Ertekin "daha
önce bir süre emniyet örgütünde gö-
rev yapan ve aynı zamanda sabıkalı
birdir" açıklaması yapılır ayrıca.

Ali Ertekin, "cinayeti milli duygu-
larla işlediğinden" sadece 4 yıl hü-
küm giyer. Ardından af yasası çıkarı-
lır ve salıverilir.

Olayın baştan sona planlı, prog-
ramlı bir provakasyonun ürünü oldu-
ğu açıktır. Bu konuda fazla yoruma
gerek yok sanırım.

Sabahattin Ali'nin 25 şubat
1907'de Gümüşine'de başlayan ya-
şamı muhtemelen 2 Nisan 1948'de
Kırklareli'nde son bulmuştur.

Sabahattin Ali'den bahsetmişken
Kuyucaklı Yusuf'a değinmemek ol-
maz. Kuyucaklı Yusuf, müthiş bir bi-
rey çözümlenmesi ve aynı zamanda
müthiş bir isyanın romanıdır. Türki-
ye'de edebiyatın doruğunu fethetmiş
eşsiz bir eserdir. "İnsanı ölümsüz kı-
ları, dünyaya ölümsüz bir eser bira-
kması" ise eğer, Sabahattin Ali Kuyu-
caklı Yusuf ile hep yaşayacaktır. Tip-
ki diğer roman ve şiirleriyle olduğu
gibi...

"Cumartesi Anneleri"

Oturan ADAM

"Bu sefer başkaydı. Altı aydır haber yoktu Lütfiye'den. Ne ev adresini biliyorlardı, ne iş yerinin telefonunu. Aramaya kalksalar kime soracaklardı? Evlendiği geliyordu akıllarına; ama Lütfiye'ye bir şey olsa, o arar, bildirirdi ne olup bittiğini. Avukat arayıp 'kızınız gözaltında, gelin birlikte arayalım' dediğinde, kocası İstanbul'a gidip de birbaşına kaldığında hep bunları düşündü. ... 'Aramadığımız, sormadığımız bir yer kalmadı' dedi kocası... 'Lütfiye kayıptı'..."

Trendeyim, Ren nehri boyunca seyreden demiryolu yüksek tepeler üzerine konurmuş derebey şatolarının önünden geçiyor. Daha iki yüz yıl öncesine kadar "dehşet kalesi" olan bu yerler şimdi otel haline getirilmiş. Dağlara takılıyor gözlerim, uzayıp giden fidanlıklara.

Aklım, Berat Günçikan hanımınla olan tartışmada. Kitabını tanıtmak için yaptığı toplantıda söz vermiştim, "kitabınızı okuyacağım" diye.

Kitap elimde ve ben hâlâ sekseninci sayfadayım tam bir haftadır. Kitap (Cumartesi Anneleri) beni esir almış durumda, ne bitirebiliyorum, ne bırakabiliyorum, ne de of-puf'larım bitiyor.

Yüz altmış yedi sayfalık kitapçık beni zorluyor. Her sayfada, her bölümde bir başka diyardayım. Kızıyorum. Hep böyle acıları mı yazacağız, neden, diyorum kendi kendime. Sürekli başarısızlığımı anlatan bir savaşçının kaç madalyası var acaba? Hayranları daha mı çok başarısızlarım?... Kitabın etkisi tepeden tırnağa sarmış beni. Ben şu anda bir "Cu-

martesi Annesiyim", niye "Cumartesi Babası" değil? Babalar o gün yokta ondan! Babaların yok mudur yüreği, ağlamazlar mı hiç, hasretini kokusunu hissetmezler mi yüreklerinde yavrularının?... Hayır, hayır... Ben bir "Cumartesi Annesi'yim" artık!

KAYIPLARLA NE AMAÇLANIYOR?

Aslında egemen sınıflar istese bu kaybettiği insanları, her zaman yaptığı gibi, yargısız infazlarda, yani bir sokak ortasında ya da kendi evinde çatışma süsü vererek öldürebilir, yokedebilir. Diyarbakır zindanında yaptığı gibi demirlerle, çivili sopalarla kafalarını paraçalayabilir "isyan ettiler" diyerek. Yapıyor da. O halde bütün bunları yapıbiliyorsa neden kaybetsin insanları? Amacı ne? İşte bu soru yalnız kayıp ailelerinin değil, toplumun ileri denilen kesiminde de cevabını arayışta bazen bulamadığı, anlam veremediği bir paranoya ya dönüşüyor zamanla. Soru gün geçtikçe büyüyor, "benlik" üzerinde ağır bir baskı oluşturup giderek kişinin ve toplumun ruh yapısı üzerinde önemli bozukluklar meydana getiriyor.

Yani, soruya cevap bulamama ikna olamama, kabullenememeyi beraberinde getiriyor. Bu kabullenememe, soruyu tekrar tekrar büyütürken kendine sormasına, giderek soruların ve cevapların çoğaldığı, ama içinden çıkılmaz bir hal aldığı ruhsal bunalıma dönüşmesine, korkunun büyümesine ve, kişinin toplumun benliğine, ruhsal dengesini kaybetmesine, yol açıyor. Kabullenememesi, kayıp edilen kimsenin cesedinin elde olmayışı durumudur.

Bütün bunların ruhta bıraktığı ağır izlerin bazı dışa vurumları şöyle: Sürekli umutla gelecek diye bekleme, kötü birşey yapmayayım ona (kayıp kişiye) daha kötü davranırlar düşüncesiyle herşeyden korkma, kimseye güvenmeme halleri (paranoya), resmi giyimli kişilere karşı daha bir çekingenlik hali...

Kontrgrilla savaşında, insanları bu hale getirme yöntemine "direk ruha darbe vurma" diyorlar. Yani bedene zarar vermeden ruhu öldürme, diğer bir deyimle psikolojik savaş, işte egemen sınıfların toplumu getirmek istediği nokta tam da budur, kayıplarla, yargısız infazlarla...

Eğer bilincim ve hafızam beni yanıltmıyorsa şöyle diyebilirim: bu psikolojik savaş yöntemleri en gelişmiş ve sistemli haliyle Nazi döneminde Almanya'da uygulanmıştı. Naziler, iktidara geldikleri (1933 Ocak) yılı içinde elli tane toplama kampı kurmuşlardı. Ve bir yasa çıkartarak "Toplama kamplarından olumlu yada olumsuz bahseden herkes tutuklanacaktır" diyorlardı. Halbuki, toplama kamplarına giden geri gelmiyordu bir daha. Toplumda bir merak, bir korku? Neler oluyordu oralarda acaba? Yığınlar, yaratılan bu korkuyla köleliğe, en barbar yöntemlere "evet" demeye iteate zorlandılar. Bugün bile çok yanlış bir şekilde tekrarlandığı gibi Naziler, toplama kamplarını, Yahudileri yada sadece rejim muhaliflerini yok etmek için değil, bizzat Alman halkını devlet terörü ve korkusuyla sindirmek için kurmuşlardı. Önemli ölçüde de belli bir süre için başarılı oldular, işte psikolojik savaşın devlet eliyle toplama ilk uygulandığını burada, Alman-

ya'da görüyoruz tarihte. Sonra yaygınlaştı. Dünyanın bir çok ülkesindeki devlet, her sınıfsal mücadele karşısında (yada ulusal) sıkıştığında elindeki en son koza yani psikolojik savaşa sıkı sıkı sarıldı. Elbeteki psikolojik savaş, Devletin fiili terörü ile beraber yürütüldü. Ve inanır mısınız bilmem ama, Nazi Almanyası'nda bile bu psikolojik savaşın hazırlayıcıları, akıl hocaları yine ABD idi. Burjuvazi kendi düzenini ayakta tutmak için her çareyi araştırıyor ve uyguluyor, doğrusu bu. Biz ülkemize dönelim yeniden, egemen sınıflar neden başvuruyor psikolojik savaşa? soru buydu.

En basit ifadeyle, egemen sınıflar ekonomik ve siyasi bir çıkmaz içinde debelenirken, bir de sosyal ve ulusal kurtuluş mücadelesinin güçlü atımlarla karşısına çıkmasıyla başka alternatif bulamıyor, egemen sınıflar, denize düşmüştür onun için yılanı sarıyordu.

Egemen sınıflar şunu çok iyi biliyor; yalnız gerilla hareketi ile savaşmıyor, o bir halkla savaşımının bilincinde. Yoksa binlerce köyü boşaltıp, yakıp yıktığını nasıl izah edebilir?

Milyonlarca insanı sürgüne göndermenin başka bir anlamı var mı?...

Kontr-gerilla tarafından kaçınan ve kaçırıldıktan bir müddet sonra kurşanlanmış, öldürülmüş bir şekilde, ya bir tarlada yada bir köprü altında, cinsel organı yada burnu veya kulağı kesilmiş bir halde bulunan kurbanıyla egemen sınıflar kime mesaj vermek istiyor? Evet, evet, topluma, halka! Demek istediği şu: "Dikkat edin, devlete karşı çıkmayın sizin başınıza da gelebilir!"... Mahsus gömüyor kurbanını, cesedi görülsün, duyulsun istiyor, çünkü bu toplum üretiyor devrimcileri, onun korkusu esasta şu sağır ve büyük okyanus denen halk!... Bazı küçük başarılar elde ediyor şüphesiz. Bakıyorsunuz, bir yargısız infaz gösterisinde (kıskırtma olsa bile) küçük bir kalabalık toplanmış, yargısız infaz yapan polisi alkışlıyor, aynı şey kendi başına gelmesin diye. Polisin yanında durarak "Polis abi bak ben buradayım, onlardan değilim aman bana karışma" histerisine kapılmış, gözü korkup yalakaşmış

bir kesim çıkıyor ortaya... Biliyorsunuz Osmanlı döneminde idamlar sokak ortalarında yapılır ve bütün bir çevre ahalisi de seyirci olarak davet edilirdi davullarla zurnalarla idamı seyretmeye. Bu durum 1960 yılına kadar sürdü. Amaç bunu herkesin görmesi, devletin gücünden korkması ses çıkarmaması idi. Ama silah tersine tepti, artık idamlar sokaklarda yapılamıyor, infazlarda tepecik elbet geriye...

Peki kayıpları ne yapıyor bu devlet?

Arjantin cuntası döneminde polis şefliği yapmış olan Roman J. Compos mahkemede şöyle diyordu;

"Yok olanlar arasında canlı kimse kalmadı. Bütün sorumluluğu kabulleniyor ve gurur duyuyorum. Suçlu olduğum bir şey varsa o da aynı zamanda politik bir zafer elde edememiş olmamdır. Bizimle uzlaşanlara, bizim dediklerimizi yapanlara yeni bir yüz yeni bir kimlik vererek topluma geri saldık. Bizimle uzlaşmayanları ise öldürdük, cesellerini uçak ve helikopterle denize attık."

Elleri kolları bağlı, savunmasız, otuzbin insanın yok edilmesinden böyle söz ediyordu bu faşist. Bu ne vahşet, bu ne cüretti?

Bu faşist cüretkardı, çünkü mahkeme göstermelikti ve dışı dokunur hiçbir yaptırım uygulamadı. Bugün bu model, yani devlet eliyle yürütülen psikolojik savaşın bütün varyantları ülkemizde tüm hızıyla uygulanmaktadır.

Yine ABD Savunma Bakanlığı(Pentagon) kaynaklıdır, bu halka karşı yürütülen savaş ve taktikler. Ülkemizde kayıplar listesine giren insanlarımızın başına da bu akıbet getirilmiştir.

Korku eğer bilince çıkarılmasa mücadele etmek zorlaşır. Kayıpların veya kaçırıp öldürdükten sonra bir tarlaya atmaların yada faili meçhul denilen, özünde faili devlet olan cinayetler artık muamma değildir. İşte bir itirafta, komşu bir ülkeden. Yer Yunanistan, 1972-1973 yıllarında Albaylar Cuntası döneminde orduda binbaşılık yapan Hacızis mahkemede şöyle diyor:

"Biz gerek hukuksal bakımdan

gerekse emir-kumanda zinciri bakımından tamamen güvence altındaydık. Hiyerarşi doğrudan Savunma Bakanı'ndan başlar ve gizli istihbarat servisindeki komuta yetkisi olan subaya kadar dayanır. Amacımız o zaman ki rejime karşı faaliyetleri açığa çıkarmaktır. Yaptıklarımız benim, yada önceki komutan Theofil yannakos'un yada cezaevi müdürünün özel avı değildir. Bu bizim, ordunun başındakilere karşı sorumluluğumuzdu."

Şimdi yukarıdaki bu itirafları, Susurluk kazasından sonra bütün dikkatleri üzerinde toplayan ve hergün TV kameraları karşısında büyük bir soğukkanlılıkla, "Biz ne yaptysak devlet için yaptık. Bizim gizlimiz, saklımız yok, bu yola kelle koyduk..." diyerek meydan okuyan tavırla kıyaslayın, bakalım ortaya ne çıkacak?

Sanki Roman Kompos, sanki binbaşı Hacızis konuşuyor değil mi? Şunu da ekliyor ardından, "Boyle yapılırsa, devlet için kimse bir daha riziko almaz" diyor. Bu sözler eski İçişleri Bakanı kontrgerilla şeflerinden Mehmet Ağar'a ait.

Açık açık, kamuoyu önünde, yargısız infazların, faili meçhul(!) cinayetlerin, kayıpların adresinin ikrarıdır bu! Daha ne desin!...

Evet, bu kontr-gerilla sefinin sözlerinde üstlerine karşı sitem ve tehdit var şüphesiz... Yani adres egemen devlettir! Diyor ki yaptığımız bütün katliamlardan devletin alt kademesinden üst kademesine kadar herkesin haberi var, bir tek beni günah keçisi olarak göstererek kurtulamazsınız... daha ne desin?

İlk salvo atış Tansu Çiller'den geldi. Biliyorsunuz "Devlet için kurşun atanda, yiyende kahramandır, şerefli" diyerek Mehmet Ağar'ın dolaylı rest çekişine, "gördüm" dedi. Sonra Demirel'ler...

İşte benim güzel annelerim, o kahrolası Cumartesi günlerinin bükülmeyen bilek, alev alev yanan demirden yürekli annelerim, bunlardır katilleri evladlarımız! İyiye, güzele düşman olan bunlardır.

Bunlardır, bir tek devrimcinin üzerine binlerce polis ve askerle gi-

dip erkeklik taşıyan... Bunlardır, silahsız savunmasız, elleri kolları bağlı insanlarımızı öldürerek kahramanlık sergileyen.

Bak güzel annem şu katil sürülerinin kahramanlıklarına iyi bak!

Bak yanlarında korumaları olmadan sokağa bile çıkamıyorlar!

İyi bak güzel annem: Bak parlamento ahırında Süleyman Demirel konuşuyor, sağında solunda korumaları!

Bak, din bezirgani başbakan kürsüde konuşuyor, yine sağında solunda korumaları!

Egemen sınıflar korkuyorlar, parlamentoda bile konuşamıyorlar, kendilerinden bile korkuyorlar.

Korktukça saldırganlaşıyor, saldırganlaştıkça daha çok korkuyorlar! Egemen sınıfların sözcüleri korumaları olmadan tuvalete bile gidemiyor... O senden korkuyor, bizden korkuyor, alımı aldığı milyonlarca mazlumdaki korkuyor... O kendinden de korkuyor! Ecele faydası yok korkunun.

Evet benim Cumartesi annelerim, egemen sınıflar bugünlere gelene kadar tarihini, jenosidlerle, darağaçlarıyla, sürgünleriyle, yargısız infazlarıyla, faili devlet olan cinayetlerle ve kayıplarla süsledi. Ne Türk'ü, Ne Kürt'ü, Ne Arap'ı, Lazı, Çerkez'i, Ermeni'si, Yahudi'si kurtarabildi kendini bu zulümden, ne de boyun bükümler çarmlarında, darağaçlarında bu katil sürülerine. Tarihçe bazen güzel tekerlirler vardır, Somoza, İdi Amin, Şah Rıza Pehlevi... gibi... Kim ne ekirse onu biçecek, rüzgarla gelen fırtına ile gidecek!

Toplumu korkularla zapt-u rapt altına almak, sinikleştirmek isteyenlerin madalyonun birde diğer yüzüne bakmaları lazım gelir. Bazan cesaretin yapamadığını korku yaptırır!...

DUZGUN NEREDE HUSEYİN?

"Şimdi İstanbul'daydı Elif. Hasret bu kez köye olacaktı, akrabalara, komşulara. Ama ne önemi vardı, çocukları yanındaydı. Şu Düzgün'ün yaptığı da iş değildi. Beş gün olmuştu

geldikleri, işten bir saat izin alıp gelmemiştik. 'Üzüm' diyordu Veli, 'Pazar günü gelir, izin istedi diye atarlar belki işten. İş bulmak kolay mı sanıyorsun'...

Geldiklerinin yedinci günüydü, o akşam da gelmedi Düzgün. Elif kadın dayanamadı yine sordu, 'Düzgün nerede Hüseyin?' Düzgün Tekin polis tarafından gözaltına alınmış, kaybedilmişti gözaltında."

Sözü yine Cumartesi Anneleri kitabının yazarı Berat Güncikan hanımın çağrısıyla bağlayalım: "Bir Cumartesi günü öğle saatlerinde yolunuz Galatasaray'a düşerse, lisenin önünde onları göreceksiniz, etraflarını çevreleyen polisleri. Uzulca sokuşup birilerine soracaksınız: 'Ne olmuş burada?' Şöyle bir bakacaksınız yüzlerine, sonrada yürüyüp gideceksiniz. Ta ki birgün sizin çocuğunuz, kardeşiniz, yeğeniniz, eşiniz birden bire ortadan kayboluncaya kadar. O zaman, o kadınlar ve fotoğraflar düşecek aklınıza. O gün yolunuzu çevirmedeğiniz, bir ekran daha büyük televizyon taksidin için acele ettiğiniz, mısır patlatma makinesi almak uğruna dükkan dükkan dolaştığınız, koltukların kılıflarını değiştirmeyi günde on kez aklınıza getirdiğiniz için utanacaksınız. O gün anlayacaksınız, sevdiklerinize karşı işlenmiş her suç aslında hayata karşıdır. Hayatlarının peşine düşeceksiniz. Cumartesi anneleri de işte o hayatların peşin-

de..."

Birkaç sözcükte biz ekleyelim yazarın bu duyarlı çağrısına. Öncelikle şunu söyleyelim, elinize sağlık Berat hanım, kanayan yaramız olan kayıplarımız konusunda toplumumuzdaki duyarsızlık ve korku çemberini yalnız eleştirmek ve mahkum etmekle kalmamış, cesur ve yürekli kaleminizle kayıplara karşı görevlerimizi Galatasaray Lisesi önünden çıkarıp tüm toplum sathına yaymışsınız...elinize sağlık...

Sahi bugün günlerden ne? Cumartesi mi? Kurt köpekleri, çakallar, tanklar, panzerler almış mı yerlerini Galatasaray Lisesi'nin önünde? Haydiyin çocuklar gidiyoruz demeyeceğim. Sitemimi şaire bırakıyorum, çünkü ben bir Cumartesi annesiyim artık!

"Beni ırkilden işkenceci değil
Nefret de değil, işkencede,
Ne ölümün girdapları
Ne duvardaki gölgeler
Ne de geceler,
Acının son yıldızlarının
Düşüğü birer birer.
Beni ırkilden mi?
Acımasız dünyanın kör ilgisizliği!
(Halfdan Rasmussen)

Cumartesi Anneleri kitabını okudunuz mu?

*Cumartesi Anneleri, Berat Güncikan, İletişim Yayınları

Ne istemeliyiz?

Ozan VELİ

En zor işlerden biri kökleşmiş tabuları yıkmaktır. Hele de, gü-
ven yitiminin çığ gibi büyü-
düğü bir ortamda, eskinin çevresini kalın
çitlerle çevreleyen yargıların korudu-
ğu tabuları yıkmak çok daha zordur.
Bu durumu besleyen gerçekliklerin
varlığını da azımsamamak gerekir.
Yani güven yitimine zemin oluşturan
olguları görmezden gelmek doğru bir
yaklaşım olmayacaktır.

Genelde hep eski tüfekler, yeni yet-
me "sekte" yaklaşımların afarozun-
dan yakınırlar. Ve her ne hikmetse,
belli bir teorik yetkinliğe erişen ke-
sim, çok kısa bir sürede kenara çekile-
rek yakınmalarını kıydan hasbelkader
yürütmeye başlar. "Yeni" adına ayağa
kalkan kesimin hemen kıyıda soluk-
lanması, başından yeni olana karşı bir
antipati yaratma zeminini hazırlamak-
tır. Ve giderek eskini, eksik olanı
eleştirme yerine alternatif üretme işi,
yüreği ile orta yere serilme cüretini
şart koşuyor.

Bir dönem "öncüylü toparlayacak"
umudu bağlanan ikinci MK teorisyen-
liğine mültici siyaseti ve yine "umut"
kapılarında beklenen fahri üyelerin
cezaevlerinden çıkış sonrası reformiz-
me doğru veya mülticiliğe doğru çark
etmeleri, esasta ajitasyon ve feda ol-
ma dürtüleriyle beslenen tabanın daha
ast üyelerin tepki merkezine oturuyor-
du. Ki, bu tepki siyasi ve ideolojik
mecerada birikim ve derinleşmeye dö-
nüştürmeyince, bir kuru karşı çıkış dere-
kesinde kalmakla birlikte; tamamen
yanlış da değildi. Olumsuz olan yan,
bilincin enginliğine kapılar kapatıl-
yor, tabulaşma koyulaşıyordu. Bu du-
rum Komün ayrımıyla ve daha sonra-
ki "Devrimci Oluşum" çıkışıyla iyi-
den iyiye besleniyordu. Ve yeniye yüz
dönen herkesin hemen oracıkta, "mü-
cadele kaçınılmaz" olması kaçınılmaz ha-
le geliveriyordu. Çünkü bugüne deyin
teorize edilenlerin yanında, bir tutarlı
adım atan "yenilikçi" olmamıştı. Te-
ori ve pratik birbirine dönüşmüyor, te-
ori hep teori olarak kalıyordu. Çünkü

koşulları oluşturulamıyordu. Yumur-
tadan civcivin çıkacağını teorize et-
mek yetmiyordu, onun koşullarını ha-
zırlamak ve teoriyi öylesine kanıtla-
mak gerekiyordu.

Onyargıların ve kökleşmiş tabuları
yıkmadan en etkili yolu, iki söyleme-
nin yanında bir yapmaktır. Kararlılık
ve tutarlılık buradan geçer. İşte bu-
nun yanında, bundan sonra istemek
daha anlamlı olabilir/olacaktır. Herkes
"tartışalım" diyor. Evet, biz de tartışa-
lım diyoruz. Ama biz, şekilsiz, tutar-
sız, tartışmak için tartışma olsun iste-
miyoruz. Her şeyden önemlisi de top-
lumsal pratik faaliyeti tatil eden bir
tür tartışma değil, aksine onunla bü-
tünleşen, onu yönlendiren, geliştiren,
daha yüksek aşamalara çıkaran ger-
çekte "devrimci nitelikte olsun istiyor-
uz." tartışmalarımız eylem ve iradi
birliğimizi dumura uğratan değil, ha-
reketin gelişme rehberinde birliktelik-
leri ideolojik ve siyasi enginliğe dost
eyleyerek sosyal pratiğin en önde ak-
siyonerleri olabilmeyi koşullandırsın
istiyoruz. Marksizm'in en büyük er-
demi de, iradi olanın muhalifi iken,
birlikte yol almayı becerebilme işidir.
Bu bizim kendi kendimizle tartışma-
mız iken, kendi dışımızdakilerle de
tartışacağız. Onları dinleyecek, anla-
yacak, yorumlayacağız. Gelişmenin
devinimini hızlandırmak için bunu
yapmak şart. Fakat burada da bir nok-
taya parmak basmak gerekiyor. Bunu
yaparken, kitlelere, dost ve düşmanla-
ra mesajlarımızı belirgin ayrımlarla
vermek şartıyla. Mümkün olduğunca
açık ve somut mesajlar olmalıdır bun-
lar. Ne istediğimiz bilinmeli, ne söyle-
diğimiz açıkça duyulmalıdır.

Biz de birçokları gibi; olması gere-
ken yerde olmayanlara kargınız. Ama
topyekün bir reddediş içinde değiliz;
çünkü biz bir araya gelmeye mahku-
muz. Kıyısında, kenarında duranların
hepsiyle bir kavşakta buluşacağız. Ve
biz bugünden bunu istiyoruz, buna
uygun davranacağız. Cepheleri geniş
tutmak iyidir derken, bu genişliğin tek
bir merkeze yöneleceği/yönlenmesi ge-
rektiği red edilemez. Öncünün en

önemli yetilerinden biri de, çok farklı
sesleri aynı koroya katabilmektir.

Şimdi, bir şeyleri sorgulamak, de-
ğiştirmek, yenilemek durumuyla karşı
karşıya iken, teorik katkılar ve katı-
lımlar yanında, pratik adımlarla da ka-
tılımı istemeliyiz. Bunu yapabilecek
herkesten istemeliyiz. Hatta zorlama-
lı, ikna için ter dökmeliyiz. Yolumuz
çetin ve uzun. Bu yolun aşılmasında
sunulacak her türden katkıya bugün-
den "kabul" diyebilmeliyiz. Ama bir
şartla, devrimci özü taşıyan değerleri
çığnımeden ve çığnıtmekten. Bu aynı
zamanda halkın terli alınlarında, na-
sırlı ellerinde pişen ve bize sunulan
maddi olanaklarına kişisel kazanç tek-
neleri olarak yanaşmamayı da içerir.

Siyasi ve ideolojik yetkinlik, süreç-
lerimizin doğru biçimde ele alınması-
nı sağlayacaktır. Ciddi, tutarlı ve iler-
letici yaklaşımlara gereksinimin oldu-
ğu açıktır.

Sorgulamanın Marksist özü, dev-
rimci değerleri karşılarından, proleter
kazanımları hasımlarından özenle
ayırma inceliğini göstermek zorun-
dudur.

Hepsinden önce de, "artık köş-
nizde rahatça uyumaktan bıkmadınız
mı?" diye sormak olacaktır. Belki de
hemen, "Rahat uyuyan kim?" diye ya-
nıtlayacaksınız. Evet eğer durum söy-
lediğiniz gibi ise, "uykusuzluğunuzu
uykusuzluğunuza katın" deriz. Katın
ki, daha bir gürüldesin bilincimizin
okyanusları. Katın ki, dağlara sırt yas-
layan devrim orduları büyüyüp geliş-
sin. Katın ki, çığlıklarımızın sesinde bu-
yuyan umutlar meyveye dursun. Katın
ki, şu yeryüzü, emekçi insanın yarat-
cı kudretini bir kez daha kaydetisin ha-
fızasına.

Yürüşüyümüz bir moladan çıkmış,
usul usul yürüme kararlılığındadır. Yol
boylarında ayrılan yollara sapmak de-
ğil, tüm tali yollarda koca bir çığ ya-
ratmayı hedefler.

Bu biraz da senin vereceğin omuz
gücüne bağlı. Katılmayı istiyoruz,
tüm eleştirel değerleriyle, farklılıkla-
rını, yeniliklerini, güzellikleriyle. Bunu
istiyoruz, isteyeceğiz.

SÖYLEMEK İSTEDİKLERİM

Serdar

Kapitalist kültür kuşatmasının, günlük yaşantımızın en ücra noktasında dahi sinsice ege-men olduğu, yabancılaşma ve yalnızlaşmanın alabildiğine güçlendiği, insana aykırı bir atmosferde teneffüs ediyoruz.

Bu sadece coğrafyamız gerçekliği değildir. Tüm dünya, Yeni Dünya Düzeni adı altında, ideolojik-pratik olarak hegemonya altına alınmaya çalışıldığı ve bunda önemli oranda başarılı bulunduğu bir ortamın acısını çekiyor. Çürüme ve yozlaşmadan hemen herkes etkilenmiş durumda.

Toplumu, devrimci bir silkinişle değişime iddiasında olanların da bu durumun dışında olduğu söylenemez. Her ne kadar kendi gerçekliğini görmeme gibi bir zaafımız olsa da, nesnel yaşam bize bazı şeyleri kabul ettirmek durumunda. Ve kimsenin de "ben, süttan çıkmış ak kaşığı" diyecek durumu yok. Bunları niye söylüyorum. Muzaffer Oruçoğlu'nun "Brunswick Delileri", Kaan Arslanoğlu'nun "Devrimciler" ve Ahmet Altan'ın "Sadaki İz" kitabını ard arda okudumda omdan.

Bu kitapları okurken ve okuduktan sonra, emperyalist sömürünün sağladığı avantajlarla kendi halkını uyuşturmayı başaran emperyalist burjuvazinin, insan yaşamını nasıl içiştir ettiğini ve ideolojik olarak ne ölçüde biçimlendirici olduğu olgusuyla, buna karşı savaşında devrimcilerin deneyimsizliğini, ideolojik kuşanmışlık ve gelişkinlik noktasında ne kadar gerilerde olduğunu bir kez daha hissettim. Bu farklı yönler taşıyan üç kitabın bazı yönlerini, adeta birleştiriverdim kafamda. Ciddi bir mücadele, gerçekten devrimci bir hesaplaşma için gereken iltihatsızlık, olgunluk ve müdahale gücünden uzak oluşun, nasıl ideolojik ve pratik olarak devletleştiğini, söylediği farklı, yaşamı/pratiği farklı bir pozis-

yonunun sistemli bir tarza dönüştüğü (tıpkı burjuvazide olduğu gibi) gerçeği kafamda hızlıca bir dolaştı.

Günlük hayatımızdaki en basit işteklrimizin, pompalanan imaj, güçlendirilen örf ve adet, yüklenilen tüketim politikasının bir parçası olduğunu bir çoğumuz anlayabiliyor mu? Ya da en azından olgulara karşı, eleştirel bir sorgulayıcılıkla, insan gelişimine yararı olabilecekleri seçip, alabilecek, bunu ilerletebilecek bilinç düzeyine sahip olabiliyor muyuz? Yaşanana tepki, yaşanmamış olana imrenme şeklinde yaşıyoruz hayatı. Devrimci savaşında bu ölçekte sağdan sola, soldan sola dalgalanıp duruyor. Konjoktüre uygun, ileri gömmede usta, sov ve pozdan uzak, gerektiğinde hiç yokmuş gibi saklanabilme yeteneğine sahip profesyonel örgütler oluşturmak burjuvaziyi yenmenin önemli hazırlıklarından biri değil mi?

Muzaffer Oruçoğlu'nun, '96 yılında yayımlanan "Brunswick Delileri" adlı eserini geçtiğimiz ay okuduğumda bazı şeyleri daha çarpıcı olarak gördüm.

Bilgi dünyası ve iç zenginliği geniş insanların, yaşamdan kopmuş bir şekilde, içe kapalı-bunalımlı hayat tarzını emperyalist kapitalist kişilişsizleştirme saldırısının ortaya çıkardığını, düşündüğünü hayata geçiremeyen, geçirmek için mücadele etme yeteneklerini yitirmiş, insani erdemleri yaşayamayan, yabancılaşmış insanın çoğunlukla bilincinde olmadan bu kültürün sonucu olarak bencil ve bireyci tarza oturduğunu düşünüyorum. Romandaki Hasan adlı kahraman aracılığıyla bunlar başarılı bir şekilde yansıtılmış.

Felsefe ve mitoloji ile renklendirilen ve derinleştirilen bu romanından, okuduğum tüm diğer romanlarından farklı bir haz duyduğumu rahatlıkla söyleyebilirim. Tohum'dan sonra okuduğum "Newroz", "Kangurular", "Gül, Demir ve Çiğlik" adlı romanlarını beğenerek ve zevkle okumuş olsamda bende bir tekrar duyusuda

uyandırmıştı.

Muzaffer Oruçoğlu bu romanında daha önceki romanlarına oranla daha akıcı, sürükleyici ve canlı bir dil oluşturmuş. Kendini tekrardan önemli oranda sıyırmayı başarmış. Tohum'dan sonra kendisini bir adım daha ürettiği, daha canlı bir üslupla şekillendirdiği başarılı bir çabasına olmuş.

Ahmet Altan ve Kaan Arslanoğlu ise romanlarında özellikle 1980 öncesi ve hemen sonrasında solun yaşadıklarına ve genel şekillenişlerine dair kimi kesitleri işlemişler.

Kimi objektif olma çabalarının, kimi de seçilen örneğin kendisinden kaynaklı olarak -seçilen örneklerden daha da kötülerinin yaşandığını bile-rek- bütünlüklü ve eleştirel bir sorgulayıcılıkla yaklaşmak yerine, bizde, genelde kör bir gururla süslenen savunma güdüsü ve inatçılıkla, bu tür eserlere hırçın bir saldırıya geçiliyor. Devrimci hareketin bu tahammülsüzlüğü bir ölçüde kendi gerçekliğini ve yaşadığı süreci kabul etmemekten kaynaklanıyorken bir ölçüde de bunu görememekten kaynaqlanıyor.

Kaan Arslanoğlu direk yaşadığı deneyimleri, nesnel ve dolaylımsız bir dille anlatırken, Ahmet Altan'ın psikolojik tahliller ve dışardan anlatımı soruna farklı noktalardan ve farklı açılardan bakıldığında ortaya konulabileceklerin farklılığını gösterebilir bir çok ortak eleştiri noktasında yakalanabiliyor.

Ahmet Altan'ın kitabına yönelik sert eleştirileri anlayabilmek ve bu noktada seçici olmak için kitabımı alabildiğine dikkatli okudum. Fakat tepki gösterilen oranda çarpıtma yada karalamaya rastladığımda söyleyemem doğrusu. Bizi kızdıran içine düştüğümüz durumun olumsuzluğu zannediyorum. Keza Kaan Arslanoğlu'na ve "Devrimciler" adlı yapıtına Yeni Demokrasi'de yapılan eleştirisinde ne kadar sekte ve anlamaktan uzak olduğunu görünce söz konusu eleştirilerin

ne menem eleştiriler olduğunu çok daha iyi anladım.

Devrimcilerin kendi süreçlerine ve yaşadıklarına dair daha cesaretli ve etkili eleştirilere ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Çeşitli duruşlardan, karşı kutuplardan da öğrenmesini bilen, bilge bir tarz oturtulmadığı sürece öğrenmek pek mümkün olmayacak gibi. Bir eleştiri aldığımızda üzerinde düşünmeli, sabrı ve olgunluğu elden bırakmadan hareket etmeliyiz. Yıkıcı olumları gereken yerde, gerçekten bittünlüklü ve derinlikli duruşlar göstermeliyiz. Yerini ve zamanını bilerek adımını atmayla, isyancı stikinin uyumunu içselleştirmiş bir denge, mükemmelle yakınlaşacaktır.

Çinli filozof Sun Tzu'nun "*Savaşma Sanatı*"nı defalarca okumaya ihtiyacımız var. Don Kişot'ça ortaya çıkmayı, saldırmayı bildiğimiz gibi saklanmayı ve kaçmayı da öğrenmemiz gerektiğini daha iyi anlarız o zaman.

Yaşamın ve mücadelenin düz olmadığını, gücünü, koşullarını ve içinde bulunduğu süreci iyi hesaplayanın her zaman kazançlı olacağını yalın ve kendine has dilleyle öyle iyi anlatıyor ki bu kitap. Türkiye'de devrimcilerin asırlar öncesi deneyimlerden ne kadar uzak olduğunu ve toyluğunu insan daha iyi anlıyor.

Moral ile disiplinin, irade ile üretimin önemi, belirleyiciliğine parmak basıyor. Kitabı okuyan insanın gücü birlik çıkarları için yada devrimcilerin günlük politikaları için yakın geleceği yada yarını nasıl feda ettiğini, bir kenara fırlatıp attığını düşündüm.

Uzun soluklu olmaktan uzak, anlık öfke yada kıskançlıkların kurbanı olan değerleri düşünüyorum. Yerine gelmesi zor olan kimi yakımların anlamsızlığı, boşluğu ve günü kurtarma çabalarının sahteliğine kafa yoruyorum. Aydınlik amaçların sözcüğü yada savunucusu olmanın lafta değil, günlük yaşamın içerisinde, önce kendi benliğimizde, çevremizle olan ilişkilerimizde, örgütsel çalışmaların farklı alanlarındaki yaşamına dair... Yoksa yaşamına her alternatif iddiasında olan kendisini iyi olan olarak sunacaktır şüphesiz. Mesele, iyi oluş yaşamda ne alemde. Üretimin, planlılığın, birleştiriciliğin, bilgin, müdahalenin nasıl? Bunları kuşanmış bir kolektif çalışma: dayanışma, sorumluluğu, tutarlılığı ilke edinmiş bir eleştirel sorgulayıcı siyasal kişilik çabasının önemi ne oranda bilince çı-

karılmış? Bunlar devrimcileri geleceğe taşıyacak soruların anahtarları kanımca. Birde gerçekleri devrimci olmak, saplanıp kalmamak, ideolojiyi ve siyaseti kavrayışta kâhırlardan sıyrılabilme yeteneğiyle mümkün. Devrimci hareket genel olarak statükoya ve hiyerarşiye düşkün, bağımlı bir tablo çiziyor. Devrimciliğin içini boşaltıyor bu tutumlar. Rutin bir tarz, tekdüzeli bir biçimlenişe götürüyor bu da. Böyle bir tarzın yarın gelişkin ve yetenekli dünyasını temsil ettiğini söylemekte pek mümkün olmuyor tabii.

Bursa Özel Tıp Cezaevi'nde yatmakta olan Aytekin Yılmaz arkadaş, "*Söylemek İstediklerim* var" diyor gönderdiği mektupta. Dergimiz Uzun Yürüyüş'ün bir basını açıklamasıyla kamuoyuna duyurduğu bu gelişmelere bir kez daha yer vermek gerektiğini düşündük. İşte yaşananlara dair açıklamamız:

"Bilindiği gibi, Türkiye gerçeğinde, egemen sınıflar temel haklar ve hürriyetler konusunda sistemli bir baskı uygulamakta; muhalif tüm kesimlere, devrimci ve sosyalistlere pervasız, keyfiyetçi uygulamalarına sık sık trajik örnekler de eklemektedirler. Bu örneklerden en sonuncusu, dergimiz Uzun Yürüyüş'ün yazarları arasında yer alan ve halen Bursa Özel Tıp Cezaevi'nde yatmakta olan Aytekin Yılmaz'ın yazdığı bir romana ilişkin yaşananlarda görülmüştür.

Yazarımız, dergimize yolladığı mektubunda son bir yıl içinde, çeşitli yazılarının gönderilmesinin cezaevi idaresi tarafından engellendiğini, bunlardan "*Domuzlar Ülkesinin Hikayesi*" adlı öykü çalışmasına dava açıldığını, 5816 sayılı yasaya muhalefetten (Atatürk'e hakaret) dolayı bir yıl yargılandığını ve en son kendisinin beraat etmesine rağmen, yayınlanmamış öyküsünün müsadere altına (kamu adına zor alımına karar verilmesi) alındığını bildirerek şöyle dedi: "*Bu karar engizasyon kararı gibi. Sen düşünmemeli-sin, düşüncelerini yazmamalı-sın*" demek anlamına geliyor. Eğer kitap yayınlanmıyorsa olsaydı, beni de mahkum edeceklerdi. Bunları belirtmenin nedeni, bu sorunu Türkiye'de insan haklarını ve düşünce özgürlüğünü savunanlara duyurmaktır. Cezaevlerinde ki baskıların bir yönüne bir kez daha kamuoyuna açıklamaktır. Bu tür baskılar, biz özgür tutsaklar için oldukça yakıcıdır. Bizim için düşüncelerimizi

dışarıya aktaramamızı engellemekten daha vahşi bir uygulama olarak."

Bursa 1. Asliye Ceza mahkemesi'nin 27 Şubat'ta açıkladığı bu kararın kısa öyküsü şöyle: Bursa cezaevi idaresinin, bundan bir yıl önce postaya verilen "*Domuzlar Ülkesinin Hikayesi*" adlı öyküyü sakıncalı bularak, Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermesi ile başlayan süreç, Başsavcılığın İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne göndermesi ve İstanbul DGM'inde incelemek üzere Bilkirkişi'ye vermesinin ardından, Bilkirkişi suç unsuru bulup İstanbul DGM'ye iletiyor. Bunu, yazanımız Aytekin Yılmaz'ın Bursa Cezaevi'nde yatmasından ötürü, İstanbul DGM'nin Bursa 1. Asliye Ceza Mahkemesi'ne dava açması için gönderdiği bildirim izliyor. Bursa 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde bir yıl yargılama sonucunda 27 Şubat'ta söz konusu romana el moyma kararını açıklıyor.

En temel hak olan, özgürce düşünme ve düşündüğünü özgürce ifade etme hakkına yönelik, tüm anti-demokratik uygulamaları protesto ettiğimizi gibi bu anti-demokratik uygulamayı da kınıyor, bu yaklaşımları, temel insancıl değerlere dahi, verili sistemin ne kadar yabancılaşmış olduğunu bir kez daha ispatı olarak gördüğümüzü kamuoyuna duyuruyoruz. Bu düşünceleri özgürce ifade etme hakkına yönelik anti-demokratik, gerici bir uygulamadır. Tüm duyarlı kamuoyunu söz konusu uygulamayı protesto etmeye çağırıyoruz."

İşte cezaevlerinde yaşanan baskıları bir boyutu, hukuk sisteminin yapısı ve egemen sınıfların düşünce özgürlüğünden anladıkları... fazla söz gerek yok sanırım.

Söylemek İstediklerim'in bu bölümünde dergimize 8 Mart ve 21 Mart Newroz bayramı için tebrik yollayan okurlara buradan teşekkür etmek istiyorum.

Bizde tüm okurlarımızın, özellikle Kürt yurtsever devrimcilerinin ve Kürt yoldaşlarımızın Newroz'unu kutluyor, her Newroz'un devrimci özgürleşme mücadelesinde yeni mesafelerin katıldığı bir basamak olması arzusunu dile getiriyoruz. Yine tüm kadınların 8 Mart'ını kutluyor, kadınların kendi mücadelelerini omuzladığı, bu mücadelelerin kaderini erkeklerin insafına bırakmadığı, gerçek özgür topluma giden yolda bu noktadaki çabalarını

önemli bir dönüm noktası niteliğini taşıdığını vurgulamak istiyoruz.

8 Mart deyince aklıma "*Picasso ile Yaşamak*" ve "*Antonio'nun Yazgısı*" filmleri geldi. Birinde kadının köleleştirildiği diğerinde ise özgürleştirildiği iki film. Olguları karşılıklı uçlardan alıp değerlendirmek sanırım daha açıklayıcı oluyor ve bu benim de kendimi rahatça ifade edebildiğim bir yöntem. Yaşam da biraz bu karşıtlardan oluşuyor herhalde. Kadın sorununu iki farklı kutuptan ele alabileceğimiz bu iki filmden Picasso ile Yaşamak'ta, kadının nasıl un ve rahat için bağımlı bir yaşam sergilediğini görüyoruz. Atıfkeril dünyanın hoyratlığını, eziciliğini ve bencilliğini görüyoruz. Yine de buna karşı mücadelede direngen ve cesur olanların çabası da konu ediliyor. Picasso şahsında anlatılan erkek merkezli bir dünya aşlında. Antonio'nun Yazgısı'nda ise tüm yalınlığı, doğallığı ile atıfkeril dünyanın çokça tabu olarak yaşanan olgular olanca samimiyetle ve açıklıkla işleniyor. Kadının bağımsız yaşantısı, cinsel özgürlüğü, sosyal yaşamda bir kadın olarak etkinliği, kendi haklarını hemcinsleriyle dayanışarak yürüttüğü mücadeleyle anması, toplumun aykırı bularak dışladığı durumlara karşı sahipneci duruşu... Yaşadığımız atıfkeril dünyanın kadın üzerindeki kimliksizleştirici baskısı ve sosyalist kadın /erkeği dehi etkisi altına almış etkisinden midir nedir, yaşananlar sık sık ütöpik de görünüyor.

İki filmde de şunu gördüm; kendi yaşamı için mücadele etmeyen kadını hiçbir şey kurtaramaz. Ulusal, sınıfsal sorunlarına da, aynı şekilde, ancak kendileri sahip çıkarak başarı kaydedebilirler. Ve kadınlar kendi sorunları için mücadele edecekleri ortak zeminler, platformlar ve örgütlülükler yaratmadıkları müddetçe dönüşümler çok çok ağır olacak, çözüm oldukça güçleşecektir. Sistem genel şekillenişini bütün noktalarda gösteriyor, kendi sorunlarına duyarlı olmayanlar toplumun sorunlarına eğilmediği gibi bunun terside farklı olmuyor. Bu yönüyle kendi sorunlarını bilince çıkarmış ve bu yolda mücadele eden kadının, bir bütün olarak kendi yaşamına, yaşamı üzerinde oynanan oyunlara ve tüm gerici sistemlere karşı mücadeleye olacağına inanıyorum.

Buradan dergimize gönderilen bir

şiire dair bir şeyler söylemeye geçiyorum. Genel olarak tüm çabalara karşı duyarlı ve teşvik edici olunması gerektiğine inanıyorum. Fakat bunun, yanlışları yada eksiklerin üzerini örten bir olgu haline gelmemesinde bir o kadar önemli. İsviçre'den Devrimci Savaş imzalı mektubu ve şiiri okuyunca, arkadaşımızın dergiyi ne kadar okuduğunu ve anladığını uzun uzun düşündüm doğrusu. Bu vb yaklaşımları ilk defa görmüyoruz kuşkusuz. Ama bu mektup bunları söylemeye bir vesile oldu sanırım. Yani *Söylemek İstediklerim*'i söylemeye bir fırsat doğdu.

Eğer şiiri yazan arkadaş adresini bize iletmiş olsaydı onunla diyalog kurmak, bazı şeyleri tartışmakta isterdim ama maalesef adresini yazmamış. Bende söyleyeceklerimi burada yazmak durumunda kaldım. İyi de oldu. Böylece bazı okurlara birşeyler anlatma olanağı yaratıldı. Yeri gelmişken, dergimize mektup yollayan okurlarımızın adreslerini de bildirmelerini istiyoruz. Bazen karşılıklı diyalog kurmak, tartışmak ihtiyacı doğuyor. Ayrıca bu vesileyle birbirimizi daha iyi tanıma fırsatında yakalamış oluyoruz.

Şimdi, Devrimci Savaş imzalı şiiri aynen aktarıyorum:

REN DURGUN AKAR

Ren nehrini seyrederken
Munzur'u hatırladım.
Munzur'un gemileri yoktu
Ren gibi.
Ama köpüklü betrak suları,
Ve alabalıkları vardı.

Ren'den su içen yoktu
Koca şehirde.
Ama Munzur'dan
Halkımız,
Halk savaşçıları
Su içiyordu.

Ren durgun akıyordu.
Çünkü,
Emperyalistler
Teslim olmuş Ren'i
Ama Munzur,
Teslim alınamamış hâlâ.
Emperyalistlerin uşakları
tarafından.

Munzur,
Hem kendini,
Hem Ren'i

Kurtarma mücadelesi veriyor.
Ama Ren
şindilik bundan habersiz.

Ren kirletilmiş.
Bahkları canlı değil
Munzur'un kiler gibi
Solmuş Ren'in rengi
Ama
Munzur öylemi ki?

Ren'e sözümüz var,
Bugünler geçecek
Gelecek parlaktır
Çünkü emperyalistler
Kağıttan kaplandır.

Munzur'dan Ren'e
Ren'den Munzur'a selam,
Geleceğin parlaklığı aşkına

Belki biraz daha çabaladığında ve kültürel olarak daha donanımlı hale geldiğinde güzel çalışmalar ortaya koyabilecek bu arkadaş, klasik sol sloganıcılığın kabalığını şiirine taşıyarak bu noktadaki yeteneğini gözlemiş. Hele hele kullandığı Devrimci Savaş rumuzuyla daha bir ilginç tablo sergilemiş. Bu noktada daha dikkatli olmak gerekiyor.

Arkadaşımıza dergimize karşı gösterdiği ilgiden dolayı teşekkür ederken bunları da belirtmeyi bir görev biliyoruz.

Devrimcilerde ya da devrimci çalışmaya ilgi duyan bir çok kişide, mücadeleyle dayanışma ya da mücadele etme çabası neredeyse radikal sloganlar atma yada vaatlerde bulunma olarak algılanır oldu.

Bunu yaparken de, resime malzeme ediyorsa resimi, müziğe malzeme ediyorsa müziği basit bir araç durumuna düşüren, "önemli olan verdiğimiz mesajdır" yaklaşımıyla estetiği dışlayan çalışmalar yapılıyor. Bu pekte yeniye, devrimci olanı ifade etmiyor bence.

Sanatsal sahalarda tabii ki kendi dünya görüşümüze uygun şekillendireceğiz ve sanatıda buna uygun kavrayacağız. Fakat ortaya çıkan çalışmalar bize yakışır kalitede, estetik düzeyinde ve modernlikte değilse, bu çalışmalara hakettiği değeri o ölçüde vermiyoruz. Yoksa sadece devrimci, sosyalist mesajlar veriyor diye her önümüze gelen çalışmayı olumlarsak bunun varolan nitelik yoksunluğunu alabildiğine artıracakını gözönüne almanız gerekiyor.

Yayın Politikasına Bir eleştiri

Taner YOLCU

"Temel anlayış olarak, dogmatik-kalıpçı bir savınma tarzından sıyrıl-makla beraber, yaygın olan liberal savruluş eğilimlerinde kapılma-mayı, sınıfsal bakış açısı içinde, bi-limsel yöntemlerle hareket etme..."

Yukarıdaki ifadeyi *Uzun Yürü-yüş*'ün yayın anlayışını yeniden de-ğerlendirdiği onuncu sayıdan aldım. Bu ifade doğru olarak sosyalist bir yayının yönelimine tekabül ediyor. Ancak, bu değerlendirmenin yayın-lanmış bu sayıda Ahmet Altan'ın ya-zısına yer verilmesinin bu yönelimle ciddi bir çatışma içinde olduğu ve doğru imadığı düşüncesindeyim. Aslına bakarsanız, Ahmet Altan'ın söz konusu *"Susurluk ve Kürt soru-nu"* başlıklı yazısında özellikle dik-kat çekilmesi gereken bir nokta yok. Benim dikkat çekmek istediğim nok-ta, Ahmet Altan'ın ideolojik kimliği ve bu kimliğinin sosyalist bir dergi ile ilişkisi sorunudur. Ve bu düzlem-de, sorun Ahmet Altan'la gerçekleşt-irilecek bir polemik değildir. Eleştiri-m *Uzun Yürüyüş* editörlüğü şahsın-da benzer yaklaşım sahiplerinedir.

KEMALİZM'DEN, NEO-LIBERALİZME

Türkiye sosyalist hareketinin uzun yıllar Kemalizm'den ideolojik olarak etkilendiği, hatta kimi hare-ketlerin bu etkilenebilir beslenme dü-zeyinde yaşadığı bilinen bir olgu. Bu olgu bugünde azalan boyutlarda de-vam etmekle birlikte, genel etki dü-zeyi oldukça gerilemiştir. Bu değiş-i-min en önemli etkeni kuşkusuz, Kürtler'in özgürlük mücadelesidir. Ulusal mücadelenin yansırı bir diğer neden de, başta ABD olmak üzere

emperyalist kampın "Yeni Dünya Düzeni" politikasıdır. Bu politikanın yerli egemen sınıflar içinde yansım-a-sını bulmasına paralel, özellikle eski solculardan oluşan burjuva ideolog-larının Kemalizm'e "karşıt" konum-lanması, sosyalist hareketin Kema-lizm'den etkilenme düzeyini düşüren bir gelişme oldu. Neo-liberalizmin Kemalizm'e "karşıt"lığı, Kema-lizm'le çatışma yelpazesinin genişle-mesine dolaylı olarak sosyalist ha-reketin etkileme oranının değişme-sine neden oldu. Gerek ulusal müca-delenin gerekse burjuvazi içindeki farklılaşmaların doğurduğu bir sonuç niteliği gereği dışsal değişimlerin ya-rattığı etkilerdir.

Bu nedenle sosyalist hareketin ül-ke ve dünyayı yorumlayışı açısından içsel değişimlerin doğmasına neden olmadı. Geçmiş Kemalizm etkisi-nin yarattığı kimlik sorunu kendi fel-sefi-ideolojik kimliğini üretmek çö-zemeyen sosyalist hareketin kimlik sorununa bu kez de neo-liberal ide-oloji boyutu eklenmiş, Kema-lizm'den uzaklaşırken bu kez de ne-o-liberal ideolojinin tuzaklarına ya-kalanılmıştır.

Neo-liberal ideolojinin "YDD" ambalajlı politikalarının ana göster-gelerini sayacak olursak;

Birinci olarak, "ulusal" ekonomi-nin "küresel"leşen emperyalist eko-nomi tarafından tamamen ele geçiril-mesi için dışa açılma;

İkinci olarak, "piyasa"nın belirle-yiciliğini savunma ekseninde gümrük duvarlarının kaldırılması, özelleştir-mecilikle yerli işletmelerin emperya-list tekeller tarafından yutulmasını sağlama ve "sosyal devlet" olgusu-nun ortadan kaldırılması;

Üçüncü olarak ta, demokrasi eşittir kapitalizm, kapitalizm eşit-tir demokrasi denklemleri ve soyut bir insan hakları-özgürlük-barış söylemi altında halkların (Irak, Somali, Pana-ma, Haiti ve benzerlerinde olduğu gi-bi) emperyalist tahakkümüne boyun eğ-dirilmesidir.

İşte Ahmet Altan'da neo-libera-lizmin bu politikalarını farklı görü-nüm ve biçimler altında Türkiye'de savunan neo-liberallerden biridir hence

AHMET ALTAN, NEYİ-NASIL VE NİÇİN SAVUNUYOR?

Ahmet Altan; başta Kürt sorunu olmak üzere demokrasi ve insan hak-ları konularında "sol" bir söyleme sa-hip. Bütün neo-liberaler gibi, bireyin özgürlüğü, etnik-kültürel haklar, ba-rış, düşünce özgürlüğü gibi konular-da "dayarlı." Ancak bu "dayarlı"lık; demokrasiden insan hakları ihlalleri-ne, etnik ve kültürel baskılardan sa-vaşa, düşünce yasaklarından bireyin köleleşmesine kaynaklık eden kapita-list-emperyalist sisteme bir türlü yö-nelemiyor(!) O, tüm bu kötülüklerin kaynağını "ulus-devlet"de buluyor ve -emperyalist dünya gerçekliği koşu-larında "Yaşasın Emperyalizm" anla-mına gelmek üzere- "Kahrolsun Ba-ğimsizlik" diyor. Emperyalist sistem-le tamamen bütünleşilerek sorunları çözüleceğini savunuyor. "Demokra-si" diyor Ahmet Altan ama ABD emperyalizmine bağlılık yemini et-mededen faşist cuntaların ve hükümet-lerin iş başına gelemediklerini gör-müyor(!) Emperyalizmin "demokra-si"sinin, "YDD"nin bu kötü manza-ralarını görmezden geliyor.

Kürt sorununun "çözümü"nden yanadır Ahmet Altan. Bakalım ne-den?

Kürt coğrafyasında on yılı aşan bir zaman diliminde süren savaş ne-deniyile burjuvazi etkinlik alanının üçte birinde üretim ve ticaret yapı-mamaktadır. Savaşa harcanan ve gö-rünen boyutu on milyon doları bulan kaynak transferi edeniyile burjuvazi-gereğince palazlanamamakta. Üstelik devleti burjuvazinin yönetmesi gere-kirken savaş ortamında palazlanan çe-telerin etkinliği hızla artmaktadır.

Öte yandan süren savaş koşulla-rında demokratikleşme ve insan hak-ları konularında gerek Avrupa Birli-ği'ne giriş açısından gerekse de em-peryalist sermayenin Türkiye'ye yatırı-m yapması açısından hiç de hoş ol-mayan bir görüntü yarattığının bilin-cindedir Ahmet Altan. Kürt sorunu çözülmez, "demokratikleşme" ve in-san haklarında "iyileştirme"ler yapılmazsa Avrupa Birliği'ne giremeye-ceği gibi, yabancı sermayenin Türkiye'

akışa sona erebilecektir. Arka plandaki emperyalist tahakkümün arınması, burjuvazinin daha da palazlanması isteminin ön planda ki görüntüsü Kürt sorununda "çözüm" istemektir Ahmet Altanlar için.

Bu koşullarda Kürt sorununun "çözüm"ünden yana olmamak için ya savaştan beslenen burjuvazinin hizmetinde olmanız gerekir, ya da ikinci faşist. Oysa Ahmet Altan bir neo-liberal, Ulusal ölçekli düşünce kadar sığ olmadığı gibi, "solcu" görünümü ve "demokrat"lığına buna engeldir.

Solculuk ve demokratiğin ne olduğuna geçmeden önce, Ahmet Altan'la ilgili bir olayı hatırlayalım.

Bilindiği gibi Ahmet Altan'ın *Milliyet* gazetesindeki işine Kemalizm ve Kürtler ile ilgili "Atakürt" başlıklı yazısı nedeniyle son verilmişti. Daha sonra Dinç Bilgin medya tekelinin "solcu" gazetesi *Yeni Yüzyıl*'da yazmaya devam eden Ahmet Altan çalıştığı *Yeni Yüzyıl*'dan Koray Düzgören'in Kürtler ile ilgili yazıları nedeniyle işten atılmasına sesini dahi çıkarmadı. Gene Ahmet Altan'ın generallerle ilgili yazıları nedeniyle ilgili kulağı çekilince "yılık izni"nin bir bölümünü kullanması nedeniyle yazılarına bir süre ara verdiğini bilinen gelişmeler.

AHMET ALTAN, SOLCU VE DEMOKRAT MI?

Ahmet Altan'ın solculuğu ve demokratiğine gelince... Hemen belirtelim ki solculuk ve demokrasi çok genel gibi görünen kavramlar. Oysa her iki kavramında dayandığı temel, ezenlere karşı ezilenlerin yanında yer almaya, tarihsel-toplumsal gelişmede ileriye temsil eden gelişmeyi savunmaya dayanır.

Solculuğun kapitalist sistem gerçekliğindeki en genel anlamı, kapitalist toplumsal-ekonomik sisteme belli düzey ve biçimlerde karşı olmaaktır. Oysa Ahmet Altan, kapitalizmi, hiçbir kuşkuyla yer bırakmaksızın "Yaşasın Burjuvazi" şiarıyla kutsuyor. Ve devamla "YDD'nin temel göstergeleri olan piyasayı özelleştirme bayraktarlığıyla, dışı açılmayı "Kontrolsün Bağımsızlık" şiarı ekseninde ABD hayranlığıyla, demokrasi

ise, kapitalizmle ve emperyalizmle daha fazla bütünleşmeye bağlı olduğunu savunuyor.

İşte Ahmet Altan'ın "solculuğu", kapitalizm ve emperyalizm hayranlığı içerikli bir "solculuk"tur. Peki kapitalizm taraftarlığı solculuk ise karşılığı sağcılık, gericiilik değil mi? Yoksa burjuvazi biz sosyalistlere "nesli tükenmiş dinazorlar" derken doğru mu söylüyor?

Demokrati ise doğası gereği kişinin hangi sınıfın demokrati olduğu olgusuyla birlikte ele alınması gereken bir nitelik. Ahmet Altan'ın hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak denli burjuvazinin yanında taraf tutarlığı, O'na "burjuva demokrati" dememizi mümkün kılıyor. Peki tekellerin ortaçağında burjuva demokratiğinin içeriği nedir? Demokratiğin göstergesi kabul edilen "eşitlik", "özgürlük" ismi kapitalist sınıfın sömürü ve baskısı için eşitlik ve özgürlüğünden öteye geçebilir mi?

Daha yüzyılın başında, burjuva demokrasi söyleminin niteliğini tasvir ederken, Lenin: "sınıf savaşının kabul eden herkesin en özgür ve demokrati(abg) de olsa burjuva bir cumhuriyetde "özgürlük" ve "eşitlik" in emtia sahiplerini(açl) eşitlik ve özgürlüğünün dışavurumundan başka bir şey olmayacağını ve olmadığını kabul etmesi gerekir" diye yazıyordu.

Geçen zamanda çok şeyin değiştiği doğru olarak söylenebilir. Evet, değişim olmuştur ama bu değişim kapitalizmin insanileşmesi yönünde değil, giderek artan düzeyde insanlığı mahvetme yönünde olmuştur.

Değişim, burjuvazinin tarihsel ilerici rolünün sona ermesi ve gericileşmesi düzleminde oldu. Serbest rekabet döneminin sona ermesi ve tekelleri kapitalizm-emperyalizm dönemine girilmesiyle artık burjuva demokrasi de rafa kaldırılmıştır. Burjuva demokrasisinin yerini tekelleri ol(a)mayan burjuvazi için dahi faşizme varan mali sermayenin diktatörlükleri almıştır.

Hele ki Türkiye gibi az gelişmiş ve sömürgeci dışkilerinde hatırı sayılır düzeyde bir ülke için burjuva demokrasi hayali yaratmak emperyalist olabileceği iddiasından geri kalır bir niteliğe sahip değildir.

Hayır, hiç kimse saf değil. Yaratılmak istenen neo-liberal ideolojik bir yarılsamadır. Ve bu yarılsamayla ulaşılmak istenen "YDD" eksenli politikaların daha fazla ve hızlı bir şekilde işlerlik kazanması için ezilenlerin mevcut sisteme olan tepkilerini kendi neo-liberal kanallarına akıtmaktır.

SONUÇ OLARAK

Bugün yaşadığımız coğrafyada, Ahmet Altan'ın da içinde yer aldığı neo-liberal emperyalizmin "YDD" politikaları ekseninde sosyalistlerin gündeminde yer alan Kürt sorunu, insan hakları, demokrasi vb. konularda "parlak" fikirler ileri sürüyorlar. Ancak önemli olan; bu fikirleri de hangi sınıfın yanında durularak ileri sürüldüğüdür. "Her parlayan altın değildir" sözündeki gibi neo-liberallerin fikirlerinde bir hayli parlaktır. Buna bir de sosyalist hareketin kendini üretme sorunu eklenince sosyalistler de dahil olmak üzere neo-liberalin fikirleri önemli bir ezilen kitlesinin gözlerini kamaştırma işlevi görüyor. Büyük sermayenin sahip olduğu medya tekelleri aracılığıyla yayınladığı solcu görünümüne gazeteleri zararına pahasına satmasıyla da bu "parlak" fikirler yaygın bir kitleye ulaşabiliyor. Oysa gözleri kamaştıran parlaklığın ardındaki gerçek "YDD" vahşetidir.

Evet, bugün yenilenmeyi gerçekleştirmeye çabasında olan radikal sosyalistlerin çok fazla olduğu söylenebilir. Fakat bugünkü azlığı çoğaltmanın yolu, Ahmet Altan'ı sosyalist bir yayın organının sayfalarına taşıyarak neo-liberalizmin gönüllü propagandisti olmaktan kesinlikle geçmiyor. Yayımlanan bahse konu yazının içeriği bakımından çok da önemli olmadığını belirtmişim. Ancak yazı ile birlikte sunulan yazarın bütünlüğüdür. Yazarın sınıfsal niteliğini, görüşlerinin bütünlüğünü gözönüne almadan sosyalist bir yayının sayfalarını açmak, sınıfsal bir bakışla hiçte uyuşmayan bir tutumdur. "Doğmatik-kapıcı" bir bakış açısının alternatifi liberal bir yaklaşım olmadığı gibi Marksizm; kendi kullerinden kendini yeniden üretmeye de muktedirdir.

Avrupamerkezcilik ve sosyalizm

Melih ÇETİN

Halkanın bir bölümü Avrupa devletlerine hayranlık duymakta ve adeta Avrupa ırkçılığı yapmaktadır. Şüphesiz bu ırkçılık sistem tarafından yaptırılmaktadır. Fakat bu yanlış anlayışın gelişmesinde sosyalistlerde payı büyüktür. Bu anlayışa kaynaklık eden birkaç nokta üzerinde kısaca durulmalıdır.

Bilindiği gibi, bugün gündemde olan "Büyük Sosyalizm" teorisini esas olarak Marks tarafından ortaya konulduğu biçimiyle savunulmaktadır. Doğal olarak Marks ve Engels'in 1800'lerden sonra ortaya koymuş oldukları tüm düşüncelerin hâlâ doğru olduğu savunulmaktadır. Bu soruna ilişkin gerek Marks ve Engels'in, gerekse Marksçı olduğuna iddia edenlerin görüşlerini (çarpıcı olarlardı) birkaç noktada özetleyelim.

"İşçi sınıfının mücadelesi kendi eseri olacaktır. İşçilerin kendi çabalarıyla ancak sosyalizm kurulacaktır". "Teknolojinin gelişmediği ve işçilerin çok olmadığı bir yerde, sosyalist devrim için mücadele edilmez. İşçi sınıfı olmadığı için sosyalizm bilinci gelişmez. Sosyalist bilinci, kapitalist toplumun ürünü olup, işçi sınıfının ideolojisidir. 150-200 yıl kültürel olarak Avrupa ülkelerinden geri olan ülkeler, her şeyden önce bu geriliği aşmalıdır". "Medeni Avrupa, barbar Doğu'ya (Marks) geliştirmesi için kapitalist kültüre destek (din propagandasına karşılık laikliğin savunulmasına dikkat edilsin. bn) verilmesi doğrudur. Marks'ta bu anlayıştan hareketle, İngiltere'nin Hindistan işgalini savunmuştur." (Evet Marks işgali savunmuştur. bn). "İnsan haklarını en iyi uygulayan Avrupa devletleridir. Diğer ülkelerinde Avrupa standartlarına uymasını istiyoruz." (Cezaevleri, işkence ve gözaltında kayıplar vb. sorunlara ilişkin düşüncelere dikkat edilsin. bn)

Yukarıda belirttiğim yanlış anlayışa karşı, doğru gördüğüm anlayışı kısaca belirtiyim.

Sosyalist (toplumcu) anlayış, Marks'tan çok önce ortaya konulmuştur. İran'da 529 yılında ortaya çıkan, büyük kargaşa yaratan Mazdekler'in düşünceleri toplumcu (sosyalist) bir düşüncedir. Mazdekler'in ilkelerine göre, insan varlığında, evrende egemen olan iki güç vardır. Bunlardan biri iyi, öteki kötüdür. İyi bağımsızdır; dayanık, olgun bir kimsenin özünü oluşturur. Kötü ise bağımlıdır; bilgisiz, gereğince yetişip aydınlanmamış kimsede bulunur. İnsan bu güçlerden

hangisinin etkisi altında kalırsa, davranışları o doğrultuda görünür. Yeryüzü kimsenin egemenliği altında değildir. İnsanların güçlerine dayanarak toprakları ellerine geçirmeleri, özel iyeliğin (özel mülkiyetin) oluşmasını sağlamıştır. Doğada böyle bir durum yoktur. Bütün varlıklar, insanların yararına açılmıştır. Bundan eşit olarak çıkar sağlama yolu bulunmalıdır. Bütün yeryüzü ürünleri eşit olarak, kişilerin duydukları gereksinim oranında bölüşülmelidir. (Şeyh Bedrettin ve Varidar, Zeki Eyüboğlu)

Demek ki sosyalist düşünce, "işçi sınıfı" ortaya çıkmadan önce de varmış. Dikkat edilmesi gereken bir nokta da, bu düşüncenin Marks'tan 1300 yıl önce ortaya konulmasıdır. Evet, bu düşünce doğrultusunda kitleler örgütlenip, harekete geçmiştir. Fakat bu hareketler kısa sürede yenilgi almıştır. Bu yenilgiler, o düşüncelerin yanlış olduğu anlamına gelmez. Yani, 1400-1420 yılları arasında Bedrettin Mahmut (Şeyh Bedrettin), Börklüce Mustafa, Şeyh Hüseyin Ahlati ve Torlak Kemaller'in onderliğindeki, "Ortaklar" hareketi, 7 yıl kurtarmış oldukları alanlarda, toplumsallaşma (sosyalizmi) inşa ettiler. Bu hareketi, Osmanlı İmparatorluğu, binlerce insanı öldürerek etkisiz hale getirmiştir. Bu iki olay yaşandığı zaman, "işçi sınıfı" olmadığı gibi, doğal olarak "Teknolojik gelişme" yoktur. Köylülerin kömürlerde öğütülen "Ortaklar"ın önderleri, "cennetin öteki dünyada olmadığına, bunu yeryüzünde, halk ile birlikte yaratacaklarını" söylediler.

Avrupamerkezci anlayış sahipleri, parti ve örgüt hakkında da aynı anlayışı savunmaktadırlar. "Parti ağıni sanayi işçilerinde örneği", "her parti üyesi, aylığının yüzde onunu parti aidatı olarak ödemeli" vb. çok yanlış olan bu anlayışları bütünlüklü olarak savunmaktadırlar. Devamlı, herhangi bir konuda yanlış yapıldığında sorunu yine "işçi kökenli" olmadığına bağlıyorlar. Halbuki bu konuda Lenin, çok önceden (adeta Marks'a karşı çıkarak) sınıf mücadelesi yürütenlerin hangi kökenden geldiğinin önemli olmadığını "Ne Yapmalı" adlı eserinde belirtmiştir. Yine aynı eserinde; dikkatleri esas olarak işçilerin üzerinde yoğunlaştırılanları sert bir şekilde eleştirmiştir. Sosyalizmi "modern fabrikaların" gelişmesine bağlı olarak ele alanlar, elbette sorunu başka şekilde kavramaları düşünemez. Fakat, sosyalizmi en azından bugün Mao gibi düşünürler bilmelidirler ki, sosyalizm bir yaşam biçimi olup, esas olarak kafaların doğru düşünce temelinde silahlanmadır. Bunun sonucu olarak, ekonomik olarak, toplumsal üretimin toplumsal bölüşümü tayin edicidir. Bu toplumsal üretimin hangi araçlarla yapıldığı aynı edici değildir. Fakat bizler, şunu da biliyoruz ki,

doğru düşünceler ne kadar fazla gelişirse, teknik üretimde o kadar fazla olacaktır. Çünkü insanlar, daha az zamanda daha fazla üretim yapmak isterler, yeter ki halkımızın bilinci köreltilmesin. Bu konuda Mao'nun anlayışı doğrudur. "Çeşitli Batı ülkelerinde herhangi bir devrim veya inşaa hareketini tamamlamanın önünde büyük bir engel vardır; yani burjuvazinin zehiri o kadar güçlüdür ki, her köşeye sızmıştır..."

Lenin der ki, "Bir ülke ne kadar geri olursa, kapitalizmden sosyalizme geçiş o kadar güç olur." Bugün bu iddia doğru görünmemektedir. Aslında, ekonomi ne kadar geri olursa geçiş o kadar daha az zordur, çünkü halk ne kadar yoksul olursa geçiş o kadar daha az zorludur. "...O ülkelerdeki (Batı ülkeleri. bn) işçiler, burjuvaziden derin bir şekilde etkilendiklerinden, sosyalist dönüşümü tamamlamak o kadar kolay olmasa gerekir." (Sovyet İktisadının Eleştirisi, Mao)

Örgütlenme ve parti işleyişi hakkında birşeyler söyledim. Sorun yine, "Avrupamerkezci" anlayışın sosyalizm hakkında ki yanlış anlayışının eleştirisine kaydı. Bu yöntemi bilinçli olarak seçiyorum. Çünkü, ne için mücadele ediyoruz, fakat hangi anlayışa sahibiz? İşte bunun cevabı tutulması için sorunları "kangik" yazıyorum.

Bir başka sorun da, Avrupa devletlerine yakıştırılan demokrasi sorunudur. "Burjuva demokrasisi ile yönetilen Avrupa devletleri" veya "Avrupa İnsan Hakları ve diğer demokratik kuruluşlar" ve yahut da, "Avrupa kamuoyunu duyarlı hale getirmek..." gibi anlayışlarda kısaca değinmek istiyorum.

Başta şunu belirtmeliyim. Sistem Avrupa'da yaşayan halkımızı (tekniki kullanarak) daha fazla zehirlemiştir. Yani halkımız, toplumsalluktan uzaklaşmıştır. "Kapitalizm insanları daha fazla bencilleştirir" anlayışını savunanlar, diğer taraftanda "demokratik" tanımlamasını yapmaları, başlı başına bir tutarsızlıktır. İnsanları toplumsalluktan en fazla uzaklaştıran kapitalizm ise o zaman biçimsel de olsa en kötü yöntemler, kapitalizmin en fazla gelişmiş olduğu ülkelerdir. "İnsan hakları" sorununda aynı şekilde ele alınması gerekiyor. Cengiz Gündoğdu'nun dediği gibi doğru düşünceler insanlara öğretilmezlerse zaten "insan hakları" çıkmamış demektir. Avrupa devletlerinde, diğerleri gibi, "demokratik" olmaları düşünülemez. Yine böylesi bir sistemde "demokratik kamuoyu" da (kasat edilen parlamenterlerin "oluşturduğu" kamuoyudur) oluşturulamaz. Sistemi, şu veya bu şekilde şirin göstermek, halkımızı sisteme karşı silahsızlandırmak demektir.

"Üç Dünya Teorisi" hatırlansın.

Devrimci özgürleşme için uzun yürüyüşe çıkanların tembellik hakkı yoktur.

H. Kenan TAŞ

Değerli Uzun Yürüyüş emekçileri; Sosyalist hareketin ve geleneğimizin taş devrini yaşadığı bir dönemde *Uzun Yürüyüş*'ün yayın hayatına başlamasını, ileriye atılmış bir adım olarak değerlendirdiğimi vurgulamak istiyorum. Ancak geleneğin bazı hastalıklarından tam kurtulamadığınız ve bunun sancılarını yaşadığınızda bir gerçek. Bu hastalıkları ve onların dağıtıcıları sancıları hep beraber bertaraf edeceğimizi ve her gün artan oranda iyileşeceğimizi inanıyorum, buna mecburuz.

İçerik olarak dergiyi çevre, kadın sorunu, din ve bilimin çeşitli dallarına ilişkin yazılarla daha da güçlendirmek gerek. Bunlara sanat ve edebiyat alanındaki yazılarla eklemede bulunmak iyi olur. Dergiyi dur siyasal tartışmalara mahkum etmek lazım. Ekonomik konuları işleyen yazılar ciddi istatistik araştırmalara ve sağlam verilere dayalı olmalıdır.

Dergiyi biçim olarak daha da iyileştirmek, daha estetik hale getirmek gerek. Savunduğumuz düşüncelere yakışan, içeriği ve biçimi arasında uygunluk olan, adını hakkı çıkaran uzun soluklu bir yayın hayatı olmalı.

Çeşitli dergilerin sunu bölümü ağlama duvarından farksız. Maddi zorluklarla boğuşmak, bunun yanı sıra devletin baskılarına maruz kalmak elbette kolay değil. Ancak durmadan bunu ağılamak bir tarzda sunu bölümünde dile getirmek, hiç durmadan çekilen maddi sıkıntılardan bahsetmek pek abes kaçıyor. Bu konuda dikkatli davranacağımıza, maddi sıkıntıları dramatize etmeyeceğimize inanıyorum. Çünkü, sizler de farkındasınız, bu tür davranışlar kitleler nezdinde pek olumlu yankı yapmıyor. Duyarlı okurlar ve dergi dağıtıcıları zaten çekilen maddi sıkıntıların farkındadırlar.

Maddi zorlukları aşma konusunda yurtdışındaki dergi dağıtıcılarına önemli görevler düşüyor. Fakat bildiğim kadarıyla yurtdışındaki arkadaşlarımız tembellik haklarını kullanıyorlar. Yılların çocukluk hastalıkları bu arkadaşları etkisi altında tutuyor kanşatindeyim.

Devrimci özgürleşme için uzun yürüyüşe çıkanların tembellik hakkı yoktur. Daha üretici ve disiplinli olmanız, modern insanın gereğidir de.

Yarınların bizim olması için, doğruları fethetmek için *Uzun Yürüyüş*'te daha coşkulu, daha dinamik ve daha kararlı olarak yer almalıyız.

Türkiye ve Medya toprağındaki devrim yürüyüşünün 20 yılı aşkın maratoncusu olarak, devrimci özgürleşme için *Uzun Yürüyüş*'te yer almanın, omuz vermenin savunucusuyum.

Geleneğimiz yeni bir şekillenişe, farklı bir sil edinerek, yepyeni bir inşaaya doğru gidiyor. Bugüne kadar olan herşey eski ve geçmiş olmalıdır, bugünden sonrası yeni ve gelecek olmalıdır. Her arkadaş kondisini buna alıştırmalıdır. Geçmişte çakılıp kalarak, geçmişin hataları üzerine derme çama kurumlar inşa ederek geleceği kurtarmayız.

Geleceğe yönelirken, binlerce kilometre ve binlerce gün sürecek olan uzun yürüyüşümüzde gelen eleştirilere duyarlı olmalıyız. Eleştiriye ve öğrenmeye ihtiyacımız var. Kendilerini koşuşturmayla kapıranlar hatalarını fark etmekte zorlanırlar. Tavrı'm, Yaremiya bölümünde dediği gibi, "adımlarını doğrultmak, yürüyen insanın elinde değildir".

Saltı bir yürüyüşe kapılıp gitmekle olmaz. Zaman zaman muhasebe yapmak gerekir. Muhasebe yapılmadan yürütülen bir faaliyet çoğunlukla başarısız olur. Bu çerçevede *Uzun Yürüyüş*'ün muhasebeci tarzını olumlu buluyorum.

Emeği geçen arkadaşları kutluyor, devrimci özgürleşme için uzun yürüyüşümüzün zafarla taçlanmasını diliyorum.

Teorik mirasa yaklaşımdaki militanlık, güncel gelişmelere de taşınmalıdır

Veli AYDIN

Arkadaşlar;

1996 Mart'ından bu yana Türkiye ve Kürdistan'da yaşananları şöyle hatırlarsak: Ana-Yol'la başlayan Refah-Yol'la devam eden koalisyon dönemi, emperyalist sistemin İstanbul'daki Habitat 2 Konferansı, 1 Ma-

yıs kutlamaları, Mayıs-Temmuz genel-geleriyle başlayan açlık grevleri ve ölüm orucu direnişleri, çeteleşen devletin Susurluk'ta açığa çıkan kirliliği... Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık eylemi ile Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslar'daki siyasal durumu ve çatışmaları görürüz.

Hem yaşananlar çoğaldı, birikti; Hem de yaşananlarda bir şeyler biriktirdi, biriktiriyor. Yaşadığımız dönemin ve koşulların resmini, rengini, soğukluğunu duyumsayıp yorumlamamak, yığınların giderek kabaran ve taşan öfkesini, kinini görüp perspektif sonucu ve devrimci tutum belirlemedeki zayıflık hiç de olumlu yönde eleştiri ve destek olmaz, varolanı kalıcılaştırır.

Teorik mirasa yaklaşımdaki militanlığı ve cesareti güncel siyasal gelişmelerde taşıyarak kişilikli, yazıp savunduğunun arkasında duran, okuru zengin, hareketli çağrışımına yönelen, tutarlı, bilimsel bir düzlemde yayın pratiğini arınmalı becer. Çünkü, yığınların başını kaldırdığı ve hareketlendiği bir dönemden geçiyoruz.

Elbette bugünden yarıya yapılacağını beklemek gerçekçi bir tutum olmaz. Bütün bunları yapmak, yerine getirmek, yol almak geniş imkanları, emeği ve araştırmayı gerektirecektir. Ancak bugünden anlamı, canlandırıcı, kucaklayıcı yönelişlerde yoğunlaşma, aşılması ve zenginleşmesi gereken noktaları geride bırakacaktır. Zamana yayılmış, sistemli ve yoğun, direngen bir mücadele zorunludur. Böylelikle eksikler azalacak, gelişme ve yetkinleşmeyi sağlayabilecek, meyyesini verebilecektir çabalarımız. Önem kazanan, sağlam bir yapının temel direkleri, teorik mirası, günceli, tarihsel, toplumsal, siyasi, ekonomik, kültürel vb. gerçekliğin çözümlemesi ve biraraya getirilmesiyle cisimleşir.

Bir-iki öneri;

-Adı için daha çarpıcı, canlı yazı karakteri seçilebilir. Ve uygun misyonu yansıtan bir logo çalışması yapılabilir.

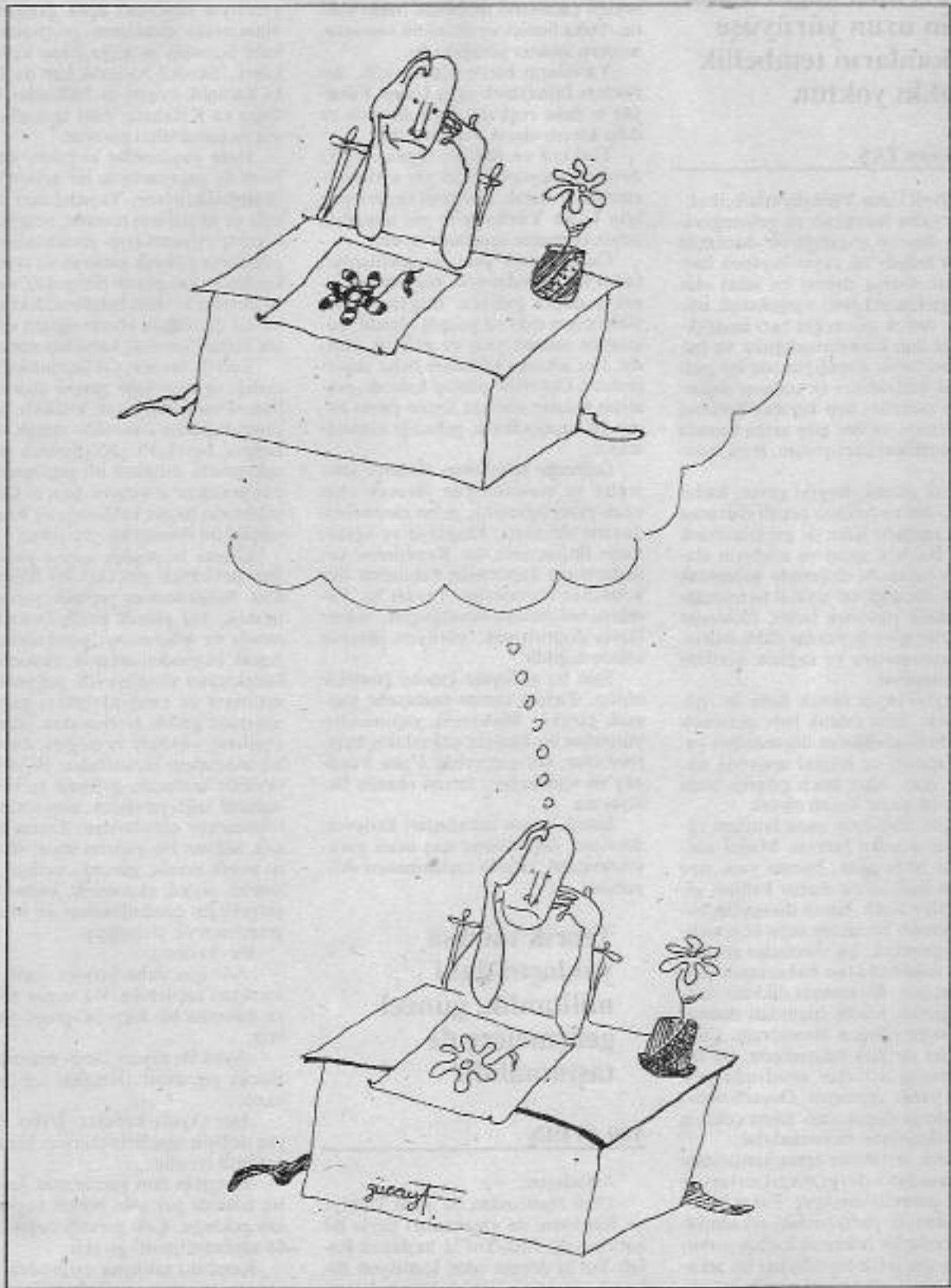
-Aylık ile Siyasal Dergi arasında bir sözcük yer almalı. (Kapakta sağ üstteki yazı).

-Her sayıda kapakta, Uzun Yürüyüş değişik renklerle çıkıyor, buna son verilirse iyi olur.

-Derginin tüm yazılarında, sayfaların üstünde yer alan bölüm başlıklarının çokluğu. Çok gerekli değil. Ama 64 sayfa için tasarruf gerekli.

Kendimi tanıma eşliğinden içeri girmiş sayıyorum. Çalışmalarınızda başarılar...

Güray YALINCAK/ Bursa Özel Tıp Cezaevi

UZUN YÜRÜYÜŞ OKURLARINA

Dağıtım hala önümüzde önemli bir sorun olarak durmaktadır. Dağıtımımızı belli başlı kitapçılar aracılığıyla sağlıyoruz. Bunun dışındaki en önemli dayanak okurlarımızdır. Önemli bir desteğin ve emeğin ürünü olan dergimizin etkin olabilmesi, dağıtımımızın düzenli ve geniş olmasıyla sağlanacaktır. Bundan dolayı okurlarımız hem düzenli hem de geniş bir dağıtımın katılımcıları olmalıdır.

Dergimiz *Uzun Yürüyüş*; İstanbul'da Kadıköy'de Akyüz ve Mefisto kitabevlerinden, Taksim'de yine Mefisto Kitabevi'nden, Taksim Evrensel Kültür Merkezi, Bulunmaz Kültür Merkezi ve Med Kom'dan, Şişli Germinal Kitabevi'nden, Aksaray, Çapa ve Topkapı(Sur dışı) gazete bayiiplerinden, Cağaloğlu'nda Sosyal Yayınları'ndan, Ankara'da tüm kitabevlerinden, İzmir İleri, Konak ve Kabile Kitabevleri'nden, Kırşehir'de Gözüm Kitabevi'nden, Elbistan'da Kültür Kitabevi'nden, Bursa Ezgi Kitabevi'nden, Manisa/Salihli'de Deniz Kitabevi'nden, Adana'da Kardelen Kitabevi ve Sivas'ta İmece Kitabevi'nden temin edilebilir.

Dergimizin biçim ve içerik açısından daha da gelişmesi, zengin bir arşive sahip olması için görsel malzeme olacak resim, karikatür vb. çeşitli yayınlara ihtiyacı olmaktadır. Bu noktada tüm okurlarımızın yaratıcı olmalarını istiyoruz.

Dergimizin genel karakterine uygun, çeşitli araştırma yazıları ve belge niteliğindeki (faydalanılabilecek çeşitli yazıların yayınlandığı yayımlar da olabilir) ürünlerin dergimize ulaştırılması, dergimizin içerik zenginliğinde mesafe katetmesine yardımcı olacaktır.

Dergimiz her ayın birinde çıkmaktadır.

Dergimiz 150.000 TL olmuştur. Buna paralel olarak yurtdışı ve yurtiçi abone ücretleride yeniden düzenlenmiştir. Yapılan değişiklikler künyemizde mevcuttur.

Geçen sayımızla birlikte hesap numaralarımızı değiştirdik. Kimi yeni düzenlemelerden sonra dergi banka hesap numaralarımız aşağıdaki gibidir:

Uzun Yürüyüş'ün bir yıllık sayılarından oluşan, birinci cildi hazır, isteyenler büromuza müracaat ederek temin edebilirler.

Hayati GÜNGÖREN

Avusturya/ Şilin Hesabı: Vakıfbank Beyoğlu Şubesi (026)

Hesap No: 4025512

İngiltere/ Pound Hesabı: Türkiye İş Bankası Beyoğlu Şubesi(1011)

Hesap No: 3179665

Almanya/ Mark Hesabı: Türkiye İş Bankası Beyoğlu Şubesi(1011)

Hesap No: 3179670

Türkiye/ TL Hesabı: Türkiye İş Bankası Galatasaray Şubesi(1022)

Hesap No: 736293

LEHİSTAN MEKTUBU

Yeni oku
Her bir kelimem yâdınıdır
Her bir tuzaklar kayıpların
Sindirmeyen yâdınıdır
Soyunmuş kâğıda
Yâdınıdır
Yeni oku

Yâdınıdır yâdınıdır her bir
Soyunmuş kâğıda
Soyunmuş kâğıda yâdınıdır
Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda

Soyunmuş kâğıda